

วารสาร การวิจัยการบริหารการพัฒนา

The Journal of Development Administration Research

ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 : กรกฎาคม-กันยายน 2566
Vol. 13 No. 3 : July-September 2023

ISSN: 1905 - 2219 (Print)
ISSN: 2730 - 2075 (Online)

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา

The Journal of Development Administration Research

ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2566)

Vol. 13 No. 3 (July-September 2023)

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพของนักศึกษาและบุคลากรทั้งภายในภายนอกสถาบัน
2. เพื่อนำเสนอและพัฒนาศักยภาพและผลงานทางวิชาการ การค้นคว้าและบทความทางวิชาการของคณาจารย์ และนักวิชาการภายนอก
3. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

ขอบเขตของวารสาร

1. ขอบเขตของวารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา จะครอบคลุมเนื้อหา ด้านการวิจัย ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการจัดการอุตสาหกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านบริหาร การศึกษา ด้านจิตวิทยาและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทางการวิจัยการบริหารการพัฒนา
2. เนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้อง ไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่น ๆ ทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ
3. การส่งบทความวิชาการและบทความวิจัยนั้น สามารถส่งโดยตรงไปที่กองบรรณาธิการวารสารผ่านระบบ online Submission ที่เว็บไซต์ บทความทั้ง 2 ประเภท ซึ่งบทความที่ส่งมานั้นจะถูกส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิใน สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำการประเมินแบบ Double-Blinded Review ก่อนที่จะพิจารณาจัดพิมพ์ในขั้นต่อไป
4. การรับบทความของวารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนาจะเป็นบทความที่มุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ ๆ ช่วยขยายองค์ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ ในทางวิชาการที่กว้าง และมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินาฏจน์ ศรีวิบูลย์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองบรรณาธิการภายในมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนสุวิทย์ ทับทิมรักรักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เมฆขำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองบรรณาธิการภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.วรเดช จันทรรักษ์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ชินบุตร มหาวิทยาลัยปทุมธานี

กำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่: วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา พิมพ์เผยแพร่ 4 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม-ธันวาคม

การเผยแพร่

จัดส่งให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR>

ติดต่อกองบรรณาธิการ

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เลขที่ 1 ถนน อุทอนนอก แขวง ดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์: 097-9359356

Website: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR>

E-mail: touch_life@outlook.co.th, journal.dar@gmail.com

บทความทุกเรื่องที่ตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน
ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2566 มีวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารเพื่อเป็นสื่อการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการของอาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และจากการที่วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา ได้รับการรับรองมาตรฐานจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) ให้อยู่ในกลุ่มที่ 1 ดังนั้น ในการจัดทำวารสารดังกล่าวให้ได้คุณภาพและมาตรฐานตามตัวชี้วัดที่ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานที่ทางศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้กำหนดไว้ทางกองบรรณาธิการมีกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การรับบทความผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้องที่จะพิจารณาบทความแต่ละบทความ ดังปรากฏในหน้าสารบัญ และประกอบไปด้วยบทความทั้งหมด 23 บทความ

กองบรรณาธิการ วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์เผยแพร่ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป และขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์
บรรณาธิการ

สารบัญ	
บทนำ	I
บทบรรณาธิการ	III
สารบัญ	IV
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	551
Factors Affecting Performance Effectiveness of Suvarnabhumi Airport Personnel	
สิวัฐ จันทนา และ สุวรรณี แสงมหาชัย <i>Sivat Chantana, and Suwannee Sangmahachai</i>	
การเมืองใน “สาส์นสมเด็จ”	573
Politics in Saan Somdet	
วฤทธิ์ ศุภสุธิกุล, สุรพล ราชภัณฑารักษ์ และ เกรียงชัย ปิงประวัตติ <i>Warit Supasuteekul, Suraphon Rajbhandaraks and Kriangchai Pungprawat</i>	
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย	589
Causal Factors Affecting Competitive Advantage and Business Performance of Restaurant Businesses in Thailand	
พีรยา สุขกิจเจ และ ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ <i>Pearaya Sukkitjea and Praphan Chaikidurajai</i>	
การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย	604
Politics in Telecommunication Cable Undergrounding Policy Process in Thailand	
สุทธิศักดิ์ ตันตะโยธิน <i>Sutisak Tantayotin</i>	
การสร้างแบรนด์เมืองผ่านอินสตาแกรม กรณีศึกษา กรุงเทพมหานครและเชียงใหม่	619
City Branding through Instagram: The Case of Bangkok and Chiang Mai	
ธีรติร์ บันเทิง และ หนึ่งฤทัย ประเสริฐ <i>Teerati Banternng and Neungruthai Prasert</i>	

ปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร Causal Factors of Competency to Propagate Buddhism Aboard Affecting the Organizational Performance	640
ชินกร รตนาภิวัฒน์ และ วิชิต อุ๋อัน Chinnakorn Ratanapiwat and Vichit U-on	
การใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่านศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 The Exercise of State Power and The Creation of Political Legitimacy Through Centre for the Administration of the Situation due to The Outbreak of The Communicable Disease Coronavirus (COVID-19)	657
กุลธรี สวัสดิ์ศรี, พัด ลวางกูร, กานต์ บุญยะกาญจน์ และ กฤติธี ศรีเกตุ Kuntaree Sawatsri, Pad Lavankura, Kan Boonyakanchana and Grith Srigate	
การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคคล และประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ของพนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ Management Personal Development and Operational Efficiency of Auto Parts Factory Employees	673
พรศักดิ์ พรสุขสว่าง, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล, สโรชนี ศิริวัฒนา และ สุธา สุวรรณภิรมย์ Pornsak Pornsuksawang, Chandej Charoenwiryakul, Srochinee Siri wattana and Suda Suwannapirom	
อิทธิพลของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทและการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย The Influence of Structure of the Board of Directors and Corporate Social Responsibility Disclosure (CSR) on Firm's Value of The Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand	685
เบญจพร โมกขะเวส Benjaporn Mokkhavesa	
พฤติกรรมผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ Consumer Behavior in Buying Decisions Online Pet Products	703
นฤชิต สุนทรกิติ, เอี่ยมพร ศิริรัตน์ และ สโรชนี ศิริวัฒนา Nareuchit Soonthornkiti, Euamporn Sirirat and Srochinee Siri wattana	

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการขนส่งสินค้าทางทะเล Impact of the Coronavirus Disease 2019 Epidemic on Sea Freight	717
ธราญา ลุ่ยพรสุขสว่าง, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล, สโรชนี ศิริวัฒนา และ สุดา สุวรรณภิรมย์ Tharaya Luypornsuksawang, Chandej Charoenwiriyaikul, Srochinee Siri wattana and Suda Suwannapirom	
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม และผลการดำเนินงาน ของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย Causal Factors Affecting Team Leader Competency and Operating Results of Direct Sales Business in Thailand	730
ธนิดา ภูสุวรรณ์ และ อุทัยรัตน์ เมืองแสน Tanida Phoosuwan and Uthairat Muangsan	
การส่งเสริมนวัตกรรมการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 Promoting Innovation in Teaching for Heads of Departments in Schools Under Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1	745
เจือศรี พูนพิพัฒน์, ศรีปริญา ฐปกระจำ และ เจตน์สถฐ์ อังศุกาญจนกุล Juasri Poonpipat, Sri Parinya Thoopkrachang and Jetsarit Angsukanachanakul	
ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย กรณีศึกษา ภาคีเครือข่ายการศึกษาชนเผ่าพื้นเมือง และ ภาคีเครือข่ายเด็กและเยาวชน Collaboration of Thai Alternative Education Network Partners: A Case Study of Indigenous Education Network Partners and Children and Juvenile Network Partners	760
กมลชนก มณีฉาย และ รวิภา ธรรมโชติ Kamonchanok Maneeshine and Ravipa Thummachote	
ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุน และกำไรต่อหุ้นต่อมูลค่ากิจการ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย The Impact of Capital Structure and Earnings Per Share on Firm Value of Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand	776
กฤษฎา สุวรรณานุรักษ์, กัลยานี ภาคอัติ และ พิเชษฐ์ สิริโชคสกุลชัย Kritsada Suwannanurak, Gallayanee Parkatt and Pichet Sittichoksakunchai	

นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 พ.ศ. 2560 – 2564 Thailand' s Policies and Strategies on Tourism toward Chinese Tourists under The ASEAN Plus Three 2017 – 2021	790
<i>ศิวรรจน์ บังเอิญ</i> <i>Siwan Bungern</i>	
Earnings information of Thai listed firms investing in information technology	804
<i>Prawat Benyasrisawat, Janjao Supornrungcharoen and Kandawan Kaewphap</i>	
อิทธิพลของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ที่มีผลต่อความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย The Influence of Data Analytics Quality on Innovation Capability and Bank Performance in Thailand	817
<i>นริศรา กิติพัทธ์</i> <i>Narissara Kitipat</i>	
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี Development of Cultural Tourism Uthai Thani Province	830
<i>ชุตีปภา ทะสะภาค, สุรমন จันทร์เจริญ และ สหัชชัย มหาวีระ</i> <i>Chutipapha Tasapak, Suramon Chancharoen and Sahaschai Mahaweera</i>	
อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมสร้างสรรค์ นวัตกรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของพนักงานการไฟฟ้าแห่งประเทศไทย The Effect of Transformational Leadership, Knowledge Management, and Innovative Work Behavior on Employee Performance at the Electricity Generating Authority of Thailand	846
<i>พนธ์ พุทธานุกรณ์ และ ทิฆัมพร พันลิกเดช</i> <i>Pon Putthanukorn and Tikamporn Punluekedej</i>	
การตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา The Decision to Choose an Educational Institution Graduate Level Suan Sunandha Rajabhat University	860
<i>Xiaopu Guo, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล; วราพร ดำรงกุลสมบัติ</i> <i>Xiaopu Guo, Chandej Charoenwiriyakul and Waraporn Dumrongkulsombat</i>	

อุดมศึกษาไทยกับก้าวใหม่สู่การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก Thai Higher Education and New Steps towards World University Rankings	872
รุ่งแก้ว พุ่มโพธิ์ <i>Rungkaew Phumpho</i>	
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของวิชาชีพแพทย์ Personal Income Tax for Professional Medical Doctors	860
พิเชษฐ โสภภาพงษ์, พรรณทิพย์ อย่างกลั่น และ วัชรณพงศ์ ยอดราช <i>Phichet Sophaphong, Phanthip Yangklan and Wattanapong Yodrach</i>	

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

Factors Affecting Performance Effectiveness of Suvarnabhumi Airport Personnel

สิวิฐ จันทนา¹ และ สุวรรณี แสงมหาชัย²

Sivat Chantana¹ and Suwannee Sangmahachai²

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง^{1,2}

Faculty of Political Science, Ramkhamheang University, Thailand^{1,2}

E-mail: pub.pista@gmail.com¹, suwanneeru@yahoo.com²

Received: 2023-06-12; Revised: 2023-09-26; Accepted: 2023-09-27

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของ “ทัศนคติในการปฏิบัติงาน” “วิธีการปฏิบัติงาน” และ “ภาวะผู้นำของผู้บริหาร” ที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ทั้งอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมผ่าน “การจัดการเชิงกลยุทธ์” ตัวอย่างในการวิจัยคือ พนักงานและลูกจ้างของบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีผู้บังคับบัญชาชั้นต้นหรือหัวหน้างาน และปฏิบัติงานท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจำนวน 240 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ และการสุ่มอย่างมีระบบวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างเส้นทางกำลังสองน้อยที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า (1) ทัศนคติในการปฏิบัติงานในด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยตลอดจนการให้บริการ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร (2) วิธีการปฏิบัติงานที่เน้นการกระจายอำนาจและความร่วมมือมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร (3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารแบบมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำเชิงبارมี มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และ (4) ทัศนคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน และภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลทั้งทางตรงเชิงบวกและมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ผ่านการจัดการเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ทัศนคติในการปฏิบัติงาน มีอิทธิพลรวมสูงที่สุดต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ดังนั้นท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจึงควรมีการประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยมุ่งเน้นในด้านทักษะ พฤติกรรม แรงจูงใจและทัศนคติในการปฏิบัติงานของบุคลากร ส่งเสริมวิธีการปฏิบัติงานที่มีความร่วมมือกัน กระจายอำนาจการบริหารงานลงไปสู่ผู้ปฏิบัติงาน ลดกฎระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็นให้ออกัสผู้ปฏิบัติงานในการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการสร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาองค์การได้ การคัดเลือกผู้บริหารของท่าอากาศยานควรพิจารณาคุณลักษณะพิเศษด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การเข้าใจสถานะของการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการปรับตัวและตอบสนองต่อพฤติกรรมและความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, ทักษะคิดในการปฏิบัติงาน, วิธีการปฏิบัติงาน, ภาวะผู้นำของผู้บริหาร, การจัดการเชิงกลยุทธ์, ทำอากาศยานสุวรรณภูมิ

Abstract

The objectives of the research were to study the effects of work attitudes, work procedures, and organizational leadership on performance effectiveness of Suvarnabhumi airport personnel, including direct effects and indirect effects with strategic management as a mediating factor. Samples in the research were a total of 240 employees of Suvarnabhumi airport personnel who worked under their supervisors. The samples obtained by using stratified sampling and systematic random sampling. The data were analyzed and processed by using the Least Square Path Structural Equation.

Research findings were as follows: (1) work attitudes, particularly safety and security as well as customer service attitudes, had a positive direct effect on performance effectiveness of Suvarnabhumi airport personnel; (2) work procedures in terms of decentralization and collaboration had a positive direct effect on performance effectiveness of Suvarnabhumi airport personnel; (3) organizational leadership, including engage and charismatic leadership, also had a positive direct effect on performance effectiveness of Suvarnabhumi airport personnel; and (4) work attitudes, work procedures, and organizational leadership had a positive direct effect on performance effectiveness, and had a positive indirect effect on performance effectiveness through strategic management as well. Moreover, work attitudes had the highest overall influence on performance effectiveness. As a result, Suvarnabhumi airport should evaluate personnel characteristics, with the emphasis on individual's skills, behavior, motivation and attitude. In addition, organization should introduce work procedures that promote collaboration among personnel, decentralize downward to front-line operators, reduce rules, regulations, and unnecessary work processes as well as allow operators to have an opportunity to express emerging ideas that are beneficial to the organization. Executive selection process should emphasize distinguished characteristics of employee engagement enhancement, the ability to perceive change and be able to adapt and respond to behavior

and needs of their subordinates. Lastly, human resource development should be continuously promoted in order to leverage performance effectiveness of Suvarnabhumi airport personnel.

Keywords: Performance Effectiveness, Work Attitudes, Work Procedures, Organizational Leadership, Strategic Management, Suvarnabhumi Airport

บทนำ

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในท่าอากาศยานได้รับความสนใจและมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากภาคเอกชนและภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของท่าอากาศยานยอมรับโดยทั่วกันว่ามีความจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในการพัฒนาของอุตสาหกรรมการบินอย่างต่อเนื่อง (Bouranta et al., 2019; Paraschi, 2018) รวมถึงเพื่อต้องการที่จะเสาะหาปัจจัยหรือตัวชี้วัดที่นำมาใช้ในการพยากรณ์ผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถพัฒนาและเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของท่าอากาศยาน (Hawlena, Mazurek-Kusiak & Kobytko, 2019) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบว่าประสิทธิผลของท่าอากาศยานมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์และทัศนคติในการปฏิบัติงาน (Bourne et al., 2000; Choong, 2014; Franco-Santos et al., 2007; Nudurupita et al., 2011) อย่างไรก็ตาม การศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในท่าอากาศยานนั้นสามารถศึกษาได้หลากหลายรูปแบบ และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานก็ประกอบไปด้วยหลายปัจจัย เนื่องจากท่าอากาศยานมีรูปแบบการดำเนินงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน จำเป็นต้องมีการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับค่านิยม ความเชื่อ โครงสร้างการบังคับบัญชาของแต่ละองค์กร การศึกษาหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานจึงควรเกิดจากมุมมองในระดับผู้ปฏิบัติงานภายในท่าอากาศยาน เพราะผู้ปฏิบัติงานจะมีความเข้าใจในรายละเอียดของงานได้อย่างถูกต้อง (Bhagwat & Sharma, 2007) โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายใน ประสิทธิผลของการดำเนินงานในท่าอากาศยานอาจเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการให้บริการและการส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้รับบริการ (Ray et al., 2004) เพราะสภาพแวดล้อมการดำเนินงานด้านการบินในปัจจุบัน ท่าอากาศยานได้เปลี่ยนรูปแบบจากการเป็นเจ้าของพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการขึ้น-ลงของอากาศยาน เป็นการมุ่งเน้นการให้บริการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพแก่ผู้รับบริการ ซึ่งรวมถึงผู้โดยสาร สายการบิน ผู้ประกอบการภาคเอกชนที่ดำเนินงาน ท่าอากาศยานและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (Gillen, 2011; Jarach, 2001)

บทความวิจัยนี้นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ซึ่งได้แก่ ทัศนคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลทั้งในการสร้างความสามารถทางการแข่งขันและการอยู่รอดของธุรกิจ รวมถึงการดำเนินงานของท่าอากาศยานด้วย

คำถามการวิจัย

ทัศนคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านทัศนคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

สมมติฐานการวิจัย

1. สมมติฐานการวิจัย H1: ทัศนคติในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
2. สมมติฐานการวิจัย H2: วิธีการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
3. สมมติฐานการวิจัย H3: ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
4. สมมติฐานการวิจัย H4: การจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
5. สมมติฐานการวิจัย H5: ทัศนคติในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์
6. สมมติฐานการวิจัย H6: วิธีการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์
7. สมมติฐานการวิจัย H7: ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์
8. สมมติฐานการวิจัย H8: ทัศนคติในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ผ่านการจัดการเชิงกลยุทธ์
9. สมมติฐานการวิจัย H9: วิธีการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ผ่านการจัดการเชิงกลยุทธ์
10. สมมติฐานการวิจัย H10: ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ผ่านการจัดการเชิงกลยุทธ์

การทบทวนวรรณกรรม

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรของท่าอากาศยาน

คือ ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานของบุคลากรที่มีทัศนคติด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย ด้วยวิธีการและแนวทางการให้บริการผ่านการประสานงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด จนกระทั่งสามารถพัฒนาระบบท่าอากาศยานให้สามารถบูรณาการ

สร้างความรู้สึกละและประสบการณ์เชิงบวกให้แก่ผู้ใช้บริการ และสามารถยกระดับคุณภาพการให้บริการได้ (Eshtaiwi, Badi, Abdulshahed & Erkan, 2018; ACRP, 2010; Bezerra & Gomes, 2016; Airport Council International, 2012; Lai, Potter & Beynon, 2012) ประกอบไปด้วย 1) มาตรฐานความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย ด้วยท่าอากาศยานดำเนินธุรกิจที่อาศัยความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากผู้บริการ ดังนั้นบุคลากรควรมีความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในการดำเนินงานตามระเบียบและข้อบังคับ เพื่อป้องกันเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินและสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ฉุกเฉินเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น (International Civil Aviation Organization Doc 9082, 2012; Ashford et al., 2003; Enoma & Allen, 2007) 2) *คุณภาพการให้บริการ* คือการที่บุคลากรสามารถส่งมอบบริการที่เป็นเลิศ เพื่อตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจสูงสุด (Prentice & Kadan, 2019; Airport Council International, 2012) และ 3) *ผลិតภาพ* คือการวางแผน ควบคุมและบริหารจัดการทรัพยากรภายในท่าอากาศยาน ซึ่งรวมถึงเงิน สิ่งอำนวยความสะดวก ในการให้บริการต่าง ๆ ได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความได้เปรียบเชิงแข่งขันและสามารถพัฒนาศักยภาพของท่าอากาศยานได้อย่างต่อเนื่อง (Gillen & Lall, 1997)

ทัศนคติในการปฏิบัติงาน

ทัศนคติส่งต่อการแสดงพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของบุคลากร ดังนั้น ท่าอากาศยานควรให้ความสำคัญกับการสร้างและส่งเสริมทัศนคติในการปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จของการดำเนินงานท่าอากาศยานในภาพรวม (Fernandez & Moldogaziev, 2013; Schneider et al., 2003) ทัศนคติในการปฏิบัติงานที่สำคัญได้แก่

1. ทัศนคติด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย คือลักษณะของบุคคลที่ให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน บุคลากรที่มีทัศนคติที่ดีจะคำนึงถึงการดำเนินงานตามขั้นตอน เพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงและอุบัติเหตุ/อุบัติการณ์ รวมทั้งมีความระแวดระวังสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นและมีความพร้อมรับมือเมื่อเกิดเหตุการณ์ได้ (Zuschlag, Ranney & Coplen, 2016; Gharibi et al., 2016; Henning et al., 2009)

2. ทัศนคติด้านการให้บริการ คือลักษณะของบุคคลที่มีความคิด ความรู้สึกในเชิงบวกต่อการให้บริการ ส่งผลให้บุคลากรให้บริการด้วยใจอย่างเต็มที่ ใส่ใจช่วยเหลือและแก้ปัญหาของผู้ใช้บริการอย่างเต็มความสามารถ และสามารถส่งมอบบริการที่เป็นเลิศเหนือความคาดหมายของผู้รับบริการได้ (Kossmann, 2017; Habib, Kattan & Islam, 2011; Gemmel, 2007)

วิธีการปฏิบัติงาน

เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้องค์การบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยยกระดับประสิทธิผลการดำเนินงานให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และสามารถดำรงอยู่ได้ (Root, 2017; Khaleghi, Alavi & Alimiri, 2013) เพราะเป็นการกำหนดรูปแบบและวิธีการปฏิบัติงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน กำหนดทิศทางการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในองค์กรภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน (Khatib et al., 2022) โดยมีรูปแบบการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. วิธีการปฏิบัติงานแบบการกระจายอำนาจ (decentralization) คือการมอบอำนาจในการตัดสินใจให้บุคคลที่เป็นผู้ดำเนินการนั้น ซึ่งช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักในการรับผิดชอบและความพยายามที่จะหาทางแก้ปัญหาให้สำเร็จ (Germain et al., 1996)

2. วิธีการปฏิบัติงานที่แสวงหาความร่วมมือ (collaboration) คือการทำงานที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กรหรือการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยการสื่อสาร ประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล และถ่ายทอดรูปแบบหรือวิธีการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จ และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดเพื่อไม่ให้เกิดซ้ำ (Hansen & Nohria, 2004)

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

คือผู้ที่สามารถสร้างอิทธิพลเพื่อจูงใจให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และสามารถสร้างแรงบันดาลใจท่ามกลางสมาชิกให้สามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ด้วยดี (Tead, 1935; Stogdill, 1974; Katz and Kahn, 1978; Hersey and Blanchard, 1969) รวมทั้งสามารถสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน และกระตุ้นให้สมาชิกปฏิบัติตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ขององค์กร (Wallach, 2017; Girard, Brizzi, Drake, Graham, Kosmider, & Lloyd, 2014) โดยภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการดำเนินงานท่าอากาศยานและมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการจัดการท่าอากาศยาน ได้แก่

1. **ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม** คือผู้บริหารที่คำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละบุคคล ด้วยการให้อิสระในการดำเนินงาน เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ (Yilmaz et al., 2016)

2. **ภาวะผู้นำเชิงبارมี** ที่มีความสำคัญกับการดำเนินงานภายใต้ภาวะวิกฤตหรือสถานการณ์ฉุกเฉิน ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงบาร์มีจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ฉุกเฉิน สามารถบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง (House, 1977) รวมทั้งมีอิทธิพลในการชักจูง โน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ จนสามารถนำองค์กรให้ผ่านวิกฤตไปได้ (Phillips, 2012; Flin, 1996)

การจัดการเชิงกลยุทธ์

คือกระบวนการวิเคราะห์ปัจจัยและสถานะต่างๆ ณ ขณะนั้น เพื่อให้ทราบถึงทรัพยากรที่มีอยู่ จุดแข็งและจุดอ่อนของกระบวนการทำงาน เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่รองรับการเติบโตของท่าอากาศยาน ในอนาคต (ACRP Report, 2009) กลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่

1. **กลยุทธ์ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร** คือการเพิ่มทักษะ ความรู้ ความสามารถ ในด้านทัศนคติที่มีต่องานและผลการปฏิบัติงานผ่านการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล (Koros, 2018)

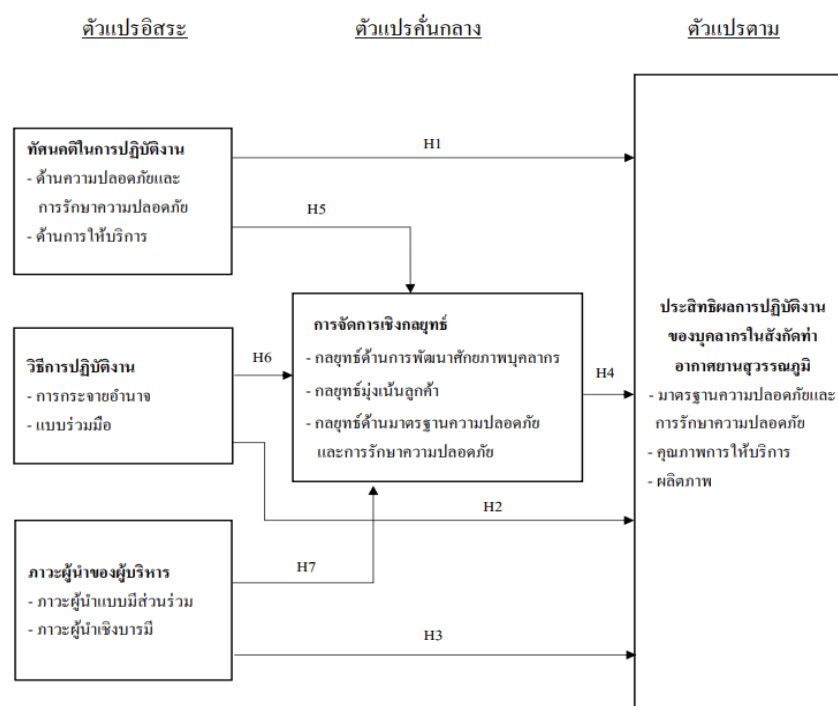
2. **กลยุทธ์มุ่งเน้นลูกค้า** คือการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่มีการวางแผนและการตอบสนองที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า โดยการลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพในการให้บริการ เพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจได้ (Tsai, Hsu & Chou, 2011)

3. กลยุทธ์ด้านมาตรฐานความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย คือการกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่มีการควบคุม ใฝ่ระวัง และตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์หรือภัยอันตรายที่เกิดจากความตั้งใจและความไม่ตั้งใจของผู้ปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น แสดงให้เห็นว่าทัศนคติในการปฏิบัติงาน (Lo, Lin & Teng, 2016; Liao, Chen & Chang, 2014) วิธีการปฏิบัติงาน (DeLong, 2013; Hansen & Nohria, 2004) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Yilmaz et al., 2016; Phillips, 2012; Flin, 1996) และการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Koros, 2018; ACRP report, 2009) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในท่าอากาศยาน นอกจากนั้นทัศนคติในการปฏิบัติงาน (ACRP report, 2009) วิธีการปฏิบัติงาน (Helm, Loth & Schultz, 2015) และ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Awamleh, 2022; ACRP report, 2013) ต่างก็มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล

การปฏิบัติงานของบุคลากรในท่าอากาศยานอีกด้วย ผู้วิจัยจึงพัฒนาเป็นสมมติฐานและสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถามปลายปิด ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรมและผ่านการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยการหาค่า

ความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงหลักและตัวแปรแฝงย่อย มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.745 – 0.919 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้สำหรับการวิจัยนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือกลุ่มพนักงานและลูกจ้างบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ทั้งในระดับชำนาญการ/อาวุโส ระดับปฏิบัติการและระดับลูกจ้างที่มีผู้บังคับบัญชาชั้นต้น หรือหัวหน้างาน ภายใต้สังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,074 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) และการสุ่มอย่างมีระบบ (systematic random sampling) และคำนวณขนาดตัวอย่างโดยประยุกต์ตามเกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (Hair et al., 2011) ได้จำนวนขนาดตัวอย่างขั้นต่ำทั้งสิ้น 200 ตัวอย่าง อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการทดแทนอัตราการสูญหายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนตัวอย่างอีกร้อยละ 20 เท่ากับ 40 คน รวมตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 240 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานภายใต้สังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่ถูกสุ่มขึ้นมา โดยผู้วิจัยแจกจ่ายแบบสอบถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามโดยตรงและส่งกลับมายังผู้วิจัย เพื่อรวบรวม วิเคราะห์และประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้างตัวแบบเส้นทางกำลังสองน้อยที่สุด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า ทักษะคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยการศึกษาเชิงลึกพบว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสูงที่สุด รองลงมาคือ ทักษะคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน และภาวะผู้นำของผู้บริหารตามลำดับ

สมมติฐาน	ค่าอิทธิพล
ATTI -> APEFF	0.235**
WPRO -> APEFF	0.151**
LDSP -> APEFF	0.138**
STGMNT -> APEFF	0.396**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการวิจัยพบว่า ทักษะคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน และภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยพบว่าวิธีการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์สูงสุด รองลงมาคือทักษะคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงานและภาวะผู้นำของผู้บริหารตามลำดับ

สมมติฐาน	ค่าอิทธิพล
ATTI -> STGMNT	0.321**
WPRO -> STGMNT	0.353**
LDSP -> STGMNT	0.294**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิจัยพบว่า ทักษะคติการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน และภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลในเชิงบวกทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ผ่านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งพบว่าอิทธิพลโดยรวมของทักษะคติในการปฏิบัติงานที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมีอิทธิพลโดยรวมสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ อิทธิพลโดยรวมของวิธีการปฏิบัติงานต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และอิทธิพลโดยรวมของภาวะผู้นำของผู้บริหารต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิตามลำดับ

	ค่าอิทธิพล		รวม
	ทางตรง	ทางอ้อม	
ATTI -> STGMNT-> APEFF	0.235**	0.127**	0.362**
WPRO -> STGMNT-> APEFF	0.151**	0.140**	0.291**
LDSP -> STGMNT-> APEFF	0.138**	0.116**	0.254**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กล่าวโดยสรุป ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้ง 10 ข้อที่กำหนดไว้ในหน้า 4 ของบทความนี้พบว่างานวิจัยนี้ยอมรับสมมติฐานทุกข้อ (accept hypotheses)

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้แก่ ทักษะคติในการปฏิบัติงาน วิธีปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการจัดการเชิงกลยุทธ์ ข้อค้นพบดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรของท่าอากาศยาน ดังนี้

1. ทักษะคติในการปฏิบัติงาน เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนกระบวนการทำงานของบุคคลภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ บุคลากรที่คำนึงถึงการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยสอดคล้องตามมาตรฐานสากล เพื่อป้องกันอุบัติเหตุหรือข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน ตลอดจนสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ฉุกเฉินได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อจำกัดความรุนแรงและบรรเทาผลกระทบที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของท่าอากาศยาน (International Civil Aviation Organization, 2018; CANSO, 2013;

Renner, 2001) รวมทั้งสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ความเชื่อมั่น และการยอมรับได้ในระดับสากล (Piers et al., 2009; Lee, 1996; Geller, 1994; Reason, 1998) ควบคู่ไปกับการมีทัศนคติเชิงบวกต่อการให้บริการ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการด้วยใจอย่างเต็มที่ ทุ่มเทและใส่ใจช่วยเหลือและแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของผู้ใช้บริการอย่างเต็มความสามารถ ทัศนคติดังกล่าวนี้อาจส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่สังกัดท่าอากาศยาน (Zeithaml et al., 2009; Gebauer et al., 2010; Gonzalez et al., 2007; Ladhari, 2009; Yee et al., 2008)

เมื่อบุคลากรมีทัศนคติในการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยควบคู่ไปกับทัศนคติในการปฏิบัติงานด้านการให้บริการแล้ว องค์กรจำเป็นต้องวางแผน กำหนดทิศทางและจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีทักษะ ความรู้ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่คนอื่นในองค์กรได้ รวมทั้งมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ตลอดจนการดำเนินงานตามมาตรฐาน เพื่อให้บุคลากรใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานและนำไปสู่การปฏิบัติงานที่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2. วิธีปฏิบัติงาน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยเกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจในการตัดสินใจไปให้แก่ผู้ปฏิบัติงานหรือระดับชำนาญการ/อาวุโส เพื่อให้สามารถวิเคราะห์แผนการดำเนินงานและวิธีการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและตอบสนองต่อปัญหาได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน และกระบวนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (Root, 2017; Mullins, 2016; Gibson et al., 2007; Germain et al., 1996) นอกจากนี้ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาที่มุ่งเน้นการสื่อสารประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรภายในท่าอากาศยานเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เมื่อท่าอากาศยานยึดถือวิธีการปฏิบัติงานแบบร่วมมือแล้ว ทำให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ก็จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากร ตลอดจนสามารถลดระยะเวลา ลดความซับซ้อน และลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้อีกด้วย

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีบทบาทในการขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานของท่าอากาศยาน ผู้บริหารที่ลงมามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับผู้ใต้บังคับบัญชา รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คอยชี้แนะให้คำแนะนำแบบกว้าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการวางแผนและตัดสินใจด้วยตนเอง รวมถึงมีการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงการมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบต่องานของตน และมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของงานนั้น (Alimo-Metcalf et al., 2008; Yilmaz et al., 2016)

นอกจากผู้บริหารจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ใต้บังคับบัญชาแล้ว ยังต้องแสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชากระตือรือร้นในการทำงาน เห็นด้วยและคล้อยตามด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Javidan et al., 2003; Örgenç, 2013; Akan, 2013; Apprey et al., 2014)

ในยามที่ท่าอากาศยานอยู่ในภาวะวิกฤต ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด เพื่อบรรเทาผลกระทบ ประสานงานและให้บริการจนสามารถผ่านพ้นวิกฤตไปได้ (Koros, 2018; Bey et al., 2013; Phillips, 2012; Flin, 1996)

ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมและเชิงبارมีค่อนข้างหาได้ยากในท่าอากาศยาน เนื่องจากท่าอากาศยานภายในประเทศไทยเริ่มดำเนินกิจการโดยภาครัฐ ทำให้รูปแบบการบริหารงานมีลักษณะเป็นระบบราชการที่ให้ความสำคัญกับลำดับขั้นการบังคับบัญชา ระบบอุปถัมภ์ ขั้นตอนการทำงานแบบเดิมที่ซับซ้อนและไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง แม้จะมีการปฏิรูปให้เป็นแบบรัฐวิสาหกิจมาแล้ว แต่ระบบราชการไทยยังคงส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงาน โดยบุคลากรในองค์กรไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น ยิ่งเป็นความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับผู้บริหารหรือความคิดเห็นที่แตกต่างจากวิธีปฏิบัติงานเดิมก็จะหลีกเลี่ยงโดยการไม่แสดงความคิดเห็น ทำให้คนรุ่นใหม่ที่เข้ามาทำงานขาดแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการทำงาน ขาดการพัฒนาตนเอง รู้สึกตนเองไม่มีคุณค่า และในที่สุดจะคุ้นชินกับระบบการดำเนินงานแบบเดิม จึงเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

4. การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นองค์ประกอบสำคัญของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ การจัดการเชิงกลยุทธ์เริ่มเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการท่าอากาศยานด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยและสถานะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่าอากาศยาน ณ ขณะนั้น เพื่อให้ทราบถึงทรัพยากรที่มีอยู่ จุดแข็งและจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขั้นตอนและกระบวนการทำงาน จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดและวางแผนกลยุทธ์การดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อเป็นแนวทางการทำงานที่ชัดเจน ตลอดจนนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ท่าอากาศยานสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เพื่อให้การวางแผนเชิงกลยุทธ์และนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลท่าอากาศยานต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยด้าน “ทัศนคติในการปฏิบัติงาน” โดยคำนึงถึงรูปแบบความเชื่อและการปฏิบัติของบุคลากรภายในที่เป็นอยู่ขณะนั้น และนำมาเป็นกลไกในการกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องเพื่อให้ภารกิจสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ หรือหากมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป หรือเพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ก็สามารถทำได้โดยไม่เกิดความขัดแย้ง นอกจากนี้ “วิธีการปฏิบัติงาน” ก็มีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์ เพราะวิธีการปฏิบัติงานอาจมีข้อจำกัดในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการติดต่อประสานงาน รวมถึงกระบวนการตัดสินใจในแต่ละส่วนงาน กลยุทธ์ที่กำหนดจึงต้องแสดงให้เห็นว่ามีการบริหารจัดการทรัพยากรให้สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด และยังช่วยในการลดช่องว่างในการดำเนินงานและสร้างความรวดเร็วในการสื่อสารและประสานข้อมูล เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งผู้บริหารเองมีบทบาทอย่างมากในความสำเร็จของการกำหนดกลยุทธ์และการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ส่งผลให้ปัจจัยด้าน “ภาวะผู้นำของผู้บริหาร” มีอิทธิพลต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์อย่างแยกออกไม่ได้ ทั้งในส่วนของการพัฒนาบุคลากรและการนำไปสู่การปฏิบัติ

ท่าอากาศยานจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีองค์ความรู้ และทักษะเกี่ยวกับงาน โดยการส่งเสริมและสร้างระบบการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ เชิงวิชาการและสร้างมูลค่าเพิ่มจากบุคลากร โดยการสนับสนุนให้เป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ภายในหน่วยงาน (Koros, 2018; Barney, 1995; Ainuddin et al., 2007)

นอกจากกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ท่าอากาศยานต้องให้ความสำคัญแล้ว กลยุทธ์ด้าน มาตรฐานความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยเป็นอีกองค์ประกอบพื้นฐานในการดำเนินงานท่าอากาศยาน ดังนั้น ท่าอากาศยานต้องส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามข้อกำหนดของรัฐและ มาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้โดยสารที่มาใช้บริการและสายการบินที่เป็นลูกค้า รวมทั้ง สามารถยกระดับให้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นหนึ่งในท่าอากาศยานชั้นนำของอุตสาหกรรมการบินได้ (Makanga & Paul, 2017; ACRP Report, 2009)

สรุป

การทำให้บุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประการแรกที่ต้อง คำนึงถึงคือ “ทัศนคติในการปฏิบัติงาน” ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนกระบวนการทำงานของบุคคลให้เกิด ประสิทธิภาพ โดยทัศนคติที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพได้แก่ ทัศนคติด้านความปลอดภัย และการรักษาความปลอดภัยและทัศนคติด้านการให้บริการ ประการที่สองที่ต้องพิจารณาคือ “วิธีการ ปฏิบัติงาน” ที่สนับสนุนให้บุคลากรกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พร้อมทั้งปฏิบัติงานด้วยความร่วมมือ ผ่านการสื่อสาร ประสานงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำให้บุคลากร สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประการที่สามคือ “ภาวะผู้นำของ ผู้บริหาร” เพราะความสำเร็จหรือล้มเหลวของท่าอากาศยานส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่รับผิดชอบในการ ขับเคลื่อนท่าอากาศยานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด ประการสี่ที่ต้องพิจารณาคือ “การจัดการเชิงกลยุทธ์” หากท่าอากาศยานส่งเสริมกลยุทธ์ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การมุ่งเน้นลูกค้า และมาตรฐานด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย จะช่วยปรับปรุงให้การบริการดีขึ้นและมี คุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์และ เป้าประสงค์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ดังนั้น ผลการศึกษาดังนี้จึงสนับสนุนความสำคัญของกรอบปัจจัย ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยพบว่าการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ บุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สิ่งสำคัญที่องค์กรต้องคำนึงถึงได้แก่

1) การคัดเลือกบุคลากรที่จะมาเป็นผู้บริหารของท่าอากาศยาน ผู้บริหารของท่าอากาศยานเป็น หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญในความสำเร็จหรือความล้มเหลวของท่าอากาศยาน เนื่องจากเป็นผู้ขับเคลื่อน

ภารกิจขององค์การให้บรรลุผลสำเร็จตามแผนการดำเนินงานที่กำหนด ผู้บริหารจึงควรมีคุณลักษณะพิเศษ และโดดเด่นมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้น การคัดเลือกบุคลากรที่จะมาเป็นผู้บริหารท่าอากาศยาน สุวรรณภูมินั้นจึงควรคัดเลือกบุคคลที่มีภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีบทบาทและคุณลักษณะที่เข้าใจสภาวะของการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อพฤติกรรมและความต้องการของผู้ปฏิบัติงานได้ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนมีความผูกพันกับภารกิจ และเป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งสร้างคุณค่าให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้วยการแสดงให้เห็นว่าทุกภารกิจมีความสำคัญ กระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีบทบาทคู่ขนานที่เป็นทั้งผู้กำหนดกลยุทธ์และผู้นำกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปฏิบัติงานผ่านความมุ่งมั่น เสียสละ ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินงานตามกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน รวมทั้งติดตามความพึงพอใจของทรัพยากรและระบบการจัดการและแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันเพื่อนำองค์การสู่ความสำเร็จตามแผนการดำเนินงานที่กำหนด

หากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิคัดเลือกบุคลากรจากคุณลักษณะดังที่กล่าวมาข้างต้น จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ปฏิบัติงานและสามารถนำองค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ที่ผ่านมากกระบวนการคัดเลือกผู้บริหารที่จะเข้ามาเป็นผู้บริหารท่าอากาศยานพบว่ายังมีความไม่เป็นธรรม มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ ใช้อำนาจและการเมืองแทรกแซงเพื่อการบรรจุแต่งตั้งและการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เพื่อขจัดความไม่เป็นธรรมในการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้บริหาร ดังนั้น เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด และกำหนดคุณสมบัติเฉพาะในการพิจารณาคัดเลือกผู้บริหาร อาทิ ผลงานเชิงประจักษ์ ประสบการณ์ทำงานตรงตามสายงาน ประกาศนียบัตรที่เกี่ยวข้อง วุฒิการศึกษาเฉพาะด้าน เป็นต้น

2) การประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคล ผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ดังนั้นผู้บริหารควรคำนึงถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อทำความเข้าใจถึงทักษะ พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติงาน ทักษะคิด แรงจูงใจ ที่บ่งชี้จุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาหรือส่งเสริมจุดเด่นของผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคน เพื่อนำประโยชน์มาใช้ในการปฏิบัติงาน และกำจัดหรือจัดการจุดอ่อนของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือช่วยในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล สามารถขจัดความขัดแย้งภายในทีม และผลักดันให้บรรลุตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลและมีความสมดุล

3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง นอกจากการคัดเลือกและประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากรแล้ว การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญในการก่อให้เกิดประสิทธิผลของบุคลากร เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองอยู่เสมอ เพื่อสร้างคุณค่าในตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในสายงานหรือองค์การ

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิควรนำเครื่องมือที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยเริ่มต้นจากการฝึกอบรมที่ประกอบไปด้วย หลักการพื้นฐาน

การดำเนินงานท่าอากาศยานด้านนิตยการบินและด้านบริการที่เป็นเลิศ การรณรงค์ให้ปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ใช้การสอนงานและฝึกปฏิบัติ (on the job training: OJT) เป็นเครื่องมือที่ผลักดันให้ผู้ปฏิบัติงานได้ลงมือทำจริง ได้เข้าใจขั้นตอนการทำงาน ได้ใช้ความรู้ที่อบรมมาปฏิบัติกับงานจริง และใช้การฝึกซ้อมเป็นเครื่องมือเพื่อการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ทักษะของผู้ปฏิบัติงานหลังจากได้ผ่านการอบรมและฝึกปฏิบัติ รวมทั้งเป็นการเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า

นอกจากนี้ ท่าอากาศยานอื่นในประเทศไทย ควรนำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปจัดฝึกซ้อมโต้ตอบสถานการณ์ฉุกเฉินแบบเฉพาะกาล โดยคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นในอุตสาหกรรมการบิน เพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และฝึกทักษะการโต้ตอบสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมทั้งการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ โดยให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบประเมินคุณลักษณะตนเอง เพื่อให้เข้าใจในคุณลักษณะและศักยภาพของตนเองและผู้ร่วมงาน เรียนรู้และบริหารจัดการกับความแตกต่าง เพื่อให้ผู้อบรมนำทักษะและแบบทดสอบที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการไปใช้ในการบริหารจัดการบุคลากรภายในสังกัดได้

เมื่อบุคลากรภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมีความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่าอากาศยานกับท่าอากาศยานอื่น และพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับท่าอากาศยานอย่างครบวงจร ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิก็จะสามารถนำไปต่อยอดสร้างเป็นสถาบันการเรียนรู้ด้านการบินระดับภูมิภาคได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” นี้ ได้สร้างความเข้าใจและต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องทัศนคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน และภาวะผู้นำของผู้บริหาร ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร นอกจากนี้ผลการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัยนั้น สามารถยืนยันได้ว่า ทัศนคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น งานของ Lo, Lin & Teng (2016), Liao, Chen & Chang (2014), Walsh and Maloney (2007), Hinds and McGrath (2006), Edwards and Wilson (2004), Yilmaz et al. (2016), Girard et al. (2014), ACRP (2013), Young and Price (2013) เป็นต้น

การเพิ่มตัวแปรคั่นกลางในงานวิจัยนี้คือ “การจัดการเชิงกลยุทธ์” ในโมเดลการวิเคราะห์อิทธิพลของทัศนคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงาน และภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ยังช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของท่าอากาศยานเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน และส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ผลการวิจัยยืนยันได้ว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร กลยุทธ์มุ่งเน้นลูกค้า และกลยุทธ์ด้านมาตรฐานความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย ส่งผลต่อ

ประสิทธิผลองค์การของท่าอากาศยาน สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น งานของ Kabeyi (2019), Burugo & Owour (2017), Mailert & Stanar (2015) และ Samad et al. (2014) เป็นต้น การทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผ่านอิทธิพลบางส่วนที่สนับสนุนให้เกิดผลทวีของทัศนคติในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติงานและภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาในครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดในการวิจัยหลายประการ ผู้วิจัยจึงขอให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ผลงานวิจัยในบริบทของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับผลงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาบริบทอื่นมีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการวิจัยในมิติต่าง ๆ ทำให้การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรบางตัวมีความสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่ผ่านมาทำการศึกษาในบริบทของต่างประเทศ และศึกษาหน่วยงานเอกชนที่เป็นผู้บริหารจัดการท่าอากาศยาน ทำให้ตัวแปรบางตัวอาจส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิในระดับที่ค่อนข้างน้อย เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ในบริบทของค่านิยมต่างประเทศและรูปแบบการบริหารของภาคเอกชน ในขณะที่การปฏิบัติงานของรัฐวิสาหกิจของไทย ยังมีบริหารงานแบบกึ่งภาครัฐ ส่งผลให้การสื่อสารมีลักษณะเป็นทางการ ผู้นำมีลักษณะภาวะผู้นำแบบชี้แนะ (directive leadership) การตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหารระดับสูงเป็นหลัก ซึ่งมาตรวัดที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน การคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การส่งเสริมศักยภาพของพนักงาน อาจเหมาะสมกับภาคเอกชนที่อยู่ในบริบทที่มีการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงที่สูงกว่าเพื่อความอยู่รอดขององค์กร

2) ควรมีการนำปัจจัยอื่นมาศึกษาวิจัย เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้พลังงานสะอาด การจัดการความรู้ นวัตกรรม เป็นต้น เพื่อขยายขอบเขตและต่อยอดการวิจัยในอนาคต เนื่องจากกรอบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรย่อยซึ่งครอบคลุม 3 มิติ ได้แก่ มาตรฐานความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย คุณภาพการให้บริการและผลผลิตภาพ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าทั้ง 3 มิติดังกล่าวสามารถสะท้อนประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในปัจจุบันได้มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามตัวแปรทั้ง 3 มิติเป็นตัวแปรเพียงบางส่วนเท่านั้นเมื่อคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

3) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ซึ่งอาจมีข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถได้ข้อมูลเชิงลึก และผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างมีระบบรายชื่อของตัวอย่างตามบัญชีรายชื่อบุคลากรภายในสังกัดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ซึ่งในอนาคตการสุ่มด้วยวิธีนี้อาจทำได้ยากขึ้น เนื่องจากมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (Personal Data Protection Act: PDPA) ที่เป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้อาจจะเป็นอุปสรรคของการวิจัย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปหากเลือกใช้รูปแบบผสมผสาน (mixed-method research) เพื่ออาศัยข้อดีและประโยชน์ของทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จะช่วยให้สามารถตอบคำถามงานวิจัยได้ดีขึ้น และส่งผลให้งานวิจัยมีความครบถ้วนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

References

- Airport Cooperative Research Program, National Research Council (U.S.), & United States. (2010). *ACRP Report 19: Developing an Airport Performance Measurement System*. Washington, D.C: Transportation Research Board.
- Airport Cooperative Research Program, National Research Council (U.S.), & United States. (2009). *ACRP Report 20: Strategic Planning in the Airport Industry*. Washington, D.C.: Transportation Research Board.
- Airport Cooperative Research Program, National Research Council (U.S.), & United States. (2013). *ACRP Report 75: Airport Leadership Development Program*. Washington, D.C.: Transportation Research Board.
- Ainuddin, R. A. et al. (2007). Resource attributes and firm performance in international joint ventures. *Journal of World Business*, 42, 47-60.
- Akan, D. (2013). The relationship between school principals' leadership styles and collective teacher efficacy. *Educational Research and Reviews*, 8(10), 596-601.
- Akinyele, S. & Fasogbon, O. (2010). Impact of strategic planning on organizational performance and survival. *Research Journal of Business Management*, 4(1), 73-82.
- Aldehayyat, J. & Twaissi, N. (2011). Strategic planning and corporate performance relationship in small business firms: Evidence from a Middle East country context. *International Journal of Business and Management*, 6(8), 255.
- Alimo-Metcalfe, B., et al. (2008). The impact of engaging leadership on performance, attitudes to work and wellbeing at work. *Journal of Health Organization and Management*, 22(6), 586-598.
- Apprey, M., Preston-Grimes, P., Bassett, C. K. & Lewis, W. D. (2014). From Crisis Management to Academic Achievement: A University Cluster-mentoring Model for Black Under graduates. *Peabody Journal of Education*, 89, 318-335.
- Ashford, N.J., Stanton, H., Moore, C.A., Coutu, P., & Beasley, J.R. (2003). *Airport Operations* (3rd ed.). NewYork: McGraw-Hill Education.
- Awamleh, F.T. (2022). Charismatic leadership to overcome employee resistance to organisational change process.
- Barney, J.B. (1995). Looking Inside For Competitive Advantage. *Academy of Management Executive*, 9(4), 49-61.
- Bey, N., Hauschild, M. Z., & McAloone, T. C. (2013). Drivers and barriers for implementation of environmental strategies in manufacturing companies. *CIRP Annals*, 62(1), 43-46.

- Bezerra, G. CL., Gomes, C. F. (2016). Performance measurement in airport settings: a systematic literature review. *Benchmark Int. J.*, 23, 1027–1050.
- Bhagwat, R. and Sharma, M.K. (2007) Performance Measurement of Supply Chain Management: A Balanced Scorecard Approach. *Computers & Industrial Engineering*, 53, 43-62.
- Bolman, L. G. & Deal, T. E. (2003). *Reframing organizations: Artistry, choice, and leadership*. (3rd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Bouranta, N., et al. (2019). The key factors of total quality management in the service sector: a cross-cultural study. *Benchmarking: An International Journal*, 26(3), 893-921.
- Bourgeois, L.J. & Astley, W. G. (1979). A strategic model of organizational conduct and performance. *International Studies of Management and Organization*, 6(3), 40-66.
- Bourne, M. et al. (2000) Designing, implementing and updating performance measurement systems. *International Journal of Operations & Production Management*, 20(7), 754-771.
- Burugo, V.M. & Owour, D. (2017). Influence of strategic management practices on business profitability in Kenya. (A case study of Chai trading company limited). *Imperial Journal of Interdisciplinary Research (IJIR)*, 3(9), 923-947.
- CANSO. (2013). *Safety Culture Definition and Enhancement Process*. Schiphol: Netherlands.
- Choong, K. K. (2014) The Fundamentals of Performance measurement systems: A Systematic Approach to Theory and a Research Agenda. *International Journal of Productivity & Performance Management*, 63(7), 879-922.
- DeLong, J. C. (2013). *Guidebook to Creating a Collaborative Environment Between Airport Operations and Maintenance*. Washington, DC: National Academies Press.
- Edwards, A. & Wilson, J.R. (2004). *Implementing Virtual Teams: A Guide to Organizational and Human Factors*. Aldershot, UK: Gower.
- Enoma, A., & Allen, S. (2007). Developing key performance indicators for airport safety and security. *Facilities*, 25(7/8), 296–315.
- Eshtaiwi, M., et al. (2018). Determination of key performance indicators for measuring airport success: A case study in Libya. *Journal of Air Transport Management*, 68, 28–34.
- Federal Aviation Administration. (2017). *Safety Management System Components*. Retrieved May 14, 2019, from <https://www.faa.gov/about/initiatives/sms/explained/components/>
- Fernandez, S., & Moldogaziev, T. (2013). *Employee Empowerment, Employee Attitudes, and Performance: Testing a Causal Model*. *Public Administration Review*, 73(3), 490–506.
- Flin, R. (1996). *Sitting in the hot seat, leaders and teams for critical incident management*. New York, NY: John Wiley & Sons.

- Franco-Santos, M. et al. (2007). Towards a definition of a business performance measurement system. *International Journal of Operations & Production Management*, 27, 784-801.
- Freeman, R.E. (1999). Response: Divergent Stakeholder Theory. *Academy of Management Review*, 24(2), 233-236.
- Gebauer, H., Edvardsson, B., Bjurko, M. (2010). The impact of service orientation in corporate culture on business performance in manufacturing companies. *Journal of Service Management*, 21(2), 1-43.
- Geller, E. S., (1994). Ten principles for achieving a Total Safety Culture. *Professional Safety*. September, 18-24.
- Gemmel, P. (2007). Delivering Excellent Service Quality in Aviation: A Practical Guide for Internal and External Service Providers. *International Journal of Service Industry Management*, 18(4), 443-444.
- Germain, R., Droge, C. and Spears, N. (1996). The implications of just-in-time for logistics organization management and performance. *Journal of Business Logistics*, 17(2), 19-34.
- Gharibi, V. et al. (2016). The Relationship between Workers' Attitude towards Safety and Occupational Accidents Experience. *International Journal of Occupational Hygiene (Quarterly)*, 8(3), 145-150.
- Gibson, C. C., Dodds, D. and Turner, P. (2007). Explaining community-level forest outcomes: salience, scarcity and rules in Eastern Guatemala. *Conservation and Society*, 5, 361-381.
- Gillen, D., & Lall, A. (1997). Developing measures of airport productivity and performance: an application of data envelopment analysis. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 33(4), 261-273.
- Gillen, David. (2011). The evolution of airport ownership and governance. *Journal of Air Transport Management -J AIR TRANSP MANAG*, 17, 3-13.
- Girard, J. P. et al. (2014). Does leadership style differ by country? A media context analysis. *Academy of Business Research Journal*, 2, 13-19.
- Gonzalez, M., Comesana, L., Brea, J., 2007. Assessing tourist behavioral intentions through perceived service quality and customer satisfaction. *Journal of Business Research*, 60 (2), 153-160.
- Habib, K. M. N., Kattan, L., & Islam, M. T. (2011). Model of personal attitudes towards transit service quality. *Journal of Advanced Transportation*, 45(4), 271-285.
- Hansen, M.T., & Nohria, N. (2004). How to build collaborative advantage. *MIT Sloan Management Review*, 46 (1), 22-30.

- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a Silver Bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139–152.
- Hawlana, J., Mazurek-Kusiak, A. & Kobyłka, A. (2019). Main determinants of shaping the quality of air transport services. *European Research Studies Journal*, 22(3), 168-185.
- Helm, S., Loth, S., & Schultz, M. (2015, July). Advancing total airport management—An introduction of performance based management in the airport context. In *Proceedings of the 19th ATRS World Conference, Singapore*. 2-5
- Henning, J. B. et al. (2009). The influence of individual differences on organizational safety attitudes. *Safety Science*, 47(3), 337–345.
- Hersey, P. & Blanchard, K. H. (1969). *Management of organizational behavior: Utilizing human resources*. Upper Sadddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hinds, P., & McGrath, C. (2006). Structures that work: social structure, work structure and coordination ease in geographically distributed teams. In *Proceedings of CSCW'06*, Banff, Alberta, 343-352.
- House, R. J. (1977). A 1976 theory of charismatic leadership. In Hunt, J. G., & Larson, L. (Eds.), *leadership: the abutting edge*. Carbondate: Southern illinoise University Press.
- International Civil Aviation Organization. (2012). *ICAO's policies on charges airports and air navigation services (ICAO Document 9082)*. (9th ed.). Montreal: Canada.
- International Civil Aviation Organization. (2018). *Safety Management Manual-SMM: Fourth Edition (ICAO Document 9859)*. (4th ed.). Montreal: Canada.
- International Civil Aviation Organization. (2018). Toolkit on enhancing security culture. Retrieved April 22, 2562, from https://www.icao.int/Security/Security-culture/ICAO%20SC%20Resources/ICAO%20SECURITY%20CULTURE%20TOOLKIT_EN.pdf
- Jarach, David. (2001). The evolution of airport management practices: Towards a multi-point multi-service, marketing-driven firm. *Journal of Air Transport Management*, 7, 119-125.
- Javidan, M., Waldman, D.A. (2003). Exploring Charismatic Leadership in the Public Sector: Measurement and Consequences. *Public Administration Review*, 63(2), 229-242.
- Kabeyi, M. (2019). Organizational strategic planning, implementation and evaluation with analysis of challenges and benefits. *International Journal of Applied Research and Studies*, 5(6), 27-32.
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). *The social psychology of organizations* (2nd ed.). New York: Wiley.
- Khaleghi, D., Alavi, H. A. & Alimiri, M. (2013). A study on the effects of organizational structure on success of performance measurement. *Management Science Letters*, 3(1),1611-1614.

- Khatib, M., Kherbash, A., Qassimi, A. and Mheiri, K. (2022). How Can Collaborative Work and Collaborative Systems Drive Operational Excellence in Project Management?. *Journal of Service Science and Management*, 15, 297-307.
- Koros, R. C., Namusonge, P. G. S., & Sakwa, P. M. (2018). Effects of Strategic Management Drivers on Performance of Airports in Kenya. *IJRDO - Journal of Business Management*, 4(8), 46-62.
- Kossmann, M. (2017). *Delivering excellent service quality in aviation: a practical guide for internal and external service providers*. New York: Routledge.
- Ladhari, R. (2009). Service quality, emotional satisfaction, and behavioural intentions. *Managing Service Quality*, 19(3), 308-331.
- Lai, P., Potter, A. & Beynon, M. J. (2012). The Development of Benchmarking Techniques in Airport Performance Evaluation Research. *Transportation Journal*, 51(3), 305.
- Lee, T.R., (1996). Perceptions, attitudes and behaviour: the vital elements of a safety culture. *Health and Safety October*, 1-15.
- Liao, P., Chen, J., & Chang, W. (2014). The relationship between safety and service climates in aviation. *Journal of Air Transport Management*, 36, 93-100
- Lo, Y. T., Lin, Y. T., & Teng, C. C. (2016). An integrated approach to safety, security, and service quality management: The case of Taiwan Taoyuan International Airport. *Journal of Air Transport Management*, 53, 187-197.
- Mailert, J. & Stanar, I. (2015). *Taking the lead in Leadership Exploring engaging leadership in a global organization* (Master's Thesis). Uppsala university
- Makanga, R.O. & Paul, S.N. (2017). Influence of strategic management practices on performance of Kenya power and lighting company ltd, Nairobi County, Kenya. *The Strategic Journal of Business & Change Management*, 4(4), 289-306.
- Mohamadi, A., Ghadiri, M., Moghaddam O. G. (2013). The Study of the Role of Organizational Culture in Airport Productivity. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 2(3), 2361-2365.
- Mullins, L. (2016). *Management and Organisational Behaviour*. (11thed.). Harlow, United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Nudurupati, S.S., Bititci, U. S., Kumar, V., & Chan, F. T. S. (2011). State of the art literature review on performance measurement. *Computers and Industrial Engineering*, 60(2), 279-290.
- Örgev, C. (2013). The relationship among the leadership styles, organizational citizenship and health worker performance in public hospitals. *International Journal of Education and Research*, 1(6), 1-16.

- Paraschi, P. (2018). *Airport business excellence: a holistic approach to performance management* (Doctoral dissertation). University of Patras.
- Phillips, R. (2012). *Perceived leadership styles and effectiveness of aviation program leaders: A four-frame analysis* (Doctoral dissertation). University of South Dakota.
- Piers, M., Montijn, C., & Balk, A. (2009). Safety culture framework for the ECAST SMS-WG. Report of the ECAST safety management system and safety culture working group (SMS-WG). Retrieved April 22, 2562, from <https://www.easa.europa.eu/sites/default/files/dfu/WP1-ECASTSMSWG-SafetyCultureframework1.pdf>
- Prentice, C., & Kadan, M. (2019). The role of airport service quality in airport and destination choice. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 47, 40–48.
- Rahmadani, V. G. et al. (2020). Engaging Leadership and Its Implication for Work Engagement and Job Outcomes at the Individual and Team Level: A Multi-Level Longitudinal Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 776.
- Reason, J. (1998). Achieving a safe culture: Theory and practice. *Work & Stress*, 12(3), 293-306.
- Renner,S. (2001). Emergency exercise and training techniques. *Australian Journal of Emergency Management*, 16(2), 26-35.
- Root, G.N. (2017). Problems within an organizational structure. Retrieved April 22, 2562, from <https://www.smallbusiness.chron.com>
- Samad, S., Yusuf, M.S.Y., & Ahmed, W.A. (2014). The influence of strategic planning on organizational performance: A case in Malaysian health care system. Australian. *Journal of Basic and Applied Sciences*, 8(13), 508-515.
- Schaufeli, W. B. (2015). Engaging leadership in the job demands-resources model. *The Career Development International*, 20, 446–463.
- Schneider, B., Hanges, P. J., Smith, D. B., & Salvaggio, A. N. (2003). Which comes first: Employee attitudes or organizational financial and market performance. *The Journal of Applied Psychology*, 88, 836-851.
- Stogdill, E. J. (1974). *Handbook of Leadership*. London: Collier Macmillan Publishers.
- Tead. (1935). The Art of Leadership. *American Political Science Review*, 106 (1), 188–203.
- Tsai, W.H., Hsu, W., & Chou, W.C. (2011). A gap analysis model for improving airport service quality. *Total Quality Management & Business Excellence*, 22(10), 1025–1040.
- Voon, M. L.Nguil K.S. Ayob N.B. (2011). The influence of leadership styles on employees job satisfaction in public sector organizations in Malaysia. *International Journal of Business, Management and Social Sciences*, 2(1), 24-32.

- Wallach, S. F. (2017). A qualitative explorative case study of distributed leadership from the perspective of organizational leaders. Retrieved April 22, 2562, <http://proxy1.ncu.edu/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=psyh&AN=2016-53069-075&site=eds-live>
- Walsh, J.P., Maloney, N.G., (2007). Collaboration structure, communication media, and problems in scientific work teams. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12 (2), 712-732.
- Yee, R., Yeung, A., and Cheng, T., (2008). The impact of employee satisfaction on quality and profitability in high-contact service industries. *Journal of operations management*, 26 (5), 651-668.
- Yilmaz, A.K., Tanriverdi, G. and Durak, M. S. (2016). Determination of optimal leadership style for an organization: Case of Hasan Polatkan Airport. *International Journal of Transport & Logistics*, 16(38/39), p.1-8.
- Young, S. B., and Price, M. (2013). *ACRP Airport Leadership Development Program*. Washinton: Transport Research Board.
- Yu, M. M., Hsu, S. H., Chang, C.C. and Lee, D.H. (2008). Productivity Growth of Taiwan's Major Domestic Airports in the Presence of Aircraft Noise. *Transportation Research Part E*, 44 (3), 543-54.
- Zeithaml, V., Bitner, M., Gremler, D., (2009). *Services marketing: integrating customer focus across the firm*. (5thed.).Boston: McGraw-Hill.
- Zuschlag, M., Ranney, J. M., & Coplen, M. (2016). Evaluation of a safety culture intervention for Union Pacific shows improved safety and safety culture. *Safety Science*, 83, 59-73.

การเมืองใน “สาส์นสมเด็จ”

Politics in Saan Somdet

วฤทธิ์ ศุภสุธีกุล¹, สุรพล ราชภัณฑารักษ์² และเกรียงชัย ปิงประวัต³

Warit Supasuteekul¹, Suraphon Rajbhandaraks² and Kriangchai Pungprawat³

มหาวิทยาลัยรามคำแหง^{1,2,3}

Ramkhamhaeng University, Thailand^{1,2,3}

E-mail: warit.ru@hotmail.com¹

Received: 2023-09-07; Revised: 2023-09-26; Accepted: 2023-09-27

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองของประเทศสยามและประเทศไทย ที่ปรากฏในหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จ” ที่มีความสัมพันธ์กับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และ 2) เพื่อศึกษา “คำสำคัญการเมือง” ที่ปรากฏในหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จ” และความหมายต่อการเมืองการปกครองโดยรวมของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลในหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จ” วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้วิธีคิดทางประวัติศาสตร์ และการนำเสนอจะการใช้การพรรณนาประกอบกับเหตุการณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบอกเล่าถึงเหตุการณ์ทางการเมืองที่ได้ประสบการณ์ทั้งเรื่องในอดีตและเรื่องปัจจุบันผ่านหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จ” 2) “คำสำคัญทางการเมือง” เป็นถ้อยคำที่ทรงสื่อสารกัน ที่ทั้งสองพระองค์พยายามหลีกเลี่ยงที่จะสื่อสารกันในเรื่องของการเมือง ได้แก่ คำว่า เจ้านาย พระเกียรติยศ อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ ขุนนาง ฝรั่ง และศิวิไลซ์ สำหรับคำสำคัญทางการเมืองเหล่านี้สามารถนำมาอธิบายความหมายต่อการเมืองการปกครองได้

คำสำคัญ: การเมือง, สาส์นสมเด็จ, คำสำคัญการเมือง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study information about the political and administrative events of Siam and Thailand, that appearing in the book series “Saan Somdet”. That has a relationship with His Royal Highness Prince Krom Phraya Narisara nuwattiwong and His Royal Highness Prince Krom Phraya Damrong Rajanubhab and 2) to study “political keywords” appearing in the book series “Saan Somdet” and meaning to the overall politics of Siam or Thailand at present. This research is qualitative research. By studying the

information in the book set “Saan Somdet”. Analyzed data using content analysis, by using historical thinking and the presentation will use descriptive to accompany event.

The research results are as follows: 1) His Royal Highness Prince Krom Phraya Narisara nuwattiwong and His Royal Highness Prince Krom Phraya Damrong Rajanubhab, they told about political events that they had experienced of the past and the present at that time through the book series “Saan Somdet” 2) political keywords are words that His Royal Highness communicates, that both of them tried to avoid communicating in political matters, include the words lord, honors, the multi-personality concept of a fictional club, aristocrats, westerners and civilians. For these political keywords can be used to explain the meaning of government politics.

Keywords: Political, Saan Somdet, Political Keywords

บทนำ

“สาส์นสมเด็จ” มีที่มาจากการรวบรวมจดหมายที่สมเด็จทั้งสองพระองค์ ทรงส่งข้อความโต้ตอบกันไปมา โดยทั้งสองสมเด็จนี้ สมเด็จท่านหนึ่งทรงมีพระนามว่า “สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์” และสมเด็จอีกท่านหนึ่งทรงมีพระนามว่า “สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ” ซึ่งทั้งสองพระองค์นั้นทรงเป็นปูชนียบุคคลที่สำคัญของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบัน โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงได้รับการยกย่องจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ประจำปี 2505 ว่าทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก เป็นคนแรกของประเทศไทย และทรงได้รับการยกย่องว่าทรงเป็นพระบิดาแห่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทย (สถาบันพระปกเกล้า, ม.ป.ป) และสำหรับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ พระองค์ท่านทรงได้รับการยกย่องจาก องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เช่นกันว่า ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก เป็นคนที่สองของประเทศไทย และยังทรงได้รับการยกย่องว่าเป็น “สมเด็จครู” หรือ “นายช่างใหญ่แห่งกรุงสยาม” แต่ไม่เพียงทั้งสองพระองค์จะทรงได้รับการยกย่องทั้งในระดับประเทศและระดับสากลแล้ว โดยส่วนพระองค์นั้น ทั้งสองพระองค์ยังทรงเคยปฏิบัติหน้าที่ราชการที่สำคัญ และทรงสร้างคุณูปการมากมายแก่การพัฒนาประเทศสยามในช่วงเวลาก่อนที่จะเป็นประเทศไทย (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ม.ป.ป)

“สาส์นสมเด็จ” หรือจดหมายโต้ตอบส่วนพระองค์ของทั้งสองพระองค์นั้น ได้ถูกนำมาตีพิมพ์เป็นความรู้แก่ประชาชนทั่วไปมากมายหลายต่อหลายครั้งด้วยกัน โดยสำหรับเนื้อหาในหนังสือ “สาส์นสมเด็จ” จำนวนทั้ง 27 เล่มนั้น ยังคงเป็นที่กระจัดกระจาย และเนื่องจากเป็นจดหมายโต้ตอบกันส่วนพระองค์ เนื้อหาของจดหมายจึงมีการสลับสับเปลี่ยนกันไปมาตามสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลาตามความสนใจส่วนพระองค์ของทั้งสองพระองค์ท่าน หรือตามเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในช่วงเวลานั้น ๆ ซึ่งเป็นที่สนพระทัยของ

ทั้งสองพระองค์ท่านโดยจากการศึกษาหนังสือชุดนี้นั้น ผู้วิจัยได้พบว่า ประกอบไปด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบัน ตลอดจนประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบัน ที่สามารถนำมาอธิบายลักษณะที่สำคัญของการเมืองการปกครองของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบัน รวมถึงเรื่องราวทางการเมืองการปกครองที่สะท้อนถึงเหตุการณ์ที่สำคัญเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบัน ที่สัมพันธ์กับทั้งสองพระองค์ท่าน ทั้งโดยตรงและทางอ้อม รวมถึงผู้วิจัยได้พบ “คำสำคัญทางการเมือง” อันมีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาของผู้วิจัย และจะสามารถนำมาอธิบายลักษณะทางการเมืองการปกครองโดยรวมของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบันได้และด้วยเหตุที่ทั้งสองพระองค์ท่านทรงมีพระชนม์ชีพในยุคสมัยที่ประเทศสยามเริ่มมีการพัฒนาสู่ความเป็นสมัยใหม่ อีกทั้งยังทรงมีส่วนร่วมในช่วยพัฒนาประเทศสยามให้เป็นสมัยใหม่ตามแบบชาติตะวันตก และทั้งสองพระองค์ท่านยังทรงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งสำคัญของประเทศสยามอีกด้วย กล่าวคือ การปฏิวัติประเทศสยามโดยคณะราษฎร ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยประเทศสยามมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงจำเป็นต้องย้ายไปประทับที่บ้านซินนามอน (Cinnamon House) ปีนัง จากความหวาดระแวงของคณะราษฎรภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศสยาม โดยทรงประทับอยู่ที่ปีนังจนถึงปีพุทธศักราช 2484 โดยตลอดเวลาที่ทรงประทับอยู่ที่ปีนังนั้น พระองค์ท่านทรงติดตามข่าวสารจากประเทศสยามโดยผ่านข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ และจากจดหมายบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ จากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ที่ยังทรงประทับและปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่ที่ประเทศสยามมาโดยตลอด และแม้ว่าจะทรงประสบความลำบากทางการเงิน และต้องประหยัดค่าใช้จ่ายเช่นไร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงไม่ลดละความพยายามในการขวนขวายความรู้จากหนังสือต่าง ๆ (ศิลปวัฒนธรรม, 2565)

ดังที่กล่าวมานี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่า หากนำข้อมูลจากหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จ” มาศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ จะสามารถทำให้พบข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับลักษณะการเมืองการปกครองของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบัน ที่มีความสำคัญและควรค่าแก่การนำมาศึกษา เพื่อเข้าใจและอธิบายลักษณะการเมืองการปกครองของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบัน โดยศึกษาจากข้อมูลที่ปรากฏ โดยผ่านมุมมองทัศนคติและกลวิธีในการโต้ตอบกันในจดหมายของทั้งสองพระองค์ท่าน ที่ทรงถ่ายทอดผ่านประสบการณ์การดำเนินชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ราชการที่สำคัญของประเทศ และการผ่านประสบการณ์การปกครองแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จนถึง การเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยผลการศึกษาข้อมูลนั้นจะเป็นเช่นไร ผู้วิจัยจะได้มีการนำเสนอรายละเอียดในบทต่อ ๆ ไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองของประเทศไทยหรือประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบันที่ปรากฏในหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
2. เพื่อศึกษา “คำสำคัญการเมือง” ที่ปรากฏในหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ” และความหมายต่อการเมืองการปกครองโดยรวมของประเทศไทยหรือประเทศไทยในปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรม

จรรยาบรรณ เทพศรีเมือง (2560) ได้อธิบายถึง วรรณกรรม โดยรวมว่ามีความหมายครอบคลุมถึงงานเขียนต่าง ๆ ดังนี้

1. งานเขียนทั่ว ๆ ไป เป็นงานที่ไม่จำเป็นต้องใช้ศิลปะหรือกลวิธีในการเขียน เพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านคล้อยตาม เช่น ตำรา เอกสารทางวิชาการ เป็นต้น
2. งานเขียนที่ต้องมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ จะเป็นงานเขียนประเภทใดก็ได้แต่ต้องแต่งอย่างมีศิลปะ มีความประณีตงดงาม มีกลวิธีในการสร้างอารมณ์สะท้อนใจและทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามได้ ซึ่งงานเขียนที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ เช่นนวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร บทความ สารคดี และบทร้อยกรอง เป็นต้น
3. งานเขียนที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี มีคุณค่าทั้งในด้านอารมณ์และสติปัญญา ซึ่งก็คือหนังสือวรรณคดี งานเขียนประเภทนี้ เช่น ลิลิตตะเลงพ่าย โคลงนิราศนรินทร์ เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นว่า คำว่า วรรณกรรม มีความหมายกว้างกว่าวรรณคดี แต่ในที่นี้จะใช้คำว่า วรรณกรรม ในความหมายโดยกว้าง ครอบคลุมงานเขียนทุกชนิด ไม่จำกัดว่างานเขียนนั้น ๆ จะมีคุณค่าทางวรรณศิลป์มากน้อยเพียงใด

วรรณกรรมกับการเมือง

อิทธิพลของหนังสือ ปัจจัยสำคัญที่ก่อเกิดขบวนการของนักศึกษาประชาชนอันยิ่งใหญ่ เมื่อสังคมมีการต่อสู้ปะทะกันทางการเมือง ในความหมายที่ไม่ต้องเปิดพจนานุกรม แต่เข้าใจได้ด้วยสามัญสำนึก วรรณกรรมก็ปรากฏออกมาอย่างแหลมคมตามไปด้วย (ธนศ อารมณ์สุวรรณ, 2556)

การเมืองส่งผลต่องานเขียน โดยผ่านวิถีชีวิตของคนในสังคม สภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ตลอดจนความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น ๆ โดยแสดงออกมาในรูปแบบของกฎหมาย ค่านิยม การปกครองแบบอย่างของคนชนชั้นปกครอง รวมถึงแรงกดดัน หรืออารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้เขียน จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้ประสบพบเจอ ดังนั้น มูลเหตุทางสังคมจึงทำให้วรรณกรรมมีผลสะท้อนต่อการเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมสะท้อนปัญหา ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความเป็นอยู่ของคนในสังคม จากอำนาจทางการเมือง อำนาจทางการเมืองการปกครอง เช่น ในประเทศเสรีนิยม จะมีทั้งนักเขียนที่ใช้ตัวเองเป็นหลัก และใช้สังคมเป็นหลักในการเขียน แต่ในประเทศคอมมิวนิสต์ นักเขียนต้องคำนึงถึงกฎหมายก่อนจะเริ่มงานเขียน เพื่อความปลอดภัยของตน ครอบครัว และสังคม ดังนั้น งานเขียนจึงมีความสัมพันธ์กับการเมืองเป็นอย่างมาก เพราะในสังคมการเมืองเป็นไร งานเขียนก็จะสะท้อนออกมาเป็นเช่นนั้นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมในฐานะภาพสะท้อนความคิดของบุคคล

กาญจนา แก้วเทพ (2556) ได้กล่าวถึงทฤษฎีภาพสะท้อนหรือ Reflection Theory ว่าจัดวางอยู่ในค่าย Society-Centric Theory เนื่องจากทฤษฎีภาพสะท้อนในสื่อมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า จะต้องมีการณ์/ตัวบุคคล/สิ่งของ/สถานที่ในโลกแห่งความจริงเป็นเบื้องต้นมาก่อน (Primacy) สื่อมวลชน การสื่อสารจึงจะทำหน้าที่เป็น “กระจก” สะท้อนภาพของเหตุการณ์และสื่ออื่น ๆ ตามมาทีหลัง

จากข้อตกลงดังกล่าว ทฤษฎีภาพสะท้อนจึงตั้งโจทย์การวิจัยทั้งในแง่ “ที่มา” และ “ที่ไป” ของภาพสะท้อนและของจริง “ในแง่ที่มา” โจทย์การวิจัยจะถามว่า ภาพที่ปรากฏในสื่อ นั้นได้สะท้อนอย่างเหมือนตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ หรือนำเสนอภาพที่บิดเบี้ยวไป ส่วนในแง่ “ที่ไป” ก็คือ หากมีภาพสะท้อนแบบดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเป็นจริงอย่างไรบ้าง เช่น จะธำรงรักษาความเป็นจริงให้ เหมือนเดิมหรือจะปรับเปลี่ยนความเป็นจริง ตัวอย่างงานที่ใช้ Reflection Theory มากที่สุด คือ งานวิจัยสื่อมวลชนของกลุ่มสตรีนิยม (Feminism)

สำหรับทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษามีปฏิกิริยาต่อ Reflection Theory ว่า เนื้อหาของทฤษฎีนี้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้เพียงครั้งเดียว เพราะความจริงแล้ว สื่อมวลชน การสื่อสารสามารถเล่นได้ 2 บทบาทต่อโลกที่เป็นจริง บทบาทแรก คือ การเป็นกระจกสะท้อนความเป็นจริง แต่ในบางกรณีแม้จะไม่มีความเป็นจริง (เช่น ไม่เคยมีซูเปอร์แมนในโลกที่เป็นจริง) หรืออาจมีความจริงเชิงภาวะวิสัยอยู่บ้าง (Objective Reality) แต่สื่อมวลชนก็สามารถ “ประกอบสร้าง” ความเป็นจริงขึ้นมา (Social Construction of Reality) ดังนั้น โจทย์การวิจัยของทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษาจึงมี 2 หน้า ในหน้าแรก อาจจะดูการสะท้อนภาพความเป็นจริง ส่วนหน้าที่สอง คือ การประกอบสร้างความเป็นจริง

ภูมิหลังหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

หนังสือชุด “สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ในช่วงแรกนั้นจะตีพิมพ์ออกมาในรูปแบบของหนังสืออนุสรณ์งานศพของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งมีการกระจายเนื้อหาออกไปมากมาย มากกว่า 50 ภาค จนเมื่อพุทธศักราช 2505 ในโอกาสครบรอบ 100 ปี วันประสูติของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ องค์การคำของครุสภา ได้ทำการรวบรวมจดหมายโต้ตอบของทั้งสองพระองค์ นำมาตีพิมพ์เป็นหนังสือชุด โดยใช้ชื่อว่า “สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” มีทั้งชุดแบบปกอ่อนและปกแข็ง โดยหนังสือชุดนี้ ประกอบไปด้วย หนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 27 เล่มด้วยกัน เป็นผลให้หนังสืออันประกอบไปด้วยข้อมูลที่ทรงคุณค่าเหล่านี้

สำหรับภูมิหลังของหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” นั้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอถึง พื้นฐานทางความคิดอุปนิสัย และทัศนคติ ตลอดจนชีวิตส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงภูมิหลังของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ที่จะช่วยให้สามารถเห็น “ภาพสะท้อน” ของความเป็นวรรณกรรม “สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” นี้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นพื้นฐานเพื่อให้เข้าใจในลักษณะทางการเมืองการปกครองที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์นั้น ได้ทรงผ่านประสบการณ์ทางการเมืองการปกครองในระหว่างมีพระชนม์ชีพ นั่นคือ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงต้นรัชกาลที่ 8

โดยแบ่งการนำเสนอ ดังนี้

1. ประวัติส่วนพระองค์ ประกอบด้วย

- 1.1 พระประวัติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
- 1.2 พระประวัติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
2. ลักษณะการเมืองการปกครองของประเทศไทย ประกอบด้วย
 - 2.1 ลักษณะการเมืองการปกครองของประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 (1 ตุลาคม พ.ศ. 2411-23 ตุลาคม พ.ศ. 2453)
 - 2.2 ลักษณะการเมืองการปกครองของประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 6 (23 ตุลาคม พ.ศ. 2453-26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468)
 - 2.3 ลักษณะการเมืองการปกครองของประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ 7 (26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468-2 มีนาคม พ.ศ. 2478)
 - 2.4 ลักษณะการเมืองการปกครองของประเทศไทยและประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ 8 (2 มีนาคม พ.ศ. 2478-9 มิถุนายน พ.ศ. 2489)

แนวความคิดทางการเมืองการปกครองและสังคมแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

สมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) คือ ระบอบการปกครองที่มีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองและมีสิทธิ์ขาดในการบริหารประเทศ ในระบอบการปกครองนี้ กษัตริย์ก็คือ กฎหมาย กล่าวคือ ที่มาของกฎหมายทั้งปวงอยู่ที่กษัตริย์ คำสั่ง ความต้องการต่าง ๆ ล้วนมีผลเป็นกฎหมายกษัตริย์มีอำนาจในการปกครองแผ่นดินและพลเมืองโดยอิสระ โดยไม่มีกฎหมายหรือองค์กรตามกฎหมายใด ๆ จะห้ามปรามได้ แม้องค์กรทางศาสนาอาจทัดทานกษัตริย์จากการกระทำบางอย่างและองค์กรรัฐาธิปัตย์ (กษัตริย์) นั้นจะถูกคาดหวังว่าจะปฏิบัติตามธรรมเนียม แต่ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น ไม่มีรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายใด ๆ ที่จะอยู่เหนือกว่าคำชี้ขาดของรัฐบาลาธิปัตย์ ตามทฤษฎีพลเมืองนั้น ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มอบความไว้วางใจทั้งหมดให้กับพระเจ้าแผ่นดินที่ดีพร้อมทางสายเลือดและได้รับการเลี้ยงดูฝึกฝนมาอย่างดีตั้งแต่เกิด

ในทางทฤษฎี กษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จะมีอำนาจทั้งหมดเหนือประชาชนและแผ่นดิน รวมทั้งเหนือภิกษุและบางครั้งก็เหนือคณะสงฆ์ด้วย ส่วนในทางปฏิบัติ กษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มักจะถูกจำกัดอำนาจโดยทั่วไป โดยกลุ่มที่กล่าวมาหรือกลุ่มอื่น กษัตริย์บางพระองค์ (เช่น จักรวรรดิเยอรมนี ค.ศ. 1871-1918) มีรัฐสภาที่ไม่มีอำนาจหรือเป็นเพียงสัญลักษณ์ และมีองค์กรบริหารอื่น ๆ ที่กษัตริย์สามารถเปลี่ยนแปลงหรือยุบเลิกได้ตามต้องการ แม้จะมีผลเท่ากับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่โดยทางเทคนิคที่เป็นไปได้แล้ว นี่คือการราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) เนื่องจากการมีอยู่ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายพื้นฐานของประเทศ ประเทศไทยเคยปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์มีอำนาจสิทธิ์เด็ดขาดในการปกครองแผ่นดิน ดังคำกล่าวที่ว่า “พระบรมราชานุภาพของพระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามนี้ไม่ได้ปรากฏในกฎหมายอันหนึ่งอันใด ด้วยเหตุที่ถือว่า เป็นที่ล้นพ้น ไม่มีข้อสั่งอันใดจะเป็นผู้บังคับขัดขวางได้”

ในทัศนะของ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2553) อดีตคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เห็นว่า ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทยนั้น ไม่ได้เป็นระบอบที่มีมาแต่สมัยโบราณ แต่เพิ่งมีมาในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากในรัชกาลนี้ พระองค์ทรงรวบรวมอำนาจจากเหล่าขุนนาง ข้าราชการ ที่เคยมีอำนาจและ

บทบาทมาก่อนหน้านั้น มาไว้ที่ศูนย์กลางการปกครอง คือ ตัวพระองค์ และพระประยูรญาติ ทำให้พระมหากษัตริย์ทรงดำรงสถานะเป็นทั้งประมุขของรัฐและประมุขของฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง เท่ากับว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทยมีเพียง 3 รัชกาลเท่านั้น คือ รัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้วิธีคิดเชิงประวัติศาสตร์ โดยการนำเสนอจะใช้วิธีการพรรณนาประกอบกับเหตุการณ์ และใช้การวิพากษ์ตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง และคำสำคัญทางการเมือง

การวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาข้อมูลในหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จ” เกี่ยวกับข้อมูลทางการเมืองการปกครองที่สำคัญของประเทศไทยหรือประเทศไทยในปัจจุบัน และเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองของประเทศไทยหรือประเทศไทยในปัจจุบันที่มีความสัมพันธ์กับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ตลอดจน “คำสำคัญการเมือง” ที่ปรากฏในหนังสือชุดนี้ โดยหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จ” ที่ใช้ศึกษานั้น ประกอบไปด้วย

1. หนังสือชุด “สาส์นสมเด็จ” จำนวน 27 เล่ม จัดพิมพ์โดย องค์การคำครุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์ พ.ศ. 2505 เนื้อหา ประกอบไปด้วย จดหมายโต้ตอบระหว่าง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ โดยฉบับแรกลงวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2453 และฉบับสุดท้ายลงวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2486

2. หนังสือ “สาส์นสมเด็จ” ฉบับยังไม่เคยตีพิมพ์ พ.ศ. 2475 จัดพิมพ์โดยมูลนิธิสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และหม่อมเจ้าจางจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา พ.ศ. 2533 เนื้อหา ประกอบไปด้วย จดหมายโต้ตอบระหว่างสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ โดยหนังสือชุดนี้จดหมายฉบับแรกลงวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และฉบับสุดท้ายลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2475 (24 ธันวาคม พ.ศ. 2483 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ 1 มกราคม) ซึ่งมีการค้นพบในภายหลังและยังไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองของประเทศไทยหรือประเทศไทยในปัจจุบันที่ปรากฏในหนังสือชุด “สาส์นสมเด็จ” ที่มีความสัมพันธ์กับ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พบว่า การถ่ายทอดเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองผ่านประสบการณ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ในวรรณกรรมชุด “สาส์นสมเด็จ” ทรงบอกเล่าด้วยตัวพระองค์เอง โดยสำหรับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์นั้น ภายหลัง

การเปลี่ยนแปลงการปกครองทรงได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการที่สำคัญ คือ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และได้รับการแต่งตั้งเป็นการส่วนพระองค์จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ให้เป็น “ผู้กำกับราชวงศ์” แต่สำหรับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพนั้น ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้ทรงย้ายไปประทับที่ปิ่นทองเพื่อหลีกเลี่ยงจาก “มรสุมทางการเมือง” จนเมื่อ “สิ้นสุดมรสุม” ได้ทรงกลับมามารักษาพระองค์ที่ประเทศไทย ดังนั้น ประสบการณ์ทางการเมืองที่ทั้งสองพระองค์ได้รับนั้นจึงมีความแตกต่างกัน ทำให้ข้อมูลทางการเมืองที่ทั้งสองพระองค์ทรงได้รับก็แตกต่างกันออกไป เมื่อทรงได้โต้ตอบจดหมายกัน แนวความคิดทางการเมืองหรือเรื่องราวทางการเมืองจึงแสดงออกมาตามประสบการณ์ทางการเมืองที่ทั้งสองพระองค์ทรงได้ประสบ สามารถนำมาอธิบายความหมายต่อการเมืองการปกครองได้ตั้งแต่ สภาพสังคมและการเมืองการปกครองของประเทศสยาม เริ่มมีความศิวิไลซ์ ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเกียรติยศของเจ้านายนั้น จะเพิ่มหรือลดต่ำลงขึ้นอยู่กับสภาพการเมืองการปกครองในแต่ละช่วงเวลา โดยสภาพการเปลี่ยนแปลงของประเทศทั้งหมดนี้ล้วนได้รับอิทธิพลจากแนวคิดชาติตะวันตกหรือฝรั่งนั่นเอง

สำหรับแนวความคิดทางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากทั้งภูมิหลังของพระองค์ท่าน และจากข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพระองค์ท่าน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์นั้น จะทรงวางพระองค์ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และทรงวางพระองค์ทรงเป็นเจ้านายที่อยู่ในระเบียบเรียบร้อย ไม่ทำให้เกิดความไม่สบายใจทางการเมืองกับฝ่ายใด นั่นเองจึงเป็นที่น่าสนใจว่า พระองค์ทรงมีความเป็นนักการเมืองเป็นอย่างดี นักการเมืองในที่นี้มิได้หมายความว่า จะทรงหาผลประโยชน์ทางการเมืองเข้าสู่พระองค์เอง หรือการใช้พระเกียรติยศของพระองค์ในการแสวงหาอำนาจทางการเมือง แต่ทรงเป็นนักการเมืองในการรู้จักวางพระองค์ให้เหมาะสมกับพระเกียรติยศตำแหน่งหน้าที่และสถานการณ์บ้านเมืองในแต่ละช่วงเวลา จึงทำให้พระองค์ท่านทรงรอดพ้นจากการเข้าไปสู่วังวนของการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองมาโดยตลอด และพระองค์แทบจะไม่มีข่าวด้านลบในทางการเมืองเลย และการวางพระองค์เช่นนี้จึงทำให้พระองค์ทรงไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยและลำบากกับการดำเนินชีวิตในฐานะของ “เจ้านาย” ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช 2475 ซึ่งแตกต่างจากสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงต้องเหน็ดเหนื่อยกับการหลีกเลี่ยงจาก “มรสุมทางการเมือง” รวมถึงต้องประสบกับความยากลำบากทางการเงินและการดูแลสุขภาพ ดังนั้น หากพิจารณาในแง่มุมนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นด้วยกับการวางพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งแม้จะประทับอยู่ในประเทศไทยภายใต้สถานการณ์ความตึงเครียดของ “เจ้านาย” แต่พระองค์ท่านก็ได้มีภาพลักษณ์ของความตึงเครียดนั้นให้เห็นสักเท่าใดนัก แต่ภาพลักษณ์ของพระองค์ท่านที่ผู้วิจัยได้พบเจอจากการศึกษารวบรวมข้อมูลนั้นกลับดูเหมาะสมกับพระเกียรติยศของพระองค์ท่าน และดูจะส่งเสริมให้เห็นถึงคุณลักษณะพิเศษทางการเมืองของพระองค์ท่านจากการที่ทรงดำรงพระองค์อยู่ในสถานะอันตงต่ำของ “เจ้านาย” ได้โดยตลอดมา

สำหรับแนวความคิดทางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมจากข้อมูลภูมิหลังของพระองค์ท่าน ตลอดจนหน้าที่การปฏิบัติราชการและประสบการณ์ทางการเมืองที่พระองค์ท่านได้ประสบนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ขานภาพนั้นทรงมีพระบุคลิกภาพที่ซื่อตรง ยอมหักไม่ยอมงอ เด็ดขาดในการตัดสินใจ นั้นอาจเป็นเพราะพระองค์ท่านนั้นได้รับการไว้วางพระทัยจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ โดยพบว่า ทรงดำรงตำแหน่ง “ราชองครักษ์” ตั้งแต่พระชนมายุเพียง 17 พรรษา และเมื่อพระชนมายุ 25 พรรษา ทรงดำรงตำแหน่งเป็นถึง “ผู้บัญชาการทหารบก” ซึ่งการจะอยู่ในหน้าที่ราชการที่สำคัญเช่นนี้จึงต้องส่งผลให้พระองค์ท่านจะต้องเป็นบุคคลที่ทรงมีความเด็ดขาดในการปฏิบัติงาน จากบุคลิกภาพในความซื่อตรงของพระองค์ท่าน จึงทำให้พระองค์ท่านนั้นถูกหว่าดระแวงจากฝ่ายรัฐบาล เป็นเหตุให้พระองค์ท่านต้องเสด็จไปประทับที่ปิ้ง เพื่อหลีกเลี่ยง “มรสุมทางการเมือง” และจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ในหลายต่อหลายตอนของจดหมายส่วนพระองค์นั้นทรงกล่าวถึงความสนใจของสื่อต่อการดำเนินชีวิตของพระองค์ท่าน โดยในจดหมายหลายฉบับนั้นพระองค์ทรงบอกเล่าถึงความเข้าใจผิดของสื่อหนังสือพิมพ์กับการปฏิบัติตนของพระองค์ท่าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทรงชงสุ่มกำลังทางการเมือง ทรงติดต่อกับชาวต่างชาติเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นที่น่าสนใจว่า ชาวคราวในสื่อหนังสือพิมพ์เช่นนี้ มีค้อยปรากฏกับสมเด็จพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และด้วยความที่ทรงมีบุคลิกที่เป็น “ขัตติยะมานะ” กล่าวคือ ทรงยึดถือในเชื้อสายกษัตริย์ ทรงยืนกรานและแข็งขันต่อการไม่ก้มหัวให้กับเรื่องใด ๆ ทรงปฏิเสธที่จะกลับแผ่นดินเกิด โดยไม่สนว่า พระองค์จะต้องประสบความลำบากทางการเงินมากมายเพียงใด ทรงใช้ “ขัตติมานะ” มาตลอดชีวิตของพระองค์ท่าน ความแข็งแกร่งของพระองค์ท่านนั้นสะท้อนให้เห็นถึง “พระเกียรติยศ” ตามฐานันดรศักดิ์ที่สูงส่งของพระองค์ และพระเกียรติยศในหน้าที่การงานที่พระองค์ท่านได้เคยปฏิบัติไว้ ยิ่งส่งเสริมให้เห็นภาพลักษณ์ของความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจพระทัยที่จะต่อสู้กับความยากลำบากด้วยพระองค์ท่านเอง ซึ่งในแง่มุมนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระองค์ท่านทรงมีความแตกต่างจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์อย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิต และความทรงมีขัตติยะมานะ หากพิจารณาในแง่มุมของความเป็นนักการเมือง ผู้วิจัยเห็นว่า ในข้อนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์นั้นทรงมีความเป็นนักการเมืองมากกว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ แต่สำหรับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระองค์ทรงเป็นนักบริหารมากกว่านักการเมือง และด้วยความเป็นนักบริหารที่เด็ดเดี่ยว มั่นคงของพระองค์ท่าน จึงทำให้ต้องเสด็จประทับที่ปิ้งเป็นเวลายาวนาน ทั้งที่พระองค์ท่านหากจะเสด็จกลับประเทศไทย ผู้วิจัยก็ได้มีความเห็นว่า พระองค์ท่านจะไม่สามารถกลับมาแผ่นดินเกิดได้ เนื่องจากบุตรของพระองค์ท่านนั้น ก็ทรงปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่ในประเทศไทยหลายพระองค์ และก็มิได้ทรงประสบปัญหาทางการเมืองมากนัก ซึ่งหากตัวพระองค์ท่านเองมีปัญหาทางการเมือง บุตรของพระองค์ท่านนั้นก็คงไม่อาจอยู่ในประเทศไทยได้อย่างปกติ ดังนั้น ในแง่มุมนี้ ผู้วิจัยคิดว่า หากพระองค์เพียงทรงลด “ขัตติยะมานะ” ลง อาจมีความเป็นไปได้ที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองจะลดความหวาดระแวงในตัวพระองค์ และพระองค์อาจเสด็จกลับประเทศไทยได้โดยพลัน

2. “คำสำคัญการเมือง” ที่ปรากฏในวรรณกรรมชุด “สาส์นสมเด็จ” และความหมายต่อการเมืองการปกครองโดยรวมของประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบัน ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าได้แก่ คำว่า เจ้านาย พระเกียรติยศ อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ พบว่า

ความหมายและนัยของคำ “เจ้านาย” สำหรับบริบทของเจ้านายใน “สาส์นสมเด็จ” ได้ปรากฏออกมาในจดหมายของทั้งสองพระองค์ในหลายต่อหลายฉบับ สามารถนำมาอธิบายภาพลักษณ์ของเจ้านายในเรื่องของการแต่งกาย ดังข้อความในสาส์นสมเด็จว่า “ประเพณีพวกเราทางนี้สังเกตได้ง่าย ถ้าเกล้ามวยบนกระหม่อมเป็นตัวเจ้านาย ถ้าเกล้ามวยท้ายทอยเป็นเสนาบ่าวไพร่” ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ที่ไม่ว่าผู้ใดพบเห็นก็รู้ได้ทันทีว่า นี่คือ เจ้านาย เช่นเดียวกันกับการแต่งตัวเจ้านายนั้นก็จะต้องแต่งเครื่องทรงให้สมพระเกียรติยศของความเป็นเจ้านายที่ทำให้คนภายนอกเมื่อเห็นก็จะเข้าใจได้ทันทีว่า นี่ไม่ใช่บุคคลธรรมดา และการเป็นเจ้านายได้นั้นจะต้องมีชาติกำเนิดสืบเนื่องจากพระมหากษัตริย์ จึงทำให้ “เจ้านายนั้นเป็นผู้สูงศักดิ์” ซึ่งคำว่าศักดิ์นั้นหมายความว่า อำนาจ ความสามารถ ฐานะ ดังนั้น ผู้สูงศักดิ์จึงเป็นผู้มีอำนาจมากความสามารถหรือมีฐานะที่ไม่ใช่คนธรรมดาทั่วไปสิ่งนี้ยิ่งทำให้เห็นภาพลักษณ์ของความเป็นเจ้านายนั้นว่า สูงส่งกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป ซึ่งความเป็นเจ้านายนั้นสำหรับประเทศไทยนั้น สามารถพิจารณาได้จากกฎหมายสำหรับเจ้านาย ซึ่งเป็นระเบียบวิธีการปฏิบัติตัวของเจ้านาย การสืบทอดทายาท วิธีการปฏิบัติตนต่าง ๆ ซึ่งกฎหมายเฉพาะตัวของเจ้านายนี้ก็มีปรากฏในสาส์นสมเด็จ ที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพนั้นกล่าวถึงระเบียบของราชสำนักในประเทศพม่า ซึ่งก็มีความคล้ายคลึงกันกับประเทศสยาม ความว่า “ตอนที่แปลนี้เรียกในภาษาอังกฤษว่า Palace Customs ชื่อก็ตรงกับที่เราเรียกว่า “กฎมนเทียรบาล” ความหมายของกฎมนเทียรบาล คือ ข้อบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับพระราชฐาน พระราชวงศ์ และระเบียบการปกครองในราชสำนัก ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การจะเป็นเจ้านายนั้น นอกจากจะเป็นตามชาติกำเนิดแล้ว ยังมีแบบแผนระเบียบในการปฏิบัติตนเพื่อให้มีภาพลักษณ์อย่างเจ้านาย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีความแตกต่างจากคนธรรมดาทั่วไป ซึ่งกฎมนเทียรบาลสำหรับเจ้านายนั้น กำหนดวิธีการตั้งแต่เกิดไปจนสิ้นชีวิต ดังข้อความในสาส์นสมเด็จว่า “ในการไปถวายน้ำเจ้านายและเฝ้าศพ ได้อ่านตรวจและสอบกับกฎมนเทียรบาล ชาวเราตั้งแต่ขึ้นกฎมนเทียรบาลแล้ว และการเป็นเจ้านายนั้นไม่เพียงแสดงออกถึงภาพลักษณ์ แต่เมื่อเกิดเป็นเจ้านายแล้วย่อมต้องได้รับการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูแบบเจ้านาย ตามศักดิ์ของผู้ให้กำเนิด ในบริบทของสาส์นสมเด็จนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในชนชั้นเดียวกัน ถูกอบรมมาแบบเดียวกันตามแบบแผน ย่อมมีความเข้าใจกันจากการที่เติบโตมาในสภาวะแวดล้อมแบบเดียวกัน ดังบางช่วงบางตอนของจดหมายที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพนั้นบอกเล่าแก่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ว่า “คิดดูก็ชอบกล การที่จะเล่าอะไรให้เข้าใจดูเหมือนจะต้องเป็นคนชั้นเดียวกัน หรือได้รับความอบรมอย่างเดียวกัน”

ความหมายและนัยของคำ “พระเกียรติยศ” สำหรับพระเกียรติยศนั้นได้มีปรากฏใน “สาส์นสมเด็จ” หลายต่อหลายฉบับ ซึ่งกล่าวถึงโดยเชิงการยกย่องว่า พระเกียรติยศนั้นเป็นสิ่งสูงส่งควรแก่การยกย่องนับถือ ดังที่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงกล่าวชื่นชมสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ว่า “ให้พระองค์ท่านสามารถทนความลำบากและรักษาพระเกียรติของพระราชวงศ์จักรีได้สะดวกดังพระหฤทัย” และทรงกล่าวถึงการที่ทูตทหารฝรั่งกล่าวชื่นชมสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์จากการเข้าเฝ้าเพื่อกราบทูลลาจากประเทศว่า “แล้วเขาเลยสรรเสริญพระองค์ต่อไปว่า พระอริยาศัยและมารยาทเป็นสง่าผ่าเผย สมแก่พระเกียรติยศ” จะเห็นได้ว่า พระเกียรติยศ

นั่น คือ ความสง่างามในแบบของเจ้านายที่สูงด้วยฐานันดรศักดิ์ ที่สะท้อนมาในภาพลักษณ์ที่เห็นได้ด้วยตาเปล่า ไม่ว่าจะเป็นกิริยาอาการ การแต่งกาย การเจรจา รวมถึงองค์ประกอบภายนอก เช่น ข้าวของเครื่องใช้ ตลอดจนพิธีการต่าง ๆ แต่สำหรับพระเกียรติยศในแง่ของการปฏิบัติหน้าที่นั้น ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เจ้านายนั้นถูกลดบทบาททางการเมืองหรือถูกจำกัดอำนาจทางการเมือง โดยรัฐธรรมนูญว่าจะต้องอยู่เหนือการเมือง สำหรับเจ้านายเองนั้นก็เหมือนถูกลดทอนพระเกียรติยศลง เนื่องจากเมื่อไม่มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อส่งเสริมและรักษาพระเกียรติยศของตนพระเกียรติยศนั้นก็ย่อมต้องเสื่อมลงเป็นธรรมดา

ความหมายและนัยของคำ “อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ นั้นก็ได้ให้ความหมายกับ “อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ” ไว้ในบางช่วงบางตอนของสาส์นสมเด็จว่า “ในข้อเลือกพระเจ้าแผ่นดินของเรา เก้ากระหม่อมเห็นว่า เทวดาเลือก ไม่ใช่มนุษย์เลือก ผู้ควรเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้น เทวดาย่อมสร้างสรรคมาให้มีบุญเพียบพร้อมควรแก่ตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดิน ถึงมนุษย์ได้เลือกก็เลือกสวมรอยเทวดานั้นเอง คำที่ว่า อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ กว้างไฉนให้ฟังไพเราะที่จริงคนคนเดียวหรือเพียงสี่ห้าคนเลือก การประชุมก็ทำแต่พอเป็นที่ ไม่ถึงอเนกชน” ดังนี้ จะเห็นได้ว่า “อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ” นั้น เป็นการพร้อมใจกันเลือกพระมหากษัตริย์ขึ้นสู่พระราชบัลลังก์ โดยความเห็นพร้อมกันของคณะบุคคล ซึ่งในทางทฤษฎีนั้นอาจฟังดู หมายถึง ประชาชนหมู่มากที่พร้อมใจกันเลือกพระมหากษัตริย์ของตน ถวายพระราชบัลลังก์ให้แก่พระมหากษัตริย์ของตน แต่ในทางปฏิบัติ อำนาจนั้นย่อมขึ้น อยู่กับผู้ที่มีอำนาจในขณะนั้น ดังเช่น ที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงกล่าวว่า ฟังไว้เพียงไพเราะที่จริงคนเดียวหรือ 4-5 คน เลือกประชุมก็พอเป็นที่ไม่ถึงกับอเนกชน ซึ่งก็เป็นที่น่าทึ่งกันว่า ในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น พระองค์ทรงขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์จากความเห็นชอบของเหล่าเสนาบดีเพียงไม่กี่คน และในรัชกาลที่ 7 เอง พระองค์ก็ทรงขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 7 ตามลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ แต่ก็ด้วยการเห็นชอบของบรรดาเจ้านายในขณะนั้น และสำหรับพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ก็ทรงขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ผ่านการยอมรับจากรัฐสภา ซึ่งก็เป็นกลุ่มบุคคลหนึ่งเช่นกัน หากผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองซึ่งโดยทั่วไปก็เป็นชนชั้นนำของประเทศมิได้มีความยอมรับในตัวพระมหากษัตริย์พระองค์นั้น ก็เป็นการยากที่พระมหากษัตริย์พระองค์นั้นจะได้เฉลิมพระราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ได้ แม้ว่าประชาชนทั่วไปจะเห็นพ้องก็ตาม แต่ถ้ากลุ่มบุคคลหรือชนชั้นนำของประเทศซึ่งมีอำนาจทางการเมืองนั้นมิได้เห็นด้วย หรืออาจขัดต่อผลประโยชน์กับกลุ่มอำนาจทางการเมือง พระมหากษัตริย์พระองค์นั้นก็ไมอาจเป็นอเนกชนนิกรสโมสรสมมติได้ ดังนั้น หากจะกล่าวว่า อเนกชนนิกรสโมสรสมมติเป็นการเลือกของเทวดาฟ้าดิน แต่ในความเป็นจริงนั้นก็ เป็น ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ได้กล่าวไว้ว่า แท้จริงแล้วก็ล้วนเป็นมนุษย์เป็นผู้เลือก และไม่ใช่มนุษย์จำนวนมาก หากแต่เป็นมนุษย์เพียงไม่กี่คน ซึ่งจากคำสำคัญทางการเมืองนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มของอำนาจทางการเมืองของประเทศที่มีอำนาจในการเลือกพระมหากษัตริย์ ซึ่งหากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่ง ก็คือ การเลือกผู้นำของประเทศโดยกลุ่มอำนาจทางการเมืองเพื่อรักษาอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง

ความหมายและนัยของคำ “ขุนนาง” ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช 2475 ขุนนาง ก็คือข้าราชการ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายทหารและพลเรือน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่รับใช้พระมหากษัตริย์ในการบริหารราชการ

แผ่นดิน โดยที่เจ้านายนั้นโดยมากจะเป็นขุนนาง เนื่องจากเป็นชนชั้นที่ได้รับการศึกษาและได้รับความไว้วางใจจากพระมหากษัตริย์ให้ปฏิบัติหน้าที่ เป็นที่น่าสนใจว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 นั้น ขุนนางเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นทรงมิได้เลือกใช้พระบรมวงศานุวงศ์ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการแผ่นดิน แต่ทรงเลือกบุคคลที่พระองค์ทรงไว้วางพระทัยมาช่วยพระองค์ในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงทำให้ในสมัยของพระองค์นั้น ขุนนางขึ้นมามีอำนาจเหนือเจ้านายทั้งที่มีฐานันดรจากบุคคลธรรมดา ไม่ว่าจะเป็น “เจ้าพระยาธรรมราชพร” และ “พระยาอนิรุทธเทวา” ซึ่งทั้งสองบุคคลนี้มีส่วนอย่างมากในการช่วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวบริหารราชการแผ่นดิน แต่ก็เป็นที่เข้าใจได้ว่า เจ้านายที่มีฐานันดรสูงศักดิ์กว่านั้น ย่อมจะต้องเกิดความไม่พอใจที่ขุนนางเข้ามามีอำนาจเหนือตน ด้วยเหตุนี้ ในสมัยรัชกาลที่ 6 นี้เอง จึงมีผู้กล่าวว่า เป็นยุคของความตกต่ำของเจ้านาย แล้วต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ คงทราบปัญหาเรื่องขุนนางในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นอย่างดีจึงไม่เพียงปลดขุนนางในแผ่นดินก่อนออกยังทรงยกเลิกกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กรมมหรสพ กองเสือป่า ดุสิตธานี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงดูดยภาพข้าราชการ ออกจากราชการหลายต่อหลายครั้ง เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณแผ่นดินและในรัชสมัยนี้ เจ้านายก็ได้กลับมามีบทบาทอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ได้ทรงกลับมามีตำแหน่งเป็นอธิบดีมนตรี แต่ฉันทัดกันนั้น เมื่อขุนนางถูกปลดออกขุนนางนั้นย่อมไม่พอใจเป็นเรื่องธรรมดา โดยจากความเห็นของหลวงวิจิตรวาทการ ได้ให้ความเห็นว่า ขุนนางที่ปลดออกนั้นมิใช่เจ้านาย เจ้านายจริง ๆ นั้นยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ จึงทำให้ขุนนางนั้นไม่พอใจที่เจ้านายยังคงได้รับงบประมาณแผ่นดินเพื่อดำรงตำแหน่งเช่นเดิม สิ่งนี้ก็เป็นหนึ่งในมูลเหตุของการเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช 2475 เช่นกัน

ความหมายและนัยของคำ “ฝรั่ง” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้กล่าวไว้ในจดหมายที่ส่งโต้ตอบกลับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ว่า “ผู้ดีพึงมาไว้หนดกันเมื่อในรัชกาลที่ 5 ก่อนนั้นแม้สังเกตรูปคนที่ถ่าย จะเป็นเจ้านายก็ตาม ขุนนางก็ตามโกนหนวดทั้งนั้น จึงนึกขึ้นว่าจะเป็นพระปิ่นเกล้าฯ ดอกกระมัง ที่ตั้งต้นไว้พระมัสสุขึ้นเมื่อในรัชกาลที่ 4 ด้วยจะแต่งพระองค์อย่างฝรั่ง” การจะบอกว่า สิ่งใดเป็นแบบฝรั่งได้นั้น ย่อมต้องมีการรับรู้เข้าใจในความเป็นฝรั่งมาชั่วระยะเวลาหนึ่ง จึงจะทำให้เข้าใจและสามารถแยกแยะได้ว่า สิ่งไหนคือแบบไทยสิ่งไหนคือแบบฝรั่ง อย่างเช่นที่ทั้งสองสมเด็จได้ทรงโต้ตอบกัน ซึ่งจากความเห็นของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์นั้นทรงได้กล่าวถึงความเป็นฝรั่งบ่อยครั้งยิ่งกว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งพระองค์ท่านในฐานะที่ทรงมีพระอัจฉริยภาพทางด้านศิลปะ ทรงมีความรู้สึกว่า ศิลปะในแบบฝรั่งนั้นต่างกับศิลปะของประเทศสยามอย่างเห็นได้ชัด และยังทรงบอกเล่าถึงความเป็นฝรั่งผ่านเรื่องเล่าและนิทานในรูปแบบฝรั่งที่มีแนวความคิดในเชิงดีเลว ซึ่งแสดงออกมาให้เห็นได้ชัดในวัฒนธรรมแบบฝรั่ง ซึ่งแตกต่างจากของไทยที่มีความอ่อนโยนกว่า แต่ความเป็นฝรั่งนั้นก็ถือว่าเป็นของใหม่ในยุคสมัยนั้น ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ได้ทรงกล่าวไว้ในจดหมายว่า อิทธิพลของความเป็นฝรั่งนั้นเห็นได้ชัดจาก

การหยิบยกความเป็นฝรั่งมาใช้ของสื่อ ซึ่งมีอิทธิพลในสมัยนั้น ก็คือ หนังสือพิมพ์ โดยทรงกล่าวว่า “เวลานี้เราต้องการให้เหมือนฝรั่งเป็นดีทอดพระเนตรรูปในหนังสือพิมพ์เถิด เวลานี้เป็นรูปฝรั่งหมดแล้ว”

ความหมายและนัยของคำ “ศิวิไลซ์” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงได้มีการกล่าวถึงความศิวิไลซ์ไว้ในจดหมายที่ทรงโต้ตอบกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพว่า “เจ๊กแห่งเจ้าที่ปิ่น ในกรุงเทพฯ ห้ามแล้ว ที่ปิ่นยังไม่ห้าม เราศิวิไลซ์กว่า” จากคำในภาษาอังกฤษว่า “Civilize” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ความเจริญ” ซึ่งคำว่า “ศิวิไลซ์” นี้ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ย่อมหมายถึงความเจริญเพื่อให้เป็นแบบฝรั่ง ในด้านการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการยกเลิกระบบจตุสดมภ์เป็นระบบกระทรวง การจัดตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์เพื่อเก็บภาษีพัฒนาประเทศ การพัฒนาระบบกฎหมาย และศาล แม้ว่าในสมัยรัชกาลที่ 5 ความ “ศิวิไลซ์” นั้นจะแสดงออกอย่างเห็นได้ชัดกับการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นระบอบการเมืองการปกครอง การคมนาคม การต่างประเทศ แต่ความศิวิไลซ์นั้นหากจะนำมากล่าวถึงระบอบการปกครองที่มีความศิวิไลซ์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ระบอบการปกครองที่มีความ “ฝรั่ง” นั้นเกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช 2475 จึงจะเหมาะสมกับคำว่า ศิวิไลซ์ทางการปกครองทัดเทียม “ฝรั่ง”

อภิปรายผล

1. แนวความคิดทางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ โดยอภิปรายผ่านแนวคิดการแบ่งชนชั้นและทฤษฎีวิวัฒนาการทางการเมืองของชนชั้นนำ การที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงมีชาติกำเนิดที่สูงกว่าบุคคลธรรมดา จึงทำให้แสดงออกมาในรูปแบบการแบ่งชนชั้น เนื่องจากทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง ในขณะที่สังคมสยามยังไม่มีพัฒนาการมากนัก การที่จะเรียกตนว่า เป็นผู้ดีเป็นคนละชั้นกับไพร่นั้น จึงเป็นการตอกย้ำการแบ่งชนชั้น รวมถึงการใช้คำเรียกประชาชนว่า ไพร หรือราษฎร หรือข้าแผ่นดิน ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการกดขี่ชนชั้นที่ต่ำกว่า แต่ในแง่มุมนี้ ผู้วิจัยกลับมีความเห็นว่า ก็เป็นปกติธรรมดาของสังคมในขณะนั้นที่ยังไม่ได้รับความเจริญ คนกลุ่มที่ยังขาดการศึกษาได้ถูกอบรบมา เช่น ขาววัง จะมีให้มีการแยกออกจากผู้ที่มีความรู้และได้รับการอบรบมา เช่น ขาววังก็คงเป็นไปไม่ได้ เพราะสังคมสยามในขณะนั้นถูกครอบงำด้วยชนชั้นวรรณะมาแต่โบราณ และอย่างยิ่งการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ย่อมปลูกฝังให้เจ้านายมีแนวความคิดแบ่งแยกชนชั้นอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ จึงสอดคล้องสำหรับแนวคิดจากแนวทางศึกษาของ สายชล สัตยานุรักษ์ (2546) กับแนวความคิดการแบ่งชนชั้นของสมเด็จพระยาดำรง-ราชานุภาพนั้น ได้เสนอแนวความคิดว่า การแบ่งชนชั้นของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพไม่ใช่ว่าแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่าย แต่เป็นการแบ่งชนชั้นที่ทุกคนรู้หน้าที่ของตน แม้จะมีชนชั้นบรรดาศักดิ์ฐานันดรไม่เท่ากัน แต่ทุกคนสามารถที่จะสามัคคีปฏิบัติงานกันได้ และสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงพยายามที่จะนำพาคนต่างชนชั้นกันให้เกิดการทำงานร่วมกันทางการเมืองการปกครองเพื่อพัฒนาประเทศโดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงได้ใช้คำเรียกราษฎรเช่น “ไพร่บ้านพลเมือง” “ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน” “ราษฎร” ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ความหมายของคำเหล่านี้ยังเป็นการบ่งบอกถึงความไม่เท่ากันของคน แล้วทำให้เห็นชนชั้นของคนที่อยู่ในระดับต่ำโดยสมเด็จพระยาดำรง

ราชานุภาพได้แบ่งแยกโรงเรียนของผู้ดีและไพร่ออกจากกันและกำหนดผู้ดีไม่ให้ปนไพร่ จึงยังตอกย้ำการแบ่งชนชั้นทางความคิดของพระองค์ท่านให้เด่นชัด ผลการศึกษายังกล่าวถึงการที่ทรงเป็นเสนาบดีหลายกระทรวง และการเรียกคนต่างท้องถิ่นของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพนั้น พระองค์ใช้คำเรียกว่า “ชาวบ้านนอก” จึงยังเป็นการตอกย้ำถึงการแบ่งแยกชนชั้นและสะท้อนภาพของประชาชนคนธรรมดาที่มีมาตรฐานชีวิตต่างจากสังคมเมือง และการปฏิบัติหน้าที่ของพระองค์ท่านนั้นมีเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแก้ปัญหาบ้านเมืองบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนเพื่อสนองพระเดชพระคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเช่นเดียวกับที่สังคมเจ้านายได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา

2. คำสำคัญที่พบคือ คำว่า “เจ้านาย” ได้สะท้อนความเป็นชนชั้นนำทางการปกครองของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธราชูปถัมภ์ และสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ให้ปรากฏชัด โดยหากพิจารณาจากทฤษฎีชนชั้นนำของ Mills (2023), Mosca (2023) และ Pareto (2023) แล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 นั้น ทั้งสองสมเด็จทรงได้เป็นชนชั้นทางปกครอง ซึ่งมีคุณลักษณะเหมือนกับชนชั้นปกครองตามแนวคิดของ Pareto (2023) ตามแบบของสังคม “เจ้านาย” ที่สืบทอดต่อกันมา แต่เมื่อเข้าสู่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 สมเด็จทั้งสองพระองค์ก็ทรงถูกลดบทบาทลง จากการขึ้นมามีอำนาจของเหล่าขุนนาง ซึ่งตามแนวคิดของ Mosca (2023) นั้น เห็นว่าคุณลักษณะของชนชั้นนำย่อมเปลี่ยนไปตามสังคม ดังนั้น ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ท่านทรงใช้เหล่าขุนนางในการบริหารปกครองประเทศมากกว่าพระราชวงศ์ตามแบบเดิมที่เคยเป็นมา ทำให้สังคมของชนชั้นปกครองเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เหล่าขุนนางที่มีคุณลักษณะพิเศษที่เหมาะสมแก่การเรียกใช้ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้ถูกแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อมีบทบาททางการปกครอง และได้กลายขึ้นมาเป็นชนชั้นนำของประเทศในเวลานั้น แต่แล้วเมื่อสังคมได้เปลี่ยนกลับเข้ามาเป็นรูปแบบเดิมในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 จะพบว่า เหล่าขุนนางได้ถูกลดบทบาทลง สมเด็จทั้ง 2 พระองค์ได้ทรงกลับเข้ามามีตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง เช่น อภิรัฐมนตรี ซึ่งก็เป็นไปตามแนวคิดของ Mosca (2023) ที่คุณลักษณะเฉพาะของชนชั้นปกครองนั้นย่อมเปลี่ยนไปตามสังคมนั่นเอง กล่าวโดยสรุปจาก “ภาพสะท้อน” ของวรรณกรรม “สาส์นสมเด็จ” นั้น ผู้วิจัยพบว่า สมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธราชูปถัมภ์ และสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงสามารถที่จะสะท้อนการสื่อสารของพระองค์ผ่านวรรณกรรมชิ้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงเหตุการณ์ทางการเมืองซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง “คำสำคัญทางการเมือง” และความหมายต่อการเมืองการปกครองจากการถ่ายทอดด้วยถ้อยคำการเขียนจดหมายอันแฝงด้วยนัย ความหมายความรู้สึก และความรู้อันทรงคุณค่า โดยเฉพาะ “ภาพสะท้อน” ของวรรณกรรมชิ้นนี้ที่สามารถรับรู้และเข้าใจได้ถึงควมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้สร้างวรรณกรรม “สาส์นสมเด็จ” ถึงควมมีเกียรติยศ มีความรู้ มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต มีหลักการในการดำเนินชีวิต แม้ว่าผู้สร้างวรรณกรรมนั้นจะต้องผ่านเหตุการณ์เลวร้ายยากลำบากเพียงใด แต่วรรณกรรมชิ้นนี้ก็ยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและความสง่างามสมนาม “สาส์นสมเด็จ”

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวรรณกรรมชุด “สาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ในด้านการเมืองการปกครองของไทยในสมัยโบราณ รวมถึงการเมืองการปกครองของต่างประเทศที่ท่านทั้งสองเขียนโต้ตอบในหนังสือ เช่น เรื่องของการ “เที่ยวเมืองพม่า” ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ทรงบอกเล่าถึงการเมืองการปกครอง ตลอดจนเรื่องราวต่าง ๆ ของประเทศพม่าและยังทรงมีการสอดแทรกเปรียบเทียบกับการเมืองการปกครองของไทย
2. ควรศึกษาวรรณกรรมชุด “สาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ในด้านจดหมายของทั้งสองพระองค์ที่ส่งถึงบุคคลอื่นเป็นการส่วนตัวในช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่ทรงส่งจดหมายโต้ตอบกันจะสามารถพบข้อมูลเรื่องราวช่วงเวลานั้นได้กระจ่างมากยิ่งขึ้น เช่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงมีจดหมายส่วนพระองค์บอกเล่าเรื่องการเที่ยวเมืองพม่า รวมถึงบันทึกความรู้ต่าง ๆ ที่ทรงประทานแก่พระอนุชากรมหมื่น
3. ควรศึกษาวรรณกรรมชุด “สาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ในด้านศิลปวิทยาการที่บอกเล่าเรื่องราวเก่าแก่โบราณของศิลปโบราณสถาน โบราณวัตถุ ทรงส่งจดหมายสอบถามโต้ตอบกัน หากมีผู้สนใจศึกษาค้นคว้า ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากเรื่องราวต่าง ๆ นี้ก็จะได้รับความรู้ความเข้าใจที่มากยิ่งขึ้น และคงจะสามารถนำไปต่อยอดทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2556). *โครงการวิจัย “กระบวนการทัศน์ใหม่ของสื่อสารศึกษาไทย”*. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2566, จาก <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/287521>
- จรรยาบรรณ เทพศรีเมือง. (2560). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา TC04402 สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2556). *กบฏวรรณกรรม: บทวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และการเมืองในวรรณกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สมมติ.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2553). *การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป). *สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์*. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2566 จาก, https://www.sac.or.th/databases/thailitdir/cre_det.php?cr_id=64
- ศิลปวัฒนธรรม. (2565). *กรมตำรวจซื้อไม่ได้ด้วยเงิน พระดำรัสไม่กลับเมืองไทย ทรงยอมใช้ชีวิตมัธยัสถ์ที่ปิ่น*. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2566, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_40875
- สถาบันพระปกเกล้า. (ม.ป.ป). *สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาตากสินมหาราช*. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2566, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาตากสินมหาราช>
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2546). *สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: การสร้างอัตลักษณ์. “เมืองไทย” และ “จีน” ของชาวสยาม*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- Mills, C. W. (2023). *Mills, C. Wright 1916-1963*. Retrieved May 5, 2023, from <https://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/c-wright-mills>

Mosca, G. (2023). *Mosca, Gaetano (1858-1941)*. Retrieved May 5 , 2023, from <https://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/mosca-gaetano-1858-1941>

Pareto, V. (2023). *Pareto, Vilfredo*. Retrieved May 5, 2023, from <https://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/economics-biographies/vilfredo-pareto>

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงาน
ธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย
Causal Factors Affecting Competitive Advantage and Business Performance of
Restaurant Businesses in Thailand

พีรยา สุขกิจใจ¹ และ ประพันธ์ ชัยกิจอุไร²

Pearaya Sukkitjea¹ and Praphan Chaikidurajai²

วิทยาลัยบัณฑิตด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Graduate College of Management, Sripatum University, Thailand

E-mail: pearaya.su@spu.ac.th¹, praphan.ch@spu.ac.th²

Received: 2023-07-12; Revised: 2023-09-27; Accepted: 2023-09-28

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของความได้เปรียบในการแข่งขันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจ 3) เพื่อสร้างแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย จำนวน 400 ราย สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างด้วยเทคนิควิธี Partial Least Square

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และด้านการเป็นผู้ประกอบการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) อิทธิพลของความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานธุรกิจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย พบว่าโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงอิทธิพลและรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย

คำสำคัญ: ความได้เปรียบในการแข่งขัน, ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ, ธุรกิจร้านอาหาร, ความเป็นผู้ประกอบการ

Abstract

This research article aims to 1) to study the causal factors affecting the competitive advantage of the restaurant business in Thailand 2) to study the influence of the competitive advantage on the business operation 3) to create a model of causal factors affecting competitive advantage and Restaurant Business Performance in Thailand. There were 400 people of sample group who were restaurant business operators in Thailand by stratified sampling. The research instruments were questionnaires, analysis, mean and standard deviation and the hypothesis was tested by analysis the structural equation model using the Partial Least Square method.

the findings revealed that: 1) the factors in the ability to use technology human resource management factors and the aspect of being an entrepreneur overall, it is at a high level, 2) the influence of competitive advantage and business performance overall, it is at a high level and 3) a model of causal factors that affect the competitive advantage and operating performance of the restaurant in Thailand. it was found that the structural equation modelling model was appropriate and consistent with the empirical data. The research highlights the importance of understanding the influence and interrelationship patterns of causal factors that affect the competitive advantage and performance of restaurant in Thailand.

Keywords: Competitive Advantage, Business Performance, Restaurant, Entrepreneurship

บทนำ

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วของไวรัสโคโรนา หรือ Covid-19 ในปีที่ผ่านมาทำให้หลายประเทศทั่วโลกจำเป็นต้องมีการเฝ้าระวัง อุตสาหกรรมร้านอาหารทั้งพนักงานและผู้บริโภค เริ่มพบกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตและการทำงาน การออกคำสั่งเพื่อชะลอและกระจายสินค้าและการให้บริการแบบปกติ (American Sociological Association, 2020) การปรับตัวของผู้ประกอบการ (เจริญชัย เอกมาไพศาล และเสาวณี จันทะพงษ์, 2565) หลังจากสถานการณ์โควิดที่เกิดขึ้นส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภค รวมถึงผู้บริโภคที่ต้องการลดความเสี่ยงในการติดเชื้อหลีกเลี่ยงการออกไปพื้นที่สาธารณะ และใช้เวลาที่บ้านมากขึ้น สิ่งอาหารเดลิเวอรี่ต่างๆ เช่น Line Man, Grab Food, Food Panda, Robinhood เป็นต้น จากการรายงานของ EIC (Economic Intelligence Center) โดย ธนาคารไทยพาณิชย์ พบว่ามีปริมาณร้านค้าที่เข้าร่วมเพิ่มขึ้นจากปี 2019 ที่ 2-4 เท่า เข้าร่วมแพลตฟอร์มอาหารเดลิเวอรี่ในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรุนแรงอุตสาหกรรมร้านอาหารจะกระทบมาก ซึ่งผลกระทบทางตรงคือจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่หายไป กระทบต่อยอดขายของกิจการร้านอาหารที่พึ่งลูกค้าชาวต่างชาติ อาทิ ร้านอาหารในห้างสรรพสินค้าและแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ธุรกิจร้านอาหารยังได้รับ

ผลกระทบทางอ้อมจากความอ่อนแออย่างรวดเร็วของกำลังซื้อประชาชนในประเทศ เนื่องจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวต้องหยุดชะงักและเกิดการลดการจ้างงาน ส่งผลให้คนจำนวนมากขาดรายได้กะทันหันและทำให้ต้องประหยัดระดับการใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และจากการศึกษาจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์พบว่าธุรกิจร้านอาหารคิดเป็น 37% ของจำนวนสถานประกอบการในภาคบริการและ 32% ของแรงงานในภาคบริการทั้งหมดโดยสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็น SMEs และกระจายอยู่ทั่วประเทศ อุตสาหกรรมนี้จึงมีความสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสนับสนุนธุรกิจบริการภาคส่วนอื่น นอกจากนี้ ธุรกิจก็ยังเผชิญปัจจัยท้าทายที่ต่อเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่รวดเร็วจนมี ผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค และการแข่งขันที่ทวีความเข้มข้นขึ้น ประกอบกับแนวโน้มต้นทุนการผลิต ที่มีค่าที่ขยับสูงขึ้นด้วย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการ SME ที่มีสายป่านทางการเงินไม่ยาวนานธุรกิจร้านอาหารที่มีรายได้เพิ่มขึ้นในปี 2563 ได้แก่ การบริการอาหารสำหรับกิจการ ขนส่ง มีรายได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 476.27 การบริการด้านเครื่องดื่มบนแผงลอยและตลาด มีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 199.45 การบริการด้านอาหารบนแผงลอยและตลาด มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.08 และการบริการด้านเครื่องดื่มโดยร้านเคลื่อนที่มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.35 ซึ่งจะเห็นได้ว่าธุรกิจร้านอาหารที่ยังคงเติบโตในปี 2563 คือธุรกิจบริการอาหารสำหรับกิจการขนส่ง ธุรกิจร้านอาหารแบบเคลื่อนที่ และธุรกิจร้านอาหารในตลาด ผู้ประกอบการร้านอาหารประสบปัญหาการบริหารต้นทุน โดยเฉพาะวัตถุดิบของสดจากมาตรการ ล็อกดาวน์ ของรัฐบาลที่กะทันหันในส่วนต้นทุนแรงงานในกรณีที่สั่งปิดห้างสรรพสินค้า ผู้ประกอบการสามารถใช้สิทธิ เยียวยาจากมาตรการรัฐได้ แต่ในช่วงที่ไม่มีการสั่งล็อกดาวน์ธุรกิจไม่สามารถได้เงินเยียวยาจากรัฐบาลได้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องแบกรับต้นทุนแรงงาน ตลอดจนต้นทุนที่ยังต้องมีการจ่ายอยู่ เช่น ค่าเช่า ภาษี ดอกเบี้ย ค่าน้ำค่าไฟ ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมของผลประกอบการของธุรกิจ ร้านอาหารในปี 2563 พบว่าธุรกิจร้านอาหารขาดทุนสุทธิ 7,198.97 ล้านบาท ขณะที่ในปี 2562 มีกำไรสุทธิ 1,406.02 ล้านบาท โดย ธุรกิจร้านอาหาร/ภัตตาคาร ขาดทุนสุทธิถึง 7,232.03 ล้านบาท (เจริญชัย เอกมาไพศาล และเสาวณี จันทะพงษ์, 2565) ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการดำเนินธุรกิจ มีการวางแผนการดำเนินงาน และพร้อมที่จะยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพื่อมุ่งหวังผลกำไรที่เกิดจากผลการดำเนินงานของธุรกิจตนเอง (กฤษฎา เขียววัฒนสุข และศรากุล สุโคตรพรหมมี, 2559) ด้วยปัญหาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาและทำการวิจัยในหัวข้อนี้ เพื่อจะได้แก้ปัญหาดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และด้านการเป็นผู้ประกอบการ ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจของร้านอาหารในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

The diagram illustrates the conceptual framework of the study, showing the relationships between various factors and the outcome variable, 'ผลการดำเนินงานธุรกิจ' (Business Performance).

Independent Variables (Left):

- การวิจัยและกำหนด (Research and Determination):**
 - การสนับสนุนกระบวนการทำงาน (Support for the work process)
 - การสื่อสารในองค์กร (Communication in the organization)
- การสรรหาบุคลากร (Personnel Recruitment):**
 - การคัดเลือกบุคลากร (Personnel selection)
 - การปฏิบัติและพัฒนา (Practice and development)
- กำหนดแผน (Plan Determination):**
 - การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Performance evaluation)
- แนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Concept):**
 - ภาวะความเป็นผู้นำของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial leadership)
 - ความสามารถของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial ability)
 - สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial environment)

Mediating Variables (Middle):

- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (Technology Use Ability):**
 - การเริ่มต้นด้านพื้นฐาน (Basic aspects of starting)
 - การสร้างความรู้แตกต่าง (Creating different knowledge)
 - การมุ่งตลาดเฉพาะส่วน (Targeting specific markets)
- การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management):**
- การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship):**

Dependent Variable (Right):

- ผลการดำเนินงานธุรกิจ (Business Performance):**
 - การเงิน (Finance)
 - กระบวนการจัดการภายใน (Internal management process)
 - ลูกค้า (Customers)
 - การวิจัยและพัฒนา (Research and development)

Hypotheses (H1-H7):

- H1: ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี → ผลการดำเนินงานธุรกิจ
- H2: การจัดการทรัพยากรมนุษย์ → ผลการดำเนินงานธุรกิจ
- H3: การจัดการทรัพยากรมนุษย์ → ความได้เปรียบในการแข่งขัน
- H4: ความได้เปรียบในการแข่งขัน → ผลการดำเนินงานธุรกิจ
- H5: การเป็นผู้ประกอบการ → ผลการดำเนินงานธุรกิจ
- H6: การเป็นผู้ประกอบการ → ความได้เปรียบในการแข่งขัน
- H7: ความได้เปรียบในการแข่งขัน → ผลการดำเนินงานธุรกิจ

สมมติฐานที่ 1 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ISSN: 1905-2219 (Print); ISSN: 2730-2075 (Online)

สมมติฐานที่ 2 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ

จากการศึกษาพบว่า บุคลากรมีระดับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศดีมาก หากองค์กรมีการสนับสนุนให้เข้าฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมของประสิทธิผลในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานตรงตามวัตถุประสงค์และบรรลุตามเป้าหมายของ องค์กร รวมถึงมีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และทันตามระยะเวลาที่กำหนด (Poopatanapong and Jearrajinda, 2020)

สมมติฐานที่ 3 การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

โดยมีคุณลักษณะของผู้ประกอบการเป็นตัวกำกับ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์มีหน้าที่สำคัญที่จะต้องวางแผนบุคลากรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้องค์กรมีบุคลากรที่ดีและมีคุณภาพ (ทิมมัวร์ นิพนธ์พิทยา, 2561) การมองหาความเป็นไปได้ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ

สมมติฐานที่ 4 การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

โดยมีคุณลักษณะของผู้ประกอบการกำกับ ความสัมพันธ์ ของความสามารถทางด้านนวัตกรรมบริการ การพัฒนา บริการใหม่ การสร้างคุณค่าแก่ลูกค้า และความสามารถ ในการแข่งขันทางธุรกิจที่มีต่อผลการดำเนินงาน ขององค์กรอย่างยั่งยืนของธุรกิจ ตามที่ทฤษฎีฐานทรัพยากร อธิบายเกี่ยวกับทรัพยากรภายในขององค์กรเป็นวิธีในการกำหนดกระบวนการและสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ทรัพยากรที่มีศักยภาพจึงเป็นแหล่งของความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Hunt & Morgan, 1995) ดังนั้นการที่มุ่งเน้นความสามารถทางด้าน นวัตกรรมบริการ การพัฒนาบริการใหม่การสร้างคุณค่า แก่ลูกค้า จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญของผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างยั่งยืนของธุรกิจในที่สุด

สมมติฐานที่ 5 การเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ความได้เปรียบในการแข่งขันหมายถึงการสร้างคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่งให้ลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ต้องอาศัยกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และต้องคำนึงถึงต้นทุนที่ต่ำและการสร้างความแตกต่างของสินค้าหรือบริการที่เหนือกว่าคู่แข่งและการตอบสนองที่รวดเร็วงานวิจัยของ Wingworn (2015) ได้สนับสนุนว่าสิ่งที่สำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและมีความได้เปรียบในการแข่งขัน ภาวะผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการนำ นวัตกรรมเข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้า

สมมติฐานที่ 6 การเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การเป็นผู้ประกอบการส่งผลโดยตรงในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจบริการ ผลการดำเนินงานของธุรกิจถูกกำหนดโดยการตอบสนองของสภาพแวดล้อม (เช่น ตลาด) ต่อการกระทำของผู้ประกอบการ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าธุรกิจจะดำเนินไปด้วยดีหากมีความต้องการสินค้าหรือบริการที่น่าเสนอโดยธุรกิจ ดังนั้นผลการดำเนินงานของธุรกิจจึงขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ และการดำเนินการของทั้งคู่ภายใน (เช่น ปฏิภณของบุคลากรต่อการตัดสินใจที่แตกต่างกัน) และสภาพแวดล้อม (Rahaman, 2021)

สมมติฐานที่ 7 ความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ

ความได้เปรียบในการแข่งขันหมายถึงการสร้างคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่งให้ลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ต้องอาศัยกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และต้องคำนึงถึงต้นทุนที่ต่ำและการสร้างความแตกต่างของสินค้าหรือบริการที่เหนือกว่าคู่แข่งและการตอบสนองที่รวดเร็วงานวิจัยของ บุญชนิด วิงวอน ธนกร น้อยทองเล็ก และมนตรี พิริยะกุล (2558) ได้สนับสนุนว่าสิ่งที่สำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและมีความได้เปรียบในการแข่งขัน ภาวะผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการนำ นวัตกรรมเข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน(Multi-Stage-Sampling) โดยธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยแบ่งตัวอย่างตามกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จากนั้นทำการจัดสรรขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละประเภทแบบสัดส่วน (Proportional Allocation) เนื่องจากจำนวนของธุรกิจร้านอาหารในแต่ละกลุ่มไม่เท่ากันผู้วิจัยจึงใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) อย่างเป็นสัดส่วน (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2549) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างนี้ไปศึกษาแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลประกอบการธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยซึ่งมีหลายวิธีที่ใช้พิจารณาในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างแบ่งตามประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่ม	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1. ผู้ให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม	8	0
2. ผู้ให้บริการด้านอาหารในภัตตาคารและร้านอาหารเคลื่อนที่	0	0
3. ผู้ให้บริการอาหารในภัตตาคารร้านอาหาร	17858	377
4. ผู้ให้บริการด้านอาหารบนแผงลอยและตลาด	51	1
5. ผู้ให้บริการด้านอาหารโดยร้านอาหารแบบเคลื่อนที่	56	1
6. ผู้ให้บริการด้านอาหารสำหรับขนส่ง	36	1
7. ผู้ให้บริการด้านการจัดเลี้ยงและบริการอาหารประเภทอื่นๆ	55	11
รวม	18,515	391

เครื่องมือในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของแบบสอบถาม ให้ประกอบด้วยข้อคำถามที่พิจารณาจากแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ ความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานของธุรกิจ โดยผู้ศึกษาสามารถพิจารณา ข้อคำถามออกเป็น 7 ส่วน ได้

ดังต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยด้านการเป็นผู้ประกอบการ ส่วนที่ 4 ข้อมูลปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ส่วนที่ 5 ข้อมูลปัจจัยด้านความได้เปรียบทางการแข่งขัน และ ส่วนที่ 6 ข้อมูลปัจจัยด้านผลการดำเนินงานธุรกิจ สำหรับการนำเข้าข้อมูลระหว่างส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 6 มีจำนวนคำถามทั้งสิ้น 94 ข้อ ผู้วิจัยได้ใช้มาตรวัดเป็นแบบ Likert Scale แบบแบ่งเป็น 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ ดำเนินการส่งมอบร่างแบบสอบถามให้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านในการประเมินค่าสถิติ ดัชนีความ สอดคล้องโดยคำนวณหาค่าดัชนีวัดความสอดคล้องรายข้อ (IOC) ได้เท่ากับ 0.980 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือการวิจัย ได้เท่ากับ 0.872- 0.968 เพื่อใช้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานของธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากเจ้าของและผู้ประกอบการร้านอาหารในประเทศไทย ซึ่งใช้ระยะเวลาในการติดตามแบบสอบถามตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2566 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน 391 คน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงมาตรฐาน และแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modelling) โดยจากกรอบแนวคิด ในการวิจัยมีตัวแปรแฝง (Latent Variables) จำนวน 5 ตัวแปร และมีตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) จำนวน 17 ตัวแปร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันร้านอาหารในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความได้เปรียบในการแข่งขันในการศึกษารังนี้ประกอบด้วย 4 ด้านได้แก่ การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (COST) การสร้างความแตกต่าง (DIFF) การตอบสนองอย่างรวดเร็ว (RESP) และการมุ่งตลาดเฉพาะส่วน (TARG) ทั้งภาพรวมและรายด้าน ภาพรวมระดับระดับความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการของธุรกิจร้านอาหารมีค่าเท่ากับ 4.31 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าสูงที่สุดได้แก่ ด้านการเป็นผู้นำด้านต้นทุน (COST) มีค่าเท่ากับ 4.43 อยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาเป็นด้านการตอบสนองอย่างรวดเร็ว (RESP) มีค่าเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับมากที่สุดและต่ำที่สุดคือด้านการสร้างความแตกต่าง (DIFF) และการมุ่งตลาดเฉพาะส่วน (TARG) การสร้างความแตกต่าง (DIFF) มีค่าเท่ากับ 4.27 อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (COMPE) และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ(BUSINE)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ					
	b	bata	SE	t	R ²	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี(TECHN)						
KNOW	1.02	0.93	0.042	24.29	0.87	0.33
COMM	1.04	0.92	0.044	23.56	0.84	0.33
SUPP	0.88	0.85	0.044	19.94	0.72	0.13
ความเป็นผู้ประกอบการ (ENTRE)						
CONC	0.94	0.89	0.042	22.21	0.79	0.18
LEAD	0.94	0.89	0.042	22.45	0.79	0.18
ABIL	1.05	0.93	0.044	24.12	0.86	0.28
ENVI	1.04	0.89	0.046	22.48	0.79	0.18
การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HUMAN)						
RECR	0.81	0.88	0.036	22.38	0.78	0.11
SELE	0.84	0.92	0.035	24.24	0.85	0.18
DEVE	0.88	0.95	0.034	25.77	0.91	0.29
COMP	0.94	0.92	0.039	24.27	0.85	0.15
PERF	0.95	0.93	0.039	24.53	0.86	0.16
0.20*TECHN + 0.21*ENTRE + 0.58*HUMAN, R ² = 0.91						
COST	0.95	0.92	-	-	0.85	0.15
DIFF	1.00	0.93	0.027	36.56	0.87	0.14

ตารางที่ 2 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (COMPE) และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ(BUSINE)

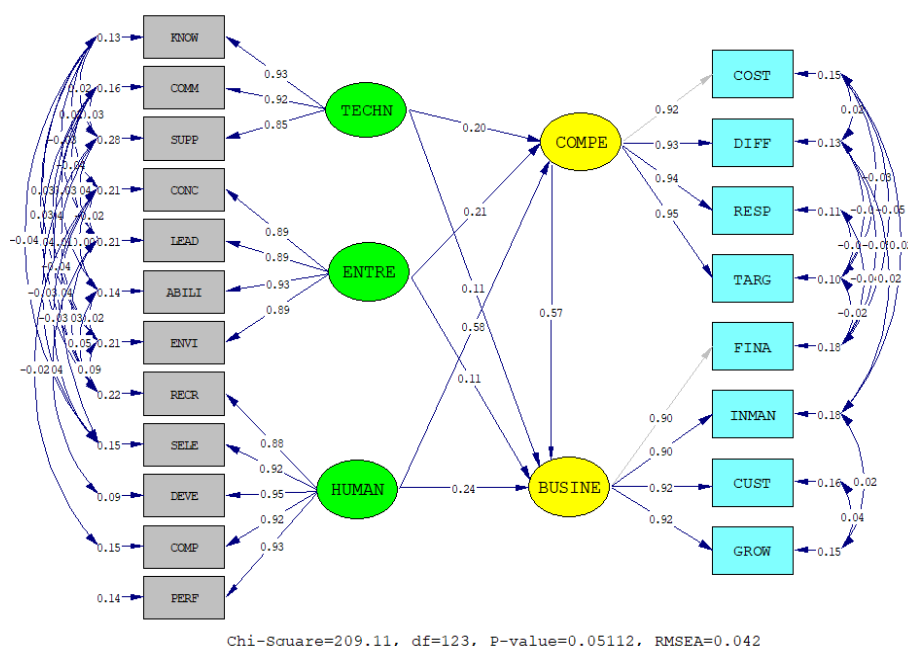
ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ					
	b	bata	SE	t	R ²	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
0.20*TECHN + 0.21*ENTRE + 0.58*HUMAN, R ² = 0.91						
RESP	1.07	0.94	0.030	35.12	0.89	0.22
TARG	1.04	0.95	0.032	32.48	0.90	0.27
BUSINE = 0.58*COMPE + 0.11*TECHN + 0.11*ENTRE + 0.24*HUMAN, R ² = 1.00						
FINA	1.01	0.90	-	-	0.82	0.11

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ					
	b	bata	SE	t	R ²	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
INMAN	0.92	0.90	0.031	29.40	0.82	-0.01
CUST	0.99	0.92	0.032	30.64	0.84	0.01
GROW	0.91	0.92	0.029	31.04	0.85	0.02
$\chi^2/df = 1.700$, CFI = 1.000, GFI = 0.950, AGFI = 0.910, RMSEA = 0.042, SRMR = 0.012						

วัตถุประสงค์ที่ 2 อิทธิพลของความได้เปรียบในการแข่งขันที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย ผลการศึกษาความได้เปรียบในการแข่งขัน (COMPE) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อย พบว่า ตัวแปรนี้น้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ความได้เปรียบในการแข่งขัน (COMPE) มากที่สุดคือการมุ่งตลาดเฉพาะส่วน (TARG) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.95 และมีความผันแปรร่วมของตัวบ่งชี้การวัดความได้เปรียบในการแข่งขัน (COMPE) ร้อยละ 90.0 รองลงมาเป็นตัวแปรด้านการตอบสนองอย่างรวดเร็ว (RESP) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.94 และมีความผันแปรร่วมของตัวบ่งชี้การวัดความได้เปรียบในการแข่งขัน (COMPE) ร้อยละ 89.0 ส่วนตัวแปรมีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้การวัดความได้เปรียบในการแข่งขัน (COMPE) น้อยที่สุดคือการเป็นผู้นำด้านต้นทุน (COST) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.92 และมีความผันแปรร่วมของตัวบ่งชี้การวัดความได้เปรียบในการแข่งขัน (COMPE) ร้อยละ 85.0

วัตถุประสงค์ที่ 3 แบบจำลองที่ได้จากผลการวิเคราะห์เชิงสำรวจและการสังเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อตัวแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและการดำเนินงานทางธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย Competitive Advantage and Business Performance of Thailand Restaurant Model และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยแสดงในหัวข้อแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย โดยมีกรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย 5 มิติดังนี้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การเป็นผู้ประกอบการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ โดยได้ทำการวิเคราะห์ตามสมมติฐานของการศึกษาวิจัยดังนี้

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีน้ำหนักอิทธิพล 0.20 ภาพรวมระดับความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมีค่าเท่ากับ 4.33 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าสูงที่สุดได้แก่ ด้านการสนับสนุนกระบวนการทำงาน (SUPP) มีค่าเท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการสื่อสารในองค์กร (COMM) มีค่าเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมากที่สุด และต่ำที่สุดคือด้านการเรียนรู้ (KNOW) มีค่าเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับมากที่สุด ภาพรวมระดับความสามารถในการใช้เทคโนโลยีด้านการเรียนรู้ของธุรกิจร้านอาหารฯ มีค่าเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทร พจน์พานิช, (2560) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการสร้างนวัตกรรมที่เป็นผลลัพธ์ของการเชื่อมโยงทรัพยากรมนุษย์ ทุนทางการเงิน และโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดระบบนิเวศ นวัตกรรมบนโครงการพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เป็นแนวทางในการนำพาประเทศหลุดออกจากกับดัก ประเทศที่มีรายได้ปานกลาง

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีน้ำหนักอิทธิพล 0.11 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมีคุณลักษณะของผู้ประกอบการเป็นตัวกำกับ จากการศึกษาพบว่า บุคลากรมีระดับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศดีมาก หากองค์กรมีการสนับสนุนให้เข้าฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมของประสิทธิผลในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตรงตามวัตถุประสงค์และบรรลุตามเป้าหมายของ องค์กร รวมถึงมีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นและทันตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง (2558) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า 1) ประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 ด้าน ประกอบด้วย การบรรลุ วัตถุประสงค์ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ ประสิทธิภาพในการทำงาน และความพึงพอใจ ในการทำงาน

การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีน้ำหนักอิทธิพล 0.58 ภาพรวมระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ของผู้ประกอบการของธุรกิจร้านอาหารฯ มีค่าเท่ากับ 4.39 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าสูงที่สุด

ได้แก่ ด้านค่าตอบแทน (COMP) และการประเมินการปฏิบัติงาน (PERF) มีค่าเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการคัดเลือกบุคลากร (SELE) มีค่าเท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับมากที่สุด และต่ำที่สุดคือด้านการสรรหาบุคลากร (RECR) มีค่าเท่ากับ 4.36 อยู่ในระดับมาก โดยมีคุณลักษณะของผู้ประกอบการเป็นตัวกำกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์มีหน้าที่สำคัญที่จะต้องวางแผนบุคลากรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัจฉรา เมฆสุวรรณ (2560) ที่วิจัยเรื่องความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประเภทอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อวัฒนธรรมองค์การ มากที่สุด รองลงมา คือ ภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อเครือข่ายธุรกิจ วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และเครือข่ายธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีน้ำหนักอิทธิพล 0.24 ภาพรวมระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้านการสรรหาบุคลากร ของผู้ประกอบการของธุรกิจร้านอาหารมีค่าเท่ากับ 4.36 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรื่องที่มีค่าสูงที่สุดได้แก่ เรื่ององค์การมีระบบการสรรหาที่เป็นธรรมโดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่ เหมาะสมกับตำแหน่งงานมีค่าเท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องระบบการสรรหาขององค์กรทำให้ดึงดูดผู้มีความรู้ความสามารถ สูงเข้ามาปฏิบัติงานมีค่าเท่ากับ 4.54 อยู่ในระดับมากที่สุด และต่ำที่สุดคือเรื่ององค์การมีการกำหนดเกณฑ์ในการสรรหาที่ชัดเจนเช่น ลักษณะงาน หรือตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบของงานนั้นอย่างละเอียด มีค่าเท่ากับ 4.07 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล (2562) เรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธุรกิจโรงแรมรีสอร์ท พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการธ ารรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีน้ำหนักอิทธิพล 0.11 ภาพรวมระดับการเป็นผู้ประกอบการของธุรกิจร้านอาหาร มีค่าเท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าสูงที่สุดได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการ(ENVI) มีค่าเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาเป็นด้านแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ (CONC) มีค่าเท่ากับ 4.42 อยู่ในระดับมากที่สุด และต่ำที่สุดคือด้านความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ (ABIL) มีค่าเท่ากับ 4.24 ซึ่งสอดคล้องกับ Kraus and Lind (2010) พบว่าองค์กรที่มีสมรรถนะของผู้บริหารระดับสูงที่ดี ผู้ประกอบการมีแนวโน้มที่จะพิจารณาและจัดการสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานของพวกเขาเพื่อหาโอกาสใหม่ ๆ และตำแหน่งทางการแข่งขันของผู้ประกอบการซึ่งส่งผลดีต่อผลการดำเนินงาน

การเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีน้ำหนักอิทธิพล 0.21 ความได้เปรียบในการแข่งขันหมายถึงการสร้างคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่งให้ลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ต้องอาศัยกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และต้องคำนึงถึงต้นทุนที่ต่ำและการสร้างความแตกต่างของสินค้าหรือบริการที่เหนือกว่าคู่แข่ง และการตอบสนองที่รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ยศิกร อโนริย์ (2564) ที่มีการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน และความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความได้เปรียบในการแข่งขัน ด้านการเป็นผู้นำด้านต้นทุน ด้านการสร้าง ความแตกต่าง ด้านการตอบสนองเร็ว และด้านการมุ่งตลาดเฉพาะส่วน ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดราชบุรีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีน้ำหนักอิทธิพล 0.58 ความรับผิดชอบทางด้านศักยภาพการดำเนินธุรกิจ ด้านการยอมรับในคุณค่าของผู้อื่น ด้านการมีปฏิสัมพันธ์สื่อสารระหว่างสังคม และการดำเนินธุรกิจสตาร์ทอัพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันจะเป็นแนวทางปรับแผนการพัฒนาพฤติกรรมแก่ทุกระดับในองค์กรขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ทำให้ผลดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธีรนนท์ บุญอยู่ และ วิษณุ ปัญญาประสิทธิ์ (2562) เรื่องอิทธิพลของความได้เปรียบทางการแข่งขันในฐานะตัวแปรต้นกลางที่เชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะหลักขององค์กรสู่ผลการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างไทย พบว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านสามารถตอบสนองลูกค้าและให้บริการได้อย่างรวดเร็ว

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยจะได้ข้อค้นพบทางวิชาการเกี่ยวกับการอธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย โดยผลของการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการดำเนินงานของธุรกิจร้านอาหารแต่ละราย ส่วนบุคคลซึ่งสามารถที่จะนำไปพัฒนาและต่อยอดในเชิงวิชาการเพื่อการศึกษา และเป็นแนวทางในการปฏิบัติ บริหารธุรกิจ บริหารกิจการให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และกล้าลองแนวคิดใหม่ ๆ โดยใช้ความสามารถทางเทคโนโลยี ซึ่งจะเพิ่มความสามารถของผลการดำเนินงานของธุรกิจ ใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจผ่านการเน้นที่ผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล และ มีการระบุแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อนำไปพัฒนาเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ การบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารหลังสถานการณ์โควิดทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัว โดยมีตัวแปรที่สอดคล้อง อาทิ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การเป็นผู้ประกอบการ และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ปัจจุบันองค์ธุรกิจร้านอาหารยังคงมีความท้าทายในเรื่อง การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อการทำงานและการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานของธุรกิจสามารถสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสมได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผลการวิจัยจะได้ข้อค้นพบทางวิชาการเกี่ยวกับการอธิบายถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและการดำเนินงานธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยได้แก่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การเป็นผู้ประกอบการ โดยผลของการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ซึ่งงานวิจัยในอดีตมีการศึกษาเรื่องของปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจร้านอาหารประสบความสำเร็จ แต่หลังจากสถานการณ์โควิด งานวิจัยที่ศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและการดำเนินงานธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยยังไม่มากนัก การศึกษายังสามารถทราบถึงความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลในทางอ้อม โดยพบว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การเป็นผู้ประกอบการ ส่งผ่านการความได้เปรียบในการแข่งขันส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และยังพบว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการเป็นผู้ประกอบการ ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันสูง ในขณะที่การจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อผลการดำเนินงานในระดับต่ำ จึงควรให้ความสำคัญ ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าวเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของผลการดำเนินงานทางธุรกิจ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่สนับสนุนการทำงาน หรือระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Meeting) สนับสนุนในการสื่อสารระหว่างบุคลากรในทีม และใช้ระบบเก็บข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Drive) ระบบสารบัญอิเล็กทรอนิกส์ (E-Document) และเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเก็บรักษาข้อมูล

2. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ทั้งในด้านการทำงานร่วมกัน ด้านการเรียนรู้ ด้านความไว้วางใจ ซึ่งการทำงานร่วมกัน โดยการร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งประสิทธิผลทางด้านการเงิน และความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการตัดสินใจของผู้อื่นที่มีต่อผลประโยชน์ขององค์การมากกว่าส่วนบุคคล และไว้วางใจในพฤติกรรมที่มีต่อการทำงานเพื่อไปสู่เป้าหมาย

3. การเป็นผู้ประกอบการ เป็นปัจจัยส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ทั้งด้านการรวมอำนาจ และด้านความมีระเบียบแบบแผน เนื่องจากเป็นเรื่องการตัดสินใจของผู้บริหาร

และเป็นไปตามระดับการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลง ทั้งในเรื่องกฎเกณฑ์ กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่ทุกคนในองค์กรต้องปฏิบัติตาม

ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าว สามารถที่จะนำไปพัฒนา และต่อยอดในเชิงวิชาการเพื่อศึกษา และนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาการ การบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในสภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อกระตุ้นประสิทธิภาพของธุรกิจให้เพิ่มสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและการดำเนินงานธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยที่สำคัญ คือ ความได้เปรียบในการแข่งขันสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยควรให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงานทางธุรกิจ สำหรับประเด็นในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการเปรียบเทียบและการวิเคราะห์การแข่งขันของธุรกิจ และความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการร้านอาหารออนไลน์ ในประเทศไทยจากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา เขียววัฒนสุข และ ศรากุล สุโคตรพรหมมี. (2559). การวิเคราะห์เพื่อจำแนกกลุ่มลูกค้าผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำโดยใช้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ (7Ps). *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 13(1), 92-109.
- เจริญชัย เอกมาไพศาล & เสาวณี จันทะพงษ์. (2565). ความยืดหยุ่นในการปรับตัวของธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารภายใต้ภาวะวิกฤตการณ์โควิด-19. *วารสารบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 45(174), 53-78.
- ทัมมพร นิพนธ์พิทยา. (2561). ความสำคัญของการวิจัยทรัพยากรมนุษย์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 1(2), 121-136.
- ธัญนันท์ บุญอยู่ และ วิษณุ ปัญญาประสิทธิ์. (2562). อิทธิพลของความได้เปรียบทางการแข่งขันในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะหลักขององค์การสู่ผลการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*, 3(2), 81-90.
- บุญชนิด วิงวอน ธนกร น้อยทองเล็ก และมนตรี พิริยะกุล. (2558). อิทธิพลนวัตกรรม ธรรมนุญครอบครัวยุคใหม่ เครือข่ายธุรกิจ ในฐานะปัจจัยเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจครอบครัว. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 20(1), 46-61.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2549). *สถิติวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่9). นนทบุรี: โรงพิมพ์พีเอส. พรินท์.
- ภัทร พจน์พานิช. (2560). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล. (2562). การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธุรกิจโรงแรมรีสอร์ท. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 5(1), 1-12.

- ยศวกร โอนริย. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน และความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดราชบุรี. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง. (2558). ประสิทธิภาพของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(3), 1051-1062.
- สมาน รังสิโยภักดิ์. (2544). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ : สวัสดิการ สำนักงาน ก.พ.
- สุรมงคล นิมจิตต์. (2559). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์กรศักยภาพสูง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 1-13.
- อัจฉรา เมฆสุวรรณ. (2560). ความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประเภทอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 12(ฉบับพิเศษ), 13-26.
- Hunt, S. D. & Morgan, R. (1995). The Comparative Advantage Theory of Competition. *Journal of Marketing*, 59(2): 1-15.
- Kraus, K. and Lind, J. (2010) The Impact of the Corporate Balanced Scorecard on Corporate control—A Research Note. *Management Accounting Research*, 21, 265-277.
- Poapatanapong, K., & Jearrajinda, N. (2020). The impact of technology development on employee performance. *Rajapark Journal*, 14(34), 86-100.
- Rahaman, M. A. (2021). The Effect of Entrepreneurial Orientation, Market Orientation and Gender on Business Performance_ An Empirical Study of SMEs in Bangladesh. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(6), 741-746
- Wingwon, B. (2015). The mediating effect of innovation, family constitution, business networking on entrepreneurship and family business performance. *Journal of the Association of Researchers*, 20(1), 46-61.

การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย

Politics in Telecommunication Cable Undergrounding Policy Process in Thailand

สุทธิศักดิ์ ตันตะโยธิน

Sutisak Tantayotin

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: sutisakt@gmail.com

Received: 2023-09-07; Revised: 2023-09-28; Accepted: 2023-09-29

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย และ 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้นำทางการเมืองและผู้ตัดสินใจนโยบาย กลุ่มภาคราชการ และกลุ่มภาคเอกชนผู้ประกอบการด้านโทรคมนาคม จำนวน 10 ราย ใช้การคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม วิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ลำดับพัฒนาการของการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน แบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลาสำคัญ คือ (1) ช่วงก่อนการบริหารประเทศภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (2) ยุคของการปกครองภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2562 (3) หลังการปกครองภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2562 - ปี พ.ศ. 2564 2) การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ (1) การเมืองในการกำหนดนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน และ (2) การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน

คำสำคัญ: การเมือง, กระบวนการนโยบาย, สายสื่อสารโทรคมนาคม

Abstract

The objectives of this research were 1 to study the development of the policy process for bringing telecommunications cables underground in Thailand and 2) to study and analyze politics in the process of bringing telecommunications cables underground in Thailand. This research used a qualitative research. Key informants include political leaders and policy decision makers, government sector group and a group of private sector telecommunications,

totaling 10, used purposive sampling. The research instrument used was in-depth interviews and group interviews. Analyzed by typological analysis and presented descriptively.

The results of the research revealed that 1) The sequence of development of telecommunication cables underground can be divided into 3 important periods: (1) the period before the administration of the country under the National Council for Peace and Order (2) the period of administration under the National Council for Peace and Order (NCPO). National Peacekeeping during the year 2014 - 2019 (3) after the administration under the National Council for Peace and Order in the year 2019 – 2021, and 2) Politics in the process of telecommunications cables underground policy in Thailand can be divided into 2 phases, namely (1) politics in policy making of telecommunications cables underground and (2) politics in the process of telecommunications cables going underground.

Keywords: Politics, Policy Process, Telecommunication Cable

บทนำ

การพัฒนากิจการโทรคมนาคมของประเทศไทยเกิดขึ้นและดำเนินการไปอย่างรวดเร็วตามทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชน ประกอบกับรัฐบาลได้มุ่งเน้นการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ที่อาศัยโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมเป็นรากฐานของการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในทุกระดับ ทั้งในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ พื้นที่เขตเมือง พื้นที่เขตชนบท และพื้นที่ห่างไกล (นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562) ซึ่งการขยายโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมให้เข้าถึงประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาโครงข่าย broadband ความเร็วสูงทั้งระบบสายและไร้สายให้มีความครอบคลุมประเทศ สำหรับโครงข่ายไร้สายในปัจจุบันครอบคลุมแล้วกว่าร้อยละ 98 และในปี พ.ศ. 2562 มีการขยายโครงข่ายสื่อสารครอบคลุมพื้นที่ในระยะทางกว่า 40,000 กิโลเมตร การขยายโครงข่ายที่เพิ่มสูงขึ้นสะท้อนความต้องการใช้งานที่เพิ่มขึ้น และสะท้อนการลงทุนของผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมในการขยายโครงข่ายโทรคมนาคมจำนวนมากเช่นกัน (สำนักงาน กสทช. และธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), (2563))

การดำเนินโครงการดังกล่าวของการไฟฟ้านครหลวง ก่อให้เกิดโครงการบริหารจัดการการนำสายสื่อสารลงใต้ดิน ที่สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) และกรุงเทพมหานคร ดำเนินการร่วมกัน และอาศัยความร่วมมือและการบูรณาการการทำงานกับหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคม และบริษัทกรุงเทพมหานคร ในการขุดวางท่อร้อยสายเพื่อนำสายไฟฟ้าและสายสื่อสารลงใต้ดินตามเส้นทางที่กำหนด โดยแบ่งพื้นที่ถนนสายหลักและสายรองทั่วกรุงเทพฯ เป็น 4 พื้นที่ ประกอบด้วย กรุงเทพฯ ตอนเหนือ กรุงเทพฯ ตะวันออก กรุงเทพมหานคร และกรุงธนใต้ รวมระยะทางประมาณ 2,450 กิโลเมตร โดยมีเป้าหมายให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี

(2562 - 2564) ซึ่งเริ่มดำเนินการพร้อมกันทั่วพื้นที่ ทั้งนี้ โครงการฯ ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556 - 2575) ของกรุงเทพมหานคร ด้วยเช่นกัน ในการที่จะปรับทัศนียภาพของเมืองให้มีความสวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย (ฐานเศรษฐกิจ, 2562)

ทั้งนี้แนวคิดในการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทยเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ไม่เคยประสบความสำเร็จในการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน จนกระทั่งรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งแต่งตั้งขึ้นภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 ได้ทำให้นโยบายนี้เกิดขึ้นได้จริง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2564) แม้ว่าหากพิจารณาจากมติการกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคมนั้น พบว่า กระบวนการดำเนินนโยบายด้านสิทธิแห่งทางในการนำสายสื่อสารลงใต้ดินนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบกับผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมในด้านการลงทุนที่เข้าซ้อนกับการลงทุนในมิติอื่น ๆ เช่น การขยายโครงข่ายไร้สายให้เป็นไปตามเงื่อนไขการประกอบกิจการประกอบกับการนำสายสื่อสารลงใต้ดินจะต้องอาศัยการลงทุนเพิ่มขึ้น นอกจากภาระด้านต้นทุนสายสื่อสารแล้วยังมีภาระในการเช่าใช้ท่อร้อยสายสื่อสารใต้ดินที่จะต้องจ่ายให้กับหน่วยงานที่เป็นเจ้าของท่อร้อยสาย ทั้งนี้ ในอนาคตมีแนวโน้มที่จะมีการขยายการดำเนินนโยบายนำสายสื่อสารลงใต้ดินไปยังพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศเพิ่มเติม ส่งผลให้ผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคม โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายเล็กไม่สามารถรับภาระทางต้นทุนที่สูงเช่นนี้ได้

ในปัจจุบันทราบกันว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสายบนเสาไฟฟ้าไม่ใช่เพียงการไฟฟ้านครหลวง หรือการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเท่านั้น แต่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสายสื่อสารโทรคมนาคมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย (BBC NEWSไทย, 2565)

1. หน่วยงานเจ้าของใบอนุญาตพาดสาย คือ สำนักงาน กสทช.
2. หน่วยงานเจ้าของเสาไฟฟ้า คือ การไฟฟ้านครหลวง
3. หน่วยงานที่ใช้สายโทรศัพท์ และสายสื่อสารโทรคมนาคม คือ บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)
4. หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร

ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวในอดีตไม่ได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสายสื่อสารโทรคมนาคม

ผู้วิจัย เห็นว่ากระบวนการกำหนดนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทยมีความน่าสนใจศึกษาในฐานะปรากฏการณ์ที่สะท้อนการเมืองไทยได้อย่างชัดเจนเหตุการณ์หนึ่งโดยกระบวนการกำหนดนโยบายเกิดจากตัวแสดงที่เกี่ยวข้องจำนวนมากซึ่งปฏิสัมพันธ์กันส่งผลต่อการเกิดขึ้นของนโยบาย เช่นเดียวกับกระแสผลักดันของนโยบายต่าง ๆ ล้วนส่งผลให้เกิดวาระนโยบาย และอำนาจทางการเมืองแบบไทยทำให้การริเริ่มนโยบายเกิดขึ้นได้อย่างไร ความเชื่อมโยงระหว่างฝ่ายการเมืองและฝ่ายบริหารซึ่งหมายถึงภาคราชการทำให้นโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทยเกิดขึ้นได้ทั้งที่ในอดีตเป็นเพียงแนวคิดที่ไม่เคยกลายเป็นนโยบาย นอกจากนี้ในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติยังประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลให้การดำเนินการไม่เป็นไปอย่างรวดเร็วเท่าที่ควร ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรศึกษาให้

เห็นว่ามิจึงยใดที่ส่งผลต่อการนำนโยบายสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยเพื่อหาคำตอบของความสัมพันธทางการเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทยไปปฏิบัติ เพื่อให้เข้าใจถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การเจรจาต่อรอง และการเชื่อมโยงกันทางการเมือง รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ของนโยบายดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการกำหนดวาระนโยบาย

Dery (2000, p. 39) ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับวาระนโยบายว่าอาจมองได้ 2 มุม ในกรอบมุมมองแรกมองตามตัวแบบเทคโนโลยี จะมีคำอธิบายว่าหมายถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เป็นผลจากการเปลี่ยนจุดอ้างอิงทางนโยบายและการกำหนดเป้าหมายตามเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้กำหนดนโยบาย นโยบายที่เกิดขึ้นจึงเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เป็นผลผลิตจากผลการทดสอบและประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ

สรุปความหมายของวาระนโยบายสำหรับการวิจัยนี้ หมายถึง ประเด็นหรือหัวเรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับสาธารณะทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เป็นปัญหาหรือสิ่งที่ประชาชนให้ความสนใจในวงกว้าง หรือปัญหาที่เกิดจากการผลการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ผ่านมาที่ประชาชนต้องการให้เกิดผลทางปฏิบัติให้ดีขึ้น โดยการนำเสนอวาระนโยบายอาจเริ่มจากประชาชนนำเสนอวาระนโยบายผ่านหน่วยงานภาครัฐ หรือเกิดจากจากหน่วยงาน หรือเกิดจากอำนาจทางการเมือง

ตัวแบบกระแสที่เกี่ยวกับการกำหนดวาระนโยบาย

1. กระแสด้านปัญหา (Problems) เกิดจากประเด็นวิกฤตหรือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นและได้รับความสนใจว่าเป็นปัญหาสำคัญ ความรุนแรงของปัญหามีมากถึงขนาดที่จะต้องให้ความสนใจหรืออาจเกิดจากประสบการณ์ที่นักกำหนดนโยบายมองเห็น (Kingdon, 2014, pp. 94-95) ข้อมูลกระแสด้านปัญหา คือ จุดเน้นของปัญหาและข้อมูลย้อนกลับ โดยประเด็นที่เป็นจุดสนใจ (Focusing Events) หมายถึง ประเด็นวิกฤตต่าง ๆ ภัยพิบัติ ประสบการณ์ส่วนบุคคล และสถานการณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ อันสะท้อนให้เห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ ในขณะที่ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) เกิดจากข้าราชการที่นำข้อมูลมาจากโครงการที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว จากการติดตาม ประเมินผลทำให้ทราบถึงปัญหาที่ต้องให้ความสนใจ

2. กระแสด้านนโยบาย (Policies) เกิดจากการที่ชุมชนนโยบายต่าง ๆ (Policy communities) ซึ่งเป็นที่รวมของผู้เชี่ยวชาญในด้านนโยบาย อาจรวมกันอย่างเข้มแข็งหรือแตกออกจากกัน (Fragmentation)

โดยผลของการแตกกระจายของชุมชนนโยบายจะทำให้ไม่มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย ไม่มีจุดร่วมเดียวกัน และวาระนโยบายไม่มีเสถียรภาพ (Kingdon, 2014, pp. 116-120)

3. กระแสด้านการเมือง (Politics) มีปัจจัยสำคัญ คือ อารมณ์ร่วมของชาติ (national mood) อันเป็นบรรยากาศของประเทศ การเปลี่ยนแปลงของความคิดเห็นสาธารณะ หรือการเคลื่อนไหวทางสังคมในวงกว้าง ซึ่งกระทบอย่างมากต่อวาระของนโยบายและผลลัพธ์ของนโยบาย กระบวนการหาอารมณ์ร่วมของชาติมีสองวิธี คือ นักการเมืองตัดสินใจเลือกอารมณ์ร่วมของชาติจากการประชุมเมือง การข่าว การชุมนุมกลุ่มเล็ก คณะผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ที่ให้ข้อมูล และข้าราชการใช้วิธีการไม่เป็นทางการโดยรับฟังความคิดจากนักการเมืองเพื่อดูแนวโน้มอารมณ์ร่วมของชาติอย่างไร ปัจจัยอีกด้านคือการจัดองค์อำนาจทางการเมือง (organized political forces) เกี่ยวข้องกับความเห็นพ้องและความขัดแย้งระหว่างการจัดการผลประโยชน์หากกลุ่มผลประโยชน์และองค์กรผลประโยชน์มุ่งเป้าหมายเดียวกันจะมีพลังอำนาจให้เกิดกระแสได้ (Kingdon, 2014, p. 150)

แนวคิดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

จุมพล หนีพานิข (2549, หน้า 140) ให้ความหมายของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติว่า หมายถึง การบริหารนโยบายที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมองค์การ ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและกลุ่มบุคคล สมรรถนะและความร่วมมือของพนักงานภาครัฐและภาคเอกชน สภาพแวดล้อมของระบบและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายของนโยบาย

จากความหมายที่นักวิชาการดังกล่าวได้ให้ไว้อย่างหลากหลายข้างต้น สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากขั้นตอนการกำหนดนโยบาย แล้วมีการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวทางที่วางไว้ โดยมีการแปลงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบาย ซึ่งอาจเป็นกฎหมาย หรือคำสั่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีให้เป็นแนวทาง/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในองค์การของภาครัฐและเอกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กระบวนการการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

แวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1976) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดที่กระทำโดยรัฐบาลและภาคธุรกิจ ทั้งปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งมีผลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าจากการตัดสินใจนโยบาย รวมถึงปัจจัยทั้งหลายที่มีผลต่อความพยายามที่จะเปลี่ยนรูปแบบของการตัดสินใจไปสู่มาตรการเชิงปฏิบัติ ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัตินี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบไปด้วย (วรเดช จันทรศร, 2552)

1. ฝ่ายการเมือง (Politics) หมายถึง คณะรัฐมนตรีครอบคลุมถึงระบบรัฐสภาโดยดำเนินการกระทำออกมามีลักษณะการบัญญัติเป็นกฎหมาย เพื่อให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ โดยฝ่ายการเมืองมีบทบาทการใช้อำนาจในการ ควบคุม กำกับ ติดตาม พิจารณาปรับปรุงนโยบาย ยุติหรือถ่วงนโยบายสาธารณะ เป็นต้น

2. ระบบราชการ (Bureaucracy) หมายถึง หน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวง ทบวง กรม หรือ หน่วยงานเทียบเท่า โดยดำเนินการตามบทบาทหน้าที่เชื่อมประสานฝ่ายการเมืองกับบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติการการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

3. ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Bureaucrats) หมายถึง บุคลากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติการมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายระดับ เช่น บทบาทผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับต้น ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง

4. ผู้ได้รับผลจากนโยบาย (People affected by Policy) หมายถึง ประชาชนหรือผู้รับบริการ (Clients) ทั้งมีติบุคคล (Individual) กลุ่ม (Groups) ตลอดจนหน่วยงานภาคเอกชน (Private Sector) ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติทั้งในแง่เชิงบวกหรือเชิงลบซึ่งอาจเรียกว่าผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในนโยบายสาธารณะนั้น ๆ

ตัวแบบผู้นำ

Higley (2008 in Wee, Phang & Khalil, 2018) อธิบายว่า ผู้นำทางการเมืองคือกลุ่มของบุคคล หรือ พรรคการเมืองหรือองค์กรสาธารณะที่บริหารการปกครองและใช้อำนาจทางการเมือง ผู้นำทางการเมืองจึงมีบทบาทสำคัญทางการเมืองและชุมชนทางการเมือง ซึ่งการศึกษาอำนาจของผู้นำแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำเพียงคนเดียวมีอำนาจ และกลุ่มที่ผู้นำมีหลายคนแบ่งปันอำนาจกัน ร่วมรับผิดชอบ มีสิทธิและการได้รับผลตอบแทนร่วมกัน ซึ่งในตัวแบบผู้นำมักอธิบายว่าผู้นำคือผู้แบ่งปันอำนาจจากส่วนรวมและมีอิทธิพลต่อส่วนรวม โดยกลุ่มผู้นำสามารถเป็นทั้งผู้ปกครองจริงและไม่ใช่อำนาจปกครอง แต่ผู้นำทางการเมืองจะมีลักษณะโดดเด่น เช่น ทักษะเฉพาะ เครื่องมือ ความร่ำรวย หรือมีสติปัญญาล้ำเลิศเพียงพอที่จะมีสิทธิเป็นผู้นำ

แนวคิดตัวแบบผู้นำมีองค์ประกอบสำคัญ คือ (Dye & Ziegler, 1981)

1. ผู้นำจะแบ่งปันคุณค่าพื้นฐานของระบบสังคมและปกป้องรักษาระบบสังคม โดยจะดำเนินการในประเด็นสำคัญที่กระทบต่อระบบ และไม่สนใจต่อประเด็นเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้น

2. นโยบายสาธารณะเกิดจากประเด็นที่ผู้นำทางการเมืองสนใจ อันสะท้อนให้เห็นว่านโยบายเกิดจากความต้องการของผู้นำทางการเมืองไม่ใช่ความต้องการที่เกิดจากประชาชน การเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะมักเป็นแบบส่วนเพิ่มมากกว่าเปลี่ยนทั้งหมด

3. ผู้นำทางการเมืองจะดำเนินการตามแรงจูงใจของตนเองซึ่งเสี่ยงต่อการที่ประชาชนจะไม่สนับสนุนหรืออาจนำไปสู่การริเริ่มให้เปลี่ยนแปลง ยุติการละเมิดสิทธิ และปกป้องตนจากอำนาจรัฐ

4. การกระทำของผู้นำทางการเมืองเป็นการแสดงอิทธิพลเหนือประชาชน โดยผู้นำทางการเมืองจะมีอิทธิพลต่อมวลชนมากกว่ามวลชนจะมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมือง

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบผู้นำในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือประชาชน การกำหนดนโยบายเกิดจากความคิดและการตัดสินใจของผู้นำทางการเมือง โดยประเด็นนโยบายจะมาจากสิ่งที่ผู้นำทางการเมืองสนใจ และอาจมาจากการแบ่งปันผลประโยชน์และการเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมืองต่าง ๆ ที่รวมถึงกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ระบบราชการ และองค์กรทางการเมืองต่าง ๆ โดยนโยบาย

มักมีรูปแบบส่วนเพิ่มมากกว่าลัทธิหรือตั้งนโยบายใหม่ขึ้นมาแทนที่ ด้วยเหตุผลของการรักษาเสถียรภาพของอำนาจผู้นำทางการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 ราย ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ

1. กลุ่มผู้นำทางการเมืองและผู้ตัดสินใจนโยบาย ประกอบด้วย
 - 1.1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 1 ราย
 - 1.2 ประธานคณะกรรมการการสื่อสาร โทรคมนาคม และดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคมสภาผู้แทนราษฎร 1 ราย
2. กลุ่มภาคราชการ โดยสัมภาษณ์บุคคลที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย ประกอบด้วย
 - 2.1 ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 1 ราย
 - 2.2 ผู้บริหารการไฟฟ้านครหลวง หรืออดีตผู้บริหารการไฟฟ้านครหลวง 1 ราย
 - 2.3 ผู้บริหารการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หรืออดีตผู้บริหารการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 1 ราย
3. กลุ่มภาคเอกชนผู้ประกอบการด้านโทรคมนาคม ประกอบด้วย
 - 3.1 ผู้บริหารบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) 1 ราย
 - 3.2 ผู้บริหารบริษัท แอดวานซ์ ไวร์เลส เน็ทเวอร์ค จำกัด 1 ราย
 - 3.3 ผู้บริหารบริษัท เอแอลที เทเลคอม จำกัด (มหาชน) 1 ราย
 - 3.4 ผู้บริหารบริษัท บีบี เทคโนโลยี จำกัด 1 ราย
 - 3.5 ผู้บริหารบริษัท เบญจจินดา โฮลดิ้ง จำกัด 1 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดประเด็นคำถามจากคำถามการวิจัย ที่สอดคล้องกับแนวคิดที่จะใช้วิเคราะห์ และกำหนดคำถามที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่แตกต่างกัน และจัดทำเป็นร่างแบบสัมภาษณ์
2. นำเสนอร่างแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาฯ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง ถูกต้อง และความครบถ้วนของเนื้อหาคำถามในแบบสัมภาษณ์ เพื่อสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด

3. ปรับปรุงร่างแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการนัดหมายและส่งเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยข้อคำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้พิจารณาและเตรียมข้อมูลประกอบ และขอให้ผู้ให้ข้อมูลนำเสนอข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการสัมภาษณ์และสอบถามความถูกต้องของข้อมูลจากการสัมภาษณ์อีกทางหนึ่ง และผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์แบบกลุ่ม จนครบทุกกลุ่ม และนำข้อมูลมาประมวลในเบื้องต้นเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ หากไม่ครบถ้วนผู้วิจัยจะนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในรายที่ยังให้ข้อมูลไม่ครบอีกครั้งหนึ่งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ตามวิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ของข้อมูล โดยตรวจสอบข้อมูลที่เก็บจากแบบสัมภาษณ์ ควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยในฐานะคนในดำเนินการด้วยความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และใช้เอกสารที่รวบรวมในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง เป็นการสร้างสามเส้าของข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดยใช้ทฤษฎีเพื่อวิเคราะห์การกระทำ เหตุการณ์ ความหมาย ความสัมพันธ์ เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย และบรรยายข้อค้นพบจากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการของกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า ลำดับพัฒนาการของการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน แบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลาสำคัญ คือ 1) ช่วงก่อนการบริหารประเทศภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ 2) ยุคของการปกครองภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2562 () หลังการปกครองภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2562 - ปี พ.ศ. 2564 ซึ่งมีความคืบหน้าในการกำหนดเรื่องนี้เป็นวาระแห่งชาติ

ช่วงก่อนการบริหารประเทศภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในสมัยรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ซึ่งมีวาระดำรงตำแหน่งในระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549 – 29 มกราคม พ.ศ. 2551 ได้ริเริ่มแนวคิดการนำสายไฟฟ้าอากาศลงใต้ดิน ซึ่งเป็นการกึ่งเฉพาะของการไฟฟ้านครหลวง โดยยังไม่มีแนวคิดในการการจัดระเบียบสายสื่อสารโทรคมนาคม เห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2551 ตามแผนงานที่กระทรวงมหาดไทย โดยการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) เสนอ ต่อมา ในยุครัฐบาลนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งระหว่าง วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2554 – 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้เริ่มปรากฏแนวคิดการนำสายสื่อสารลงใต้ดินอย่างจริงจัง โดยมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2556 เห็นชอบแผน งานเปลี่ยนระบบสายไฟฟ้าอากาศเป็นสายไฟฟ้าใต้ดิน โดยให้ กฟน.

เร่งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสาธารณูปโภคทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) บริษัท ทีโอที จำกัด(มหาชน) และกรุงเทพมหานคร เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในการนำสายไฟฟ้าและสายสื่อสารลงใต้ดินในคราวเดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการดำเนินงานตามแผนเพิ่มความปลอดภัย และปรับสภาพภูมิทัศน์ให้สวยงาม ในช่วงการบริหารประเทศหลังยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นช่วงของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง โดยนายกรัฐมนตรียังเป็นพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินได้รับการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากรัฐบาลชุดก่อน เห็นได้จากคณะรัฐมนตรีได้มีมติในเรื่องดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 3 ครั้ง คือ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563 รับทราบผลการประชุมคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2562 เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2562 เรื่อง แนวทางการดำเนินการนำสายสื่อสารลงใต้ดินตามนโยบายของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2563 เห็นชอบการขอทบทุนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2558 เรื่อง แผนงานเปลี่ยนระบบสายไฟฟ้าอากาศเป็นสายไฟฟ้าใต้ดิน เพื่อรองรับการเป็นมหานครแห่งอาเซียน ของการไฟฟ้านครหลวงพื้นที่ดำเนินการกลุ่มที่ 3 (พื้นที่เปลี่ยนระบบสายไฟฟ้าอากาศเป็นสายไฟฟ้าใต้ดินร่วมกับหน่วยงานทางด้านสาธารณูปโภคอื่น) จำนวน 5 เส้นทาง และคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2563 มีมติเรื่อง ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการจัดระเบียบสายสื่อสารและอุปกรณ์โทรคมนาคมที่ไม่ได้ใช้งานแล้ว การบริหารประเทศหลังยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เห็นได้ว่าเป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการกำหนดนโยบายที่เกิดขึ้นในรัฐบาลที่อยู่ภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากการที่รัฐบาลมีความต่อเนื่องกันและมีจุดเน้นในการสร้างความนิยมให้กับประชาชนตามกระแสที่เกิดขึ้นในสังคม

2. การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทย

ผลการวิจัย พบว่าการเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ 1) การเมืองในการกำหนดนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน และ 2) การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน ดังนี้

1) การเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นได้ชัดเจนในช่วงการก่อรูปของนโยบาย โดยในมุมมองของภาครัฐ เห็นว่ากระแสด้านปัญหา มาจากประเด็นที่เป็นที่สนใจของสาธารณะจากประชาชนและข่าวสารจากสื่อมวลชน และปัญหานี้ได้รับทราบโดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงาน กสทช. ส่วนการไฟฟ้านครหลวงและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้มีนโยบายเดิมในการนำสายไฟฟ้าลงใต้ดินอยู่ก่อนแล้ว จึงผนวกรวมกับการนำสายสื่อสารลงใต้ดินเข้าไปรวมด้วยและสะท้อนไปสู่รัฐบาลในขณะนั้นให้ก่อรูปขึ้นมาเป็นนโยบายการนำสายไฟฟ้าอากาศและสายสื่อสารลงใต้ดิน จากการศึกษายังพบปัญหาจากการก่อรูปนโยบายที่สำคัญ คือ การก่อรูปนโยบายที่ไม่ได้มีฐานมาจากหลักการประชาธิปไตยแบบตัวแทน คือ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด แม้ว่าในท้ายที่สุดประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการจัดเก็บสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินได้จริง เมืองต่าง ๆ มีทัศนียภาพที่สวยงาม มีความปลอดภัยจากสายไฟฟ้าและสายโทรคมนาคมที่รกรุงรัง ซึ่งอาจทำให้เกิดอัคคีภัย หรืออันตรายจากเสาไฟฟ้าหักโค่น อันเป็นอันตรายต่อชีวิต

และทรัพย์สินของประชาชน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของภาคเอกชนที่ได้รับผลกระทบ แสดงให้เห็นปัญหาของการก่อรูปนโยบายในช่วงรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ คือ ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน ผลกระทบกับต้นทุนของภาคเอกชน รัฐไม่มองว่าการนำสายสื่อสารลงใต้ดินเป็นภาระของรัฐบาล และขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

2) การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจัยหลักด้านนโยบาย ปัจจัยย่อยที่สนับสนุนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน ประกอบด้วย ความชัดเจนของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย และนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความชัดเจนว่าต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาทัศนียภาพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่เห็นปัญหา อย่างไรก็ตาม การกำหนดนโยบายที่เป็นไปตามความต้องการทางการเมือง บางครั้งอาจไม่มีทฤษฎีรองรับที่ชัดเจนว่าดำเนินการด้วยเหตุผลใด ดำเนินการอย่างไร ดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดอย่างไร ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเป็นอย่างไร สามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่ และประเมินผลสำเร็จอย่างไร จึงเห็นได้ว่าการดำเนินนโยบายที่ผ่านมา มีเพียงการติดตามผลการดำเนินงานที่แสดงถึงผลการดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น แต่ไม่มีหลักทฤษฎีที่จะนำทางให้เกิดการปฏิบัติได้อย่างชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มนโยบาย โดยแยกเป็นปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

ปัจจัยหลักด้านการกำหนดภารกิจและการมอบหมาย เป็นไปตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งค่อนข้างมีความชัดเจน กล่าวคือ ภารกิจของหน่วยงานต่าง ๆ มีความเอกเทศ เป็นไปตามบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน มีความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติ โครงการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความสอดคล้องกับนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินซึ่งตอบสนองต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายหลัก อย่างไรก็ตาม วิธีการปฏิบัติงาน ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดสรรอำนาจหน้าที่อาจก่อให้เกิดปัญหาความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากความเป็นเอกเทศของหน่วยงานต่าง ๆ และการแยกภารกิจที่ชัดเจน ทำให้ขาดเจ้าภาพในการกำหนดนโยบายและการกำกับควบคุมนโยบาย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการภายใต้ขอบอำนาจของตนเองอย่างเคร่งครัด แม้จะมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน แต่เป็นการบูรณาการเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน โดยที่หน่วยงานต่าง ๆ ยังคงดำเนินการต่าง ๆ ภายใต้บทบาท อำนาจของตนเองเท่านั้น ไม่มีหน่วยงานกลางที่เป็นเจ้าภาพในการกำหนดนโยบาย การสั่งการดำเนินงาน และกำกับควบคุมการทำงานในเชิงการบูรณาการ ปัจจัยนี้จึงอาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยด้านสมรรถนะของผู้บริหาร เห็นได้ว่าผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ริเริ่มนโยบายตั้งแต่ต้น จึงมีผลต่อความสำเร็จของนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน โดยบทบาทของผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อนโยบาย คือ ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการเกิดนโยบายและความต่อเนื่องของนโยบาย โดยนำเสนอใจว่าเมื่อนโยบายกำหนดขึ้นแล้ว แต่การดำเนินงานสำเร็จแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งอาจเนื่องจากการให้ความสำคัญกับนโยบายนี้ไม่มากเพียงพอ หรืออาจเนื่องจากการดำเนินงานถูกส่งต่อไปที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ประกอบกับการดำเนินงานมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องมากกว่าการที่ต้องให้ผู้นำทางการเมืองเร่งรัดการนำนโยบายไปปฏิบัติ

โดยพบว่า ผลงานของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ช่วงที่เป็นรัฐบาลภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการนำสายสื่อสารลงใต้ดินเพียงครั้งเดียว คือ ในรายงานผลงานรัฐบาล ปีที่ 2 ส่วนในยุครัฐบาล หลังยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า ในรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ปีที่ 2 (25 กรกฎาคม 2563 – 25 กรกฎาคม 2564) มีกล่าวถึงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้องคือ ปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากการสนับสนุนทางการเมืองและกฎหมาย โดยฝ่ายการเมืองให้ความสำคัญแต่แรกเริ่มนโยบาย แต่เมื่อนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติฝ่ายการเมืองปล่อยให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยรองที่ส่งเสริมอย่างน่าสนใจและมีผลต่อการเกิดขึ้นของนโยบายคือความสนใจของสื่อมวลชนต่อปัญหาเกี่ยวกับสายสื่อสารโทรคมนาคมบนดินที่เป็นปัญหาต่อภาพลักษณ์ของเมือง ความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แต่น่าสังเกตว่าความสนใจของสื่อมวลชนจะเกิดขึ้นเมื่อมีปัญหาแต่เมื่อปัญหาได้รับการดำเนินการแล้ว แม้ว่าจะยังไม่บรรลุผลสำเร็จ แต่ทำให้ความสนใจในการติดตามความคืบหน้ากลายเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการรายงานผลสัมฤทธิ์ต่าง ๆ สื่อมวลชนได้ยุติความสนใจในการดำเนินนโยบาย แม้ว่าจะสำเร็จหรือไม่ก็ตาม

ปัจจัยด้านการประสานงานและความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินไปปฏิบัติ จากบันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการจัดระเบียบสายไฟฟ้า สายสื่อสาร และการบริหารจัดการไฟฟ้าส่องสว่างอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 6/2564 คณะกรรมาธิการได้ตั้งข้อสังเกตว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่มีการจัดทำแผนดำเนินงานรองรับเกี่ยวกับการจัดระเบียบสายไฟฟ้าและสายสื่อสารเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างชัดเจน ทั้งแผนระยะสั้นหรือระยะยาว รวมทั้งยังไม่มีรายงานหรือการศึกษาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ บางหน่วยงานยังไม่รับทราบในรายละเอียดดังกล่าวอย่างชัดเจน ปัญหาสำคัญ คือ ขาดหน่วยงานหลักที่จะขับเคลื่อนและรับผิดชอบการกำหนดนโยบาย การบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกันอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแนวทางของหน่วยงานตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าการเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินของประเทศไทยปรากฏในขั้นตอนการก่อรูปนโยบาย และขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยในการก่อรูปนโยบายเกิดจากการที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ช่วงที่เป็นรัฐบาลภายใต้อำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อย ต้องการสร้างนโยบายที่ตรงตามความต้องการของประชาชนเพื่อให้รัฐบาลมีผลงานที่แตกต่างจากรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมา ผลงานหลายเรื่องจึงเกิดขึ้นในรัฐบาลชุดนี้โดยไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งอาจเป็นการนำเสนอภาพการทำงานของรัฐบาลที่แม้จะไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์สามารถพัฒนาประเทศให้เห็นได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยสามารถอธิบายโดยใช้ตัวแบบกระแสนโยบายควบคู่ไปกับตัวแบบการเมืองเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ว่า กระบวนการการ

กรอบนโยบาย สามารถใช้ตัวแบบกระแสนโยบายของ Kingdon อธิบายว่า มีกระแสสำคัญที่นำมาสู่การกำหนดนโยบาย คือ กระแสปัญหา (Problems) (2013) เริ่มจากประเด็นที่เป็นจุดสนใจและพัฒนาเป็นประเด็นที่ทุกคนเห็นว่าสำคัญ กรณีสายสื่อสารที่กรุงรัง นอกจากจะเป็นทัศนะที่ไม่ดีต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทย ยังมีความเสี่ยงที่จะเกิดเหตุอันตรายที่ไม่คาดคิดได้ เช่น อัคคีภัย หรือการลัมของเสาไฟฟ้าเนื่องจากน้ำหนักของสายที่พาดบนเสาไฟฟ้า หรือความห่วงกังวลถึงการถูกไฟฟ้าดูดของประชาชนที่ใช้ทางสาธารณะ เป็นต้น

รวมทั้ง การกำหนดวาระนโยบายการนำสายสื่อสารลงใต้ดินไม่ได้เกิดจากความต้องการและผลักดันโดยภาคเอกชนที่เป็นเจ้าของสายสื่อสารโทรคมนาคมที่เป็นปัญหา ที่เล็งเห็นปัญหาและต้องการแก้ไข เนื่องจากการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินเป็นภาระด้านค่าใช้จ่ายที่เอกชนต้องแบกรับ จึงไม่เห็นความจำเป็นของนโยบายนี้ แตกต่างจากผลการศึกษาของ Gironés, Est and Verbong (2020) ที่ภาคเอกชนเห็นว่าการกำหนดวาระนโยบายเกี่ยวกับยานยนต์อัตโนมัติจะสร้างผลกำไรให้กับภาคเอกชน จึงผลักดันวาระนโยบายด้วยการสร้างกระแสให้เห็นว่ายานยนต์แบบเดิมสร้างปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมสมควรแก้ไข ภาคเอกชนมีผลการวิจัยและเทคโนโลยีสนับสนุนว่านโยบายนี้สามารถเกิดขึ้นได้จริงและจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ ซึ่งเป็นการสร้างกระแสนโยบาย และหาแรงสนับสนุนที่เป็นกระแสการเมืองด้วยวิธีการนำเสนอให้กลายเป็นอารมณ์ร่วมของสังคมว่ายานยนต์อัตโนมัติจะแก้ปัญหเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมได้ แตกต่างจากนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินที่ภาคเอกชนไม่ได้สนับสนุนแต่ไม่ได้คัดค้านอย่างชัดเจน อันอาจเนื่องมาจากสถานการณ์การบริหารประเทศที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตยในขณะนั้น ซึ่งงานของอริยาภรณ์ งามปลั่ง (2553) และกิตติ วิสารกาญจน์ (2554) สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับเอกชนและสังคมว่ารัฐได้ครอบงำตัวแสดงทางนโยบายไว้ด้วยสถานะที่เหนือกว่า

2. การเมืองในกระบวนการนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดิน การที่ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแบบบูรณาการ (วรเดช จันทรศร, 2552) ที่ได้แบ่งปัจจัยหลักเป็น 10 ปัจจัย ประกอบด้วย นโยบายการกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน ทรัพยากร หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้บริหาร สภาพแวดล้อม กลุ่มเป้าหมาย การประสานงานและความร่วมมือ การประชาสัมพันธ์ และมาตรการในการประเมินผล ทั้งนี้ จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยบางข้อไม่เกี่ยวข้องหรือไม่ครอบคลุมการอธิบายการเมืองในการนำนโยบายการนำสายสื่อสารโทรคมนาคมลงใต้ดินไปปฏิบัติ จากผลการเก็บข้อมูลจึงสรุปปัจจัยหลักออกเป็น (1) นโยบาย (2) การกำหนดภารกิจและการมอบหมาย (3) การจัดสรรทรัพยากร (4) สมรรถนะของผู้บริหาร (5) สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ (6) การประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

โดยปัจจัยหลักมีปัจจัยย่อยที่แสดงถึงการสนับสนุนและอุปสรรคต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งปัจจัยที่ค้นพบอย่างน่าสนใจ คือ ในปัจจัยหลักด้านนโยบาย ปัจจัยย่อยที่อาจเป็นอุปสรรค คือ การแก้ปัญหาของนโยบายอาจไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากการกำหนดนโยบายที่เป็นไปตามความต้องการทางการเมือง บางครั้งอาจไม่มีทฤษฎีรองรับที่ชัดเจนว่าดำเนินการด้วยเหตุผลใด ดำเนินการอย่างไร ดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดอย่างไร ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเป็นอย่างไร สามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่ และประเมินผลสำเร็จอย่างไร จึงเห็นได้ว่าการดำเนินนโยบายที่ผ่านมาามีเพียงการติดตามผลการดำเนินงานที่แสดงถึงผลการ

ดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น แต่ไม่มีหลักทฤษฎีที่จะนำทางให้เกิดการปฏิบัติได้อย่างชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มนโยบาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผู้วิจัยวิเคราะห์จากตัวแบบบูรณาการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการทบทวนการกำหนดนโยบายใหม่ ซึ่งในการดำเนินการทำแผนการนำสายสื่อสารลงใต้ดิน แบ่งเป็นพื้นที่นำร่อง แบ่งเป็นระยะเวลาตามปีงบประมาณซึ่งสอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับ จึงเป็นโอกาสที่สมควรในการทบทวนแผน ตั้งแต่ในหลักการการนำสายสื่อสารลงใต้ดินใหม่ โดยควรเชิญหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อให้นโยบายมีความชัดเจน เป็นไปได้ และเกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายอย่างสมดุลยิ่งขึ้น

2. ควรมีการกำหนดแผนของแต่ละหน่วยงานที่มีลักษณะบูรณาการร่วมกัน โดยมีหน่วยงานเจ้าภาพเป็นผู้จัดทำแผนรวม และให้แต่ละหน่วยงานจัดทำแผนที่สอดคล้อง โดยการพิจารณาความสอดคล้องของแผนทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้การพิจารณาของหน่วยงานกลางนั้น นอกจากนี้หน่วยงานกลางต้องทำหน้าที่ในการติดตาม ประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาจัดทำแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับงบประมาณที่หน่วยงานจะได้รับ โดยให้เพิ่มงบประมาณส่วนนี้ให้น้อยที่สุดเพื่อไม่ให้เป็นการทางงบประมาณ เนื่องจากอาจไม่ใช่ภารกิจที่สำคัญที่สุดและไม่ใช่ว่าความจำเป็นสูงสุดในการให้บริการสาธารณะที่ต้องจัดโดยรัฐ เป้าหมายสำคัญที่สุดของนโยบายการวางสายสื่อสารลงใต้ดินคือทัศนียภาพที่ดีและความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งหากเทียบกับภารกิจหลักของหน่วยงานอาจมีความจำเป็นน้อยกว่า เช่น การวางท่อประปา การจัดหาไฟฟ้าอย่างเพียงพอ เป็นภารกิจหลักและสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนมากกว่า จึงอาจพิจารณานำเงินนอกงบประมาณมาใช้ก่อนอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายแผนการดำเนินงานการนำสายสื่อสารลงใต้ดินไปในจังหวัดท่องเที่ยวเมืองหลัก เมืองรอง เพื่อประโยชน์ทางด้านการท่องเที่ยว ทางด้านเศรษฐกิจ

2. รัฐควรประกาศให้การนำสายสื่อสารลงใต้ดินเป็นวาระแห่งชาติ แต่ไม่ควรทำครอบคลุมในหลายพื้นที่ในคราวเดียว เนื่องจากจะทำให้เกิดปัญหาด้านงบประมาณและความคุ้มค่าโดยหากเปรียบเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะในช่วงหลังสถานการณ์โรคระบาดติดเชื้อไวรัสโคโรนาซึ่งรัฐต้องระดมเงินงบประมาณเพื่อฟื้นฟูเยียวยาทางเศรษฐกิจก่อน

เอกสารอ้างอิง

กิตติ วิสารกาญจน. (2554). การเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายสิทธิในน้ำของประเทศไทย: การศึกษาในเชิงวาทกรรม (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- จุมพล หนิมพานิช. (2550). *การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐานเศรษฐกิจ. (2562). *กทม. พร้อมแล้ว! นำ "สายล่อสาร" ลงใต้ดินแล้วเสร็จภายใน 2 ปี*. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.thansettakij.com/technology/398682>
- นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ. (2554). *การเมืองในนโยบายสื่อสารสาธารณะขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ดุขฎิณิพนธรัฐศาสตรดุขฎิณิพนธ)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศ เรื่อง นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (11 เมษายน 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 47 ก, หน้า 3.
- วรเดช จันทรศร. (2552). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงาน กสทช. และธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.). (2563). *ความพร้อมของอุตสาหกรรมในการนำเทคโนโลยี 5G มาใช้ในประเทศไทย*. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2565, จาก https://www.nbtc.go.th/getattachment/0ecdd9bd-1872-4a74-b99b-f283528d6af2/โครงการศึกษาร่วมฉบับสมบูรณ์_NBTC_BOT_CoRe2020.pdf.aspx?lang=th-TH&ext=.pdf
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ปีที่ 2 (12 กันยายน 2558 – 12 กันยายน 2559)*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ปีที่ 2 (25 กรกฎาคม 2563 – 25 กรกฎาคม 2564)*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- อริยาภรณ์ งามปลั่ง. (2553). *การกำหนดนโยบายสาธารณะด้านพลังงานทดแทนเอทานอลและแก๊สโซฮอล์ (วิทยานิพนธรัฐศาสตรมหาบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- BBC NEWS ไทย. (2565). *ซัซชาติ: จัดระเบียบสายล่อสารและนำลงใต้ดินทั่ว กทม*. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.bbc.com/thai/62033166>
- Dery, D. (2000). Agenda setting and problem definition. *Policy studies*, 21(1), 38-47.
- Dye, T. R., & Zeigler, H. (1981). *The Irony of Democracy: An Uncommon Introduction to American Politics, Fifth Edition*. California: Wadsworth Publishing Company.
- Gironés, E. S., Est, R. V. & Verbong, G. (2020). The role of policy entrepreneurs in defining directions of innovation policy: A case study of automated driving in the Netherlands. *Technological Forecasting & Social Change*, 16(C), 1-12.
- Kingdon, J. W. (2014). *Agendas, alternatives, and public policies*. Essex: Pearson.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework. *Administration & Society*, 6, 445-488.

Wee, J. S., Phang, S. N. & Khalil, S. (2018). The role of political elites in the development of new village in Malaysia. *Journal of Public Administration and Governance*, 8(2), 1-13.

การสร้างแบรนด์เมืองผ่านอินสตาแกรม กรณีศึกษา กรุงเทพมหานครและเชียงใหม่

City Branding through Instagram: The Case of Bangkok and Chiang Mai

ธีรติ์ บรรเทิง¹ และ หนึ่งฤทัย ประเสริฐ²

Teerati Banterng¹ and Neungruthai Prasert²

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์^{1,2}
Graduate School of Communication Arts and Management Innovation,
National Institute of Development Administration (NIDA), Thailand^{1,2}

E-mail: teerati.ban@nida.ac.th¹

Received: 2023-07-13; Revised: 2023-09-22; Accepted: 2023-09-23

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) นโยบายการสร้างแบรนด์เมืองและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบรนด์เมืองกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ของภาครัฐในอินสตาแกรม 2) รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ผ่านผู้ใช้อินสตาแกรม 3) นโยบายการสร้างแบรนด์เมืองระหว่างกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ผ่านภาครัฐและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของผู้ใช้อินสตาแกรมในมุมมองที่สอดคล้องกัน 4) กระบวนการเสริมสร้างชื่อเสียงของกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่ผ่านอินสตาแกรม โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา จากภาพ ข้อความ และคลิปวิดีโอในอินสตาแกรมที่ผู้ใช้งานสร้างขึ้น จากคำค้นหา 2 คำ ได้แก่ #กรุงเทพ และ #เชียงใหม่ จำนวนรวม 1,000 ตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน รูปแบบการนำเสนอที่พบมากที่สุดคือภาพถ่ายและข้อความ 2) รูปภาพใน Instagram จากคำค้นหา #กรุงเทพ พบว่าลักษณะการสร้างเนื้อหาของผู้ใช้อินสตาแกรมที่พบมากที่สุด คือ ภาพถ่าย รูปแบบเนื้อหาที่พบมากที่สุดจะเป็นรูปภาพและข้อความ จากคำค้นหา #เชียงใหม่ พบว่าลักษณะการสร้างเนื้อหาของผู้ใช้อินสตาแกรมที่พบมากที่สุด คือ ภาพวิว รูปแบบเนื้อหาที่พบมากที่สุดจะเป็นรูปภาพและข้อความ 3) นโยบายการสร้างแบรนด์เมืองระหว่างกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ผ่านภาครัฐและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของผู้ใช้อินสตาแกรมมีมุมมองที่สอดคล้องกันบางประเด็น ได้แก่ การมุ่งนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ ร้านอาหาร และการช้อปปิ้ง 4) กระบวนการเสริมสร้างชื่อเสียงของกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่ผ่านอินสตาแกรมส่วนใหญ่มาจากผู้ใช้งาน (user) มากกว่าหน่วยงานรัฐ

คำสำคัญ: การสร้างแบรนด์เมือง, อินสตาแกรม, กรุงเทพมหานคร, เชียงใหม่

Abstract

The objective of this study is to investigate 1) City branding policies and content presentation formats of Bangkok and Chiang Mai, as implemented by government entities on Instagram. 2) Presentation formats of city branding content in Bangkok and Chiang Mai through Instagram users. 3) City branding policies between Bangkok and Chiang Mai through government sectors and the presentation formats of city branding content by Instagram users, from a perspective that aligns with each other and 4) The processes involved in enhancing the reputation of Bangkok and Chiang Mai through Instagram. This study utilized a qualitative research methodology by collecting and analyzing content data from images, text, and video clips on Instagram, created by users. A total of 1,000 samples were collected based on two keywords: #Bangkok and #ChiangMai.

The research found that 1) The policies and content presentation formats are mostly in alignment. The most common presentation format found is a combination of images and text. 2) Regarding Instagram images from the hashtag #Bangkok, the predominant content creation style among Instagram users is photography. The most common content format is a combination of images and text. As for the hashtag #ChiangMai, the primary content type created by Instagram users is scenic photos. The most common content format is a combination of images and text. 3) The city branding policies between Bangkok and Chiang Mai, as implemented by government entities and the content presentation strategies of Instagram users, share some common perspectives, particularly concerning the promotion of cultural attractions, natural beauty, dining experiences, and shopping opportunities. 4) The process of enhancing the reputation of Bangkok and Chiang Mai through Instagram primarily involves Instagram users more than government agencies.

Keywords: City Branding, Instagram, Bangkok, Chiang Mai

บทนำ

การสร้างแบรนด์เมือง (City Branding) เป็นการทำให้เมืองนั้น ๆ กลายมาเป็นจุดหมายปลายทาง (Destination) กระตุ้นให้เกิดความรู้อยากที่จะไปท่องเที่ยว อาศัย ทำงานในสถานที่แห่งนั้น โดยอาศัย วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) และอัตลักษณ์ (Identity) การนำเรื่องราวที่เป็นจุดเด่น ในด้าน ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา คุณภาพของสถานที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความหลากหลาย โครงสร้างพื้นฐานที่ รัฐบาลพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง มาเป็นตัวกำหนดแนวทางในการสื่อสารให้กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิด การรับรู้ในมุมกว้าง และทำให้เกิดการจดจำภาพลักษณ์ของเมือง (อรรถการ สัตยพานิชย์, 2562)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้นำเสนอแนวทาง และทิศทางการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของปี พ.ศ.2566 โดยตั้งเป้า “พลิกฟื้น” อุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุลทุกมิติ เน้นสร้างคุณค่าการเดินทางสู่ High Value & Sustainable Tourism เตรียมยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวในทุกมิติตาม 3 วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์หลัก (Strategic Objective) ได้แก่ มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน (Drive Demand), สร้างคุณค่า และยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Shape Supply) โดยการสร้างระบบนิเวศด้านการท่องเที่ยวใหม่ (New Tourism Ecosystem) และยกระดับองค์กรสู่องค์กรสมรรถนะสูง (Thrive for Excellence) มุ่งสู่การเป็น Data Driven Organization เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาด ด้วยแคมเปญการสื่อสารต่างประเทศ “Visit Thailand Year 2022-2023 (Amazing New Chapters)” โดยการผสมผสาน Soft Power of Thailand (5F : 4M คือ Food, Film, Fashion, Festival, Fight, Music, Museum, Master และ Meta) โดยส่วนของการตลาดระยะไกล (Long-Haul Markets) แสวงหากลุ่มตลาด (Segment) ที่มีเวลาพักผ่อนและซึมซับประสบการณ์ท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในประเทศไทย อาทิ กลุ่ม Health & Wellness, Family with Kids, Active Senior และ Telework จะส่งเสริมการตลาดใน 2 แนวทาง ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ผสมผสานกลยุทธ์ City Marketing การร่วมมือกับแบรนด์ชั้นนำในกลุ่มสินค้า Lifestyle สินค้าสุขภาพ และความงาม สินค้าอุปโภคบริโภคที่มีฐานลูกค้าที่มีกำลังซื้อพร้อมจ่าย รวมทั้งมอบสิทธิพิเศษแก่นักท่องเที่ยว 2) การเปิดตลาดเชิงพื้นที่ใหม่ ๆ สร้างการรับรู้และส่งเสริมตลาดในประเทศใหม่ ๆ และส่วนตลาดระยะใกล้ (Short-Haul Market) จะมุ่งสร้าง The Great Resumption ผ่านกลยุทธ์ 2Q คือ 1) Quick Win ด้วยการฟื้นคืนฐานตลาดกลุ่มกระแสหลัก เจาะกลุ่มคุณภาพกระตุ้นกลุ่ม Revisit และ 2) Quality มุ่งเพิ่มจำนวน ความถี่ และกระตุ้นค่าใช้จ่ายของกลุ่มความสนใจพิเศษ และ 5 News ประกอบด้วย 1) New segment เจาะกลุ่มตลาดศักยภาพกลุ่มใหม่ ๆ ที่มีแนวโน้มเติบโต 2) New area เจาะพื้นที่ตลาดใหม่ 3) New partner ร่วมมือกับคู่ค้าพันธมิตรรายใหม่ 4) New infrastructure ใช้ประโยชน์จากการคมนาคมรูปแบบใหม่ และ 5) New way เสนอการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ชูเรื่องการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการส่งเสริมการตลาดต่อยอดความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565)

จากสถานการณ์โควิด 19 พบว่าการโฆษณาบนสื่อเก่า (Traditional Media) นั้นถดถอยลง แต่โฆษณาสื่อดิจิทัล (Digital Media) กลับเพิ่มขึ้น สมาคมโฆษณาดิจิทัลแห่งประเทศไทย (DAAT) เผยว่า ปี พ.ศ. 2564 มีการโฆษณาสื่อดิจิทัลถึง 24,766 ล้านบาท เติบโตถึงร้อยละ 18 ซึ่งสูงกว่าคาดการณ์ เป็นผลจากการฟื้นตัวของธุรกิจ และการใช้โฆษณาเพิ่มขึ้นของกลุ่มธุรกิจ E-Commerce (True digital academy, 2565)

ในปี พ.ศ. 2565 พบว่าอินสตาแกรม เป็นแหล่งในการหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่สนใจ เพราะในอินสตาแกรม จะมีรูปภาพที่สวยงาม และการค้นหาสถานที่เพื่อตัดสินใจก่อนการเดินทาง เพื่อให้ทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ เมืองเดินทางไปถึงสถานที่นั้น ๆ (ณัฐพล ม่วงท่า, 2566) ดังนั้นอินสตาแกรม นับว่าช่องทางในการโฆษณาที่ดี นอกจากนี้ร้อยละ 44 ของผู้ใช้งานอินสตาแกรม ซื้อสินค้าทุกสัปดาห์ (Matt Ahlgren, 2566)

ในช่วงเดือนกรกฎาคม – กันยายน ปี พ.ศ. 2564 จังหวัดที่พูดถึงมากที่สุดในอินสตาแกรม คือ จังหวัด เชียงใหม่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดชลบุรี จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดน่าน เป็นการโพสต์คิดถึงเชียงใหม่ มีข้อความในรูปที่บอกถึงการอยากไปทะเล หรือลงรูปคาเฟ่บนเขา โดยผ่านรูปภาพและเรื่องราวเก่า ๆ ที่ถูก นำมาเล่าซ้ำในรูปแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการเล่าถึงประสบการณ์ความสุขในอดีต หรือหยิบภาพวิว ธรรมชาติมา เป็นกำลังใจในการทำงานพร้อมใส่แฮชแท็ก #ธรรมชาติบำบัด นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่โพสต์เรื่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ ผู้หญิง โดยเฉพาะช่วงอายุ 18-24 ปี ร้อยละ 33 และช่วงอายุ 25-34 ปี ร้อยละ 32 เพราะผู้หญิงมีแนวโน้ม ในการโพสต์รูปภาพ ได้ตลอดทั้งวัน ซึ่งต่างจากผู้ชายที่โพสต์เป็นบางช่วงเวลา และในกลุ่มวัยเรียน ในช่วงอายุ น้อยกว่า 24 ปี เป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในสายการท่องเที่ยวบนอินสตาแกรม พบว่ามักเดินทางท่องเที่ยวที่เน้น ธรรมชาติ และคาเฟ่ ในกลุ่มวัยทำงาน ในช่วงอายุ 25-34 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ร้อยละ 79 มีแนวโน้ม ท่องเที่ยวใกล้กรุงเทพฯ มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ให้ความสนใจกับเมนูอาหารมากกว่าการถ่ายภาพในคาเฟ่ และใน กลุ่มวัยผู้ใหญ่ ในช่วงอายุมากกว่า 35 ปี มีแนวโน้มชอบไปวัดมากกว่ากลุ่มอื่น และสถานที่ไปไม่ใช่แหล่ง ท่องเที่ยวที่ยอดนิยม อีกทั้งคาเฟ่กลายเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยว การไปคาเฟ่ไม่ได้มีเพียงเพื่อลิ้มรสชา กาแฟ แต่เป็นการชื่นชมบรรยากาศของร้าน หรือที่เรียกว่า “Cafe Hopping” โดยแสดงความเป็นตัวตนออกมาผ่าน รูปถ่ายและแฮชแท็ก #cafehopping คาเฟ่เป็นที่เที่ยวยอดนิยมของผู้ใช้งานอินสตาแกรม รองจากทะเล และ เป็นหนึ่งในจุด Check in และจุดหมายปลายทางเมื่อไปท่องเที่ยว โดยจังหวัดยอดนิยมในการท่องเที่ยวคาเฟ่ ได้แก่ กรุงเทพฯ, เชียงใหม่, น่าน, พัทธยา และ เขาใหญ่ จากการศึกษาของ รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และ ภาควิภาส (2559); สุประภา สมนึกพงษ์ (2560); Positioning (2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้น อินสตาแกรมเป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มที่สำคัญ ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการ ส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์ และมีผู้ใช้ชาวไทยจำนวนมากในปัจจุบันในการลงรูปถ่าย คลิปวิดีโอ รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยว (Cotactic Strategist, 2564) เช่นเดียวกับหน่วยงานภาครัฐที่เล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการสร้างชื่อเสียงของเมืองให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีอินสตาแกรมของหน่วยงาน ภาครัฐด้านการท่องเที่ยว

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นทำการศึกษานโยบายภาครัฐ รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้าง ศึกษาความ สอดคล้องของนโยบายภาครัฐและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้าง รวมทั้งกระบวนการเสริมสร้าง ชื่อเสียงของเมือง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสองเขตเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย ผ่าน การวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ อินสตาแกรม ซึ่งผู้บริโภคมุมใหม่นิยมถ่ายภาพ ลงคลิปวิดีโอ และภาครัฐ ยังส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การค้าขายและการลงทุนอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการสร้างแบรนด์เมืองและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบรนด์เมือง กรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ของภาครัฐในอินสตาแกรม
2. เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ผ่าน ผู้ใช้อินสตาแกรม

3. เพื่อศึกษานโยบายการสร้างแบรนด์เมืองระหว่างกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ผ่านภาครัฐและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของผู้ใช้อินสตาแกรมในมุมมองที่สอดคล้องกัน
4. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างชื่อเสียงของกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่ผ่านอินสตาแกรม

การทบทวนวรรณกรรม

การสื่อสารและการตลาดในยุคดิจิทัล

คณะกรรมการดำเนินงานด้านการพัฒนาความรู้และทักษะด้านดิจิทัล (2563) ได้อธิบายการสื่อสารในยุคดิจิทัล หมายถึง การสื่อสารระหว่างบุคคล สังคม ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตโดยการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล และผ่านช่องทางสื่อสารดิจิทัลหรือดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารแบบอักษร (Text), ภาพนิ่ง (Image), ภาพเชิงสัญลักษณ์ (Emotion และ Sticker), ภาพเคลื่อนไหวจริง (Video) และภาพเคลื่อนไหวจริงแบบทันทีทันใด (Real Time Video/Live Video)

วรชัย ครุจิต (2561) ได้อธิบายถึงการสื่อสารยุคเก่า S-M-C-R ว่ามีองค์ประกอบของหลักการสื่อสารแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ Sender (ผู้ส่งสาร) ซึ่งทำการส่ง Message (สาร) ไปทาง Channel (ช่องทาง) ไปสู่ Receiver (ผู้รับสาร) โดยในแต่ละองค์ประกอบจะมีปัจจัยย่อย ๆ ที่มากำหนดประสิทธิภาพของการสื่อสารนั้น เช่น ทักษะ ความรู้ และทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับสาร สภาพสังคม วัฒนธรรมที่เกิดการสื่อสาร อาจเรียกว่าเป็นแบบจำลองเส้นตรง (linear communication model) หรือแบบจำลองการสื่อสารทางเดียว (one-way communication) ซึ่งแบบจำลองนี้มีประโยชน์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 4 ของการสื่อสาร และมีการไปปรับใช้กับการประชาสัมพันธ์ และการโฆษณาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นแบรนด์หรือองค์การเป็นผู้ส่งสาร (Source) วางแผนการออกแบบเนื้อหาเพื่อเข้ารหัส (Encode) ออกเป็นชิ้นงานโฆษณาหรือข่าวประชาสัมพันธ์ คือ ตัวสาร (Message) ถูกส่งต่อไปทางช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ (Channel) คือ สื่อมวลชน เพื่อนำสารไปสู่ผู้รับสาร (Receiver) คือ ผู้บริโภค ให้เกิดผลทั้งการรับรู้ ทัศนคติ และที่สำคัญที่สุดคือพฤติกรรม การซื้อ ส่วนการสื่อสารสมัยใหม่จะเป็นกระบวนการและขั้นตอนที่ต่างออกไปจาก “S-M-C-R” เนื่องจากโลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ภูมิทัศน์สื่อและพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก จนทำให้ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 เปลี่ยนแปลงไป จนกลายเป็นแบบจำลอง “กลับด้าน” (flipped model) จาก S-M-C-R ได้กลายมาเป็น R-C-M-S ดังภาพที่ 1

From S-M-C-R to R-C-M-S model in Digital Age

ภาพที่ 1 แบบจำลองการสื่อสารในยุคดิจิทัล RCMS ที่กลับด้านจากแบบจำลองการสื่อสาร SMCR
ที่มา: วรัชญ์ ครุจิต, 2561

จากภาพที่ 1 การสื่อสารยุคดิจิทัล โดยเฉพาะกับผู้รับสารที่เป็น "Prosumer" หรือผู้ใช้สื่อที่เชี่ยวชาญ (Media savvy) ผู้รับสารมีทักษะความสามารถ และมีตัวเลือกมากพอที่จะมีอำนาจในการกำหนดช่องทาง (R-C) และเนื้อหาของสารที่ต้องการ (R-M) ซึ่งช่องทางการสื่อสารก็จะกำหนดรูปแบบลักษณะของตัวสารที่จะผลิต (C-M) และกำหนดกลยุทธ์การใช้ช่องทาง (Platform strategy) ของผู้ส่งสาร (C-S) รูปแบบและเนื้อหาที่ผู้รับสารต้องการก็จะมากำหนดกลยุทธ์การสร้างเนื้อหา (Content strategy) ของผู้ส่งสาร (M-S) สุดท้ายแล้วเมื่อผู้ส่งสารสร้างเนื้อหาและส่งสารไปตามช่องทางที่ผู้รับสารต้องการ ผู้รับสารก็จะเกิดการตอบสนองกับสารนั้น ไม่ว่าจะทางบวกหรือทางลบ ในด้านการประชาสัมพันธ์และการโฆษณาผู้รับสารคือ ผู้บริโภคที่เคยเป็นฝ่ายรับที่ปลายทาง แต่ในแบบจำลองใหม่นี้กลายเป็นผู้กำหนดว่าช่องทางแบบใดที่สะดวกในการรับชม นอกนั้นผู้บริโภคยังเป็นผู้กำหนดเนื้อหาว่าแบบใดที่ต้องการ เช่น เนื้อหาในยุคดิจิทัลจะต้องมีความแรงและส่งต่อได้ (viral) หรือภาษาที่ใช้ ต้องเป็นรูปแบบตรงใจกลุ่มเป้าหมาย ไม่ใช่ภาษาที่เป็นทางการ ตัวช่องทางการสื่อสารก็มีส่วนกำหนดตัวสารเช่นกัน เช่น ทวิตเตอร์กำหนดให้ใช้ข้อความไม่เกิน 280 ตัวอักษร หรือภาพโฆษณาที่จะลงในเฟซบุ๊ก ต้องมีตัวอักษรไม่เกินร้อยละ 20 ของภาพ หรือมีการใช้แฮชแท็ก (hashtag) ซึ่งเงื่อนไขต่าง ๆ ของช่องทางและสาร (ที่ถูกกำหนดโดยผู้บริโภค) จะมากำหนดผู้ส่งสารที่จะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้ การสื่อสารยุคดิจิทัลจะต้องเริ่มมาจากความเข้าใจผู้บริโภค (Consumer insight) และสื่อสารให้ตรงตามความต้องการ โดยการสื่อสารในสิ่งที่ผู้รับสารต้องการได้ยินไม่ใช่ในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการพูด

Piñeiro-Otero และ Martínez-Rolán (2016) ได้อธิบายการตลาดดิจิทัลเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่รวบรวมการปรับแต่งและการจัดจำหน่ายจำนวนมากเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการตลาด การผสมผสานบรรจบของเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มจำนวนของอุปกรณ์ที่จะนำไปสู่การเปิดทางสู่การตลาดในอินเทอร์เน็ต และการตลาด

ดิจิทัลจะเน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลางอีกทั้งยังสามารถวัดผลได้มากกว่าการตลาดแบบเดิม มีการแพร่กระจายออกไปหลากหลายที่ และยังสามารถโต้ตอบได้

Digimusketeers (2565) ได้อธิบายพฤติกรรมการใช้งานอินสตาแกรมของคนไทย พบว่า Instagram Ads สามารถเข้าถึงคนไทยได้ถึง 18.5 ล้านคน ซึ่งสูงเป็นอันดับ 17 ของโลก คิดเป็นสัดส่วนประชากรร้อยละ 30.6 โดยอันดับหนึ่งเป็นประเทศอินเดียด้วยจำนวน 230 ล้านคน แต่คิดเป็นสัดส่วนประชากรแค่ 21% เท่านั้น ในด้านสัดส่วนคอนเทนต์ที่สร้าง Engagement พบว่า อันดับที่ 1 เป็นการโพสต์ประเภท Carousel (การโพสต์หลาย ๆ รูปหรือวิดีโอในรายการเดียวกัน) คิดเป็นร้อยละ 3.15 รองลงมาจะเป็นการโพสต์ประเภทวิดีโอ คิดเป็นร้อยละ 1.50 อันดับที่ 3 จะเป็นการโพสต์ประเภทรูปภาพ คิดเป็นร้อยละ 1.18 และค่าเฉลี่ยรวมของการโพสต์ทุกประเภทคิดเป็นร้อยละ 1.94 อีกทั้งพฤติกรรมในการเข้าสู่ Instagram Story ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ณ ต้นปี 2022 พบว่า เข้าถึงผู้คนได้กว่า 1.07 พันล้านคน คิดเป็นร้อยละ 72.6 ของคนที่สามารถเห็นโฆษณา Instagram Ads ได้ และจะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ยังพบอีกว่าผู้ใช้ Instagram Reels พิสูจน์แล้วว่าเพื่อสู้กับแพลตฟอร์มวิดีโออย่าง TikTok และตอนนี้สามารถเข้าถึงผู้คนได้ 675.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 45.7 ของคนที่สามารถเห็น Instagram Ads ได้ คิดเป็นร้อยละ 10.9 ของประชากรโลกที่อายุเกิน 13 ปี และเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ยังมี Instagram Shop เป็นฟีเจอร์สำหรับร้านค้าที่ต้องต้องการเพิ่มช่องทางการขายสินค้า จากรายงานภาพรวมทั่วโลกพบว่าผู้ใช้ใช้งานกว่า 187.6 ล้านคน ส่วนใหญ่สัดส่วนจะเป็นผู้หญิงมากกว่า คิดเป็นร้อยละ 57.8 และผู้ชายคิดเป็นร้อยละ 42.2 นอกจากนี้ยังมีฟีเจอร์ Instagram Explore Tab (คือจุดที่ผู้คนเข้าไปใช้งานเพื่อจะได้บังเอิญค้นพบ เนื้อหา, รับชม, เลือกซื้อ) พบว่าสามารถเข้าถึงผู้ใช้ได้กว่า 792.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 53.6 เมื่อเทียบกับการเข้าถึงผ่าน Instagram Ads โดยจะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชายแต่ไม่มากนัก โดยอินสตาแกรมนับเป็นอีกหนึ่งช่องทางสื่อที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในการสื่อสารสถานที่ท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล (Egger, Gumus, Kaiumova, Mükisch & Surkic, 2022) ที่เป็นสื่อสังคมออนไลน์ยอดนิยมของคนไทย ที่เน้นการนำเสนอรูปภาพและคลิปวิดีโอเป็นหลัก ประกอบกับมีผู้ใช้กันอย่างแพร่หลายติด 5 อันดับแรกของประเทศตามการรายงานของ We Are Social (2023) ผู้วิจัยจึงตัดสินใจนำมาศึกษาในฐานะช่องทางหนึ่งในการสื่อสารที่สำคัญในการศึกษาภาพลักษณ์ของเมืองในงานวิจัยนี้

นโยบายการส่งเสริมสถานที่ของภาครัฐ

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (2566) ได้สรุปนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์) ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยวไว้ด้วยกันทั้งสิ้น 22 นโยบายดังต่อไปนี้ 1) ยกย่องศูนย์กีฬา ศูนย์สร้างสุขทุกวัย ศูนย์เยาวชนให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน 2) พิจารณาเพิ่มศูนย์สร้างสุขทุกวัย เพิ่มกิจกรรมให้คนกรุงเทพฯ 3) เด็ก กทม. เล่นน้ำได้ ว่ายน้ำเป็น 4) พัฒนา 1,034 ลานกีฬาให้กับประชาชนและเอกชนในพื้นที่ 5) ชมรมผู้สูงอายุ สร้างสุขภาพ ส่งเสริมสุขภาพใจ (Active Aging) 6) จัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาประจำชุมชน ประจำเขต 7) พัฒนาห้องสมุดและห้องการเรียนรู้เคลื่อนที่ 8) ห้องสมุดออนไลน์ (e-Library) อ่านอีบุ๊กได้จากทุกที่ 9) เพิ่มฟังก์ชันให้ห้องสมุดเป็น Co-working Space 10) ดูแลห้องสมุดชุมชน บ้านหนังสือ ให้มีความทันสมัยน่าใช้งาน 11) กรุงเทพฯ พื้นที่แห่งดนตรีและศิลปะการแสดง (สตรีทโชว์) 12) แพลตฟอร์มรวบรวมพื้นที่สร้างสรรค์กรุงเทพฯ 13) จัดแสดง

งานศิลปะกลางแจ้ง ทุกมุมเมืองเป็นพื้นที่ศิลปะ 14) 12 เทศกาลตลอดปีทั่วกรุงเทพฯ 15) ดึงอัตลักษณ์ สร้างเศรษฐกิจ 50 ย่านทั่วกรุงเทพฯ 16) ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) ผลักดัน Hi-Tech และ Hi-Touch 17) เปลี่ยนศาลาว่าการและลานคนเมืองสู่พิพิธภัณฑ์เมืองกรุงเทพฯ และพื้นที่สร้างสรรค์ 18) วิชาศิลปะนอกห้องเรียน ส่งเสริมความคิด ความสร้างสรรค์ ผ่านแนวร่วมศิลปินทั่วกรุง 19) งานศิลป์จากหอศิลป์กรุงเทพฯ สู่พื้นที่สาธารณะทั่วกรุง 20) พื้นที่สาธารณะเอนกประสงค์ทั่วกรุง 21) พัฒนาป้ายท่องเที่ยวทั่วกรุงเทพฯ ขนาดเหมาะสม ข้อมูลถูกต้อง และ 22) ส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ ในหน่วยงานของ กทม.

สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ (2564) ได้อธิบายถึงแผนปฏิบัติการประจำปี 2566 จึงมุ่งเน้นการจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่มีความครอบคลุมทุกมิติการพัฒนา มุ่งตอบสนองความต้องการ และแก้ไขปัญหาที่สำคัญของจังหวัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็น "นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง" (City of Life and Prosperity) เมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มี คุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับโลก โดยมีประเด็นพัฒนาทั้งหมด 5 ประเด็นด้วยกันดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เน้นคุณค่าที่สามารถปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และบริการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว สินค้า และบริการ ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและท้องถิ่น เชื่อมโยงสู่ระดับสากล ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมประชาสัมพันธ์และการตลาดทางการท่องเที่ยวและบริการ

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 การขับเคลื่อนเกษตรเพิ่มมูลค่า เกษตรแปรรูปมูลค่าสูง และนวัตกรรม อาหารแห่งอนาคต ภายใต้ BCG Economy Model หรือ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy) โดยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง ให้มีมาตรฐาน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ผู้ประกอบการ และสถาบันเกษตรกรให้มีความสามารถในการแข่งขัน ส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรและเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการยกระดับการผลิตและการประกอบธุรกิจภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจใหม่นี้ มีการขับเคลื่อนและพัฒนากิจการเกษตรในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่งเสริมและเชื่อมโยงการประชาสัมพันธ์และการตลาดทางการเกษตร พัฒนาศักยภาพโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเกษตร

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การยกระดับการค้าการลงทุนบนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) นวัตกรรม (Innovation) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) โดยสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมเป้าหมายด้วยนวัตกรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งเสริมการดำเนินธุรกิจบนฐานนวัตกรรมเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของท้องถิ่น สร้างระบบนิเวศและกลไกในการผลักดันให้เกิดธุรกิจและผู้ประกอบการใหม่

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 การจัดการเชิงรุกในปัญหาฝุ่นควัน (PM2.5) และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมโดยการสร้างความตระหนักรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน รักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียว ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่ความยั่งยืนระดับท้องถิ่น ส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต อนุรักษ์พันธุกรรมพืชและ

พัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์ตามแนวพระราชดำริ และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นการพัฒนาที่ 5 การเสริมสร้างสังคมคุณภาพ เมืองน่าอยู่มีความปลอดภัย เพื่อคุณภาพ ชีวิตที่ดีของประชาชน โดยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทุกช่วงวัย กลุ่มเปราะบาง และรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำของสังคมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดัดโดยใช้กลไกประชารัฐ เพิ่มประสิทธิภาพด้านความมั่นคงภายใน มุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อรับมือกับปัญหายุคความมั่นคงทุกรูปแบบ เพิ่มประสิทธิภาพและความพร้อมด้านความมั่นคงตามแนวชายแดน เพิ่มประสิทธิภาพและเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และความปลอดภัยทางถนนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบรนด์สถานที่ท่องเที่ยว

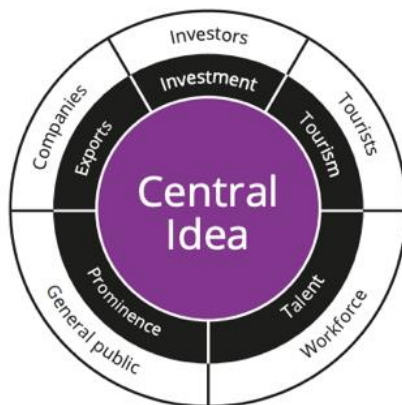
ในการพัฒนาภาพลักษณ์ของเมืองนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยองค์ความรู้สมัยใหม่นำมาปรับใช้ให้ทันกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์แบบจำลองการสร้างแบรนด์ประเทศของ Bloom Consulting (2020) ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาด้านการสร้างภาพลักษณ์ของเมืองและประเทศชั้นนำระดับนานาชาติ และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและการสื่อสารระหว่างประเทศได้นำแนวคิดการพัฒนาภาพลักษณ์ขององค์กรมาปรับใช้ เพื่อศึกษาการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์เมืองของกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ที่ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการและแนวคิดของ Bloom Consulting ในการพัฒนาแบรนด์หรือภาพลักษณ์ของเมืองและประเทศที่สำคัญ 14 ขั้นตอน ได้แก่

1) วางรากฐานและสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (lay the foundation and create the preliminary structure) คือ การวางแผนการสื่อสารเมืองและประเทศให้เป็นที่รู้จักในระดับโลก ซึ่งต้องอาศัยการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาสังคม

2) เข้าใจการรับรู้ภาพลักษณ์ของเมืองในปัจจุบัน (understand current perceptions) คือ รวบรวมความคิดของสาธารณะเกี่ยวกับเมืองทั้งมุมมองเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อหาแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ของเมืองที่ดีและลบภาพจำของเมืองที่เลวร้ายออกไป

3) กำหนดกลุ่มเป้าหมายว่าใครจะมาเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของเมือง (establish target markets) คือ ระบุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์แบบดั้งเดิมและแบบใหม่อันจะนำไปสู่การพัฒนาแบรนด์เมืองและประเทศ (nation brand) ที่มีการรับรู้ในวงกว้าง ขยายเครือข่ายการรับรู้ในกลุ่มผู้ที่มีความสนใจต่อไป

4) กำหนดวัตถุประสงค์เชิงรูปธรรมและสามารถทำได้จริง (set realistic objectives) คือ วางแผนการสร้างการรับรู้และกำหนดกิจกรรมการสื่อสารที่สามารถทำได้ ผลักดันการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

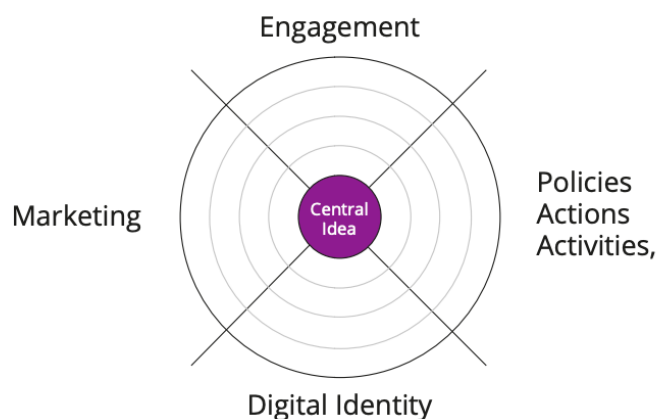
ภาพที่ 2 แบบจำลองมิติการสร้างภาพลักษณ์ของเมือง
ที่มา: Bloom Consulting, 2020

5) ประเมินความเสี่ยงและวางกลยุทธ์การจัดการวิกฤต (mitigate project risk and strategize crisis management) คือ เตรียมพร้อมว่าแผนการสื่อสารอาจเผชิญกับอุปสรรค และต้องพร้อมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น

6) สร้างอัตลักษณ์หลักของเมือง (define your central idea) ในการพัฒนาเอกลักษณ์ของสถานที่ให้มีความโดดเด่นแตกต่างจากที่อื่น ตาม ภาพที่ 2 ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุน 4 ด้าน ได้แก่ ชื่อเสียงของหน่วยงานหรือสถานที่ (companies) ผ่านสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ส่งออกที่เป็นที่รู้จัก (export) ผ่านการลงทุน (investment) ของนักลงทุน (investors) ชื่อเสียงจากการท่องเที่ยว (tourism) ผ่านการบอกต่อของกลุ่มนักท่องเที่ยว (tourists) ในช่องทางต่าง ๆ ผ่านนโยบายด้านแรงงาน (workforce) เพื่อเอื้อให้ผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงาน (talent) และชื่อเสียงของเมือง (prominence) จากการรับรู้ของสาธารณะชน (general public)

7) อยู่บนพื้นฐานของการสร้างแบรนด์ (be on-brand, stay on-brand) การวางแผนพัฒนาภาพลักษณ์ของเมืองอาจมีการประยุกต์แนวคิดของการจัดการแบรนด์สินค้าและองค์กร ต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านการตลาด การสื่อสาร และการจัดการ เป็นต้น เพื่อประยุกต์และทำให้สถานที่นั้นเป็นที่รู้จัก

8) ตรวจสอบและประเมินผลภาพลักษณ์ของเมืองว่าดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ (audit and activate touchpoints) คือ การสร้างสรรค์และพิจารณาว่าการดำเนินงานส่วนใดมีประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์

ภาพที่ 3 อัตลักษณ์หลักของการสร้างภาพลักษณ์ของเมือง

ที่มา: Bloom Consulting, 2020

9) สร้างโมเดลการบริหารแบรนด์ประเทศ (build your nation brand management model) คือ พัฒนาโครงสร้าง การกำกับดูแล และวางแผนการพัฒนาภาพลักษณ์ของเมืองและสถานที่ให้เป็นที่รู้จักอย่างมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

10) สร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (engage with stakeholders) สร้างความร่วมมือกับ องค์กรและชุมชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาครัฐและสื่อมวลชนในการส่งเสริมการสื่อสารแบรนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

11) การสร้างแบรนด์ที่ดีคือต้องเริ่มจากการสร้างอัตลักษณ์ที่กลมกลืนดูเป็นธรรมชาติ ((don't) launch the brand & (don't) create a logo) พัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

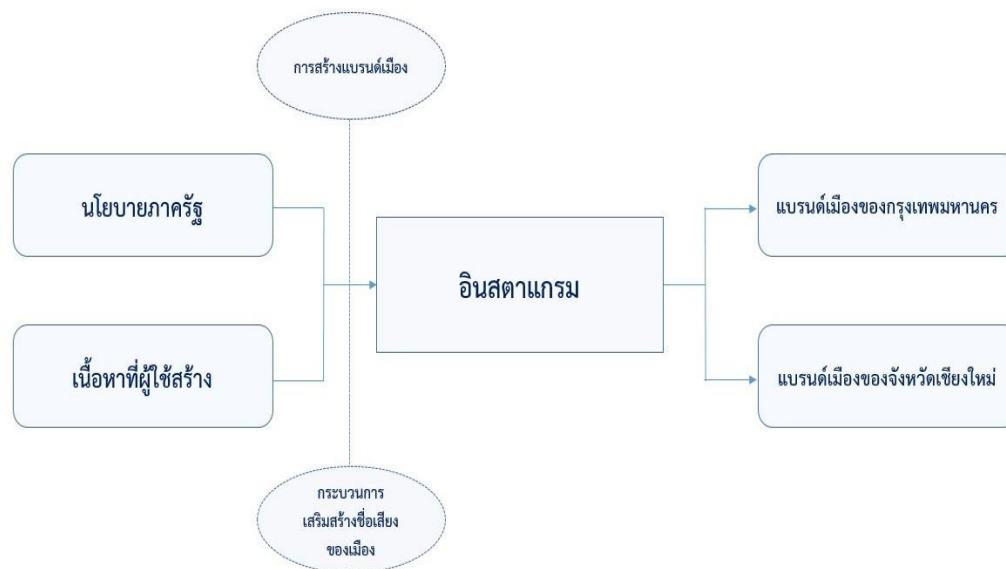
12) ตรวจสอบและวัดผลแบรนด์ (monitor and measure your brand) ต้องหมั่นตรวจสอบ ความสำเร็จและสิ่งที่เป็นอุปสรรคเพื่อหาทางรับมือและปรับปรุงให้ดีขึ้น

13) ก้าวสู่การสร้างแบรนด์แห่งชาติ 2.0 (make the move to nation branding 2.0) คือต้องให้ ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์แห่งชาติในโลกดิจิทัล ผู้รับสารกลุ่มใหม่ ๆ เรียนรู้ที่จะอยู่กับโลกออนไลน์ มากขึ้น ดังนั้นนักการสื่อสารควรมองช่องทางออนไลน์เป็นอีกปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการสร้างการรับรู้

14) ต้องหมั่นทบทวนและประเมินผลการดำเนินการอยู่เสมอ (reflect, assess, repeat) กระบวน ทศน์ในการเรียนรู้จากความสำเร็จและความล้มเหลวของการพัฒนาภาพลักษณ์ในอดีต แก้ไขในสิ่งที่บกพร่อง ปรับปรุงให้ดีขึ้น สิ่งไหนเป็นเรื่องที่ดีของการจัดการภาพลักษณ์ควรมานำมาใช้

ดังนั้น การประเมินผลอัตลักษณ์หลัก (central idea) ในการสร้างภาพลักษณ์หรือแบรนด์ของเมือง ภาพรวมควรประกอบด้วย องค์ความรู้หลัก 4 ด้าน ได้แก่ การตลาด (marketing) การสร้างการมีส่วนร่วม (engagement) นโยบาย แผนปฏิบัติการ และกิจกรรม (policies, actions, activities) และการสื่อสารดิจิทัล (digital identity) ตาม ภาพที่ 3 โดยได้นำมาร่วมวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษานโยบายภาครัฐ รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้าง ศึกษาความสอดคล้องของนโยบายภาครัฐและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้าง รวมทั้งกระบวนการเสริมสร้างชื่อเสียงของเมือง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเชียงใหม่ ที่ส่งผ่านอินสตาแกรม อันนำมาซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์แบรนด์เมืองของกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่รูปแบบต่าง ๆ ตาม ภาพที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา จากภาพ ข้อความ และคลิปวิดีโอในอินสตาแกรมที่ผู้ใช้งานสร้างขึ้นและเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ โดยเก็บรวบรวมจากแฮชแท็ก “#” (Hashtag) จำนวนรวม 1,000 ตัวอย่าง จากคำค้นหา 2 คำ ได้แก่ #กรุงเทพ และ #เชียงใหม่ โดยรวบรวมข้อมูลผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทำด้วยมือ (Manual Collecting) ประกอบกับการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากข้อมูลเผยแพร่ ประกาศจากทางภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนการส่งเสริมสถานที่ของจังหวัด และนโยบายการพัฒนาจังหวัด เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ นโยบายประชาสัมพันธ์กรุงเทพมหานคร นโยบายประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงใหม่ และนโยบายการสื่อสารของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมถึงสื่อที่ภาครัฐผลิตผ่านแพลตฟอร์มอินสตาแกรม นอกจากนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ภาพลักษณ์แบรนด์เมืองในภาพรวมผ่าน การฟังเสียงของผู้บริโภคโดยเก็บข้อมูลบนโซเชียลมีเดีย (Social Listening Tool) ผ่านโปรแกรม Mandala Analytics เพื่อวิเคราะห์การจับกลุ่มคำ (Word Cloud) ผ่านแพลตฟอร์มอินสตาแกรมที่เกี่ยวกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวม 3 ส่วน ได้แก่

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งเป็นข้อมูลจากอินสตาแกรม ได้แก่ ภาพ เสียง และข้อความ ที่ปรากฏจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้รวบรวมมาและนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดการสร้างแบรนด์เมืองของบลูมและการวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้น (UGC)

2) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ข้อมูลเผยแพร่ ประกาศ นโยบายการส่งเสริมสถานที่ของภาครัฐ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ นโยบายประชาสัมพันธ์กรุงเทพมหานคร นโยบายประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงใหม่ และนโยบายการสื่อสารของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมทั้งวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารและกระบวนการเสริมสร้างชื่อเสียงของเมืองของภาครัฐผ่านเอกสาร และสื่อออนไลน์ของภาครัฐผ่านอินสตาแกรม เป็นต้น

3) การวิจัยสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Research) งานวิจัยนี้จะวิเคราะห์การฟังเสียงของผู้บริโภคผ่านการเก็บข้อมูลบนโซเชียลมีเดีย (Social Listening Tool) ผ่านโปรแกรม Mandala Analytics เพื่อวิเคราะห์การจับกลุ่มคำ (Word Cloud) ผ่านแพลตฟอร์มอินสตาแกรมที่เกี่ยวข้องกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่เพื่อค้นหากลุ่มคำหลักจำนวน 5 คำ ในการวัดชื่อเสียงของกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ตามแนวคิดการสร้างแบรนด์เมืองของบลูมในภาพรวม

หลังจากการวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากการวิเคราะห์เนื้อหา การวิจัยสื่อสังคมออนไลน์ และการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปผลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย รวมถึงการทำสรุป อภิปรายผล และเขียนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษานโยบายการสร้างแบรนด์เมืองและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบรนด์เมืองกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ของภาครัฐในอินสตาแกรม พบว่า รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบรนด์เมืองกรุงเทพมหานครของภาครัฐ พบว่าลักษณะการสร้างเนื้อหาโดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ 1) ภาพถ่าย ค้นพบจำนวน 264 ครั้ง 2) ภาพสินค้า ค้นพบจำนวน 104 ครั้ง 3) ภาพวิว ค้นพบจำนวน 51 ครั้ง 4) ข่าวประชาสัมพันธ์ ค้นพบจำนวน 50 ครั้ง 5) ข่าวสารทั่วไป ค้นพบจำนวน 15 ครั้ง 6) วิดีโอ ค้นพบจำนวน 8 ครั้ง 7) สารความรู้ ค้นพบจำนวน 1 ครั้ง 8) การส่งเสริมการตลาดสินค้า ค้นพบจำนวน 4 ครั้ง 9) โพสต์ข่าวค้น ค้นพบจำนวน 1 ครั้ง 10) ภาพตัวอย่างสินค้า ค้นพบจำนวน 1 ครั้ง และ 11) ภาพตัวอย่างกิจกรรม ค้นพบจำนวน 1 ครั้ง โดยรูปแบบเนื้อหาส่วนใหญ่ ได้แก่ ภาพและข้อความ รองลงมาจะเป็นรูปแบบภาพ นอกจากนี้ยังพบว่าภาพส่วนใหญ่จะเป็นภาพของวัดไทยมากที่สุด รองลงมาจะเป็นภาพมรดกโลก เสาชิงช้า การแต่งกายด้วยชุดไทย และมีภาพที่แสดงถึงการทำงานของผู้ว่ากรุงเทพมหานคร และข่าวที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และข่าวเกี่ยวอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ นอกจากนี้จะเป็นการโพสต์สินค้าทั่ว ๆ ไป ส่วนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบรนด์เมืองเชียงใหม่ งานวิจัยพบว่ามีลักษณะการ

สร้างเนื้อหาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ 1) ภาพวิว ค้นพบจำนวน 482 ครั้ง 2) ภาพอาหาร ค้นพบจำนวน 10 ครั้ง 3) ร้านอาหาร ค้นพบจำนวน 6 ครั้ง 4) ที่พัก ค้นพบจำนวน 2 ครั้ง และรูปแบบเนื้อหาที่พบมากที่สุด ได้แก่ ภาพและข้อความ รองลงมาจะเป็นข้อความและคลิปวิดีโอ นอกจากนี้ยังพบว่าภาพส่วนใหญ่ จะเป็นภาพธรรมชาติ ได้แก่ ทัศนียภาพและภูเขา รองลงมาจะเป็นรถสองแถวสีแดง วัด คาเฟ่ สวนดอกไม้ที่แสดงเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และวิถีชีวิตการใช้รถประจำทางอย่างรถสองแถวสีแดง

ผลของวัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ผ่านผู้ใช้อินสตาแกรม พบว่า รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของกรุงเทพมหานครผ่านผู้ใช้อินสตาแกรม ซึ่งผู้ใช้งานอินสตาแกรมทั่วไปมีจำนวน 403 โฟสต์ จาก 500 โฟสต์นับว่าสูงที่สุดในกลุ่มผู้ใช้งานประเภทต่าง ๆ ส่วนมากจะเน้นการโพสต์ภาพและข้อความลงในโฟสต์ รองลงมาจะเป็นการโพสต์เพียงแค่อุปภาพเท่านั้น และลักษณะการสร้างเนื้อหาเป็นลักษณะของภาพถ่าย คือ ภาพที่มีบุคคลอยู่ในภาพ รองลงมาจะเป็นภาพวิวที่จะเป็นภาพสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ และภาพสินค้าที่ไม่ได้เป็นร้านค้าแต่เป็นผู้ใช้งานโพสต์สินค้าบางชนิดที่อยากขาย ส่วนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของจังหวัดเชียงใหม่ผ่านผู้ใช้อินสตาแกรม มีผู้ใช้งานอินสตาแกรมทั่วไปนำเสนอเนื้อหาจำนวน 329 โฟสต์ จาก 500 โฟสต์นับว่าสูงที่สุดในกลุ่มผู้ใช้งานประเภทต่าง ๆ ส่วนมากจะเน้นการโพสต์ภาพและข้อความลงในโฟสต์รองลงมาจะเป็นการโพสต์ข้อความและคลิป และลักษณะการสร้างเนื้อหาจะเป็นภาพวิวและภาพสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เน้นความเป็นธรรมชาติสีเขียว รองลงมาจะเป็นภาพอาหารที่เป็นอาหารพื้นเมืองและอาหารเพื่อสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ วัตถุประสงค์ที่ 3 การศึกษานโยบายการสร้างแบรนด์เมืองระหว่างกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ผ่านภาครัฐและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของผู้ใช้อินสตาแกรมในมุมมองที่สอดคล้องกัน ผลการวิจัยพบว่า จากรูปภาพในอินสตาแกรม ซึ่งมีคำค้นหา #กรุงเทพ จำนวน 500 ตัวอย่าง พบว่ากรุงเทพมหานคร มีกิจกรรมหลายประเภทที่เหมาะสมแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการความหลากหลายซึ่งพบได้จากรูปภาพที่ถูกโพสต์ลงบนอินสตาแกรม ได้แก่ รูปของวัดไทยที่มีความสวยงาม ความประณีต และความวิจิตร สัมกับความเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย ภาพวิวที่มีการถ่ายตติรณบนถนน สัมผัสได้ว่าเมืองนี้เป็นเมืองแห่งการจราจร และภาพการแต่งกายด้วยชุดไทยที่สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างลงตัว

นอกจากนี้ยังพบว่าในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลโฟสต์ที่เป็นการประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานครจากหน่วยงานของภาครัฐยังคงมีจำนวน 4 โฟสต์ ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมาก ส่วนการนำเสนอรูปภาพในอินสตาแกรม จากคำค้นหา #เชียงใหม่ จำนวน 500 ตัวอย่าง พบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีความเป็นเมืองแห่งธรรมชาติ เมืองแห่งทิวทัศน์ที่มีความเขียวขจี อีกทั้งจุดเด่นที่สำคัญคือมีการใช้รถประจำทางอย่างรถสองแถวสีแดงนับว่าเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ การนำเสนอภาพของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีความสวยวิจิตรตามแบบล้านนา และความเป็นเมืองแห่งการพักผ่อนหย่อนใจ ข้อมูลเหล่านี้ถูกสะท้อนออกมาผ่านรูปภาพที่ถูกโพสต์ลงบนอินสตาแกรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่ต้องการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็น "นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง" (city of life and prosperity) เมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มี

คุณค่าแก่ผู้อ่านและผู้มาเยือน ในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับโลก แม้ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยค้นพบโพสต์ที่เป็นการประชาสัมพันธ์ของเชียงใหม่จากหน่วยงานของภาครัฐเพียงแค่ 1 โพสต์ แต่รูปภาพบนอินสตาแกรมจากผู้ใช้งานกลุ่มอื่น ๆ สามารถสะท้อนความเป็นเชียงใหม่ได้อย่างครบถ้วนซึ่งนับว่าการพัฒนาของจังหวัดเชียงใหม่ที่ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การศึกษากระบวนการเสริมสร้างชื่อเสียงของกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่ผ่านอินสตาแกรม ผลวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ภาพลักษณ์แบรนด์เมืองของกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่ด้วยโปรแกรม Mandala Analytics เพื่อวิเคราะห์การจับกลุ่มคำสำคัญ (word cloud) ผ่านแพลตฟอร์มอินสตาแกรมในกรุงเทพและเชียงใหม่ในช่วงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ถึง 16 มิถุนายน 2566 พบว่าการจับกลุ่มคำสำคัญ กรุงเทพมหานคร มีการกลุ่มคำทั้งหมด 3,870 คำ คิดเป็นร้อยละ 29 ของจำนวนคำทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง โดยค้นพบกลุ่มคำใน 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) กรุงเทพ 2) ร้าน 3) Melrose 4) เมลโรส และ 5) Bangkok ส่วนมากผู้นำเสนอข้อมูลเป็นเพศหญิง ข้อความส่วนใหญ่มีการนำเสนอเนื้อหาในเชิงบวก (positive response) ต่อภาพลักษณ์ของกรุงเทพมหานคร และทั้ง 5 อันดับคำจะเป็นการโพสต์ข่าวเกี่ยวกับกรุงเทพ ฯ การโพสต์ถึงร้านอาหาร คาเฟ่ ในกรุงเทพ และสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด ส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีการกลุ่มคำทั้งหมด 9,421 คำ คิดเป็นร้อยละ 71 ของจำนวนคำทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง การจับกลุ่มคำสำคัญที่พบมากที่สุด 5 อันดับแรก ดังนี้ 1) เชียงใหม่ 2) ทาน 3) ที่เกิด 4) Chiangmai และ 5) การเงิน โดยส่วนมากผู้นำเสนอข้อมูลเป็นเพศหญิง และมีทิศทางในการนำเสนอเนื้อหาในเชิงบวก (positive response) ต่อภาพลักษณ์ของจังหวัด โดยทั้ง 5 อันดับคำในเชิงรายละเอียดจะเป็นการโพสต์ข่าวเกี่ยวกับจังหวัดเชียงใหม่ โพสต์การดูวง การนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว เช่น วัด ภูเขา รถสองแถวสีแดง และถนนคนเดิน ข้อสังเกตที่ค้นพบคือจังหวัดเชียงใหม่มีการจับกลุ่มคำที่มากกว่ากรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ผู้นำเสนอข้อมูลเป็นเพศหญิง ข้อความจะถูกนำเสนอไปในทิศทางบวกเหมือนกัน กลุ่มคำมีการอธิบายถึงแหล่งท่องเที่ยวและข่าวที่เหมือนกัน แต่จังหวัดเชียงใหม่จะมีข้อมูลเกี่ยวกับการดูวงมากกว่ากลุ่มคำของกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบรนด์เมืองกรุงเทพมหานครที่สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐนั้น มีลักษณะการสร้างเนื้อหาของผู้ใช้อินสตาแกรมมากที่สุด ได้แก่ ภาพถ่าย รองลงมา คือ ภาพสินค้า และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบรนด์เมืองของจังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะการสร้างเนื้อหาของผู้ใช้อินสตาแกรมซึ่งเป็นภาพวิวกมากที่สุด รองลงมาคือ ภาพอาหาร ส่วนการนำเสนอเนื้อหาของทั้งกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่ที่มากที่สุด ได้แก่ ภาพและข้อความ ซึ่งสอดคล้องกับกับแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในยุคดิจิทัล ของคณะกรรมการดำเนินงานด้านการพัฒนาความรู้และทักษะด้านดิจิทัล (2563) ที่อธิบายการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตโดยการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล และผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม ซึ่งพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันส่วนใหญ่นิยมนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของแบบอักษร (text) และภาพนิ่ง (image) นอกจากนี้ยังพบว่าภาพส่วนใหญ่ของกรุงเทพมหานครจะเป็นภาพวัดมากที่สุด รองลงมาจะเป็นภาพมุกตลก เสาวลักษณ์ การแต่งกายด้วยชุดไทย และมีภาพที่แสดงถึงการทำงานของผู้อาวุโสกรุงเทพฯ ที่ถูก

ประชาสัมพันธ์โดยหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ภาพการทำความสะอาดครั้งใหญ่ ณ สวนเบญจสิริ เขตคลองเตย โดยวัตถุประสงค์ของงานเพื่อพัฒนาการบริการในสวนสาธารณะ เพิ่มความสะอาด และเพิ่มพื้นที่สีเขียวในการลดมลพิษทางอากาศให้กับชาวกรุงเทพฯ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ระบุในเอกสารของศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ราชการ สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว (2565) ที่ต้องการยกระดับศูนย์กีฬา ศูนย์สร้างสุขทุกวัย ศูนย์เยาวชนให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่วนภาพส่วนใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่จะเป็นจะเป็นภาพภูเขา รองลงมาจะเป็นรถสองแถวสีแดง วัด คาเฟ่ และสวนดอกไม้ ซึ่งให้ทราบถึงเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว เป็นจังหวัดที่มีความเขียวขจี อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และวิถีชีวิตการเดินทางโดยใช้รถประจำทางอย่างรถสองแถวสีแดง ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการประจำปี 2566 ของสำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ (2564) ที่ต้องการการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็น "นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง" (city of life and prosperity) เมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มี คุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับโลก ทั้งนี้ภาพบนอินสตาแกรมสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเรียบง่ายของชาวเชียงใหม่ได้อย่างลงตัว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่ารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของกรุงเทพมหานครผ่านผู้ใช้อินสตาแกรมพบว่าผู้ใช้งานอินสตาแกรมทั่วไปมีจำนวน 403 โพสต์ จาก 500 โพสต์นับว่าสูงที่สุดในกลุ่มผู้ใช้งานประเภทต่าง ๆ ส่วนมากจะเน้นการโพสต์ภาพและข้อความลงในโพสต์ รองลงมาจะเป็นการโพสต์เพียงแค่อัปโหลดภาพเท่านั้น และลักษณะการสร้างเนื้อหาจะอยู่ในรูปแบบของภาพถ่าย คือ ภาพที่มีบุคคลอยู่ในภาพ รองลงมาจะเป็นภาพวิวของสถานที่ท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการสร้างแบรนด์เมืองของเชียงใหม่ผ่านผู้ใช้อินสตาแกรม พบว่าผู้ใช้งานอินสตาแกรมทั่วไปมีการนำเสนอเนื้อหามากที่สุด จำนวน 329 โพสต์ จาก 500 โพสต์ ส่วนมากเน้นการโพสต์ภาพและข้อความลงในโพสต์ รองลงมาเป็นการโพสต์ข้อความและคลิปวิดีโอ และลักษณะการสร้างเนื้อหาเป็นลักษณะของภาพวิวสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ที่เน้นความเป็นธรรมชาติและสีเขียว รองลงมาจะเป็นภาพอาหารที่เป็นอาหารพื้นเมืองและอาหารเพื่อสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ Diletta Acuti, Valentina Mazzoli, Raffaele Donvito และ Priscilla Chan (2018) ที่ได้พบว่า การนำเสนอเนื้อหาผ่านช่องทางอินสตาแกรมของผู้ใช้งานออนไลน์ส่วนใหญ่ผู้สร้างอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของเมืองจะสร้างเนื้อหาผ่านการนำเสนอด้วยรูปภาพ วิดีโอและข้อความ นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้รูปภาพและวิดีโอ สามารถเป็นสื่อกลางที่สำคัญในกระบวนการเปิดรับการรับรู้ภาพลักษณ์ของเมืองจากกลุ่มผู้เสนอเนื้อหาออนไลน์ ซึ่งเป็นผู้สร้างภาพลักษณ์ของเมืองไปด้วยในขณะเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการภาพลักษณ์ของเมืองและประเทศในการสร้างเอกลักษณ์เชิงการแข่งขันของสถานที่ที่ว่าการกลุ่มผู้ใช้สื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอมิติการรับรู้และความหลากหลายของอัตลักษณ์ของเมืองและประเทศตามการศึกษาของ Anholt, (2007); Dinnie (2008); (2011); Govers & Go (2009); Dastgerdi & De Luca (2019)

ผลวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปภาพในอินสตาแกรม จากคำค้นหา #กรุงเทพ จำนวน 500 ตัวอย่าง พบว่ากรุงเทพมหานคร มีกิจกรรมที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการความหลากหลาย จากรูปภาพที่

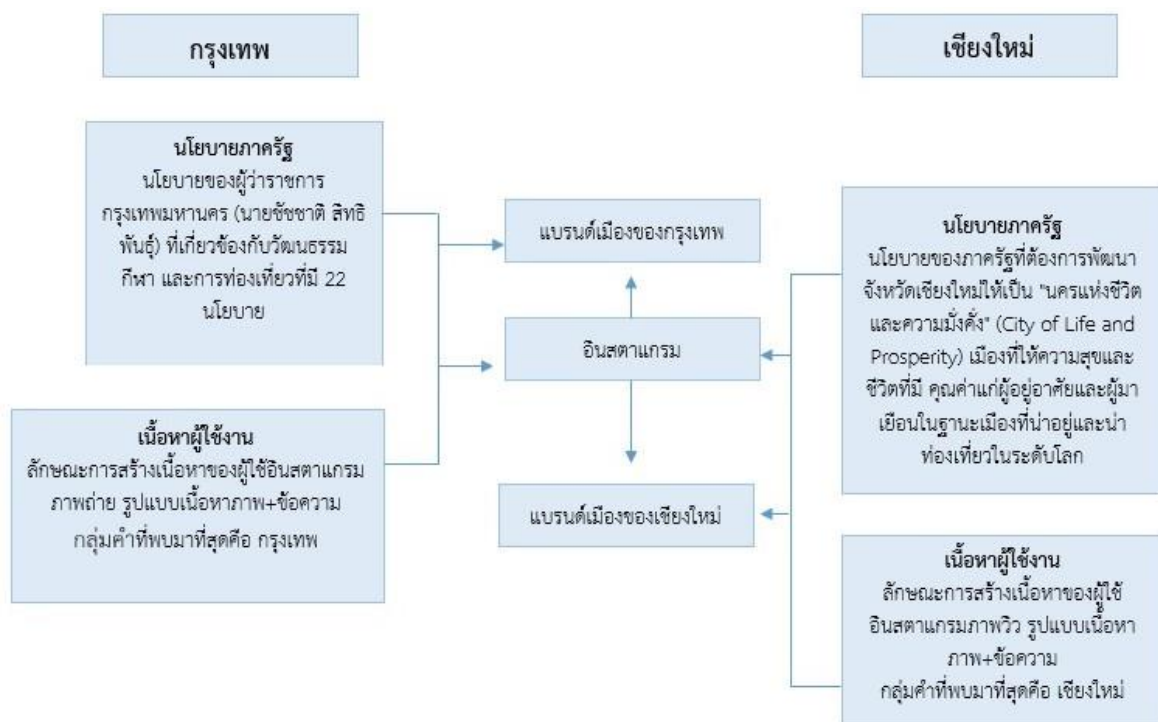

ถูกโพสต์ลงบนอินสตาแกรมจะเห็นถึงรูปของวัดแบบไทยที่มีความสวยงาม ความประณีต และความวิจิตร สมกับความเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย ภาพวิทัศน์ที่มีการถ่ายทอดบนถนน สัมผัสได้ว่าเมืองนี้เป็นเมืองแห่งการเดินทาง และภาพการแต่งกายด้วยชุดไทยที่สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างลงตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของเพชรลัดดา เพ็ชรภักดี (2563) เรื่อง การท่องเที่ยวในเขตเมืองและการพัฒนา: กรุงเทพมหานคร ที่ระบุว่ากรุงเทพมหานครมีองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบรองที่ดีเป็นจุดแข็งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ ร้านอาหาร การช้อปปิ้ง และความหลากหลายมีชีวิตชีวา ที่ทำให้กรุงเทพมหานครถูกจัดอันดับให้เป็นเมืองท่องเที่ยวชั้นนำในภูมิภาค ดังนั้นภาพของกรุงเทพมหานครที่ถูกสะท้อนบนสื่อออนไลน์อย่างอินสตาแกรมมีความสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่ต้องการพัฒนากรุงเทพฯ ให้มีความพร้อมในทุกด้านตามนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้พบข้อความการประชาสัมพันธ์จังหวัดของกรุงเทพมหานครในจำนวนที่น้อยมาก

จากการรวบรวมรูปภาพในอินสตาแกรม จากคำค้นหา #เชียงใหม่ จำนวน 500 ตัวอย่าง พบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีความเป็นเมืองแห่งธรรมชาติ เมืองแห่งทิวทัศน์ที่มีความเขียวขจี จุดเด่นที่สำคัญของจังหวัดคือมีการใช้รถประจำทางอย่างรถสองแถวสีแดงนับว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ วัดที่มีความสวยวิจิตรตามแบบล้านนา และความเป็นเมืองแห่งการที่ได้พักผ่อนหย่อนใจ สอดคล้องกับวิจัยของหลี่ เฉิงฉวย และ บุญทวรรณ วิงวอน (2561) เรื่อง “ตัวกำหนดการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่” ที่ได้รับว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ที่เข้ามาเที่ยวในเชียงใหม่ ชื่นชอบความเป็นธรรมชาติ ชอบวัดไทยในจังหวัดและส่วนใหญ่มาพร้อมกับเพื่อนและนิยมใช้รถสองแถวในการเดินทาง ซึ่งถูกสะท้อนออกมาผ่านรูปภาพที่ถูกโพสต์ลงบนอินสตาแกรม สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่ต้องการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นนครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง เมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือน ในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับโลก แม้ช่วงเวลาเก็บข้อมูลพบว่าการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐยังคงพบได้น้อยมาก แต่รูปภาพบนอินสตาแกรมสามารถสะท้อนความเป็นเชียงใหม่ได้อย่างครบถ้วนซึ่งนับว่าการพัฒนาภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ที่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังพบว่าอินสตาแกรมถือเป็นสื่อที่มีอิทธิพลอย่างมากในการนำเสนอภาพลักษณ์ของเมืองในโลกออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (Avraham & Ketter, 2008)

ผลจากการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลวิจัยการจับกลุ่มคำสำคัญ (word cloud) ของจังหวัดเชียงใหม่มีการใช้กลุ่มคำที่มากกว่ากรุงเทพมหานคร ข้อความส่วนใหญ่ของทั้งสองจังหวัดมีทิศทางในเชิงบวกต่อการท่องเที่ยว กลุ่มคำมีการอธิบายถึงแหล่งท่องเที่ยวและข่าวที่เหมือนกัน แต่การนำเสนอข้อมูลของจังหวัดเชียงใหม่จะมีการโพสต์เกี่ยวกับการดูดวงบ่อยครั้งกว่า ส่วนกรุงเทพมหานคร มักมีกลุ่มคำที่นำเสนอโพสต์ข่าวของจังหวัด การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหาร คาเฟ่ และสถานที่ท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของ Prayudi, Ardhanariswari และ Probosari (2022) ที่มองภาพลักษณ์ของกรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางด้านอาชีพและกิจกรรมสาธารณะ

จากกรอบแนวคิดการวิจัยดำเนินจนถึงการศึกษาวิจัยและสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถประยุกต์ภาพกระบวนการนำเสนอการสร้างแบรนด์เมืองผ่านอินสตาแกรมรวมถึงความสอดคล้องกับนโยบายของทั้งกรุงเทพและเชียงใหม่ได้ ดังนี้

ภาพที่ 5 ภาพกระบวนการนำเสนอการสร้างแบรนด์เมืองผ่านอินสตาแกรม และความสอดคล้องกับนโยบาย
ภาครัฐของกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่

จากภาพที่ 5 พบว่านโยบายของภาครัฐและผู้นำเสนอข้อมูลออนไลน์ผ่านอินสตาแกรมมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์หรือแบรนด์ของเมืองของทั้งกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่โดยรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในอินสตาแกรมของทั้ง 2 จังหวัดมีความสอดคล้องกัน ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่ที่เป็นภาพและข้อความ ลักษณะการสร้างเนื้อหาผ่านอินสตาแกรมของกรุงเทพมหานครมีการนำเสนอภาพถ่ายซึ่งมีความถี่ของการนำเสนอมากที่สุด และจังหวัดเชียงใหม่มีการนำเสนอภาพวิวมากที่สุด ทั้งจากการวิเคราะห์เนื้อหาและการจับกลุ่มคำสำคัญ (word cloud) ผ่าน social listening tool ที่พบจากการรวบรวมข้อมูลผ่านแฮชแท็ก #กรุงเทพ และ #เชียงใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) ข้อเสนอแนะที่มีต่อภาครัฐในการสร้างแบรนด์เมืองผ่านอินสตาแกรมของประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐควรเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์แฮชแท็กที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและมีการรณรงค์ให้ผู้ใช้อินสตาแกรมลงรูปพร้อมใส่แฮชแท็กที่ทางหน่วยงานจัดทำขึ้น การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบวิดีโอที่มากขึ้น เพราะผู้รับสารย่อยข้อมูลได้ง่ายกว่าข้อความ เพื่อเวลาประชาสัมพันธ์จะได้มีการสื่อสารไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อันจะทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ความโดดเด่นของการนำเสนอเนื้อหาของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะในอินสตาแกรมที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นการเพิ่มช่องทางการรับรู้ เปิดการมองเห็นในสื่อสังคมออนไลน์

ผ่านกลยุทธ์นี้ได้อีกทาง อีกทั้งภาครัฐอาจเป็นแกนนำในการส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มากขึ้นตามการศึกษาของ Camilleri (2019) เพื่อเพิ่มแรงดึงดูดจากนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้มากขึ้น

2) ผู้สร้างสรรค์เนื้อหาบนอินสตาแกรมทั้งต่างประเทศและในประเทศ ร้านค้า ผู้ประกอบการ แหล่งท่องเที่ยว ชุมชน รวมทั้งนักท่องเที่ยว ควรเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนออัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านการใช้แฮชแท็กสำคัญตามเทศกาลท่องเที่ยวของจังหวัด เพื่อเป็นสนับสนุนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอันนำมาซึ่งการกระตุ้นทางเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยวและจังหวัดต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาเมืองหลักทั้งประเทศเพื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์และความแตกต่างของแต่ละเมือง โดยการนำเสนอผ่านแฮชแท็กบนอินสตาแกรมเพื่อให้ทราบถึงเอกลักษณ์ของแต่ละเมือง

2) ควรทำศึกษารูปแบบการใช้ข้อความแฮชแท็ก ภาษาที่ใช้สื่อสารทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และภาษาท้องถิ่น ช่วงเวลาการนำเสนอ การสื่อสารผ่านเทศกาลที่สำคัญที่อาจมีนัยยะสำคัญของการสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่ให้มากขึ้น

3) ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาการสร้างแบรนด์เมืองของต่างประเทศเทียบกับประเทศไทยเพื่อให้หาจุดอ่อนและจุดเด่นและนำมาต่อยอดและพัฒนาการสร้างภาพลักษณ์จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2565). *ททท. เปิดแผนตลาดฯ ปี 66 ตั้งเป้า“พลิกฟื้น” อุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุลทุกมิติเน้นสร้างคุณค่า การเดินทางสู่ High Value & Sustainable Tourism ดันรายได้รวม 2.38 ล้านล้านบาท*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการดำเนินงานด้านการพัฒนาความรู้และทักษะด้านดิจิทัล. (2563). *ความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ณัฐพล ม่วงท่า. (2566). *สรุป 14 Thailand Social Media Stat Insight 2023 จาก We Are Social*. ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/summary-14-thailand-social-media-stat-insight-2023-from-digital-report-we-are-social>
- เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี. (2563). *การท่องเที่ยวในเขตเมืองและการพัฒนา: กรุงเทพมหานคร. วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง*, 2(2), 13-26.
- รัฐนันท์ พงศ์วิทธิธรร และ ภาควิภาส. (2559). *อัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวชาวไทยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 36(1), 46-61.
- วรชัย คุรุจิต. (2561). *แนวคิดใหม่การประชาสัมพันธ์และการโฆษณาในยุคดิจิทัล. ในเอกสารการสอนชุดวิชาหลักการประชาสัมพันธ์และโฆษณา (หน่วยที่ 2, น.1-38)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สุประภา สมนักพงษ์. (2560). แนวโน้มและตลาดการท่องเที่ยว 4.0 ประเทศไทย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10(3), 2055-2068.
- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2566*. ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D2/2D24Aug2022160046.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2566). *สรุปนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์) ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว*. ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <http://www.oic.go.th/Fileweb/Cabinforcenter9 / Drawer0 2 0 / General/Data 0004/00004401.Pdf>
- หลี่ เฉียงฉวย และ บุญทวรรณ วิงวอน. (2561). ตัวกำหนดการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 24 (ฉบับพิเศษ), 153-163.
- อรรถการ สัตยพาณิขย์. (2562). *City Branding: เมืองก็สร้างแบรนด์ได้!!!*. ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/662005>
- Ahlgren, M. (2566). *25+ สถิติโซเชียลมีเดีย ข้อเท็จจริง และแนวโน้มในปี 2023*. ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.websiterating.com/th/research/social-media-statistics-facts>
- Cotactic Strategist. (2564). *รวม 4 แพลตฟอร์ม Social Media หาลูกค้ายุคโควิดที่เจ้าของธุรกิจไม่ควรพลาด*. ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.cotactic.com/blog/social-media-marketing>
- Digimusketeers. (2565). *รวม Insight ของคนไทยที่ใช้แพลตฟอร์ม Social Media ปี 2022*. ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <https://digimusketeers.co.th/blogs/online-marketing/social-media-2022>
- Positioning. (2564). *สรุปภาพรวม ‘สายเที่ยว’ ของชาว ‘Instagram’ พบ ‘คาเฟ่และธรรมชาติ’ หมายความว่าหลักที่อยากไป*. ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <https://positioningmag.com/1366679>
- True digital academy. (2565). *ทำโฆษณาออนไลน์ปี 2022-2023 แพลตฟอร์มไหนใช้ยังให้ปัง !?*. ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.truedigitalacademy.com/blog/digitrend-2022-2023-social-media-platforms-for-digital-marketing>
- Anholt, S. (2007). *Competitive identity: the new brand management for nations, cities and regions*. New York: Palgrave Macmillan.
- Acuti, D., Mazzoli, V., Donvito, R., & Chan, P. (2018). An instagram content analysis for city branding in London and Florence. *Journal of Global Fashion Marketing*, 9(3), 185-204.
- Avraham, E. & Ketter, E. (2008). *Media strategies for marketing places in crisis: improving the image of cities, countries and tourist destinations*. Oxford: Elsevier.

- Bloom Consulting. (2020). *14 steps to Nation Branding*. Madrid: Bloom Consulting.
- Camilleri, M. A. (2019). The planning and development of the tourism product. In Camilleri, M. A. (Ed.), *Tourism planning and destination marketing*. Bingley: Emerald Publishing Limited.
- Dastgerdi, A. H. & De Luca, G. (2019). Strengthening the city's reputation in the age of cities: an insight in the city branding theory, *City, Territory and Architecture*, 6(2), 1-7.
- Dinnie, K. (2008). *Nation branding: concepts, issues, practice*. Oxford: Elsevier.
- Dinnie, K. (2011). Introduction to the Theory of City Branding. In Dinnie, K. (Ed), *City branding: theory and cases*. New York: Palgrave Macmillan.
- Egger, R., Gumus, O., Kaiumova, E., Mükisch, R. & Surkic, V. (2022). Destination image of DMO and UGC on Instagram: a machine-learning approach. In Stienmetz, J. L., Ferrer-Rosell, B. & Massimo, D. (Eds.), *Information and Communication Technologies in Tourism 2022, Proceedings of the ENTER2022 eTourism Conference, January 11-14, 2022*, 343-355.
- Govers, R. & Go, F. (2009). *Place branding: glocal, virtual and physical identities, constructed, imagined and experienced*. New York: Palgrave Macmillan.
- Prayudi, A., Ardhanariswari, K. A. & Probosari, N. (2022). City branding Bangkok as creative city of design. *Journal of Social and Political Sciences*, 5(3), 129-142.
- Piñeiro-Otero, T. & Martínez-Rolán, X. (2016). Understanding Digital Marketing Basics and Actions. In Machado, C. & Davim, J. Paulo (Eds.), *MBA theory and application of business and management principles* (pp. 37-76). Switzerland: Springer.
- We Are Social. (2023). *Digital 2023 Global Overview Report: Thailand Digital Stat Insight 2023*. Retrieved September 22, 2023 from <https://wearesocial.com/wp-content/uploads/2023/03/Digital-2023-Global-Overview-Report.pdf>

ปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร

Causal Factors of Competency to Propagate Buddhism Aboard Affecting the Organizational Performance

ชินกร รตนาภิวัฒน์¹ และ วิชิต อุ๋อัน²

Chinnakorn Ratanapiwat¹ and Vichit U-on²

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม^{1,2}

Graduate College of Management, Sripatum University, Thailand^{1,2}

E-mail: ratanaphiwat@gmail.com¹, vichit.uo@spu.ac.th²

Received: 2023-09-07; Revised: 2023-09-28; Accepted: 2023-09-29

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศและผลการดำเนินงานองค์กร, 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร และ 3) พัฒนาแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ พระธรรมทูตสายต่างประเทศ จำนวน 27 รุ่น จำนวน 500 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้บริหารองค์กรพระธรรมทูต เจ้าอาวาส อาจารย์ประจำวิทยาลัยพระธรรมทูต จำนวน 6 ราย และใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านความเป็นผู้นำส่งผลต่อความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, ความเป็นผู้นำส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรผ่านความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การเรียนรู้ส่งผลต่อความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, 2) ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กรผ่านความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การฝึกอบรมส่งผลต่อความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 3) แบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรผ่านความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาและความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรประกอบด้วยความเป็นผู้นำ และการเรียนรู้ ดังนั้น เจ้าอาวาสวัดในต่างประเทศอาจกำหนดแนวทางการเสริมสร้างการเป็นผู้นำและเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพระธรรมทูตสายต่างประเทศ และวัดในต่างประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรพระธรรมทูต และชาวต่างชาติที่สนใจในการศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

คำสำคัญ: ความเป็นผู้นำ, การเรียนรู้, การฝึกอบรม, ความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, ผลการดำเนินงานองค์กร

Abstract

This research aimed to 1) study the causal factors affecting competency to propagate Buddhism and organizational performance, 2) study the influence of causal factors of competency to propagate Buddhism affecting organizational performance, and 3) develop a model the causal factors of competency to propagate Buddhism affecting organizational performance. Used the mixed methods, the quantitative were collected data by questionnaire form sample group of 27 batches of foreign missionaries, totaling 500 samples and qualitative methods was collected through interviews from 6 key informants, including Dhammaduta Organization, abbots, and lecturers at the Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and analysis by content analysis.

The results of the study revealed that 1) the causal factors is leadership affected competency to propagate Buddhism, leadership affected organizational performance through competency to propagate Buddhism 2) causal factors is learning affected competency to propagate Buddhism, training affected organizational performance through competency to propagate Buddhism and 3) model the causal factors of competency to propagate Buddhism affecting organizational performance included leadership and learning. Therefore, the abbot of a foreign temple may set the guidelines to develop leadership and learning for develop foreign missionary monks and temples abroad that will benefit the Dhammaduta organization and foreigners who are interested in studying the teachings of the Buddha.

Keywords: Leadership, Learning, Training, Competency to Propagate Buddhism, Organizational Performance

บทนำ

ปัจจุบันการเผยแผ่พระศาสนาของลัทธิหรือศาสนาต่าง ๆ มีจำนวนมาก พระธรรมทูตสายต่างประเทศและองค์การพระธรรมทูต ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นโดยงานพระธรรมทูตสายต่างประเทศเป็นงานที่มีความสำคัญมาก งานวิจัยนี้เน้นถึงตัวแปร ดังนี้ ความเป็นผู้นำ เป็นความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการโน้มน้าวและชักนำผู้ตาม ความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม อีกทั้ง การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์และเพิ่มศักยภาพ และการฝึกอบรม เป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของพนักงานในการทำงาน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาถึง ถึงปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร โดยที่ เจ้าอาวาสวัดในต่างประเทศ สามารถนำข้อมูลจากผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาพระธรรมทูตสายต่างประเทศ และวัดในต่างประเทศ สำหรับงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร มีการดำเนินการวิจัยโดย Clelland (1973)

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนั้นมีลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากการเผยแพร่ของพระภิกษุและศาสนิกชนที่นับถือพระพุทธศาสนาเข้าไปตั้งถิ่นฐานในประเทศเหล่านั้น แล้วนำหลักธรรมคำสอนรวมถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตชาวพุทธเข้าไปเผยแพร่ในกลุ่มชนของตน และขยายไปสู่ผู้ที่สนใจและเลื่อมใสศรัทธาได้นำไปนับถือ ดังนั้น จึงทำให้พระพุทธศาสนามีการเผยแพร่ไปยังประเทศต่าง ๆ ในโลกมากขึ้น ซึ่งการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งจำเป็นต้องใช้วิธีการต่าง ๆ ประกอบการเผยแพร่ โดยกลยุทธ์หลักซึ่งพระพุทธเจ้าใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในช่วงเริ่มต้นประกาศพระศาสนา คือ เจาะจงกลุ่มเป้าหมายจากชนชั้นนำและชนชั้นปกครอง เพื่อจูงใจและดึงดูดให้ชาวเมืองจำนวนมากสนใจพระพุทธศาสนา การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ เป็นไปตามหลักอรรถ 3 ประการ คือ 1) ทัศนคติที่ดีต่อประโยชน์ ประโยชน์ในชาตินี้ 2) สัมปราชัยที่ดีต่อประโยชน์ ประโยชน์ในชาติหน้า และ 3) ประมัตตประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่ง ส่วนกลยุทธ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ โดยวิเคราะห์จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่ และนำมาบูรณาการสร้างเป็นกลยุทธ์ใน 2 ระดับ คือ กลยุทธ์ระดับหน่วยงานและกลยุทธ์ระดับบุคคล โดยกลยุทธ์ระดับหน่วยงาน ได้แก่ 1) กำหนดเป้าหมายหลักและแนวทางในการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาให้ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง 2) จัดทำฐานข้อมูลของวัดในต่างประเทศ และพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่เป็นปัจจุบัน 3) สร้างฐานข้อมูลกลางในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของประเทศต่าง ๆ 4) จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สองภาษา เช่น ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หรือภาษาบาลีและภาษาอังกฤษ และกลยุทธ์ระดับบุคคลหรือกลยุทธ์สำหรับพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ได้แก่ 1) รู้เขารู้เรา ด้วยการวิเคราะห์ตนเอง ประเทศที่จะไปเผยแพร่พระพุทธศาสนา และแนวโน้มการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอนาคต และ 2) พัฒนาตนเองด้านความรู้ในพระพุทธศาสนาทั้งปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ โดยเฉพาะด้านการสอนกรรมฐาน ด้านจริยวัตร และด้านภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น (พระมหาสุเทพ สวาทโน, 2562) อันจะนำมาซึ่งความสามารถในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างบูรณาการกับการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีคุณค่า

บทความวิจัยนี้เสนอการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการนำทฤษฎีระบบมาพัฒนา และศึกษาตัวแปรเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา และผลการดำเนินงานขององค์กร และผู้วิจัยเห็นว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะมีความสำคัญต่อพนักงาน รวมถึงคุณประโยชน์ด้านวิชาการ อาทิเช่น นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา ที่สามารถนำผลจากการศึกษาเชิงประจักษ์ในครั้งนี้ไปพัฒนาบูรณาการ และการศึกษาต่อยอดทางวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศและผลการดำเนินงานองค์กร

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร

3. เพื่อสร้างแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยครอบคลุมถึงความเป็นผู้นำ, การเรียนรู้, การฝึกอบรม, ความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา, และผลการดำเนินงานขององค์กร ดังได้กล่าวไว้ในความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้การกำหนดกรอบแนวคิด การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแสดงมีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำส่งผลต่อความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Cheng et al. (2019) พบว่าผู้นำที่มีจริยธรรมสามารถมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการจ้างเบาะแส ผู้นำองค์กร จำเป็นต้องจัดการและหยุดการประพฤติมิชอบในที่ทำงานหากเป็นไปได้ เนื่องจากลักษณะที่เข้าใจยากของพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรมบางอย่างเช่นการขโมยของ การจัดการที่ไม่เหมาะสม การล่วงละเมิดทางเพศ

Jelaca et al. (2020) พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้รับความสนใจจากการวิจัยอย่างมากโดยมีผลลัพธ์ที่เป็นสองด้าน ประการแรกผลลัพธ์ที่เป็นรายบุคคลมากขึ้นโดยสังเกตได้จากผลกระทบต่อบุคคลหรือกลุ่มทำให้เกิดการสำรวจความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับมาตรการการปฏิบัติงานของพนักงาน

Evans et al. (2021) พบว่า การศึกษาในปัจจุบันทดสอบความเป็นผู้นำเชิงจริยธรรมในเชิงประจักษ์ว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนหน้าของการถากถาง การดูถูกในองค์กร และความเปี่ยงเบนที่ตามมา ซึ่งเป็นผลมาจากการดูถูกเหยียดหยาม ความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมจะรวมเอานโยบายแนวปฏิบัติและบรรทัดฐานเชิงสถาบันซึ่งมักเกี่ยวข้องกับการเหยียดหยามในองค์กรมาแยกเป็นตัวอย่างเพื่อแนะนำและฝึกอบรมจริยธรรมแก่ผู้ที่ขาดจริยธรรมในองค์กร

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กรผ่านความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Abdul et al. (2018) พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวทางที่ผู้นำมีส่วนในการกระตุ้นให้พนักงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรและสวัสดิการของบริษัท ตลอดจนการดำเนินงานที่เหนือความคาดหมายของบริษัทซึ่งนำไปสู่การจัดการที่มีประสิทธิภาพ

Edelbroek et al. (2019) พบว่า ผู้นำเชิงเป้าหมายและการเปลี่ยนแปลง มีความสำคัญต่อคุณภาพของกระบวนการนวัตกรรมแบบเปิดในองค์กรเนื่องจากรูปแบบความเป็นผู้นำทั้งสองมีความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในการกระตุ้นให้พนักงานรู้สึกมีส่วนร่วมกับการบวนการนวัตกรรมแบบเปิดซึ่งช่วยกระตุ้นการรับรู้ของพวกเขาเกี่ยวกับกระบวนการนวัตกรรมแบบ

Afsar et al. (2020) พบว่า ผู้นำที่มีความรับผิดชอบ คือปรากฏการณ์เชิงสัมพันธ์และจริยธรรมทางสังคมซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมและวัตถุประสงค์ของการสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

สมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ส่งผลต่อความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Avital (2005) ใช้มาตรวัดองค์ประกอบด้านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เรียนรู้เชิงปฏิบัติการ คือเรียนรู้การวิเคราะห์และออกแบบระบบ ช่วยให้มีโอกาสเรียนรู้และฝึกฝน และเรียนรู้การออกแบบ ระบบการทำงานร่วมกันกับลูกค้าองค์กรในสภาพแวดล้อมจริง

Brzovic and Matz (2009) ใช้มาตรวัดองค์ประกอบด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้จากปัญหาเรียนรู้จากประสบการณ์ คือประสบการณ์ในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยตรงและแสดงให้เห็นถึงรูปแบบความเป็นผู้นำระหว่างกัน ที่กระตุ้นให้ทั้งผู้นำและผู้ติดตามยึดตัวเกินกว่าที่เป็นไปได้

สมมติฐานที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กรผ่านความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Helms and Whitesell (2017) ศึกษาการเรียนรู้ที่กระตือรือร้นเป็นกระบวนการทำงานเพื่อความเข้าใจหรือการแก้ไขปัญหา ได้รับการออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะและการประยุกต์ใช้ความรู้ในทางปฏิบัติการเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้กลยุทธ์และการเรียนรู้ที่กระตือรือร้นส่งผลให้เกิดผลการดำเนินงานภายในองค์กรที่ดี

Chubinski et al. (2019) ศึกษาการเรียนรู้ขององค์กร ความคิดและแนวปฏิบัติถูกเติมเต็มและนำคุณค่ามาสู่ทีม การเรียนรู้ขององค์กรส่งสัญญาณถึงความสำคัญของการเรียนรู้สำหรับองค์กร การเรียนรู้ขององค์กรเน้นพื้นที่ที่จะเปลี่ยนแปลงและกระตุ้นแนวคิดในการกระทำที่ต้องการส่งผลให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดี

Smallwood and Jasper (2020) ศึกษาการเรียนรู้ที่กระตือรือร้นเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมความรับผิดชอบความรู้แก่นักเรียนเพื่อให้รับทราบข้อมูลและการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมช่วยให้พวกเขาพัฒนาทักษะและทัศนคติเชิงรุกในสังคมผ่านรูปแบบการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น โครงสร้างและบริบทของการเรียนรู้เป็นกลยุทธ์ที่ระบุไว้เพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนของผู้เรียนและการเรียนรู้ของพนักงานทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ ซึ่งมีผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท

สมมติฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการฝึกอบรมส่งผลต่อความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Uddin (2017) ศึกษาการฝึกอบรมเป็นทางการและการฝึกอบรมแบบไม่เป็นทางการ การฝึกอบรมที่จัดให้กับพนักงานในสถานที่ คือการฝึกอบรมเป็นทางการ ส่วนการฝึกอบรมอีกด้านหนึ่งที่จัดให้กับพนักงานนอกสถานที่

Sanusi et al. (2021) ศึกษาการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบริษัท เพื่อให้แน่ใจว่าผู้มีผลงานต่ำจะได้รับการสนับสนุน พนักงานคาดว่าจะปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานที่ไม่ดีใด ๆ ที่ระบุไว้ในการวางแผนและติดตามงานขอข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานจะปรากฏชัดเจนและสามารถแก้ไขได้

สมมติฐานที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างการฝึกอบรมส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กรผ่าน ความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Verma et al. (2016) ควรวางแผนการจัดการด้านจริยธรรมไว้บนจุดมุ่งหมายตั้งแต่มาตรการที่เป็นทางการซึ่งเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมพนักงานที่จำเป็นไปจนถึงมาตรการที่ไม่เป็นทางการซึ่งเกี่ยวข้องกับการพึ่งพาตัวแบบโปรแกรมจริยธรรมที่มีประสิทธิผลพร้อมกับการสื่อสารจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมพนักงานเพื่อทำความเข้าใจกับมาตรฐานทางจริยธรรมขององค์กร

Fletcher et al. (2018) พบว่าโอกาสที่พนักงานได้รับและพัฒนาทักษะความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาและความรู้ เป็นวิธีที่สำคัญในการเพิ่มการรักษาพนักงาน เนื่องจากมีภาระผูกพันที่แข็งแกร่งภายในพนักงานเพื่อตอบสนององค์กรสำหรับการลงทุนในการพัฒนาส่วนบุคคลและอาชีพ

Hauser (2020) พบว่า การฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพควรสร้างความรู้และความเข้าใจของผู้บริหารและพนักงานเกี่ยวกับจริยธรรมและนโยบายการปฏิบัติตามของบริษัท และยังสร้างความตระหนักถึงความคาดหวังของนายจ้างในการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวซึ่งจะทำให้พนักงานปฏิบัติตามในลักษณะที่เหมาะสม

สมมติฐานที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร

Clelland (1973) ศึกษาความคิดหรือพฤติกรรม ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่สามารถวัดหรือนับได้อย่างน่าเชื่อถือและสามารถแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างที่ดีกว่า มีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานองค์กร

Daud et al. (2010) ศึกษาความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้านความรู้และทักษะ มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะที่มองเห็นได้ซึ่งผู้คนสามารถพัฒนาได้ง่ายผ่านการฝึกอบรม ในทางกลับกัน ความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้านบทบาททางสังคม, แนวคิดในตนเอง, ลักษณะและการจูงใจนั้น ซ่อนเร้นและลึกซึ้งกว่า และเป็นหัวใจสำคัญของบุคลิกภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีระบบ โดยผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบของระบบ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า (2) กระบวนการ (3) ปัจจัยนำออก (4) ผลย้อนกลับ สามารถอธิบายได้ดังนี้

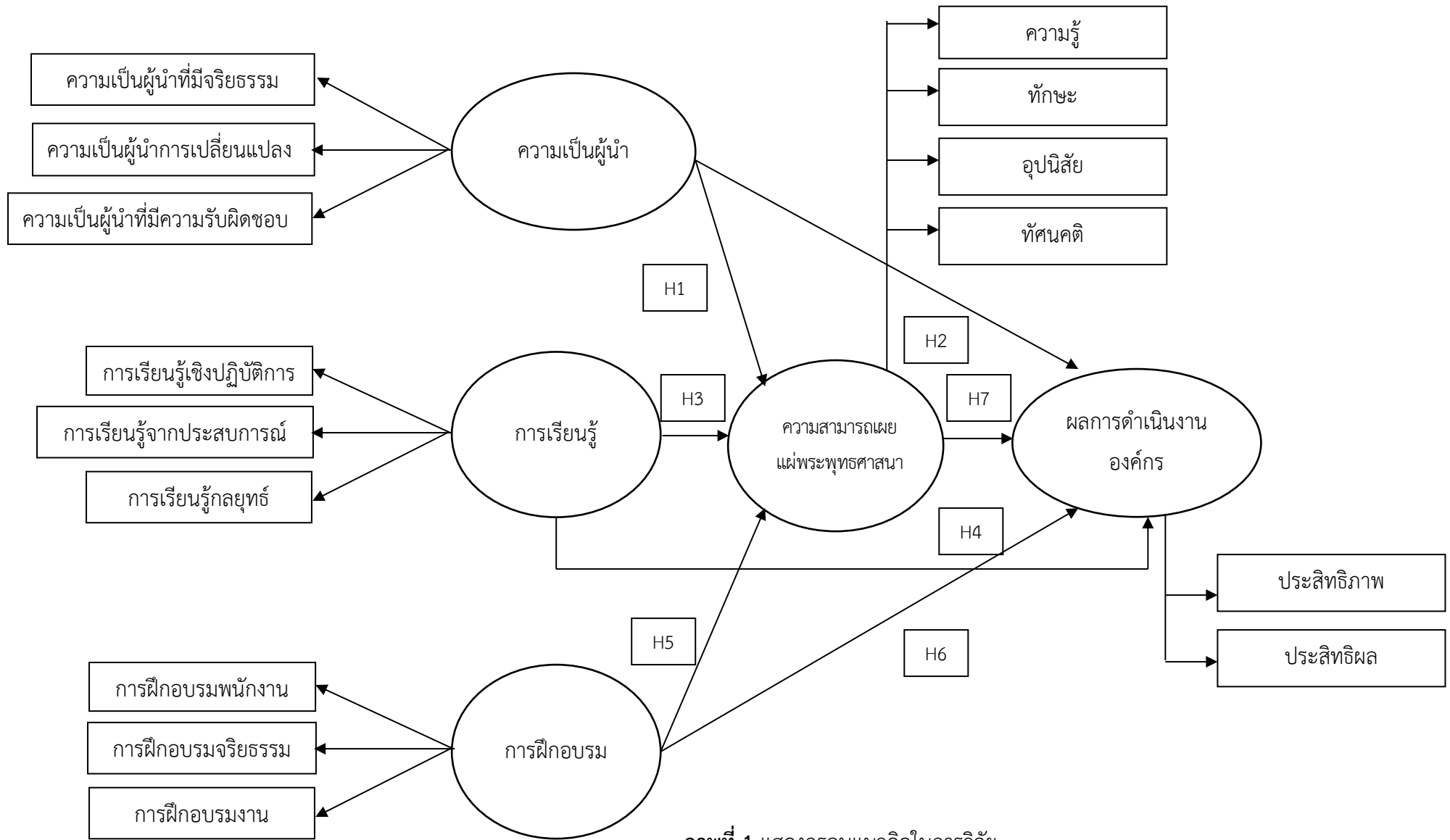
(1) ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ความเป็นผู้นำ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม (Ethical Leadership), 2) ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership), และ 3) ความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Leadership); การเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action Learning), 2) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning), และ 3) การเรียนรู้กลยุทธ์ (Strategic Learning); การฝึกอบรมประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การฝึกอบรมพนักงาน (Employee Training), 2) การฝึกอบรมจริยธรรม (Ethic Training), และ 3) การฝึกอบรมงาน (Job Training)

(2) กระบวนการ (Process) หมายถึง ความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge), 2) ทักษะ (Skill), 3) อุปนิสัย (Trait), และ 4) ทศนคติ (Attitude)

(3) ปัจจัยนำออก (Output) หมายถึง ผลการดำเนินงานองค์กร ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพ (Efficiency), และ 2) ประสิทธิผล (Effectiveness)

(4) ผลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง ผลการดำเนินงานองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยนำออกมีผลย้อนกลับไปยังความเป็นผู้นำ, การเรียนรู้, และการฝึกอบรม

องค์ประกอบทั้ง 4 มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขาดสิ่งใดไม่ได้การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่งจะต้องมีผลต่อองค์ประกอบอื่นข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดขององค์ประกอบหนึ่งจะส่งผลให้องค์ประกอบอื่นบกพร่องไปด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสานวิธี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ พระธรรมทูตสายต่างประเทศ จำนวน 27 รุ่น จำนวน 2,210 คน (Dhammatuta College, 2564) กลุ่มตัวอย่าง คือ พระธรรมทูตสายต่างประเทศ จำนวน 27 รุ่น จำนวน 500 คน ตามการคำนวณกรณีวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคสถิติโมเดลสมการโครงสร้าง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเทคนิคสถิติโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modelling) โดยจากกรอบแนวคิดในการวิจัยมีตัวแปรแฝง (Latent Variables) จำนวน 5 ตัวแปร และมีตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) จำนวน 15 ตัวแปร เนื่องด้วยนักสถิติแนะนำว่าในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างควรมีขนาดตั้งแต่ 15 ถึง 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ (Hair, et al., 2006) จึงถือว่าเป็นขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรพหุ ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอควรมีจำนวนตั้งแต่ $15 \times 15 = 225$ ถึง $20 \times 15 = 300$ โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยแบ่งตามภูมิภาคของโลก ดังนี้ 1) พระธรรมทูตสายต่างประเทศในประเทศ และ 2) พระธรรมทูตสายต่างประเทศในต่างประเทศ โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามออนไลน์จากองค์กรพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารองค์กรพระธรรมทูต เจ้าอาวาส อาจารย์ประจำวิทยาลัยพระธรรมทูต จำนวน 6 ราย ตามภูมิภาคของโลก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่

1. แบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวข้องกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลและข้อมูลลักษณะทั่วไปขององค์การของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

ตอนที่ 3 เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

ตอนที่ 4 เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม

ตอนที่ 5 เกี่ยวข้องกับความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตอนที่ 6 เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานขององค์กร

ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งมอบร่างแบบสอบถามให้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านในการประเมินค่าสถิติดัชนีความสอดคล้องโดยคำนวณหาค่าดัชนีวัดความสอดคล้องรายข้อ (IOC) ได้เท่ากับ 0.9551 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือการวิจัย ได้เท่ากับ 0.846 เพื่อใช้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร

2. แบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดข้อคำถาม ดังนี้

- ท่านคิดว่าความเป็นผู้นำเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมเป็นอย่างไร? และมีผลกระทบต่อปัจจัยใดบ้าง?

- ท่านคิดว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรนำเอาการเรียนรู้ มาประยุกต์ใช้เพื่อพิจารณาถึงความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาหรือไม่? และมีผลกระทบต่อปัจจัยใดบ้าง?
- ท่านคิดว่าการฝึกอบรมเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยรวมเป็นอย่างไร? และมีผลกระทบต่อปัจจัยใดบ้าง?
- โดยรวมแล้ว ความเป็นผู้นำ การเรียนรู้ และการฝึกอบรม เพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันอย่างไรบ้าง?
- องค์กรท่านมีการพิจารณาถึงความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา หรือไม่ และในลักษณะใดบ้าง?
- ท่านคิดว่าความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีผลกระทบโดยตรงต่อผลการดำเนินงานขององค์กรหรือไม่? อย่างไร?
- เพื่อที่จะเพิ่มผลการดำเนินงานขององค์กรที่เป็นผลมาจากการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ท่านคิดว่าตัวแปรใดบ้างที่มีผลกระทบทางตรงและทางอ้อม? อย่างไร?

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยเดินทางไปสัมภาษณ์เชิงลึก ระหว่างเดือนตุลาคม 2565 ถึงเดือนธันวาคม 2565 โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา รวมถึงวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อพัฒนาตัวแบบที่ได้จากเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศและผลการดำเนินงานองค์กร ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศในระดับมากที่สุดได้แก่ ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ ที่ประกอบด้วยความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ และ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้กลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วน ปัจจัยด้านการฝึกอบรม ที่ประกอบด้วย การฝึกอบรมพนักงาน การฝึกอบรมจริยธรรม และการฝึกอบรมในงาน อยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านความสามารถในการเผยแพร่ ที่ประกอบด้วย ความเป็นผู้นำ การเรียนรู้ และการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร ผลการศึกษา ของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศส่งผลต่อการดำเนินงานองค์กรในทุกด้าน ทั้งปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ ที่ประกอบด้วยความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ และปัจจัยด้านการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้กลยุทธ์ และปัจจัยด้านการฝึกอบรม ที่ประกอบด้วย การฝึกอบรมพนักงาน การฝึกอบรม

จริยธรรม และการฝึกอบรมในงาน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีระดับอิทธิพลอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง (0.26-0.49) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

นอกจากนี้ ปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศส่งผลต่อการดำเนินงานองค์กรในทุกด้าน ทั้งปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ ที่ประกอบด้วยความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ ความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ และ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้กลยุทธ์ และ ปัจจัยด้านการฝึกอบรม ที่ประกอบด้วย การฝึกอบรมพนักงาน การฝึกอบรมจริยธรรม และการฝึกอบรมในงาน มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกกับผลการดำเนินงานขององค์กร โดยมีระดับอิทธิพลอยู่ในระดับน้อย (0.16 – 0.23) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแบบจำลองที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงสำรวจและการสังเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อตัวแบบจำลองความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร ว่า Competency to Propagate Buddhism for Organizational Performance Model (หรือ CPBOP Model)

ภาพที่ 2 แสดงแบบจำลอง Competency to Propagate Buddhism for Organizational Performance

อภิปรายผล

จากผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านความเป็นผู้นำ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ และ ปัจจัยด้านการฝึกอบรม ส่งผลต่อความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศและผลการดำเนินงานองค์กรอยู่ในระดับมากที่สุด ดังปรากฏข้างต้นสามารถอภิปรายผลการวิจัยจากผลการศึกษาได้ว่า บุคลากรที่เป็นผู้นำ เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำที่ได้พัฒนาจากการมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมส่วนบุคคล โดยเฉพาะเพศชายที่ปฏิบัติงานในองค์กรขนาดใหญ่ เพื่อมุ่งใจสมาชิกหรือผู้ติดตามทั้งหมดในองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อก้าวสู่การเติบโตเป็นองค์กรระดับโลก ความเป็นผู้นำถูกระบุว่ามี คุณลักษณะร่วมกันเชิงสัมพันธ์ เชิงกลยุทธ์ และระดับโลก โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Pless and Maak (2008) ที่เสนอว่า แนวคิดปัจจุบันในด้านความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ อันต้องคำนึงถึงปัจจัยผลักดันด้านสภาพแวดล้อมและสังคมต่างๆ รวมถึงแนวปฏิบัติของผู้นำที่มีความรับผิดชอบซึ่งจะสะท้อนผ่านพฤติกรรมที่จะทำให้สมาชิกในองค์กรหรือผู้ตามเกิดความรู้สึกตระหนักถึงความสำคัญตามแนวคิดของผู้นำ ส่งผลให้เกิดการดำเนินงานหรือปฏิบัติตามเป้าหมายของผู้นำให้บรรลุเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ความต้องการของแต่ละกลุ่มหรือผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ ในองค์กร ยังเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบของผู้นำที่จะต้องสร้างความสมดุลในการตัดสินใจและการกระทำของบุคคลในตำแหน่งผู้นำองค์กร และความเป็นผู้นำมีส่วนในการกระตุ้นให้พนักงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรและสวัสดิการของบริษัท ตลอดจนการดำเนินงานที่เหนือความคาดหมายของบริษัท ซึ่งนำไปสู่การจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยสอดคล้องกับ Ciulla et al. (2018) และ Marsh (2013) ที่เสนอว่า การเรียนรู้ในระดับบุคคลจนถึงระดับองค์กร มุ่งเน้นทั้งในด้านการออกแบบและ พื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์คือวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นไปตาม ปรัชญา หรือจรรยาบรรณของการเป็นผู้นำ ที่เป็นส่วนสนับสนุนในการศึกษาความเป็นผู้นำและจรรยาบรรณของความเป็นผู้นำ ตั้งแต่ประเด็นด้านจริยธรรมและความท้าทายบางประการของการเป็นผู้นำ อันจะมีประเด็นเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตนเอง ประเด็นด้านความรับผิดชอบ รวมถึงประเด็นด้านศีลธรรม อำนาจ และความหลากหลาย ซึ่งล้วนมีความเกี่ยวข้องกับความความเป็นผู้นำและความสัมพันธ์ที่ผู้นำมีกับผู้ตามและคนอื่น ๆ

จากผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุด้านความเป็นผู้นำ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ และ ปัจจัยด้านการฝึกอบรม ของความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กรในระดับมากที่สุด สามารถอภิปรายผลการวิจัยจากผลการศึกษาได้ว่า ความสามารถในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วยความเป็นผู้นำ การเรียนรู้ และ การฝึกอบรม ส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่แสดงถึงประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ คือการเป่าลุเป้าหมายที่กำหนดภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดขององค์กร ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องประการหนึ่งคือปัจจัยด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่กระตือรือร้นและเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การเรียนรู้ขององค์กรเป็นวิธีการสร้างความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาและความยืดหยุ่นเพื่อนำทางความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ โดยสอดคล้องกับ Helms and Whitesell (2017) และ Taylor (1985) ที่ได้เสนอว่า บุคคลหรือสมาชิกในองค์กรหากได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมการทำงาน โอกาสของพนักงานในการได้รับและพัฒนาทรัพยากรที่มีคุณค่าในรูปแบบของทักษะความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาและความรู้ อันเนื่องจากการ

ฝึกอบรมพนักงาน สามารถกระตุ้นให้เกิดความประทับใจและทัศนคติเชิงบวกหรือเชิงลบ ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำติดตัวไปในที่ทำงานได้ ทัศนคติของพนักงานมีความสำคัญมากจนอาจถือได้ว่าเป็นผลลัพธ์ของการฝึกอบรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) สามารถนำไปสู่รูปแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร ซึ่งพบที่มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ ข้อที่ 2 ดังกล่าวข้างต้น ที่ได้พบข้อสรุปว่า ผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลนั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งเกิดจากความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งต้องใช้ทักษะส่วนบุคคลในการเรียนรู้ ในการฝึกฝน อบรม อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ ความคิดสร้างสรรค์ในประเด็นสำคัญที่ต้องใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ และยังรวมถึงเป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่องานในหน้าที่รับผิดชอบ มีความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ และมีความยืดหยุ่นที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผลการวิจัยจะได้ข้อค้นพบทางวิชาการเกี่ยวกับการอธิบายถึงปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร โดยผลของการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาและผลการดำเนินงานองค์กร ซึ่งสามารถที่จะนำไปพัฒนา และต่อยอดในเชิงวิชาการเพื่อศึกษา และนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาการในด้านอื่น ๆ ต่อไป รวมถึง จากผลการวิจัย ผลวิจัยทำให้สัมภาษณ์องค์กรพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สามารถนำไปใช้ในการปรับความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อระบุความเป็นผู้นำ ประกอบกับการเรียนรู้ และการฝึกอบรมได้ ที่องค์กรพระธรรมทูตสายต่างประเทศสามารถนำไปสร้างความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาและผลการดำเนินงานองค์กรที่ดีได้

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ คือ พระพุทธศาสนามาเผยแผ่ที่ประเทศไทย พระสงฆ์เมื่อไปอยู่ประเทศไหน จำเป็นต้องนำพระพุทธศาสนาหรือคำสั่งสอนไปกับชีวิตตนเอง พระภิกษุสงฆ์ไทยที่เดินทางไปปฏิบัติศาสนากิจเป็นพระธรรมทูตในประเทศใด ๆ ก็จะได้ปฏิบัติงานตามความรู้ โดยตัวแปรต่าง ๆ มีผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากองค์กรพระธรรมทูตสายต่างประเทศจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามออนไลน์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิเคราะห์สรุปว่า ความเป็นผู้นำส่งผลต่อความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, ความเป็นผู้นำส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรผ่านความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การเรียนรู้ส่งผลต่อความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การเรียนรู้ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรผ่านความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การฝึกอบรมส่งผลต่อความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การฝึกอบรมส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรผ่านความสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา,

และความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ฉะนั้น เจ้าอาวาสวัดในต่างประเทศ สามารถนำข้อมูลจากผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาพระธรรมทูตสายต่างประเทศ และวัดในต่างประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรพระธรรมทูต และชาวต่างชาติที่สนใจในการศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังเน้นย้ำถึงหลักการของการพึ่งพาซึ่งกันและกันซึ่งผู้เสนอโลกาภิวัตน์ใช้เช่นกันเพื่อความก้าวหน้าทางผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอีกด้วย ผลการวิจัยที่ได้มาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงและยกระดับความสำคัญในการปฏิบัติงานและเพิ่มศักยภาพขององค์กรด้วยการเผยแผ่ศาสนา และพัฒนาไปสู่ความสำเร็จด้านการดำเนินงานขององค์กร ประกอบกับ ผู้มีส่วนได้เสียในบริษัท สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายขององค์กรพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การด้านพระพุทธศาสนาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังกล่าว ควรเพิ่มคุณค่าในระดับบุคคลด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความสามารถด้านความเป็นผู้นำ ที่มีภาวะมีความสามารถในการกระตุ้นใจผู้ตามให้ปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนด ภายใต้หลักการปกครองอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม

2) สำหรับกิจกรรมการเสริมสร้างความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การด้านพระพุทธศาสนาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังกล่าวควรสอดแทรกกิจกรรมการโน้มน้าวใจให้สมาชิกในองค์กรหรือผู้ตามได้ดำเนินงานตาม จึงอาจต้องมีการอบรมเสริมสร้างทักษะเพิ่มเติมให้กับผู้นำเกี่ยวกับการใช้ทักษะเพื่อกระตุ้นใจให้ผู้ตามให้รับรู้ เข้าใจ เกิดการเรียนรู้ในหลักการตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยกิจกรรมที่เสริมสร้างการอบรม ควรเป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายสอดคล้องกับประเด็นหัวข้อที่จะนำไปเผยแพร่ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรนำแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กร เพื่อทำการตรวจสอบโมเดลว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป

2) ควรศึกษาปัจจัยที่สำคัญตัวอื่นเพิ่มเติม ที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาและผลการดำเนินงานองค์กร อาทิ ลักษณะส่วนบุคคล ด้าน พฤติกรรมและบุคลิกภาพ ความเชื่อ ทศนคติ ความสามารถ อายุ เพศ รวมถึงปัจจัยทางด้านจิตใจ เช่น แรงจูงใจ ลักษณะงาน ประสบการณ์หรือทักษะที่จำเป็นสำหรับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และการรับรู้ของบุคคล เป็นต้น

3) ควรศึกษาเจาะลึก (วิจัยเชิงคุณภาพ) ถึงประเด็นด้านปัญหาของโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นหัวข้อสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของสาวกในศาสนาพุทธ และถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศรัทธาของโลก

References

- Abdul Aziz, S. F., & Selamat, M. N. (2016). Stimulating Workplace Learning through Training Characteristics and Motivation to Learn. *Merangsang Pembelajaran di Tempat Kerja Menggunakan Ciri-ciri Latihan dan Motivasi Belajar*, 48, 1-17.
- Afsar, B. et al. (2020). Responsible leadership and employee's proenvironmental behavior: The role of organizational commitment, green shared vision, and internal environmental locus of control. *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*, 27(1), 297-312.
- Avital, M. (2005). Innovation in information systems education I: accelerated systems analysis and design with appreciative inquiry – An action learning approach. *Communications of the Association for Information Systems*, 15, 289-314.
- Brzovic, K., & Matz, S. I. (2009). Students advise Fortune 500 company: Designing a problem-Based learning community. *Business Communication Quarterly*, 72(1), 21-34.
- Clelland, D. M. C. (1973). Testing for Competence Rather than for Intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-14.
- Cheng, J., Bai, H., & Yang, X. (2019). Ethical Leadership and Internal Whistleblowing: A Mediated Moderation Model. *Journal of Business Ethics*, 155(1), 115-130.
- Chubinski, J., Adcock, K., & Sprigg, S. (2019). Challenges and Opportunities in Philanthropic Organizational Learning: Reflections From Fellow Grantmakers. *Foundation Review*, 11(1), 62-80.
- Ciulla, J. B., Knights, D., Mabey, C., & Tomkins, L. (2018). Philosophical Contributions to Leadership Ethics. *Business Ethics Quarterly*, 28(1), 1-14.
- Daud, R., Ismail, M., & Omar, Z. (2010). Exploring Competencies. *Professional Safety*, 55(10), 39-47.
- Dhammatuta College (2564). Certificate awarding ceremony for the 27th International Dhammaduta Bhikkhu Training Program. Retrieved October 10, 2022, from www.odc.mcu.ac.th/?cat=30
- Edelbroek, R., Peters, P. & Blomme, R. J. (2019). Engaging in open innovation: The mediating role of work engagement in the relationship between transformational and transactional leadership and the quality of the open innovation process as perceived by employees. *Journal of General Management*, 45(1), 5-17.

- Evans, W. R., Davis, W. D. & Neely, A. (2021). The Role of Organizational Cynicism and Conscientiousness in the Relationship between Ethical Leadership and Deviance. *Journal of Managerial Issues*, 33(1), 49-68.
- Fletcher, L. (2016). Training perceptions, engagement, and performance: comparing work engagement and personal role engagement. *Human Resource Development International*, 19(1), 4-26.
- Hair, J., Black, W., Babin, B., Anderson, R., & Tatham, R. (2006). *Multivariate Data Analysis* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Hauser, C. (2019). Fighting Against Corruption: Does Anti-corruption Training Make Any Difference? *Journal of Business Ethics*, 159(1), 281-299.
- Helms, M. M. & Whitesell, M. (2017). Structuring assignments to improve understanding and presentation skills: Experiential learning in the capstone strategic management team presentation. *Journal of Education for Business*, 92(7), 332-346.
- Jelaca, M. S., Karaatli, G., Bjekic, R. & Petrov, V. (2020). The Effects of Environment Uncertainty and Leadership Styles on Organisational Innovativeness. *Engineering Economics*, 31(4), 472-486.
- Latif, K. F., Jan, S. & Shaheen, N. (2013). Association of Training Satisfaction with Employee Development aspect of Job Satisfaction. *Journal of Managerial Sciences*, 7(1), 159-178.
- Marsh, C. (2013). *Business Executives' Perceptions of Ethical Leadership and Its Development* (01674544). Retrieved October 10, 2022, from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=87846218&site=ehost-live>
- Phramaha Suthep Suwathano (Loathong). (2019). Strategies for Buddhism Propagation of Overseas Dhammaduta Bhikkhus. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(3), 1363-1378.
- Pless, N., & Maak, T. (2011). Responsible Leadership: Pathways to the Future. *Journal of Business Ethics*, 98, 3-13.
- Sanusi, S. I., Adedoyin, I. S., & Ishola, J. A. (2021). Effects of Training on Academic Staff Performance in Kwara State Polytechnic, Ilorin. *PRERANA: Journal of Management Thought & Practice*, 13(1), 11-21.
- Smallwood, M. W., & Jasper, C. R. (2020). Teaching Civic Engagement Through Student Philanthropy: Theories and Best Practices for Transformative Learning. *Journal of Nonprofit Education & Leadership*, 10(3), 262-287.
- Taylor, P. A. (1985). Institutional job training and inequality. *Social Science Quarterly (University of Texas Press)*, 66(1), 67-78.

Uddin, K. S. (2017). A Study on the Impact of Employee Training and Stimulus on Business Recital with Indication to Public and Private Banks of India. *Adhyayan: A Journal of Management Sciences*, 7(2), 82-89.

การใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่านศูนย์บริหาร
สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

The Exercise of State Power and The Creation of Political Legitimacy Through
Centre for the Administration of the Situation due to The Outbreak of The
Communicable Disease Coronavirus (COVID-19)

กุลธรี สวัสดิ์ศรี¹, พัด ลวางกูร², กานต์ บุญยะกาญจน์³ และ กฤติธี ศรีเกตุ⁴

Kuntaree Sawatsri¹, Pad Lavankura², Kan Boonyakanchana³ and Grith Srigate⁴

มหาวิทยาลัยรามคำแหง^{1,2,3,4}

Ramkhamhaeng University, Thailand^{1,2,3,4}

E-mail: kuntaree.janta@gmail.com¹

Received: 2023-09-13; Revised: 2023-09-21; Accepted: 2023-09-22

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทที่มาปัจจัยแวดล้อมของการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่าน ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) และ 2) การใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่าน ศบค. โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยทางเอกสาร โดยเน้นการวิเคราะห์ตัวบท จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำสั่ง ข้อสั่งการ นโยบายและมาตรการที่บังคับใช้ในห้วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาด ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2564 นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ และการวิเคราะห์ 3 มิติของ Fairclough

ผลการวิจัยพบว่า 1) รัฐมีความพยายามใช้อำนาจรัฐโดยการใช้กระบวนการผลิตสื่อ ตัวบทที่ปรากฏในการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองนั้นถูกนำเสนอโดยทีมโฆษกของ ศบค. มีความพยายามนำเสนอความรู้ ความเชื่อ เหตุผล อັตลักษณ์ รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างผู้นำเสนอตัวบท (ทีมโฆษก) และผู้รับสาร (ประชาชน) และ 2) รัฐมีการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในการจัดการปัญหาสถานการณ์โควิด -19 ผ่าน ศบค. ซึ่งรัฐมีการใช้อำนาจรัฐระบบรวมศูนย์และรูปแบบที่ไม่เป็นประชาธิปไตย โดยนำประเด็นด้านสาธารณสุขมากล่าวอ้างเป็นวาทกรรมทำให้เกิดข้อบกพร่องและความขัดแย้ง อาทิ ประเด็นปัญหาด้านกฎหมายจากการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ไม่ตรงเจตนารมณ์ของกฎหมาย ปัญหาทางสังคมที่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างไร้ขอบเขต รวมไปถึงปัญหาการเมืองที่มีการใช้อำนาจรัฐจัดการกับผู้ที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจรัฐในช่วงการจัดการกับสถานการณ์โควิด-19 ขาดความชอบธรรม

คำสำคัญ: การใช้อำนาจรัฐ, ความชอบธรรมทางการเมือง, โรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019, การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์

Abstract

The objective of this research was to study: 1) the context and factors surrounding the exercise of state power and the creation of political legitimacy through Centre for the Administration of the Situation due to The Outbreak of The Communicable Disease Coronavirus (CCSA); and 2) the exercise of state power and the creation of political legitimacy through the CCSA. By qualitative research with documentary research with an emphasis on text analysis from information related to orders, orders, policies and measures in force during the epidemic Between March 2020 and August 2021, then analyzed all the data by using critical discourse analysis and Fairclough's 3 dimensions analysis.

The results showed that: 1) the state has attempted to exercise state power through a media production process. The texts appearing in the exercise of state power and political legitimacy are presented by the CCSA spokesperson team. There is an effort to present knowledge, beliefs, reasons, identity, as well as to create a close relationship between the presenter of the text (spokesperson team) and the receiver (the public), and 2) the state has used state power and created political legitimacy in management the problems of the COVID-19 situation through the CCSA, in which the state has used state power, centralized systems, and non-democratic forms by bringing public health issues to the fore. Claiming as a discourse causes flaws and conflicts. Such as legal issue mostly due to the use emergency decree inconsistent with the intent of the law, social problems that limit people's rights and liberties without boundaries. Including political problems with the use of state power to deal with those who are against the law. Which shows that the use of state power during the situation of COVID-19 lack of legitimacy.

Keywords: The Exercise of State Power, Political Legitimacy, Coronavirus Disease 2019, Critical Discourse Analysis

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทั่วโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2564 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วโลก เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 โดยวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 มีผู้ติดเชื้อยืนยันแล้วมากกว่า 170,119,306 คน ใน 222 ประเทศและดินแดน มีผู้เสียชีวิตจากโรคระบาดแล้วมากกว่า 3,537,067 คน และมีผู้หายป่วยแล้วมากกว่า 152,095,282 คน (Johns Hopkins CSSE, 2021) สำหรับการระบาดของไวรัสโคโรนาในประเทศไทยนั้น เริ่มขึ้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม

พ.ศ. 2563 โดยเป็นประเทศแรกที่มีผู้ป่วยยืนยันของโรคโควิด -19 นอกประเทศจีน และต่อมาสำนักนายกรัฐมนตรีจึงได้มีคำสั่งที่ 76/2563 เรื่อง จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้จัดตั้ง "ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)" เรียกโดยย่อว่า "ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19" ขึ้นในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีตั้งอยู่ในทำเนียบรัฐบาลหรือสถานที่อื่นตามที่นายกรัฐมนตรีกำหนด และขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และแต่งตั้ง "คณะกรรมการบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)" โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ๆ ผู้บริหารสำนักนายกรัฐมนตรี เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นกรรมการ (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2563)

หากพิจารณาเหตุผลความจำเป็นของรัฐบาลในการจัดตั้งกลไกศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ในการบริหารจัดการแบบรวมศูนย์ เนื่องจากวิกฤตการณ์โรคระบาดครั้งนี้ ถือเป็นโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นภัยความมั่นคงรูปแบบหนึ่ง ซึ่งปรากฏจำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ การระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อนิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และระบบสาธารณสุขของประเทศ โดยมีแนวโน้มว่าจะมีความยืดเยื้อและยาวนาน ประกอบกับเกิดผลกระทบต่อประชาชนเป็นวงกว้าง ท้าวมลภาวะความล้มเหลวของการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐแบบต่างฝ่ายต่างแยกกันดำเนินการ จึงทำให้รัฐบาลเห็นปัญหาและอุปสรรคและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในช่วงแรก จากการไม่ประสานกันทำงานในหน่วยงานราชการ ยิ่งไปกว่านั้น หน่วยงานของภาครัฐ แต่ละกระทรวง ทบวง กรม มีความสามารถไม่เท่ากัน ทำงานไม่ประสานกัน ทำให้เกิดการบริหารจัดการไม่มีเอกภาพ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ประเด็นที่น่าสนใจคือรัฐบาลดำเนินมาตรการอย่างไรเมื่อเทียบกับทรัพยากรที่ภาครัฐมีอยู่ กระบวนการประกอบสร้างความมั่นคงเปิดโอกาสให้มีการใช้สถานะฉุกเฉินที่อยู่นอกเหนือการควบคุมภายใต้ระบอบประชาธิปไตยในกรณีของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่เห็นได้ถึงการละเมิดเสรีภาพในการเคลื่อนไหว (Freedom of Movement) อาทิ สั่งปิดเมืองและคำสั่งกักกันตัว (Quarantine) ภายในสนามบิน ข้ออ้างประเด็นภัยคุกคามทางความมั่นคงที่ต้องให้ความสำคัญอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ และยังมีความชอบธรรมที่จะปฏิบัตินอกกรอบความเป็นประชาธิปไตย จากกระบวนการประกอบสร้างความมั่นคง รัฐบาลโน้มน้าวให้ประชาชนยอมยกอำนาจที่มีเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพของตน การยินยอมนี้ส่งผลให้การใช้อำนาจของรัฐบาลมีความชอบธรรม (Weaver, 1995) ยิ่งไปกว่านั้น นักวิชาการหลายท่านมองว่าเหตุผลของการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีจุดประสงค์มากกว่าแค่การใช้เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ที่ประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อ 26 มีนาคม 2563 จนถึงสิ้นเดือนสิงหาคม 2564 ที่หลายฝ่ายมองว่ามีการต่ออายุเกินความจำเป็น แม้ว่า เหตุผลของการต่ออายุ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ คือ เพื่อความสงบเรียบร้อย ป้องกันเหตุซึ่งเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ กระทั่งการก่อการร้าย แต่ในความเป็นจริง พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ มักเป็นเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ยกมาใช้เพื่อผลักดัน สลาย และเอาผิดจับกุมผู้ชุมนุม จึงเสี่ยงได้ยากกับคำถามที่ว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ มีไว้คุมการชุมนุมมากกว่าคุมโรค ดังนั้น การใช้อำนาจรัฐผ่านกลไก ศบค. เพื่อสร้าง

ความชอบธรรมจึงเป็นประเด็นว่ารัฐบาลพยายามใช้ช่องทางดังกล่าวเปิดช่องให้สามารถใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการกับผู้เห็นต่างทางการเมืองได้โดยชอบธรรม (รุ่งฤทธิ์ เพชรรัตน์, 2564)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญอย่างมากต่อการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 จึงมีความสนใจเกี่ยวกับแนวคิดกลไกการใช้อำนาจรัฐและกระบวนการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งมีหลายฝ่ายมองว่าเป็นรัฐบาลที่สามารถยึดกุมอำนาจรัฐแบบเบ็ดเสร็จอยู่ใน ณ ขณะนั้น ทำให้ประชาชนบางส่วนเกิดความไม่พอใจในการบริหารบ้านเมือง ประกอบกับนักการเมืองพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน ต่างรู้สึกถึงความไม่ชอบธรรมทางการเมืองด้วย จากการจัดการบริหารงานที่เริ่มไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองอาจส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ดังนั้น การศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่านศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมุ่งตอบคำถามว่ารัฐบาลมีการใช้อำนาจรัฐและสร้างความชอบธรรมทางผ่าน ศบค. หรือไม่อย่างไร และการใช้ตัวอย่าง กรณีตัวอย่างที่น่าสนใจที่จะสามารถนำไปใช้เป็นกรณีศึกษาและถอดบทเรียนรูปแบบและแนวทางกลไกการบริหารราชการแผ่นดินในห้วงเวลาดังกล่าวและเป็นบทเรียนที่ดีที่จะนำไปใช้ในการบริหารประเทศในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทที่มาปัจจัยแวดล้อมของการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่าน ศบค.
2. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่าน ศบค. ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและสังคม

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักการใช้อำนาจรัฐ

ความหมายของหลักการใช้อำนาจรัฐ

Andersson & Heywood, (2009) ได้กล่าวว่า อำนาจอธิปไตยคือ อำนาจที่แสดงความเป็นใหญ่ ความเป็นอิสระ ความไม่ขึ้นแก่ใครหรือต้องเชื่อฟังคำสั่ง คำบัญชาของผู้ใดที่เหนือตน โดยปราศจากความยินยอมของตน อำนาจอธิปไตย คือ คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของรัฐ และเป็นอำนาจสูงสุดที่รัฐจะมีอยู่เหนือประชากรของตน ไม่มีขีดจำกัดใด ๆ ตามกฎหมายที่ใช้อำนาจนั้น ดังเราจะเห็นได้ว่า รัฐเปิดให้บุคคลมีเสรีภาพในการทำใด ๆ ตามความต้องการได้ แต่รัฐก็พร้อมที่จะแสดงอำนาจหรือเข้าไปแทรกแซงการกระทำของประชาชน อำนาจสูงสุดนี้ เรียกว่าอำนาจอธิปัตย์ จึงมีความชอบธรรมที่จะใช้กำลังเหนือบุคคลอื่นในสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ

อานันท์ เกียรติสารพิภพ (2561) ได้อธิบายว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ คือ อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) เนื่องจากเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยเป็นอำนาจที่จะบังคับให้

ประชาชนภายในรัฐให้ปฏิบัติหรืองดเว้นปฏิบัติ และยังใช้ในการอ้างสิทธิเพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มอำนาจอื่น ๆ เข้ามามีอำนาจเหนือพื้นที่ที่รัฐนั้น ๆ อ้างอำนาจอธิปไตยอยู่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจทางกฎหมายที่มีลักษณะเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (Final Legal Authority) โดยอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดนั้น จะขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของประชาชนผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง

ความสำคัญของหลักการใช้อำนาจรัฐ

Montesquieu (มองเตสกีเออร์) เป็นผู้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งแยกอำนาจ โดยได้เสนอหลักการแบ่งแยกองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ฝ่าย (ถาวร เกียรติทัพบิว, 2546) ได้แก่

1. องค์กรที่ทำหน้าที่นิติบัญญัติ มีหน้าที่ในการตรากฎหมาย อำนาจนิตินิติบัญญัตินี้ต้องมาจากตัวแทนของประชาชน เพื่อทำหน้าที่บัญญัติกฎหมายตามความต้องการของประชาชน และต้องรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีองค์กรที่ใช้อำนาจ คือ รัฐสภา

2. องค์กรที่ทำหน้าที่บริหารประเทศ มีหน้าที่ในการบริหารการปกครอง ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ และกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่ไว้นั้นจะต้องมาจากฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งมาจากตัวแทนของประชาชนโดยผู้ปกครองจะปฏิบัติเกินเลยจากที่ประชาชนมอบอำนาจให้ตามกฎหมายไม่ได้ ถ้ามีการใช้อำนาจเกินเลยไปจะมีการควบคุมตรวจสอบ ซึ่งหลักการนี้เรียกว่า "หลักนิติธรรม" (The Rule of Law) โดยมีองค์กรที่ใช้อำนาจ คือ คณะรัฐมนตรี

3. องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินคดีต่าง ๆ มีหน้าที่ในการใช้กฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของฝ่ายนิติบัญญัติตามความต้องการของประชาชน ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชน และการถ่วงดุลอำนาจนิตินิติบัญญัติและอำนาจบริหารอีกทางหนึ่งด้วย โดยมีองค์กรที่ใช้อำนาจคือ ศาลยุติธรรม

(วิชญ์ เครื่องาม, 2530) ได้อธิบายแนวคิดของมองเตสกีเออร์ว่า องค์กรผู้ใช้อำนาจต้องเป็นอิสระจากกัน เพื่อคุ้มครองและให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน อำนาจตุลาการ อำนาจนิตินิติบัญญัติ และอำนาจบริหารนั้นไม่ควรรวมอยู่ที่บุคคลเพียงคนเดียวหรือองค์กรเดียว นั่นเองเจตนาแท้จริงของมองเตสกีเออร์ ไม่ใช่บอกว่าอำนาจอธิปไตยต้องแบ่งแยกออกเป็น 3 อำนาจ หากแต่เป็นการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยให้องค์กรต่าง ๆ ใช้ เพื่อจะไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้อำนาจเพียงองค์กรเดียว เพราะมองว่าอำนาจนั้นเป็นสิ่งที่ยั่ววนใจ ผู้ใช้อำนาจที่ขาดคุณธรรม อาจใช้อำนาจโดยมิชอบฉะนั้น จึงอาจจะเรียกหลักการแบ่งแยกอำนาจเช่นนี้ได้ว่า ทฤษฎีการแบ่งแยกองค์กรเพื่อใช้อำนาจ อธิปไตย

2. แนวคิดทฤษฎีการสร้างความปลอดภัยทางการเมือง

แนวคิดความปลอดภัยทางการเมือง

Sternberger (1968) ให้คำนิยามความปลอดภัยทางการเมืองว่าเป็นรากฐานแห่งอำนาจปกครองที่ถูกนำไปใช้ใน 2 รูปแบบ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในส่วนของผู้ปกครองว่าตนเองมีสิทธิในการปกครองและการให้การยอมรับต่อการปกครองนั้นของผู้ถูกปกครอง

วีระ เลิศสมพร (2562) ได้อธิบาย ตัวชี้วัดความปลอดภัยทางการเมือง สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ คือ

1. การยอมรับต่อการปกครองนั้นของผู้ถูกปกครอง ซึ่งวัดได้จากระดับการให้การสนับสนุนจากสาธารณชน (degree of public support) ในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การออกมาใช้สิทธิ การเข้าเป็นสมาชิก กลุ่ม

ผลประโยชน์และพรรคการเมือง การให้การสนับสนุนยอมรับนโยบายของรัฐบาล และสิ่งที่รัฐบาลขอความร่วมมือในบางกรณี และการให้ความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของระบบยุติธรรม

2. การยอมรับในที่มาของการเข้าสู่อำนาจของผู้ปกครองด้วยการทำตามกฎเกณฑ์ที่มีอยู่
3. การยอมรับว่าผู้ปกครองใช้อำนาจบริหารประเทศอย่างเหมาะสมภายใต้กฎเกณฑ์ กระบวนการ และกฎหมาย
4. การให้การยอมรับว่าผู้ปกครองใช้อำนาจบริหารประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดของ W. Phillips Shively (2003) ได้เสนอความชอบธรรมทางการเมืองเป็นความรู้สึกของประชาชนที่เชื่อว่ารัฐบาลของตนมีอำนาจหน้าที่และใช้อำนาจหน้าที่นั้นด้วยความเหมาะสม โดย Shively ได้กำหนดแหล่งที่มาของความชอบธรรมทางการเมืองไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ความชอบธรรมที่เกิดโดยผลลัพธ์ (Legitimacy by Results) รัฐบาลอาจจะได้รับและรักษาความชอบธรรมทางการเมืองจากประชาชน โดยให้ในสิ่งที่ประชาชนต้องการ เช่น ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ความภูมิใจในความเป็นชาติ และมั่นคงในทางเศรษฐกิจ ถ้ารัฐบาลสามารถจัดเตรียมสิ่งที่ประชาชนต้องการได้ ความชอบธรรมก็จะตามมา
2. ความชอบธรรมโดยความเคยชิน (Legitimacy by Habit) ความชอบธรรมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความคุ้นเคยหรือความเคยชินจนดูเหมือนสิ่งที่เกิดขึ้นได้กลายเป็นความชอบธรรมทางการเมืองไปโดยปริยาย เมื่อมีรัฐบาลประชาชนก็จะปรับพฤติกรรมของการยอมรับปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่รัฐบาลกำหนด ต่อมาก็เป็นการง่ายขึ้นอีกที่จะได้รับความร่วมมือเพราะประชาชนมีความเคยชินในการปฏิบัติตามเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว
3. ความชอบธรรมโดยอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ศาสนา หรือทางชาติพันธุ์ (Legitimacy by Historical, Religions or Ethic Identity) รัฐบาลสามารถทำให้ความชอบธรรมของตนเองสูงขึ้นโดยผูกความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองไม่ว่าจะโดยอาศัยประวัติศาสตร์ศาสนา หรือแม้แต่ประเด็นทางชาติพันธุ์ ซึ่งมีตัวอย่างของรัฐใหม่มากมายที่ไม่สามารถสร้างความชอบธรรมด้วยความเคยชินในการปกครองและยังไม่มีทางเลือกทางเศรษฐกิจและสังคมมากพอที่จะสร้างความชอบธรรม
4. ความชอบธรรมโดยผ่านกระบวนการ (Legitimacy by Procedures) ความชอบธรรมลักษณะนี้มาจากการที่มีกระบวนการบางอย่างภายในรัฐ ซึ่งกิจกรรมนั้นสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนทำให้เกิดความชอบธรรมในตัวของรัฐบาลภายในหมู่ประชาชนขึ้น ตัวอย่างที่ดี คือ กระบวนการประชาธิปไตย ที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งการเลือกผู้นำ รวมถึงอาจจะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐ ความชอบธรรมทางการเมืองจากคนส่วนใหญ่ไปโดยปริยาย กระบวนการอื่นเช่น การสืบทอดอำนาจโดยสายเลือด อาทิ กษัตริย์สวรรคตส่งต่อราชบัลลังก์ให้แก่กษัตริย์ผู้เยาว์ แต่กระบวนการดังกล่าวอาจไม่มีความชอบธรรมเมื่อเวลาผ่านไป

กระบวนการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง

Guo (2003) อธิบายถึงองค์ประกอบสองส่วนของความชอบธรรมทางการเมือง ซึ่งได้แก่ ส่วนแรก การอ้างเหตุผลถึงที่มา (Original Justification) ของสิทธิอำนาจในการปกครอง และส่วนที่สอง การอ้างเหตุผลถึงเรื่องผลประโยชน์ (Utilitarian Justification) ของประชาชนที่ผู้ปกครองดำเนินการให้เกิดขึ้นตามความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความชอบธรรมทางการเมืองของผู้ปกครองให้เกิดขึ้นใน

สายตาและการรับรู้ของคนในสังคม อันนำมาซึ่งการให้การยอมรับในตัวผู้ปกครองและการดำรงไว้ซึ่งความมีเสถียรภาพของผู้ปกครอง กล่าวโดยสรุปคือผู้ปกครองที่ต้องการอยู่ในอำนาจอย่างยาวนาน ต้องอธิบายต่อสังคมให้เกิดการยอมรับในที่มาของผู้ปกครองและยอมรับในประสิทธิภาพของการปกครองของตน ซึ่ง Guo ได้ยกรณีกการปกครองของระบอบสังคมนิยมของจีนในสมัยเหมาเจ๋อตงจวบจนถึงปัจจุบันว่า เหตุใดประชาชนชาวจีนยังคงให้การยอมรับในการปกครองของรัฐบาลจีนมาอย่างสืบเนื่องยาวนาน Guo ให้เหตุผลว่าเกิดจากกระบวนการในการเสริมสร้างความชอบธรรมทางการเมือง 2 ส่วน ดังนี้

องค์ประกอบส่วนแรกของการเสริมสร้างความชอบธรรมแห่งการปกครองว่าด้วยที่มาของผู้ปกครอง (Original Justification) ได้แก่ ปัจจัยการทำให้ประชาชนยอมรับในตัวผู้นำผ่านภาพทฤษฎีความเป็นตัวแทน 3 ประการของผู้นำ (การใช้อำนาจเพื่อประชาชน การเชื่อมความรู้สึกของผู้นำไปยังประชาชน และการมุ่งสร้างสวัสดิการให้กับประชาชน) ปัจจัยการทำให้ประชาชนยอมรับในความรู้ความสามารถของผู้นำ และปัจจัยการทำให้ประชาชนยอมรับในรัฐธรรมนูญและหลักแห่งกฎหมาย

องค์ประกอบส่วนที่สองของการเสริมสร้างความชอบธรรมแห่งการปกครองว่าด้วยการทำคุณประโยชน์ของผู้ปกครองแก่ประชาชน (Utilitarian Justification) ได้แก่ ปัจจัยการนำเอาหลักการภาวะแห่งความทันสมัย (Modernization) มาปรับใช้ในการบริหารประเทศเพื่อประโยชน์สูงสุดกับประชาชน และปัจจัยการดำเนินนโยบายที่เน้นกระจายผลประโยชน์ไปสู่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างสวัสดิการให้กับประชาชน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำองค์ประกอบของแนวคิดการสร้าง ความชอบธรรมในการยกประเด็นให้ประชาชนมีมุมมองและยอมรับให้รัฐจัดการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผ่านกลไก ศบค. เป็นกรณีพิเศษ โดยมีการออกกฎหมายจากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 และประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ที่รัฐออกมาบังคับใช้ในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อแสวงหาแนวทางในการสร้างความชอบธรรมของรัฐบาล

3. แนวความคิดเกี่ยวกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่

ภาราดา ชัยนิคม (2560) ได้กล่าวว่า แนวคิดภัยคุกคามทางความมั่นคง ตามหลักทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ ภัยแบบดั้งเดิม (Traditional Threat) และ ภัยคุกคามแบบใหม่ (Non-traditional Threat) ซึ่งภัยคุกคามแบบดั้งเดิม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความตึงเครียดและข้อขัดแย้งระหว่างรัฐต่อรัฐในทางการทหารหรือทางการเมือง เกิดขึ้นในรูปแบบของการสู้รบและสงครามระหว่างประเทศ ยังรวมไปถึงการบ่อนทำลาย ก่อวินาศกรรม จารกรรมที่มีการกระทำในลักษณะรัฐต่อรัฐ ส่วนภัยคุกคามแบบใหม่ จะเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับภารกิจของกองทัพ สามารถกล่าวได้ว่าเป็นภัยคุกคามในทุก ๆ มิติ เช่น เรื่องการจัดการปัญหาไฟป่าและหมอกควัน การรับมือกับภัยพิบัติ การเกิดขึ้นของสภาวะโลกร้อน การอพยพและลี้ภัย ปัญหาการค้ามนุษย์ การค้ายาเสพติดข้ามชาติ สงครามไซเบอร์ และที่เราเห็นประจักษ์ในปัจจุบันคือ ภัยจากโรคระบาด ที่อาจจะเกิดโดยไม่ได้ตั้งใจ หรือเป็นสงครามชีวภาพ (Biological Warfare)

เนื่องจาก Non-traditional Security เป็นการนิยามของปัญหาความมั่นคง ที่เกิดมาไม่นานนัก การที่จะจำแนกว่าสิ่งใดเป็น Non-traditional หรือ Traditional Security นั้นจึงยังไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ชัดเจน

นัก แต่ก็กำหนดแนวทางการที่จะจำแนกว่าปัญหาใดเป็นปัญหา Traditional Security หรือ Non-traditional Security ขึ้นแรกนั้นเราต้องสามารถจำแนกได้ว่าอะไรคือ Security (ภัยความมั่นคง) (ภูมิใจ เลขสุนทรากกร ปิยะนุช ปิ้ว และศิริชัย สิริโรจน์บริรักษ์, 2560) โดยการจะตอบว่าอะไรคือภัยความมั่นคง ต้องสามารถตอบได้ว่า 1) อะไรที่กำลังถูกคุกคาม 2) ใครเป็นผู้คุกคาม 3) มีวิธีใดบ้างที่จะตอบโต้ และ 4) ใครที่ถูกคาดหวังให้มาแก้ปัญหาภัยคุกคาม

ยกตัวอย่าง ภัยคุกคามจากการรุกรานรัฐอื่น ผู้ที่ถูกคุกคาม คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในดินแดนของรัฐที่กล่าวว่าการรุกรานจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในชีวิตตน ผู้คุกคาม คือ รัฐที่ทำการคุกคาม วิธีตอบโต้ของรัฐสามารถมีได้หลายวิธีทั้งการใช้กำลัง และการใช้มาตรการทางเศรษฐกิจ โดยผู้ที่ถูกคาดหวังในกรณีที่มีรุกรานเกิดขึ้น คือ รัฐบาลหรือรัฐที่ปกครองประชาชนในรัฐที่ถูกรุกราน และสุดท้ายผู้ที่จ่าย คือ ประชาชนของรัฐ เราถึงเห็นได้ว่าการเชื่อมโยงของความคาดหวังที่ประชาชนมีต่อรัฐที่จะต้องแก้ปัญหา ก่อให้เกิดคำว่าภัยความมั่นคง

ทฤษฎีความมั่นคงวิวัฒน์

เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจความหมายว่าด้วยภัยคุกคามและความ (ไม่) มั่นคง และเป็นทรัพยากรทางปัญญาของสำนักโคเปนเฮเก้น ซึ่งมี Ole Wæver และ Barry Buzan เป็นนักทฤษฎีคนสำคัญ ทฤษฎีดังกล่าวช่วยให้เราเข้าใจว่า “ใครเป็นผู้กำหนดความหมายของความมั่นคง ในประเด็นอะไรที่เป็นภัยคุกคาม สำหรับใครซึ่งเป็นวัตถุอ้างอิง เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น แล้วมีผลอย่างไร และภายใต้เงื่อนไขอะไร” (Buzan, Weever, & Wilde, 1998) ในกระบวนการกำหนดว่าประเด็นใดเป็นปัญหาความมั่นคงนั้น “ความมั่นคงวิวัฒน์” คือ การขยับประเด็นปัญหาสาธารณะที่อยู่ในการเมืองแบบปกติให้ขึ้นมามีความหมายใหม่และอยู่ในวาระความมั่นคงด้วยการใช้วาทกรรมว่าประเด็นดังกล่าวเป็นภัยคุกคามที่ดำรงอยู่จริง ด้วยเหตุนี้การกำหนดใช้มาตรการพิเศษและฉุกเฉินจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความชอบธรรม

กระบวนการประกอบสร้าง “ความมั่นคง” (Securitization) (Wongsawangpanich, 2021) อันได้แก่ กระบวนการที่ทำให้ประเด็นหนึ่ง ๆ กลายเป็นเรื่องความมั่นคงของประเทศ ทั้ง ๆ ที่เรื่องนั้นมีความเป็นการเมือง ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือหรือถกเถียงถึงนิยามความหมาย รวมถึงวิธีการรับมือกับเรื่องดังกล่าว กระบวนการประกอบสร้างความมั่นคงเริ่มจากวาทกรรม (Speech Acts) แปลไทยเป็นไทยคือ คำพูดสื่อสารเพื่อโน้มน้าว ชื่นนำ หรือสร้างความนิยมให้แก่ความเชื่อบางอย่าง ผู้พูดมักอาศัยเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และกรอบทางวัฒนธรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดทางสังคมของผู้ฟังอยู่ก่อนแล้ว เรื่องเล่าเกี่ยวกับความมั่นคงจึงทรงพลังทางวัฒนธรรม และผูกโยงอยู่กับวาทกรรมชุดอื่น ๆ เสมอ

แนวคิดและทฤษฎีด้านความมั่นคง

Buzan (2014) ได้วิเคราะห์ระดับของความมั่นคงว่าสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล (Individual Security) ระดับชาติ (National Security) และระดับระหว่างประเทศ (International Security) พร้อมทั้งกล่าวว่าแนวคิด เกี่ยวกับความมั่นคงจะต้องมองในภาพรวมให้เห็นว่าความมั่นคงทั้ง 3 ระดับ มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น การพิจารณาความมั่นคงในระดับใดระดับหนึ่งได้อย่างถ่องแท้จะต้องพิจารณาความสัมพันธ์กันอีก 2 ระดับด้วย หากจะพิจารณาเฉพาะความมั่นคงในระดับใดระดับหนึ่งอย่างเป็นเอกเทศ ก็จะได้แนวความคิดที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง

จุลชีพ ชินวรรณ (2547) กล่าวว่าความมั่นคง (Security) เป็นแนวคิดที่สำคัญอีกแนวคิดหนึ่งในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยทั่ว ๆ ไปมัก หมายถึง ความเป็นอิสระหรือสภาวะปลอดจากภัยคุกคามต่อคุณค่าที่สำคัญ ในระยะแรก ๆ แนวคิด “ความมั่นคง” ก็ได้รับอิทธิพลจากสงครามเย็นและสำนักมองโลกตามจริง (Realist) เช่นเดียวกับแนวคิด “ยุทธศาสตร์” เพียงแต่ความมั่นคง เน้นมิติทางทหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยคุกคามทั้งจากอาวุธยุทธศาสตร์หรืออาวุธนิวเคลียร์และอาวุธในแบบ (Conventional Weapons) อื่น ๆ ด้วย รัฐจะมั่นคงก็ต่อเมื่อไม่เผชิญกับภัยคุกคามที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าที่มีความสำคัญยิ่ง อีกทั้งต้องสามารถที่จะรักษาคุณค่าเหล่านี้ได้ถ้าถูกทำลาย ดังนั้น ความมั่นคงในความหมายแคบจึงเกี่ยวข้องกับความสามารถของรัฐและสังคมที่จะรักษาเอกลักษณ์อย่างมีอิสรภาพและบูรณภาพ นั่นคือป้องกันเอกราชอธิปไตยบูรณภาพแห่งดินแดนและเอกลักษณ์ทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยเน้นการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำสั่ง ข้อสั่งการ นโยบายและมาตรการที่ออกมาบังคับใช้ให้ห้วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2564 มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการค้นคว้าข้อมูลจากคำประกาศ แถลงการณ์ ข้อกำหนด คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ศบค. รวมไปถึงคำสั่งของคณะกรรมการ ศบค. ในระดับต่าง ๆ ทั้งส่วนกลาง และระดับจังหวัด ที่มาจากกลไกการทำงาน ศบค.

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ ภาคนิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อนำมาวิเคราะห์และอธิบาย

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรวบรวมนำมาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ใช้กรอบการวิเคราะห์ 3 มิติ ของ Fairclough เพื่อเรียบเรียงและนำเสนอให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาต่อไป

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. ข้อมูลเอกสาร

1) คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่เกี่ยวข้องกับการระบาดของโรคโควิด 19 แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี ข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 และประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา

2) เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น ข้อมูลโครงสร้างการทำงานของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้ง ศบค. ส่วนกลางที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และศบค.มท. ระดับจังหวัดที่มีกระทรวงมหาดไทยดูแลรับผิดชอบ

2. ข้อมูลการแถลงสถานการณ์โควิด-19

1) ข้อมูลการแถลงสถานการณ์โควิด-19 ของทีมโฆษก ได้แก่ นายแพทย์ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน โฆษก ศบค. และแพทย์หญิงอภิสมัย ศรีรังสรรค์ ผู้ช่วยโฆษก ศบค. ที่มีการชี้แจงเหตุผลในการประกาศในข้อกำหนดหรือคำประกาศต่าง ๆ ที่สำคัญ

2) ข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ตที่ได้มีการรวบรวมบทสัมภาษณ์ บทวิเคราะห์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

วิธีการคัดเลือก

1. การคัดเลือกคำสั่งคณะกรรมการ ศบค. ชุดใหญ่ (ส่วนกลาง) ที่สำคัญ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกคำสั่งนายกรัฐมนตรี และข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 ที่ลงนามโดยพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา และประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ที่มีวาทกรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและสาระสำคัญของมาตรการทางกฎหมายหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐบาล ในห้วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงสิงหาคม พ.ศ. 2564

2. การคัดเลือกคำสั่ง ศบค. ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกคำสั่งของศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรคของกระทรวงมหาดไทยที่เป็นคำสั่งออกโดยปลัดกระทรวงมหาดไทยในฐานะหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน และคำสั่งคณะกรรมการโรคติดต่อระดับจังหวัด ในห้วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงสิงหาคม พ.ศ. 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาและใช้ข้อมูลคำสั่งคณะกรรมการ ศบค. ชุดใหญ่ (ส่วนกลาง) ที่ประกาศในห้วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2564 ได้แก่ คำสั่งนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2563 -2564 จำนวน 53 ฉบับ (มีนาคม พ.ศ. 2563 - สิงหาคม พ.ศ. 2564) และข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 จำนวน 32 ฉบับ (มีนาคม พ.ศ. 2563 – สิงหาคม พ.ศ. 2564) นำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นภาษาในตัวบท (Text) จากการเลือกและเรียบเรียงถ้อยคำในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นวัจนกรรมทางภาษาที่รัฐใช้สื่อสารและแสดงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับภาครัฐผ่านกลไก ศบค. ในการยกระดับสถานการณ์ฉุกเฉินของโควิด-19 ให้เทียบเท่ากับภาวะสงคราม ซึ่งมีแตกต่างกับวิกฤตการณ์แบบอื่น ๆ เช่น เกิดอุทกภัยหรือแผ่นดินไหว

2. การวิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างความมั่นคง (Securitization) ของรัฐที่ใช้ ศบค. เป็นผู้สื่อสารผ่านการแถลงการณ์ประจำวัน เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนด้วยการยกประเด็นการแพร่ระบาดโควิด-19 เป็นภัยคุกคามประเทศ และเป็นสถานการณ์ที่ไม่ปกติจำเป็นจะต้องมีการประกาศคำสั่งและข้อกำหนดต่าง ๆ ในลักษณะพิเศษเพื่อแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ด้วยความชอบธรรมทางการเมือง

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเขียนบรรยายผลการศึกษาประกอบข้อมูลตาราง ข้อมูลแผนภาพแสดงรายละเอียดต่าง ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดจากการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) และการวิเคราะห์จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. บริบทที่มาและปัจจัยแวดล้อมของการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่านศบค. ผลการวิจัยพบว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 รัฐถือว่าเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threats) ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโลก และยังก่อให้เกิดแนวความคิดและพฤติกรรมของประชาคมโลกที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งพฤติกรรมในระยะสั้นและบางพฤติกรรมจะคงอยู่อย่างถาวร แบบความปกติในรูปแบบใหม่ (New Normal) ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับสังคม ไปจนถึงระดับประเทศ อันส่งผลให้เกิดความมั่นคงของโลกที่เปลี่ยนไปจากเดิม การวิเคราะห์ในมุมมองความมั่นคง (security) จะพบว่าวิกฤตโควิด-19 เป็นภัยคุกคามที่เกิดจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ไม่ได้มุ่งรุกรานหรือยึดครองดินแดนของรัฐ แต่คุกคามต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งหากรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว นอกจากประชาชนจะขาดความปลอดภัยและไม่มีความสุขแล้ว รัฐบาลก็จะเกิดความสั่นคลอนตามไปด้วย

รัฐจึงมีความพยายามในการใช้อำนาจรัฐโดยการใช้กระบวนการผลิตสื่อตัวบทที่ปรากฏในการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองนั้นถูกนำเสนอโดยทีมโฆษกของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) มีความพยายามนำเสนอความรู้ ความเชื่อ เหตุผล อัตลักษณ์ รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างผู้นำเสนอตัวบท (ทีมโฆษก) และผู้รับสาร (ประชาชน) โดยมีการใช้คำศัพท์ เป็นวิธีสำคัญที่ใช้เพื่อเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับโควิด 19 ในคำสั่งของ ศบค. ส่วนกลางและ ศบค. ส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย 1) เพื่อแสดงว่าหน้าที่ควบคุมจัดการโรคเป็นของรัฐ 2) เพื่อบอกว่ามีสิ่งที่จะช่วยป้องกันโรค 3) เพื่อแสดงสาเหตุของโรคหรือการแพร่ระบาด 4) เพื่อกำหนดคำศัพท์แสดงข้อเสียของโรคโควิด 19 5) เพื่อแสดงสถานภาพของประชาชนในช่วงโรคระบาด 6) เพื่อแสดงการสั่งสอนตักเตือนประชาชนในสถานการณ์โรคระบาด 7) เพื่อแสดงการลดทอนปัญหาโรคโควิด 19 ระบาด 8) เพื่อสร้างสภาวะร่วมระหว่างรัฐกับประชาชนเพื่อการควบคุมจัดการโรคโควิด 19 9) เพื่อกำหนดคำศัพท์เกี่ยวกับอาการของโรคโควิด 19 และ 10) เพื่อกำหนดให้โรคโควิด 19 เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ในสังคม ขณะเดียวกัน มีการใช้ประโยคเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับการจัดการควบคุมจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19 ในกลไก ศบค. นี้มีการใช้ประโยคชนิดต่าง ๆ โดยแบ่งประโยคตามการเชื่อมความรูปประโยคที่พบ คือ ประโยคเป็นเหตุเป็นผล ประโยคคล้ายตาม ประโยคขัดแย้ง ประโยคแสดงเงื่อนไข และประโยคบอกเป้าหมายหรือที่มา

2. การใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่าน ศบค. ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและสังคม ผลการวิจัยพบว่า กลไกการใช้อำนาจรัฐเพื่อสร้างความชอบธรรมโดยใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ส่งผลกระทบต่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนและจำกัดสิทธิอำนาจของประชาชน โดยรัฐมีอำนาจในการกำหนดแนวทางหรือมาตรการต่าง ๆ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ และมีสถานะที่ดั่งามสูงส่งและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุของปัญหา แต่เป็นผู้ควบคุมจัดการปัญหา ส่วนประชาชนอยู่ในฐานะเป็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม จึงต้องได้รับการดักเตือน ควบคุม แนะนำ ให้ปฏิบัติตามมาตรการรัฐ เป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ อีกทั้งการปฏิบัติตามนโยบายรัฐถือเป็นการให้ความร่วมมือที่ดี เนื่องจากมาตรการหรือนโยบายรัฐถูกผูกโยงกับอุดมการณ์เรื่องชาติและการทำเพื่อชาติที่มักปรากฏในสื่อต่าง ๆ นอกจากนี้ ประชาชนถูกยอมรับว่าเป็นสาเหตุของปัญหาและมีหน้าที่จัดการแก้ไขปัญหามาตรการรัฐ วิธีโน้มน้าวประชาชนให้ปฏิบัติตาม คือ การสร้างมโนอุปลักษณ์ว่าโรคโควิด 19 เป็น “ศัตรู” หรือ “ข้าศึก” ที่ประชาชนมีหน้าที่ “ต่อสู้อย่างเข้มข้น” หรือใช้คำศัพท์ในเชิงต่อสู้ในกีฬาชกมวยว่า “การดอยาคก” ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของชาติ กล่าวได้ว่า ปัญหาโควิด 19 ถูกกระจายสู่คนในสังคมในฐานะพลเมืองของรัฐอย่างทั่วถึง

ผลการวิจัยนี้ได้ตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งมาโดยรัฐมีการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในการจัดการปัญหาสถานการณ์โควิด -19 ผ่านกลไก ศบค. ซึ่งรัฐมีการใช้อำนาจรัฐระบอบรวมศูนย์และรูปแบบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยโดยนำประเด็นด้านสาธารณสุขมากล่าวอ้างเป็นวาทกรรมทำให้เกิดข้อบกพร่องและความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นประเด็นปัญหาด้านกฎหมาย ที่ส่วนใหญ่เกิดจากการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ที่ไม่ตรงเจตนารมณ์ของกฎหมาย ปัญหาทางสังคมที่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างไร้ขอบเขต รวมไปถึงปัญหาการเมืองที่ใช้อำนาจรัฐจัดการกับผู้ที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจรัฐในช่วงการจัดการกับสถานการณ์โควิด-19 ขาดความชอบธรรม

อภิปรายผล

1. บริบทที่มาและปัจจัยแวดล้อมของการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่าน ศบค. พบว่า ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและนำกฎหมายต่าง ๆ มาใช้เพื่อจัดการกับสถานการณ์โรคระบาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ และประกาศ คำสั่งต่าง ๆ อันเป็นกฎหมายลำดับรองของ พ.ร.ก. ดังกล่าว หนึ่งในผลของชุดคำสั่งว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าว คือ การรวมอำนาจในการบริหารประเทศให้แก่นายกรัฐมนตรีแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งแม้แนวคิดการใช้อำนาจให้กับบุคคลเดียวผ่านสถาบันหรือกลไกอย่าง ศบค. บริหารประเทศเพื่อให้วิกฤตคลี่คลายลง จะได้รับการยอมรับจากนักทฤษฎีรัฐและแนวคิดว่าการจัดสร้างสถาบันของ L' Etat et Notion D' institution (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2548) โดยแนวคิดนี้เห็นว่าชาติหรือผู้นำประเทศจะผู้ก่อตั้งสถาบันภายใต้รัฐขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนที่ทำการแทนรัฐ อีกทั้งยังเป็นแนวปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่โบราณและยังปรากฏในระบบกฎหมายต่าง ๆ ของรัฐสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีบางคนเห็นว่าอำนาจดังกล่าวจำเป็นต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและการตรวจสอบตามหลักการถ่วงดุลและแบ่งแยกอำนาจ อีกทั้งแนวคิดดังกล่าวไม่สามารถแยกอำนาจทางการเมือง

ให้อิสระจากตัวบุคคล ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลอาจใช้อำนาจเกินขอบเขตของหลักการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีนักวิชาการพยายามแบ่งแยกอำนาจทางการเมืองออกจากตัวบุคคลอีกด้วย

2. การใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่าน ศบค. ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและสังคม พบว่า เมื่อพิจารณาข้อกำหนดที่ออกตาม พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) ในแง่กฎหมาย มาตรการปิดเมืองเป็นมาตรการที่ถือว่ากระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนค่อนข้างรุนแรง ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้สำหรับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ เป็นเครื่องมือจัดการกับสถานการณ์โรคโควิด 19 ซึ่งแม้จะให้ความสะดวกแก่รัฐบาลที่สามารถใช้ “อำนาจพิเศษ” ได้อย่างกว้างขวางสอดคล้องกับทฤษฎีสถานะยกเว้น (State of Exception) ซึ่งเป็นเรื่องของการเอาอำนาจไปรวมศูนย์ไปไว้กับผู้ปกครองเพียงคนเดียว เพื่อใช้อำนาจพิเศษนั้นในการจัดการแก้ไขปัญหาบางสถานการณ์ และผลในแง่ผลกระทบต่อประชาชนนั้นพบว่า มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของศูนย์นโยบายเพื่ออนาคต (2564) ที่ศึกษาเรื่องโควิด-19 การล็อกดาวน์ และผลกระทบต่อเศรษฐกิจปากท้องของประชาชน ได้แสดงให้เห็นผลว่า มาตรการล็อกดาวน์ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเดินทาง ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและปากท้อง และผลกระทบต่อการทำงานอย่างมาก ถึงแม้มีการให้เงินเยียวยาสำหรับ 9 กิจกรรม ซึ่งจะไม่สอดคล้องกับผลกระทบที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ เป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นการให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหาร แต่ไม่ได้วางมาตรการเพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจดังกล่าวไว้ด้วย การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจึงเป็นประเด็นทางนโยบาย กล่าวคือ ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของรัฐบาลว่าจะเยียวยาหรือไม่อย่างไร ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขใด มากกว่าจะเป็นสิทธิเรียกร้องทางกฎหมายของผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะที่ประเทศไทยเพียงประเทศเดียวภายในสหราชอาณาจักรพบว่า งานวิจัยของ Stephen Thomson และ Eric C Ip (2020) รัฐบาลอังกฤษพยายามการจัดตั้งสภาพเสถียรภาพส่วนบุคคลเพื่อจัดการกับปัญหาโรคระบาดโควิด 19 ซึ่งผลการวิจัยของ Stephen Thomson และ Eric C Ip เห็นว่าการกระทำดังกล่าวถือเป็นแบบอย่างที่ดีอันตรงต่อระบอบประชาธิปไตย ในการจำกัดเสรีภาพของพลเมือง เสรีภาพขั้นพื้นฐาน จริยธรรมในการดูแลสุขภาพและศักดิ์ศรีของมนุษย์

จากการวิเคราะห์ปฏิบัติการทางสังคม พบว่าชุดคำสั่งของ ศบค.ในการจัดการกับโรคโควิด 19 กับสอดคล้องกับชุดความคิดแบบดั้งเดิมในสังคมไทย คือ แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ชาติ โดยรัฐมีสถานะเหนือกว่าแยกออกจากประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญข้าว คงเดชา (2563) เห็นว่ารัฐมีหน้าที่รับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน โดยใช้กระบวนการประกอบสร้างความมั่นคงเพื่อเปิดโอกาสให้มีการใช้สถานะฉุกเฉินที่อยู่เหนือการควบคุมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เพื่อจัดการกับปัญหาโดยมีหน้าที่ในการเสริมสร้างสาธารณสุขให้ทุกกลุ่มคนภายในประเทศสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐ ควรสร้างตัวบทวาทกรรม ที่คำนึงถึงการเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อสร้างการยอมรับ และการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ประชาชน และ/หรือ ผู้มีส่วนได้เสีย ควรมองกลไกการทำงานของ ศบค. ที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลในหลายแง่มุม เพื่อให้เกิดมุมมองที่รอบด้าน และเข้าใจความเป็นกลไกเชิงสถาบันภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความพึงพอใจ และรูปแบบการนำเสนอตัวบทชุดคำสั่งของ ศบค. เพื่อให้ทราบถึงผลตอบรับ และการรับรู้และทัศนคติของประชาชน ที่มีต่อภาพรวมการสื่อสาร และวาทกรรมการใช้อำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในการจัดการสถานการณ์อื่น ๆ ของ ศบค.

2. ควรเพิ่มเติมการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่มิใช่ ศบค. เพื่อเป็นข้อมูลปฐมภูมิ สำหรับกระบวนการผลิตตัวบทวาทกรรมในฐานะผู้นำเสนอตัวบทหลัก

3. ควรศึกษาการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เพื่อเปรียบเทียบระหว่างชุดคำสั่งของ ศบค. กับชุดคำสั่งการจัดการปัญหาโควิดของประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งอาจใช้การนำเสนอวาทกรรมในรูปแบบเดียวกัน เพื่อเปรียบเทียบดูความแตกต่างและผลสำเร็จในการจัดการปัญหา

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2548). *แนวความคิดว่าด้วยรัฐ* (ตอนที่ 1). ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=295>
- ขวัญข้าว คงเดชา. (2563). *ไวรัสสู่อันและการแพร่กระจายของอำนาจรัฐ*. สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- จุลชีพ ชินวรรณโณ. (2547). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถาวร เกียรติทับทิว. (2546). หลักการแบ่งแยกอำนาจและความสัมพันธ์ขององค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยตามแนวคิดของมองเตสกีเออ. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 43(3), 155-184.
- ภาราดา ชัยนิคม. (2560). *รัฐไทยกับกรอบแนวคิดภัยความมั่นคงรูปแบบใหม่* (การศึกษาอิสระรัฐศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

ภูมิใจ เลขสุนทรการ ปิยะนุช ปิ๋บัว และศิริสีย์ สิริโรจน์บริรักษ์. (2560). แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและ

- สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา: กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเชียงรายหลวงน้ำทา-สิบสองปันนา-เชียงตุง. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 8(1), 49-67.
- รุ่งฤทธิ์ เพชรรัตน์. (2564). พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และ ศบค. จะมีไว้ทำไม หากแก้ไข พ.ร.บ.โรคติดต่อ และสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุข. ค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2564, จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/speak/100495>
- วีระ เลิศสมพร. (2562). *รัฐบาลไทยกับความชอบธรรมทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วิชญ์ เครื่องาม. (2530). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณการ.
- ศูนย์นโยบายเพื่ออนาคต. (2564). *โควิด-19 การล็อกดาวน์ และผลกระทบต่อเศรษฐกิจปากท้องของประชาชน*. ค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2564, จาก <https://think.moveforwardparty.org/article/economy/1453/#1>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2563). *ปัญหาการกักตุนสินค้าจำเป็นในช่วงวิกฤติการโควิด-19. โครงการประเมินผลกระทบของโควิด-19 ต่อสังคมและเศรษฐกิจ (รายงานการวิจัย)*. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2563). *หนังสือแจ้งมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2561). *หลักการแบ่งแยกอำนาจ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Andersson, S. & Heywood, P. M. (2009). *The Politics of Perception: Use and Abuse of Transparency International's Approach to Measuring Corruption*. Research December 15, 2022, from <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2008.00758>
- Buzan, B. (2014). *An Introduction to the English School of International Relations*. Massachusetts: Polity Press.
- Buzan, B., Waeber, O. & Wilde, J. de. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner.
- Guo, B. (2003). Political Legitimacy and China's Transition. *Journal of Chinese Political Science*, 8, 1-25.
- Johns Hopkins CSSE. (2021). *อัปเดตสถานการณ์ ไวรัสโคโรนา โดย Johns Hopkins CSSE*. ค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.terrakkk.com/page/coronavirus>
- Shively, W. P. (2003). *Power and Choice: An Introduction to Political Science*. New York: McGraw Hill.
- Sternberger, D. (1968). Legitimacy. In D.L. Sills (Ed.). *International Encyclopedia of the Social Sciences* Vol. 9 (244). New York: Macmillan.

- Thomson, S. & Ip, E. C. (2020). COVID-19 emergency measures and the impending authoritarian pandemic. *Journal of Law and the Biosciences*, 7(1), 1-33.
- Waever, O. (1995). *Securitization and Desecuritization*. in On Security, eds. Ronnie D. Lipschutz. New York: Columbia University Press.
- Wongsawangpanich, K. (2021). *Securitization: อำนาจการแพทย์ในฐานะความมั่นคงใหม่ และความไม่ไปไหนของทหารไทย*. ค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2021 จาก, <https://thematter.co/thinkers/securitization-medic-covid/144201>

การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคคล และประสิทธิผลการปฏิบัติงาน
ของพนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์
Management Personal Development and Operational Efficiency
of Auto Parts Factory Employees

พรศักดิ์ พรสุขสว่าง¹, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล², สโรชนี ศิริวัฒนา³ และ สุดา สุวรรณภิรมย์⁴

Pornsak Pornsuksawang¹, Chandej Charoenwiriyakul², Srochinee Siri wattana³

and Suda Suwannapirom⁴

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3,4}

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand^{1,2,3,4}

E-mail: s63563827028@ssru.ac.th¹

Received: 2023-09-06; Revised: 2023-09-22; Accepted: 2023-09-23

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคคลของพนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ และ 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ หัวหน้างานและพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอะไหล่ทดแทน จำนวน 400 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ T-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงงานอะไหล่รถยนต์มีการบริหารจัดการของโรงงานอะไหล่รถยนต์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบังคับบัญชามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการวางแผน ด้านการควบคุม ด้านการจัดองค์กร และด้านการประสานงาน ตามลำดับ การพัฒนาบุคคลของโรงงานอะไหล่รถยนต์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านทักษะ ด้านวิธีการทำงาน และด้านทัศนคติ ตามลำดับ และ 2) พนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ผู้ประกอบการโรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการองค์กร และการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาบุคคล เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานและองค์กรมากขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การพัฒนาบุคคล, ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน

Abstract

This Article aimed to 1) study the level of management and personnel development of employees in auto parts factories and 2) compare personal factors of employees with operational efficiency. The research model is quantitative research. The sample group was 400 supervisors, and the parts manufacturing industry employees used a specific selection method. The research instruments were questionnaires, frequency analysis, percentage, t-test, and one-way analysis of variance.

The research showed that 1) the auto parts factory had a high overall management level, the commanding aspect had the highest average, followed by the planning aspect, control side organization, and coordination. The overall development of the auto parts factory's personnel was high. The knowledge aspect had the highest average, followed by skills and working methods. And attitude aspects, respectively, and 2) auto parts factory employees with gender, age, status, education level, and average monthly income were different. The operational efficiency was significantly different at the 0.05 level the findings from this research. Auto parts factory operators can use it as a guideline to improve organizational management and set personal development strategies to be more effective for the performance of employees and the organization.

Keywords: Management, Personnel Development, Operational Efficiency

บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศไทยเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จากการนำชิ้นส่วนยานยนต์ประเภท CKD (Complete Knock Down) จากยุโรปและญี่ปุ่นเข้ามาประกอบเป็นรถยนต์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการผลิตและใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศเพื่อตอบสนองความต้องการทดแทนการนำเข้า อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยจึงเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้อุตสาหกรรมยานยนต์ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมอื่น กล่าวคือ ต้องลดจำนวนแรงงาน ลดกำลังการผลิต หยุดสายการผลิตและปิดกิจการไปบางส่วน แต่อุตสาหกรรมยานยนต์สามารถปรับตัวอย่างรวดเร็ว โดยมุ่งเน้นการผลิตเพื่อการส่งออกมากขึ้น เมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัวและนักลงทุนมีความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจดีขึ้นส่งผลให้การจำหน่ายยานยนต์ภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้นทำให้อุตสาหกรรมยานยนต์มีการขยายตัวและมีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น ปัจจัยสำคัญของการเจริญเติบโตในอุตสาหกรรมยานยนต์เกิดจากการที่ผู้ผลิตได้ร่วมทุนกับผู้ผลิตยานยนต์ระดับโลก ให้เข้ามาลงทุนเพื่อใช้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออก นอกจากนี้สภาพทางภูมิศาสตร์ ทักษะแรงงานที่เหมาะสม โครงสร้างพื้นฐานที่ดีและมาตรการ

สนับสนุนต่าง ๆ จากภาครัฐ ทำให้ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการขนาดระดับโลกได้ย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทยเป็นจำนวนมาก (พอพันธ์ ยูวเกียรติกุล, 2559)

การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพนั้น การพัฒนาบุคลากรหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรจึงเป็นวิธีที่องค์กรควรให้ความสำคัญ เนื่องจากบุคลากรในองค์กรเป็นปัจจัยในการกำหนดความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากบุคลากรในองค์กรมีแรงจูงใจในการทำงาน ทুমเทร่างกายแรงใจให้แก่การปฏิบัติงาน ซึ่งจะผลักดันบุคคลแต่ละคนให้เกิดความต้องการที่จะทำงานเกิดความพยายามพากเพียรที่จะทำงาน จนสำเร็จลงด้วยมาตรฐานที่ดีเยี่ยม (วลัยพรรณ พรไพโรธสาร, 2559) นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมยานยนต์สถานประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์ส่วนใหญ่ คือ ปัญหาด้านคุณภาพของบุคลากรที่ขาดความรู้ ทักษะการทำงาน รวมถึงทัศนคติ ความอดทนต่อการทำงาน ขาดความมุ่งมั่นในการปรับปรุงการทำงาน การพัฒนาตนเอง การสื่อสาร เป็นต้น (บายศรี จันอาจ, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน แต่ละองค์กรจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาให้เหมาะสมกับทุนความรู้ของบุคลากรที่มีอยู่เดิม หน้าที่ความรับผิดชอบ คุณสมบัติเฉพาะของผู้ที่ปฏิบัติงาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมขององค์กร ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคคลของพนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในองค์กรของภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านั้นมีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติต่อการทำงานที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคคลของพนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการบริหารจัดการ

Robbins & Decenzo (2005) กล่าวว่า การจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กร มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ กระบวนการ (process) ประสิทธิภาพ (efficiency) และประสิทธิผล (effectiveness) ซึ่งกระบวนการ (process) หมายถึง หน้าที่ต่าง ๆ ด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การโน้มน้าองค์กร และการควบคุม สอดคล้องกับ Koontz (1968) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุ

สิ่งของ เป็นอุปกรณ์การจัดการ และ Griffin (1999) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง กรอบแนวคิดความรู้ และการกำหนดแนวทางในการจัดองค์กร รวมทั้งเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการคือกระบวนการที่เน้นการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้ทรัพยากรและคนในองค์กรให้เต็มประสิทธิภาพ เพื่อให้งานที่ทำมีประสิทธิภาพและสร้างค่าเพิ่ม และเน้นการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยใช้กรอบแนวคิดความรู้และการกำหนดแนวทางในการจัดองค์กร เพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรในระยะยาว ทั้งนี้ มีองค์ประกอบสำคัญของการบริหารจัดการได้แก่ กระบวนการ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ที่มีบทบาทในการสร้างความสำเร็จและความเจริญขององค์กรในระยะยาว

แนวคิดการพัฒนาบุคลากร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2559) กล่าวว่า การบริหารบุคลากร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ผู้บริหารใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการพิจารณาบุคลากร เพื่อสรรหา เพื่อบรรจุแต่งตั้งบุคลากรที่มีความสามารถ มีความเหมาะสมเข้ามาทำงานในหน่วยงาน และขณะปฏิบัติงานก็ได้มีการดำเนินการในการจัดทำประวัติ การพัฒนา และการบำรุงรักษาบุคคล เพื่อให้บุคคลสามารถ ปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ มีขวัญกำลังใจในการทำงาน รวมทั้งการให้ผู้ที่พ้นจากงานสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้ นอกจากนิยามข้างต้นแล้ว การพัฒนาบุคลากรยังมีส่วนสำคัญอื่น ๆ ที่ควรพิจารณา คือ

1. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง โดยการพัฒนาบุคลากรเริ่มต้นจากกระบวนการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งที่เหมาะสม การคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถและความเหมาะสมสำหรับหน้าที่ที่เสนอขึ้นมาเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การพัฒนาต่อไปเป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ
2. การสร้างประวัติและบันทึกข้อมูล โดยการบริหารบุคลากรรวมถึงการสร้างและบันทึกประวัติการทำงานของบุคลากร เพื่อให้สามารถติดตามและประเมินผลงานได้อย่างเหมาะสม
3. การพัฒนาบุคลากร โดยการให้โอกาสและทราบถึงการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะแก่บุคลากร เช่น การให้ความรู้ใหม่ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และโครงการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ
4. การบำรุงรักษาบุคคล โดยการสนับสนุนและดูแลความเป็นอยู่ของบุคลากร เพื่อให้พวกเขามีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี นั้นส่งผลให้พวกเขาทำงานได้ดีและมีความผูกพันต่อองค์กร
5. การสนับสนุนและกำหนดเป้าหมาย โดยการเตรียมความพร้อมและการสนับสนุนให้บุคลากรมีเป้าหมายในการทำงาน เพื่อเพิ่มผลผลิตและความมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กร
6. การจัดการประสิทธิภาพและการประเมินผล โดยการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร เพื่อปรับปรุงกระบวนการและโครงการในอนาคต

สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการหนึ่งครั้ง แต่เป็นการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และปรับตัวในองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรเติบโตและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ประสิทธิผลขององค์กร

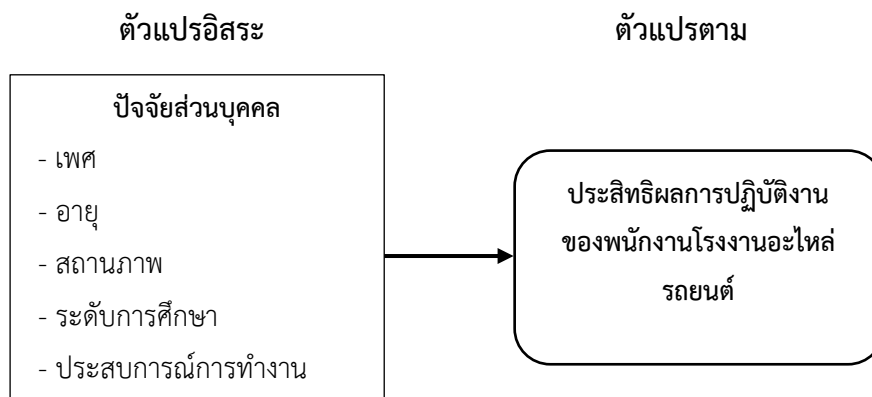
ประสิทธิผลขององค์กรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อความเสถียรและความเจริญขององค์กรในระยะยาว ในทฤษฎีของ Lawrence & Lorsch (1967) พบว่า องค์กรที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสามารถในการปรับตัวและสร้างการสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นี่เป็นเหตุผลที่ทำให้องค์กรเหล่านี้มักมีความได้เปรียบในการประสานงานและปรับเปลี่ยนเพื่อให้สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมได้ดีกว่าองค์กรคู่แข่ง องค์กรที่ประสบความสำเร็จที่สุดมักมีความสามารถในการรักษาความแตกต่างของโครงสร้างภายในให้สอดคล้องกับความแตกต่างของสภาพแวดล้อมภายนอก นี่คือความสามารถในการปรับเปลี่ยนและประสานการทำงานของส่วนต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

แนวคิดที่ Schein (1970) นำเสนอเกี่ยวกับการประสานงานภายในองค์กร เป็นกระบวนการที่เรียกว่า “การบริหารการประสานงาน” (Coordination Management) ซึ่งเป็นประสิทธิภาพมากในการปรับตัวและรองรับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมภายนอก การประสานงานนี้ทำให้องค์กรมีความยืดหยุ่นในการรับมือกับความหลากหลายและความซับซ้อนของงานและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประสิทธิผลของการบริหารการประสานงานส่งผลให้องค์กรสามารถดำเนินงานอย่างเชื่อมต่อและมีประสิทธิผลมากขึ้น นี่คือเหตุผลที่การทำงานร่วมกันของส่วนต่าง ๆ ในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้งานของแต่ละส่วนไม่ขัดแย้งกัน และสนับสนุนความสำเร็จขององค์กรโดยรวม การบริหารการประสานงานมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น การกำหนดและการสื่อสารเป้าหมายที่ชัดเจน การจัดการข้อมูลและการสื่อสารให้ทุกคนมีความเข้าใจ การสร้างโครงสร้างที่ทำให้งานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการทำงานร่วมกัน และการให้สนับสนุน และการพัฒนาทักษะในการประสานงาน ในยุคที่สารสนเทศและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารการประสานงานยังมีความสำคัญ เนื่องจากองค์กรต้องรับมือกับประสบการณ์ที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การบริหารการประสานงานเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมั่นคง และมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า ความสามารถในการประสานและปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความสำเร็จและประสิทธิผลขององค์กร และความคิดนี้เป็นสิ่งที่ต้องถูกพิจารณาและนำเข้าสู่กระบวนการบริหารองค์กรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้องค์กรสามารถเจริญเติบโตและรักษาความสำเร็จในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคคล และประสิทธิผลการปฏิบัติงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ หัวหน้างานและพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอะไหล่ทดแทนของบริษัทง่วนอุตสาหกรรม (1990) จำกัด กรุงเทพมหานคร บริษัท ช.ชัยชนะกิจ จำกัด จังหวัดสมุทรสาคร และบริษัท ซีแอลเอ็นจีเนียร์ จำกัด จังหวัดชลบุรี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง 388 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูล 400 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นระบบกับโรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์ที่มีขบวนการผลิต กรรมวิธีการผลิต ที่ใกล้เคียงกัน และเป็นบริษัทขนาดเล็กที่ดำเนินการเป็นธุรกิจครอบครัว และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ และส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคคล และประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำตอบแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด (rating scales) โดยค่าความเชื่อมั่น (reliability) ตามเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha - coefficient) ตามวิธีของครอนบาคของแบบสอบถามการวิจัยทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.840

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามหัวหน้างานและพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอะไหล่ทดแทนของบริษัท จงนำอุตสาหกรรม (1990) จำกัด กรุงเทพมหานคร บริษัท ช.ชัยชนะกิจ จำกัด จังหวัดสมุทรสาคร และบริษัท ซีแอล เอ็นจิเนียริง จำกัด จังหวัดชลบุรี โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร รายงาน งานวิจัย ข้อมูลที่รวบรวมได้จากหน่วยงานราชการและเอกชน และข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคคล และประสิทธิผลการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ด้วย Independent T-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA: F-test)

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ ทั้งหมด 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงาน 4-6 ปี และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 – 20,000 บาท

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า โรงงานอะไหล่รถยนต์มีการบริหารจัดการของโรงงานอะไหล่รถยนต์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.88$) รองลงมาคือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}=3.86$) ด้านการควบคุม ($\bar{X}=3.82$) ด้านการจัดองค์กร ($\bar{X}=3.80$) และด้านการประสานงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}=3.79$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ ภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	อันดับ
1. ด้านการวางแผน	3.86	0.61	มาก	2
2. ด้านการจัดองค์กร	3.80	0.69	มาก	4
3. ด้านการบังคับบัญชา	3.88	0.71	มาก	1
4. ด้านการประสานงาน	3.79	0.67	มาก	5
5. ด้านการควบคุม	3.82	0.68	มาก	3
เฉลี่ยรวม	3.83	0.60	มาก	

โรงงานอะไหล่รถยนต์มีการพัฒนาบุคคลของโรงงานอะไหล่รถยนต์ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ

ด้านทักษะ ($\bar{X}=3.80$) ด้านวิธีการทำงาน ($\bar{X}=3.61$) และด้านทัศนคติ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}=3.35$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนานุคคล

การพัฒนานุคคล ภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	อันดับ
1. ด้านความรู้	3.82	0.70	มาก	1
2. ด้านทักษะ	3.79	0.69	มาก	2
3. ด้านทัศนคติ	3.35	0.72	ปานกลาง	4
4. ด้านวิธีการทำงาน	3.61	0.67	มาก	3
เฉลี่ยรวม	3.64	0.54	มาก	

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า พนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับพนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน

ปัจจัยส่วนบุคคล		ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน				
		$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.	ผลทดสอบ
เพศ	ชาย	3.71	0.69	-2.241	0.026*	แตกต่าง
	หญิง	3.85	0.53			
อายุ	20-30 ปี	3.60	0.68	16.49	0.000*	แตกต่าง
	31-40 ปี	4.00	0.55			
	41-50 ปี	3.63	0.59			
	51 ปีขึ้นไป	3.25	0.48			
สถานภาพ	โสด	3.87	0.66	6.740	0.001*	แตกต่าง
	สมรส	3.63	0.57			
	หย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย	3.83	0.74			
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.60	0.60	30.604	0.000*	แตกต่าง
	ปริญญาตรี	4.09	0.57			
	สูงกว่าปริญญาตรี	3.53	0.68			
ประสบการณ์การทำงาน	น้อยกว่า 1 ปี	3.66	0.64	2.358	0.053	ไม่แตกต่าง
	1-3 ปี	3.81	0.67			
	4-6 ปี	3.83	0.66			

ปัจจัยส่วนบุคคล	ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน				
	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.	ผลทดสอบ
7-9 ปี	3.82	0.46			
มากกว่า 9 ปี	3.56	0.65			
ต่ำกว่า 15,000 บาท	3.61	0.71			
15,000-20,000 บาท	3.76	0.53			
รายได้เฉลี่ย 20,001-30,000 บาท	4.00	0.66	4.646	0.000*	แตกต่าง
ต่อเดือน 30,001-40,000 บาท	3.70	0.71			
40,001-50,000 บาท	3.94	0.35			
สูงกว่า 50,000 บาท	3.20	0.00			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า โรงงานอะไหล่รถยนต์มีการบริหารจัดการของโรงงานอะไหล่รถยนต์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงงานอะไหล่รถยนต์สามารถสั่งการให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สามารถบังคับบัญชาให้พนักงานร่วมมือกันทำงานเพื่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับมยุรี วรรณสกุลเจริญ และชาญณรงค์ รัตนพนากุล (2563) ศึกษาพบว่า ความสำเร็จขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ภายใต้สภาวะของการเปลี่ยนแปลงอย่างสูงนั้น ผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็คือ ผู้นำที่มีลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ขององค์กร และก่อให้เกิดประสิทธิผลเป็นอย่างดีแก่องค์กร และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ คาร์มณ เพียรภาณุ (2558) กล่าวไว้ว่า หลักการมีผู้บังคับบัญชาคนเดียวหรือมีเอกภาพในการบังคับบัญชา (Principle of unity of command) ถือว่าผู้บังคับบัญชาควรปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันความสับสน โดยแต่ละบุคคลต้องทราบอย่างชัดเจนว่า ตนต้องรายงานการปฏิบัติงานขึ้นตรงต่อใคร หรือรับคำสั่งการปฏิบัติงานหรือรับผิดชอบในการทำงานขึ้นตรงต่อผู้บังคับบัญชาคนใด

โรงงานอะไหล่รถยนต์มีการพัฒนาบุคคลของโรงงานอะไหล่รถยนต์ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องมาจากการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้แก่พนักงาน ซึ่งความรู้จะนำไปสู่การมีความรู้ความสามารถและความชำนาญในวิชาชีพ ซึ่งโรงงานอะไหล่รถยนต์มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้พนักงานพยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำงานของระบบงานต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ วรารัตน์ ชูทอง (2561) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยต่อการพัฒนาศักยภาพข้าราชการศาลยุติธรรม ในเขตอำนาจศาลท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราชที่สำคัญคือ มีความต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและความสามารถของตนเองอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง และใกล้เคียงกับ สุกัญญา แก้วขาว, เฉลิมพงศ์ มีสมนัย

และจำเนียร ราชแพทยาคม (2561) พบว่า การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานได้รับการพัฒนาในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การพัฒนาด้านการส่งเสริมความรู้ ทักษะ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาศักยภาพเพื่อสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น และยังสอดคล้องกับ Dubois (2004) กล่าว ไว้ว่า ความรู้เป็นองค์ประกอบเฉพาะของบุคคล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเนื่องมาจากความแตกต่างทางเพศของพนักงานทำให้ประสิทธิผลการปฏิบัติงานแตกต่างกันไป โดยพบว่าเพศหญิงมีประสิทธิผลการปฏิบัติงานสูงกว่าเพศชายอาจเป็นเพราะเพศหญิงเป็นเพศที่มีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน พนักงานที่มีอายุ 31-40 ปี ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจสูงในการทำงานอีกทั้งสถานภาพโสดทำให้สามารถทุ่มเทกับงานได้อย่างเต็มที่ไม่ต้องกังวลกับปัญหาครอบครัวเหมือนกับพนักงานที่สมรสแล้วและระดับการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้พนักงานมีวิสัยทัศน์ในการทำงานที่กว้างและอาจสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้มากกว่า รวมถึงพนักงานที่มีรายได้เฉลี่ยในระดับปานกลางก็จะทำให้สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ต้องกังวลกับรายรับรายจ่ายต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันสามารถวางแผนเวลาการทำงานได้ดีกว่าซึ่งแตกต่างจาก วรารัตน์ ชูทอง (2561) ศึกษาพบว่า อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง เวลาทำงาน สถานภาพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิผลและศักยภาพของบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และสอดคล้องกับ มารวย วิชาญยุทธนากุล (2560) ได้ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่โรงแรมปัจจุบัน แตกต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับ วัชรระ แยมชู (2563) ได้ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีเพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกัน มีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป

จากการศึกษาการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคคล และประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ของพนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ จากกลุ่มตัวอย่างคือ หัวหน้างานและพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอะไหล่ทดแทน จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า การบริหารจัดการของโรงงานอะไหล่รถยนต์ และการพัฒนาบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังพบอีกว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ผู้ประกอบการโรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการองค์กร และการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาบุคคล เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานและองค์กรมากขึ้น และพนักงานโรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายและมีความสุขในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการของโรงงานอะไหล่รถยนต์ ด้านการประสานงานน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงงานอะไหล่รถยนต์จะต้องสร้างสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย โดยอาศัยความเข้าใจ หรือการตกลงร่วมกันมีการรวบรวมกำลังความคิด วิธีการเทคนิค และระดมทรัพยากรมาสนับสนุนงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเต็มใจที่จะทำงานร่วมกัน และการพัฒนาบุคคลของโรงงานอะไหล่รถยนต์ ด้านทัศนคติ น้อยที่สุด ดังนั้น องค์กรควรจะพัฒนาทัศนคติต่อองค์กรของพนักงานโรงงาน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ และด้านนโยบายการบริหารขององค์กรให้ดียิ่งขึ้นด้วย

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พนักงานโรงงานอะไหล่รถยนต์ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้บริหารโรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์ควรให้ความสำคัญกับพนักงานทุกคนอย่างเสมอภาค และควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานที่ต่างกัน เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลได้อย่างเหมาะสมตามสมรรถนะของบุคคล รวมทั้งการกำหนดขอบข่ายงานให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคคล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรที่จะศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของพนักงานโรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์ว่ามีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของพนักงานมากน้อยเพียงไร และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของพนักงาน ซึ่งจะทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพนักงานที่มีความเหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คารมณัฏ เพียรภาณุ. (2558). *ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พี. เค. อินเตอร์พริ้น.
- บายศรี จันอาจ. (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2559). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พอพันธ์ ยูวเกียรติกุล. (2559). การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการขนย้าย/เคลื่อนย้ายชิ้นส่วนและข้อมูลด้วยระบบ MIFC. *วารสารการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานรามคำแหง*, 3(1), 1-15.
- มยุรี วรรณสกุลเจริญ และชาญณรงค์ รัตนพนากุล. (2563). ประสิทธิภาพขององค์กร. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4(1), 193-204.
- มารวย วิชาญยุทธนากุล. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 5 ดาว* (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วรรัตน์ ชูทอง. (2561). *ปัจจัยต่อการพัฒนาศักยภาพข้าราชการศาลยุติธรรมในเขตอำนาจศาล ท้องที่จังหวัดนครราชสีมา* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- วลัยพรรณ พรไพโรธสาร. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มอะไหล่รถยนต์ จังหวัดนครราชสีมา* (การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- วัชร แยมชู. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานใหญ่* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุกัญญา แก้วขาว, เฉลิมพงศ์ มีสมนัย และจำเนียร ราชแพทยาคม. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 12(27), 111-121.
- Dubois, D. D. & Rothwell, W. J. (2004). *Competency-Based Human Resource Management* Palo Alto. CA: Davies - Black Publishing.
- Griffin, R.W. (1999). *Management* (6th ed.). USA: Houghton Mifflin.
- Koontz, H. (1974). *Principles of Management*. New York: McGraw Hill.
- Lawrence, P. R., & Lorsch, J. W. (1967). *Organization and environment*. Boston, MA: Cambridge.
- Robbins, S. P., & Decenzo, D. A. (2005). *Management* (6th ed.). New York: Prentice Hall.
- Schein, E. H. (1970). *Organizational Psychology* (2nd ed.). NJ: Prentice-Hall.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

อิทธิพลของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทและการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Influence of Structure of the Board of Directors and Corporate Social Responsibility Disclosure (CSR) on Firm's Value of The Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand

เบญจพร โมกขเวส

Benjaporn Mokkhavesa

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

School of Accountancy Sripatum University, Thailand

E-mail: benjaporn.mo@spu.ac.th

Received: 2023-05-20; Revised: 2023-09-28; Accepted: 2023-09-29

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทและการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมูลค่ากิจการวัดค่าโดยใช้อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น กำไรต่อหุ้น อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร และมูลค่าของกิจการ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 311 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2562-2564 โดยใช้สูตรเกรจซี่และมอนด์แกน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างคณะกรรมการบริษัท ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควบรวมตำแหน่งมีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่ากิจการซึ่งวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น กำไรต่อหุ้น อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร และมูลค่าของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และความเป็นอิสระของประธานกรรมการมีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่ากิจการซึ่งวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและกำไรต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วย ด้านชุมชนและสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่ากิจการซึ่งวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น กำไรต่อหุ้น อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรและมูลค่าของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่ากิจการซึ่งวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและกำไรต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: โครงสร้างคณะกรรมการบริษัท, การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม, มูลค่ากิจการ

Abstract

This Research Aims to Examine the Influence of the Structure of the Board of Directors and Corporate Social Responsibility Disclosure (CSR) on the Firm's Value of the Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand. For the Firm's Value by using Return on Equity (ROE), Earnings Per Share Ratio (EPS), Price to Earnings Per Share Ratio (PE), and Tobin's Q. This Research is Quantitative Research. The Sample consisted of 311 Companies Listed on the Stock Exchange of Thailand for the consecutive years 2019-2021, using Krejcie and Morgan's formula. Multiple Regression Analysis collected the data to test the Hypothesis at 0.01 and 0.05 level.

The research results were found as follows: The Structure of the Board of Directors with Chief Executive Officer Non-Duality has a Positive Influence on the Firm's Value by Return on Equity (ROE), Earnings Per Share Ratio (EPS), Price to Earnings Per Share Ratio (PE) and Tobin's Q there are statistically significant at 0.01 and 0.05. The Chairman's independence positively influences the Firm's Value by Return on Equity (ROE) and Earnings Per Share Ratio (EPS), which are statistically significant at 0.01. Corporate Social Responsibility Disclosure (CSR) with the Community has a Positive Influence on the Firm's Value by Return on Equity (ROE), Earnings Per Share Ratio (EPS), Price to Earnings Per Share Ratio (PE), and Tobin's Q there are statistically significant at 0.01 and 0.05. Corporate Social Responsibility Disclosure (CSR) with Product has a Positive Influence on the Firm's Value by Return on Equity (ROE) and Earnings Per Share Ratio (EPS), which are statistically significant at 0.01.

Keywords: Structure of the Board of Directors, Corporate Social Responsibility Disclosure, Firm's Value

บทนำ

สำหรับประเทศไทยตลาดทุนถือว่ามีความสำคัญเพราะเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญและปัจจุบันมีการขยายโครงสร้างและพัฒนาอย่างรวดเร็ว ตลาดทุนจึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจในการลงทุนและสร้างโอกาสได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า แต่การลงทุนในตลาดทุนยังเป็นการลงทุนที่มีความเสี่ยงควบคู่ไปกับผลตอบแทนที่จะได้รับ ดังนั้นการตัดสินใจลงทุนกับธุรกิจที่สามารถมีความน่าเชื่อถือหรือสร้างความเชื่อมั่นได้จากปัจจัยพื้นฐานจึงเป็นสิ่งที่นักลงทุนควรพิจารณา ปัจจุบันทุกภาคส่วนหันมาให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยเฉพาะในส่วนของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจและผลักดันให้ธุรกิจปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติที่ดี เนื่องจากเห็นถึงผลกระทบของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการทุจริต คอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใสทางการเงิน การจงใจบิดเบือนข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ส่วนตัวการตกต่งบัญชีเพื่อให้ราคาหุ้นสูงขึ้น จนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตการณ์ทางการเงิน นอกจากนี้การดำเนินธุรกิจแบบ

มีความรับผิดชอบต่อสังคมที่คำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรมก็เป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชนเช่นกัน ยิ่งในปัจจุบันมีคู่แข่งทางการค้าเพิ่มมากขึ้น ธุรกิจจึงมุ่งเน้นที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มของหุ้นและทำกำไรสูงสุดเพื่อตอบแทนผู้ถือหุ้น จนบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานของธุรกิจที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จนทำให้เกิดปัญหาตามมา จึงยิ่งสะท้อนให้สาธารณชนหันมาคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น (ณิษฐา กิรติอุไร, 2559)

การเชื่อมโยงเกี่ยวกับโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ากับการบริหารจัดการจึงเป็นปัจจัยสำคัญช่วยส่งเสริมการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุน และเป็นกลไกเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ธุรกิจ เพิ่มความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพด้านการบริหารจัดการในส่วนของการควบคุม ติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างโปร่งใส คณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารจะตัดสินใจเพื่อสร้างความมั่งคั่งและผลตอบแทนสูงสุดให้แก่ธุรกิจในระยะยาว ธุรกิจเกิดการเติบโต ลดโอกาสในการเกิดวิกฤตในอนาคตนำไปสู่มูลค่ากิจการที่เพิ่มขึ้น เป็นประเด็นที่ผู้บริหาร ผู้ถือหุ้นและนักลงทุนให้ความสำคัญไม่ต่างจากประเด็นด้านการเงินและผลตอบแทน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ammari, Kadria and Ellouze (2014) ค้นพบว่า การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้บริหารระดับสูงและประธานกรรมการ และขนาดคณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบในเชิงบวกกับอัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมและอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ทำนองเดียวกันกับผลการศึกษาของ Hussin and Othman (2012) พบว่า ธุรกิจที่มีประธานกรรมการที่เป็นกรรมการอิสระจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานซึ่งวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นที่สูงขึ้นและมีผลการดำเนินงานโดยรวมดีขึ้น อีกทั้งแนวคิดการเชื่อมโยงความรับผิดชอบต่อสังคมเข้ากับการบริหารจัดการซึ่งเป็นปัจจัยทำให้ธุรกิจก้าวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ จึงไม่ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่ต้องคำนึงถึงปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย หากธุรกิจจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งต่อตัวธุรกิจเองและต่อสังคม สำหรับประเทศไทยกระแสเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมได้แพร่หลายมากขึ้น ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้มีการจัดทำแนวทางการดำเนินงานที่มีเป้าหมายธุรกิจควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งมีการมอบรางวัล CSR Awards หรือรางวัลดีเด่นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกปีจนทำให้ภาคธุรกิจจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบหลากหลายมากขึ้น แต่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง ความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะนี้อาจขาดความต่อเนื่องและไม่ยั่งยืน (คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2565) สอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุกัญญา รักพานิชย์, สัจจา ดวงชัยอยู่สุข และวศินี ธรรมศิริ (2561) กล่าวว่า ธุรกิจจะเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มุ่งเน้นการให้ประโยชน์ต่อคน ชุมชนและสังคม ธุรกิจที่มีผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ดีจะมีความสามารถในการทำกำไรสูงกว่าธุรกิจที่มีผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับที่ต่ำกว่า

บทความวิจัยนี้เสนอโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทซึ่งเป็นกลไกช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ความสามารถในการทำกำไร ซึ่งจะส่งผลให้มูลค่ากิจการมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นได้จริงหรือไม่ รวมทั้ง

มุมมองที่ว่า การทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมจะส่งผลประโยชน์ตอบแทนและทำให้ธุรกิจเกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้จริงหรือไม่นั้น สำหรับประเทศไทยยังมีหลักฐานยืนยันไม่ชัดเจนมากนัก และส่วนใหญ่งานวิจัยที่ผ่านมาจะมักจะศึกษาการกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงานหรือมูลค่ากิจการ และศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำตัวแปรทั้งสองประเด็นหลักดังกล่าวมาทำการศึกษาซึ่งน่าจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจจึงทำการศึกษาเพื่อจะทดสอบความมีอิทธิพลของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทและความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อมูลค่ากิจการในบริบทของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยผลการศึกษาครั้งนี้จะช่วยยืนยันและผลักดันให้ธุรกิจตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการมีโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทที่ดีและการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม นำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างจริงจังเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นแนวทางปรับกลยุทธ์ วางแผน และพัฒนากิจกรรมของธุรกิจ เพื่อนำไปสู่ภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุน เกิดการขยายตัวด้านการลงทุน และเกิดการพัฒนาธุรกิจและสังคมให้เจริญเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างคณะกรรมการบริษัท

คณะกรรมการบริษัทมีบทบาทที่สำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย กลยุทธ์ที่สำคัญและกำกับการจัดการเพื่อประโยชน์สูงสุดของธุรกิจ มีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น จึงควรมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร จัดการ มีหน้าที่รับประกันว่าธุรกิจจะได้ประโยชน์สูงสุดจากโอกาสทางธุรกิจ สร้างความมั่นใจว่ามูลค่าทางการตลาดจะเพิ่มขึ้น ตัดสินใจเพื่อเพิ่มรายได้ ผลตอบแทนระยะยาว และความมั่นคงให้แก่ผู้ถือหุ้น ส่งเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินงานและยกระดับคุณภาพการบริหารของผู้บริหาร เพื่อบรรลุตามเป้าหมาย นำไปสู่ผลการดำเนินงานและมูลค่ากิจการที่เพิ่มขึ้น (Ranti and Samuel, 2012) คณะกรรมการควรดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติของหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมุ่งหวังให้ธุรกิจมีความสามารถในการแข่งขัน มีผลประโยชน์ที่ดี เพิ่มมูลค่าแก่ผู้ถือหุ้นอย่างต่อเนื่องในระยะยาว รับผิดชอบต่อและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาตลาดทุนด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมคุณค่าของธุรกิจเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมเติบโตอย่างมีคุณภาพ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560)

แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม

Johnson (1971) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจว่า พนักงานระดับผู้จัดการควรสร้างความสมดุลในการดูแลผลประโยชน์ให้กับกลุ่มคน แทนที่จะดูแลเฉพาะกำไรสำหรับผู้ถือหุ้น คำนี้ถึงความรับผิดชอบต่อพนักงาน ผู้ผลิต ชุมชนและประเทศชาติ สอดคล้องกับ Carroll (1979) กล่าวว่าต้องครอบคลุมหลายประเด็น คือ 1) ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ 2) ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย 3) ความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม 4) ความรับผิดชอบต่อด้านการเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับจากนักทฤษฎีนักวิจัยว่าธุรกิจมีหน้าที่รับผิดชอบต่อในการบริหารให้มีผลกำไร เพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด สังคมความคาดหวังว่าจะเคารพต่อกฎหมาย ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสีย ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญ เพื่อภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นและข้อได้เปรียบในการแข่งขันสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ จะอิงเกณฑ์ KLD index มาปรับใช้วัดระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อศึกษางานวิจัยในประเทศไทยพบว่า การนำเกณฑ์ KLD index มาปรับใช้วัดระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจยังมีน้อย ตัวชี้วัด KLD index สามารถวัด ประเมินการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับมูลค่ากิจการ (Firm's Value)

มูลค่ากิจการถือเป็นการวัดผลลัพธ์การดำเนินงานธุรกิจโดยประเมินจากกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจ ประเมินสถานการณ์ ประเมินการผลตอบแทน โอกาสการเติบโตของธุรกิจในอนาคตได้แม่นยำมากขึ้น (สุพาดา สิริกิตตา และคณะ, 2552) และเป็นตัวชี้วัดความคาดหวังของนักลงทุนที่มีต่อธุรกิจ เป็นผลลัพธ์จากการผสมผสานข้อมูลในงบการเงินในอดีตและมูลค่าทางการตลาดและช่วยลดข้อขัดแย้งการวัดผลการดำเนินงานในประเด็นการตกแต่งตัวเลขทางบัญชีที่วิเคราะห์จากงบการเงินเพียงด้านเดียว

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

Jensen and Meckling (1976) ได้กล่าวว่า ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการ (ตัวการ) คาดหวังว่า คณะกรรมการ (ตัวแทน) จะดำเนินการตัดสินใจในการบริหารเพื่องานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสร้างผลตอบแทนสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น ในทางตรงข้ามหากตัวแทนหรือผู้บริหารไม่ตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ที่ดีที่สุดให้แก่ผู้ถือหุ้นเป็นหลัก เมื่อผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ไม่สอดคล้องกัน จะทำให้เกิดปัญหาตัวแทน (Agency Problem) ส่งผลให้ผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนน้อยลง เป็นที่มาทำให้มูลค่ากิจการลดลงกว่าระดับที่ควรจะเป็น สอดคล้องกับ McColgan (2001) ซึ่งได้อธิบายว่า การที่ธุรกิจได้จัดให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีถือได้ว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างตัวการและตัวแทนได้ เนื่องจากการกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นกลไกในการควบคุมการทำงานของตัวแทนหรือฝ่ายบริหารของธุรกิจเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความมั่งคั่งสูงสุดให้แก่ธุรกิจได้

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory)

Prahalad and Hamel (1994) กล่าวว่า ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียเป็นทฤษฎีที่ตระหนักถึงผลกระทบจากการดำเนินงานของธุรกิจที่มีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเชื่อว่าธุรกิจที่มีผลการดำเนินงานทางสังคมที่ดีส่งผลถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียด้วย ทำให้มั่นใจว่าธุรกิจจะประสบความสำเร็จในอนาคต

สอดคล้องกับที่ Freeman et al. (2010) ได้อธิบายว่าความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ ผู้มีส่วนได้เสียกับผลการดำเนินงานของธุรกิจมีความสัมพันธ์กัน การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้เสียจะส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรที่มีประโยชน์ระหว่างกัน ส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจซึ่งสร้างมูลค่ากิจการได้ ดังนั้น ความรับผิดชอบต่อผู้บริหารไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น แต่รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย กระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารไม่ควรคำนึงเฉพาะกลุ่มผู้ถือหุ้น ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของธุรกิจ เป้าหมายสำคัญควรมาจากความมั่งคั่งของกิจการและผู้มีส่วนได้เสีย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

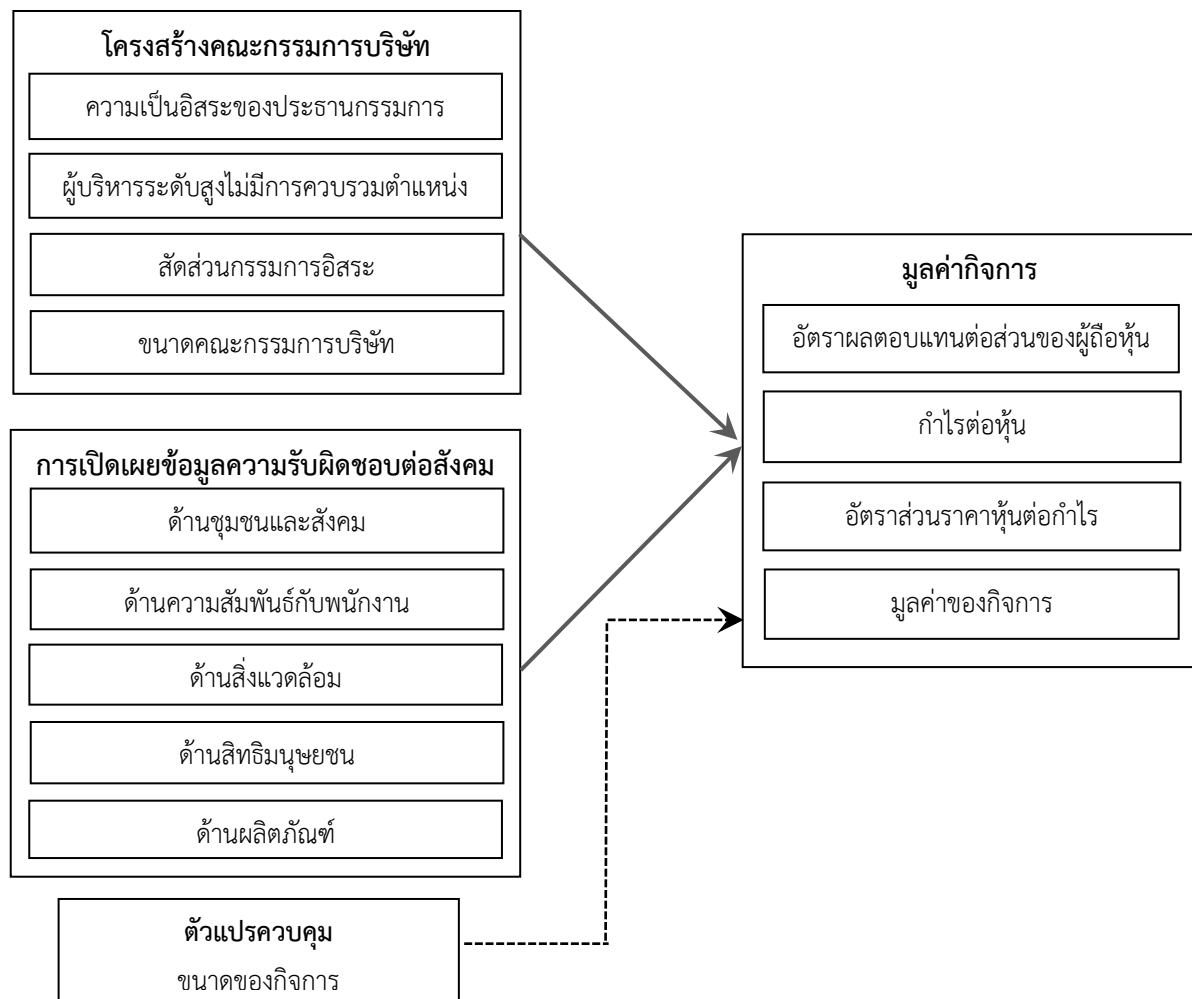
จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทและการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นตัวแปรที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาว่ามีผลต่อมูลค่ากิจการหรือไม่ตามข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชื่อผู้วิจัย	โครงสร้าง คณะกรรมการ บริษัท				การเปิดเผยข้อมูลความ รับผิดชอบต่อสังคม					มูลค่ากิจการ				
	INDCHAIR	CEODUA	INDDIREC	BSIZE	CSR1	CSR2	CSR3	CSR4	CSR5	ROA	ROE	EPS	PE	TOBINQ
ดรรรัตน์ โพธิ์ประจักษ์ และอุภาวดี เนื่องวรรณ (2562)	✓	✓	✓	✓							✓	✓	✓	
วิภาดา ภาโนมัย และนงคินี จันทร์จรัส (2560)		✓	✓	✓										✓
Haider, Khan and Iqbal (2015)				✓						✓	✓	✓		
Azeez (2015)		✓	✓	✓						✓	✓	✓		
ภณทิรา มณีไพรัตน์ (2562)					✓	✓	✓	✓	✓		✓			
ศิริพร มัลย์เปีย และดรรรัตน์ โพธิ์ประจักษ์ (2561)					✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		
ณิษฐา กิริติอุไร (2559)					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลในการวิเคราะห์ผล สรุปผล อภิปรายผลวิจัย ที่สะท้อนมุมมองอิทธิพลโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทตามแนวทางปฏิบัติที่ดีและการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อมูลค่ากิจการชัดเจนมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่จดทะเบียนและดำเนินกิจการต่อเนื่องระหว่างปี 2562-2564 ยกเว้นบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินเนื่องจากความแตกต่างโครงสร้างทางการเงิน แนวปฏิบัติทางบัญชีแตกต่างกับแนวปฏิบัติของธุรกิจกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น บริษัทที่อยู่ในช่วงฟื้นฟูกิจการ และบริษัทที่เพิ่งจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หลังปี 2562 โดยปี 2562 มี 542 บริษัท ปี 2563 มี 556 บริษัท ปี 2564 มี 532 บริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ยอมรับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 311 บริษัท

เครื่องมือในการวิจัย

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี จากเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2562-2564 แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตารางที่ 2 แสดงเครื่องมือในการวิจัย

ตัวย่อ	ตัวแปร	วัดค่าโดย	พิจารณาจาก
ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)			
INDCHAIR	ความเป็นอิสระของ ประธานกรรมการ	บริษัทที่มีประธานกรรมการเป็นกรรมการอิสระ กำหนดค่าเป็น 1 และบริษัทที่ไม่มีประธาน กรรมการเป็นกรรมการอิสระ กำหนดค่าเป็น 0	ความเป็นอิสระของผู้ที่ดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการว่ามีรายชื่อเป็น กรรมการอิสระหรือไม่
CEODUA	บริหารระดับสูงไม่มี การควบรวม ตำแหน่ง	บริษัทมีแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างประธาน กรรมการกับประธานฝ่ายบริหาร คะแนน 1 บริษัทไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างประธาน กรรมการกับประธานฝ่ายบริหาร คะแนน 0	บริษัทแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างประธาน กรรมการกับประธานฝ่ายบริหารหรือ กรรมการผู้จัดการใหญ่หรือไม่
INDDIREC	สัดส่วนกรรมการ อิสระ	$\frac{\text{จำนวนกรรมการอิสระ} \times 100}{\text{จำนวนคณะกรรมการทั้งหมด}}$	สัดส่วนจำนวนกรรมการอิสระเมื่อ เทียบกับจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด
BSIZE	ขนาดคณะ กรรมการบริษัท	จำนวนคณะกรรมการบริษัททั้งหมด ในแต่ละปี	จำนวนกรรมการบริษัททั้งหมดในแต่ละ ปี จากโครงสร้างคณะกรรมการ
CSR 1 - CSR 5	1.ด้านสังคมและชุมชน 2.ด้านความสัมพันธ์ กับพนักงาน 3.ด้านสิ่งแวดล้อม 4.ด้านสิทธิมนุษยชน 5.ด้านผลิตภัณฑ์	1. กำหนดประเด็นจุดแข็ง คะแนน 1 หากได้ ดำเนินกิจกรรมปีนั้น คะแนน 0 หากไม่ได้ ดำเนินกิจกรรมปีนั้น และประเด็นที่ต้อง ระมัดระวัง คะแนน 1 หากไม่ได้ดำเนิน กิจกรรมปีนั้น คะแนน 0 หากได้ดำเนิน กิจกรรมในปีนั้น 2. วัดระดับการเปิดเผยข้อมูลCSR คำนวณโดย $\frac{\text{คะแนนรวมแต่ละด้านแต่ละปี} \times 100}{\text{จำนวนเกณฑ์ทั้งหมดของแต่ละด้านแต่ละปี}}$	คะแนนการเปิดเผยข้อมูลความ รับผิดชอบต่อสังคม ในแต่ละด้านแต่ละ ปี ทั้งประเด็นที่เป็นจุดแข็งและ ประเด็นที่ต้องระมัดระวัง
ตัวแปรตาม (Dependent Variables)			
ROE	อัตราผลตอบแทน ต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	$\frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100 \text{ (ร้อยละ)}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$	ความสามารถสร้างผลตอบแทนจาก เงินทุนที่ผู้ถือหุ้นนำมาลงทุนในกิจการ
EPS	กำไรต่อหุ้น	$\frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญที่ชำระแล้ว}}$	กำไรสุทธิของบริษัทเมื่อเทียบกับ จำนวนหุ้นทั้งหมด
PE	อัตราส่วนราคาหุ้น ต่อกำไร	$\frac{\text{ราคาตลาดต่อหุ้น}}{\text{กำไรต่อหุ้น}}$	ราคาตลาดต่อหุ้นที่นักลงทุนเต็มใจจะ จ่ายซื้อหุ้นเทียบกับกำไรต่อหุ้นสามัญ

ตัวย่อ	ตัวแปร	วัดค่าโดย	พิจารณาจาก
TOBINQ	มูลค่าของกิจการ	$\frac{\text{มูลค่าทางการตลาดของหุ้นสามัญ} + \text{หุ้นบุริมสิทธิ} + \text{มูลค่าทางการตลาดของหนี้สิน}}{\text{มูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์แทนราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์}}$	คำนวณตามแนวคิดที่ปรับล่าสุดของ Chung and Pruitt (1994)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม มุ่งเน้นวัดอิทธิพลของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทและการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อมูลค่ากิจการ และตัวแปรควบคุม คือ ขนาดของกิจการ จากฐานข้อมูลที่มีการเปิดเผยจากงบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) รายงานประจำปีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2562-2564 รวม 3 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา 2) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาอิทธิพลและทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพรวมของตัวแปรอิสระ คือ โครงสร้างคณะกรรมการบริษัท ประกอบด้วย ความเป็นอิสระของประธานกรรมการ มีค่าเท่ากับ 0.00, 1.00, 0.29, 0.4520 (ตามลำดับ) ผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควมรวมตำแหน่ง มีค่าเท่ากับ 0.00, 1.00, 0.71, 0.4530 (ตามลำดับ) สัดส่วนกรรมการอิสระ มีค่าเท่ากับ 22.22, 80.00, 40.05, 8.2979 (ตามลำดับ) ขนาดคณะกรรมการบริษัท มีค่าเท่ากับ 5.00, 21.00, 10.60, 2.6240 (ตามลำดับ) ส่วนการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย ด้านชุมชนและสังคม มีค่าเท่ากับ 40.00, 90.00, 68.48, 11.8030 (ตามลำดับ) ด้านความสัมพันธ์กับพนักงาน มีค่าเท่ากับ 40.00, 90.00, 64.03, 10.3089 (ตามลำดับ) ด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเท่ากับ 40.00, 90.00, 70.57, 50.7476 (ตามลำดับ) ด้านสิทธิมนุษยชน มีค่าเท่ากับ 33.33, 83.33, 63.44, 10.4142 (ตามลำดับ) และด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเท่ากับ 37.50, 87.50, 60.46, 9.8374 (ตามลำดับ)

ส่วนตัวแปรตาม คือ มูลค่ากิจการ ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีเท่ากับ -566.62, 84.46, 9.72, 31.4818 (ตามลำดับ) กำไรต่อหุ้น (EPS) มีเท่ากับ -220.44, 173.78, 7.52, 18.7119 (ตามลำดับ) อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร (PE) มีค่าเท่ากับ -62.93, 250.00, 7.46, 22.0534 (ตามลำดับ) และมูลค่าของกิจการ (Tobin's Q) มีค่าเท่ากับ 0.4712, 6.6334, 1.0545, 0.3506 (ตามลำดับ)

1. ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างคณะกรรมการบริษัท ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควมรวมตำแหน่ง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่ากิจการวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น กำไรต่อหุ้น อัตราส่วนราคา

หุ้นต่อกำไร และมูลค่าของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และความเป็นอิสระของประธานกรรมการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่ากิจการ ซึ่งวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและกำไรต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรและมูลค่าของกิจการ ส่วนสัดส่วนกรรมการอิสระและขนาดคณะกรรมการบริษัทไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการ

ตารางที่ 3 แสดงอิทธิพลของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อมูลค่ากิจการ

Coefficients ^a								
ตัวแปรอิสระ	ROE		EPS		PE		TOBINQ	
	Beta	P-Value	Beta	P-Value	Beta	P-Value	Beta	P-Value
INDCHAIR	.073	.025	.101	.002	-.058	.077	.010	.751
CEODUA	.079	.018	.106	.001	.119	.001	.137	.000
INDDIRECT	-.035	.289	.039	.248	-.023	.477	.050	.122
BSIZE	.062	.057	.044	.181	-.023	.477	.030	.363

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) ความเป็นอิสระของประธานกรรมการ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .073 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .025 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.=0.025<0.05) และผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควบรวมตำแหน่ง มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .079 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .018 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.=0.018<0.05) แสดงว่าความเป็นอิสระของประธานกรรมการและผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควบรวมตำแหน่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่สัดส่วนกรรมการอิสระ ขนาดคณะกรรมการบริษัทและขนาดกิจการไม่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

2) ความเป็นอิสระของประธานกรรมการ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .101 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .002 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.=0.002<0.01) และผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควบรวมตำแหน่ง มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .106 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.=0.001<0.01) แสดงว่าความเป็นอิสระของประธานกรรมการและผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควบรวมตำแหน่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อกำไรต่อหุ้น อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสัดส่วนกรรมการอิสระ ขนาดคณะกรรมการบริษัทและขนาดกิจการไม่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้น

3) ผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควบรวมตำแหน่ง มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .119 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.=0.001<0.01) แสดงว่าผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควบรวมตำแหน่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ขณะที่ความเป็นอิสระของประธาน

กรรมการ สัดส่วนกรรมการอิสระ ขนาดคณะกรรมการบริษัทและขนาดกิจการไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร

4) ผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควมรวมตำแหน่ง มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .137 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\text{Sig.}=0.000<0.01$) แสดงว่าผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควมรวมตำแหน่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าของกิจการ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ขณะที่ความเป็นอิสระของประธานกรรมการ สัดส่วนกรรมการอิสระ ขนาดคณะกรรมการบริษัทและขนาดกิจการไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่าของกิจการ

2. ผลการวิจัยพบว่า การเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ด้านชุมชนและสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่ากิจการ ซึ่งวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น กำไรต่อหุ้น อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร และมูลค่าของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่ากิจการ ซึ่งวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและกำไรต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรและมูลค่าของกิจการ ส่วนด้านความสัมพันธ์กับพนักงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิมนุษยชนและขนาดกิจการไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการ

ตารางที่ 4 แสดงอิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีผลต่อมูลค่ากิจการ

Coefficients ^a								
ตัวแปรอิสระ	ROE		EPS		PE		TOBINQ	
	Beta	P-Value	Beta	P-Value	Beta	P-Value	Beta	P-Value
CSR 1	.131	.000	.075	.022	.076	.029	.086	.013
CSR 2	.046	.174	.063	.063	-.009	.820	-.057	.162
CSR 3	.049	.232	-.003	.938	-.013	.685	.011	.742
CSR 4	.047	.176	.047	.169	.033	.307	-.061	.059
CSR 5	.089	.007	.104	.001	.012	.714	.058	.081

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) ด้านชุมชนและสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .131 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\text{Sig.}=0.000<0.01$) และด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .089 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .007 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\text{Sig.}=0.007<0.01$) แสดงว่าด้านชุมชนและสังคมและด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ขณะที่ด้านความสัมพันธ์กับพนักงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิมนุษยชนและขนาดกิจการไม่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

2) ด้านชุมชนและสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .075 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .022 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\text{Sig.}=0.022<0.05$) และด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .104 ระดับ

นัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\text{Sig.}=0.001<0.01$) แสดงว่าด้านผลิตภัณฑ์และด้านชุมชนและสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อกำไรต่อหุ้น อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 (ตามลำดับ) ขณะที่ด้านความสัมพันธ์กับพนักงาน ด้านสิ่งแวดล้อมด้านสิทธิมนุษยชนและขนาดกิจการไม่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้น

3) ด้านชุมชนและสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .076 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .029 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\text{Sig.}=0.029<0.05$) แสดงว่า ด้านชุมชนและสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ด้านความสัมพันธ์กับพนักงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านผลิตภัณฑ์และขนาดกิจการไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร

4) ด้านชุมชนและสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .086 ระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (P-Value) เท่ากับ .013 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\text{Sig.}=0.013<0.05$) แสดงว่า ด้านชุมชนและสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าของกิจการ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ด้านความสัมพันธ์กับพนักงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านผลิตภัณฑ์และขนาดกิจการไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่าของกิจการ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า โครงสร้างคณะกรรมการบริษัท ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควมรวมตำแหน่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่ากิจการวัดจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) กำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร (PE) และมูลค่าของกิจการ (Tobin's Q) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบริษัทส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและมีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างประธานกรรมการกับประธานฝ่ายบริหาร โดยมองว่าการกำหนดขอบเขต แบ่งแยกอำนาจภาระหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน เกิดดุลยภาพด้านอำนาจการบริหาร มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น และยิ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญคนละด้านคนละศาสตร์ ช่วยมองภาพรวมของธุรกิจได้ครอบคลุมกว่า ขณะที่การตัดสินใจอยู่ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบและอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใส อันส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีและทำให้ผลการดำเนินงาน ราคาหุ้น และมูลค่าของกิจการเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับ Ammari, Kadria and Ellouze (2014) พบว่า การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้บริหารระดับสูงและประธานกรรมการมีผลกระทบในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และมูลค่าของกิจการ (Tobin's Q) ทำนองเดียวกันกับผลการศึกษาของ ดารารัตน์ โพธิ์ประจักษ์ และอุภาวดี เนื่องวรรณ (2562) ค้นพบว่า บริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารและกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรมมีอิทธิพลต่ออัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) ส่วนความเป็นอิสระของประธานกรรมการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่ากิจการวัดค่าโดยใช้อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) กำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะธุรกิจที่มีประธานกรรมการที่เป็นกรรมการอิสระ แสดงว่าประธานกรรมการอิสระเป็นผู้ไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความเป็นอิสระในการทำหน้าที่

และการใช้อำนาจในการตัดสินใจ บนพื้นฐานของการพิจารณาตัดสินใจร่วมกัน คำนึงถึงผลประโยชน์ในภาพรวมของธุรกิจ ช่วยให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจอันนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของมูลค่ากิจการ ผลการวิจัยนี้ช่วยสนับสนุนทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ภายใต้อำนาจที่นำมาใช้ในการบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและบรรลุปเป้าหมายของธุรกิจ ลดความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ยกกระตักศักยภาพด้านการแข่งขันและช่วยลดปัญหาตัวแทน (Agency Problem) ให้น้อยลง อันนำไปสู่มูลค่ากิจการที่เพิ่มสูงขึ้นได้ สอดคล้องกับ Haider, Khan and Iqbal (2015) และ Hussin and Othman (2012) ค้นพบว่า การที่ธุรกิจมีการกำกับดูแลกิจการโดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการที่ดี ความเป็นอิสระของประธานกรรมการจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทซึ่งวัดจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และกำไรต่อหุ้น (EPS) ดีขึ้นไปด้วย และเป็นสิ่งสนับสนุนหรือดึงดูดนักลงทุนซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่งคั่งให้แก่ผู้ถือหุ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า โครงสร้างคณะกรรมการบริษัท ได้แก่ ความเป็นอิสระของประธานกรรมการไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการวัดจากอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร (PE) และมูลค่าของกิจการ (Tobin's Q) และโครงสร้างคณะกรรมการบริษัท ได้แก่ สัดส่วนกรรมการอิสระ ขนาดคณะกรรมการบริษัทและขนาดของกิจการ ไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการวัดจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) กำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร (PE) และมูลค่าของกิจการ (Tobin's Q) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคณะกรรมการบริษัทที่มีขนาดใหญ่หรือมีกรรมการจำนวนมาก อาจส่งผลต่อความล่าช้าในกระบวนการของการลงมติเพื่อการตัดสินใจให้ทันต่อสถานการณ์ที่มีการแข่งขันกันสูงของธุรกิจยุคปัจจุบัน และการมีจำนวนกรรมการอิสระในสัดส่วนที่สูงเกินไปอาจไม่ได้ส่งผลด้านบวกกับธุรกิจ การกำหนดสัดส่วนกรรมการอิสระควรมุ่งเน้นทางด้านคุณลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษของกรรมการอิสระที่หลากหลายมากกว่ามุ่งเน้นที่สัดส่วนกรรมการอิสระที่สูงเพียงอย่างเดียว ทำนองเดียวกันกับผลการศึกษาของ Azeez (2015) พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับผลการดำเนินงานของบริษัท ขนาดคณะกรรมการบริษัทที่มีขนาดเล็ก จะช่วยให้ผลการดำเนินงานของธุรกิจมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ammari, Kadria & Ellouze ซึ่งพบว่า สัดส่วนกรรมการอิสระและขนาดคณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และมูลค่าของกิจการ (Tobin's Q)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ด้านชุมชนและสังคม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่ากิจการวัดโดยใช้อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) กำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร (PE) และมูลค่าของกิจการ (Tobin's Q) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะธุรกิจที่มีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม คำนึงถึงผลกระทบจากการดำเนินงานที่จะส่งผลต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย สะท้อนถึงการที่ผู้บริหารมีนโยบายด้านการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน จะทำให้เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขัน สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจและนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของราคาหุ้นและมูลค่ากิจการได้ในระยะยาว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริพร มาลัยเปีย และดารารัตน์ โพธิ์ประจักษ์ (2561) พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อมูลค่าบริษัท ส่วนด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลเชิงบวก

ต่อมูลค่ากิจการวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การที่ธุรกิจมีการผลิตสินค้าและบริการที่มีความปลอดภัยในการบริโภคภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีการกำหนดแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับจะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขัน การเติบโตและความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ เพิ่มผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นวัดได้จากกำไรสุทธิ และการทำกำไรของธุรกิจเมื่อเทียบกับจำนวนหุ้น นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของมูลค่ากิจการโดยภาพรวมได้ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนทฤษฎี (Stakeholder Theory) ในมุมมองของความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับการตระหนักถึงผลกระทบจากการดำเนินงานของธุรกิจที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เชื่อว่าธุรกิจที่ผลการดำเนินงานทางสังคมที่ดีส่งผลถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้มั่นใจได้ว่าธุรกิจจะประสบความสำเร็จในอนาคตได้ สอดคล้องกับ บุรณภพ สมเศรษฐ์ (2554) ค้นพบว่า ปัจจัยการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรด้านสิ่งแวดล้อม ด้านชุมชนมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ยังพบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการวัดค่าโดยใช้อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร (PE) และมูลค่าของกิจการ (Tobin's Q) ด้านความสัมพันธ์กับพนักงาน ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสิทธิมนุษยชนไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) กำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไร (PE) และมูลค่าของกิจการ (Tobin's Q) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการที่ธุรกิจมีการปฏิบัติกับพนักงานในสภาพแรงงานอย่างเป็นธรรม มีโครงการแบ่งปันผลกำไรไปยังพนักงาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงาน และการที่ธุรกิจมีผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรการลดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และหากธุรกิจมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนพื้นที่อยู่ใกล้สถานที่ดำเนินงาน และการมีแนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชน อาจจะยังเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากนักลงทุนหรือผู้บริโภคค่อนข้างน้อย จึงยังไม่ส่งผลกระทบมากนักต่อราคาหุ้นและมูลค่ากิจการ สอดคล้องกับ จินตนา ไกรทอง (2561) พบว่า การรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่มีผลต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ทำนองเดียวกันกับผลการศึกษาของ ณิชฎา กิรติอุไร. (2559) พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกด้านไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น (PE) และด้านชุมชนและสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิมนุษยชนและด้านผลิตภัณฑ์ไม่มีอิทธิพลกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

สรุป

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยควรให้ความสำคัญในการพัฒนาและจัดโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติที่ดีและเหมาะสม ซึ่งแสดงถึงความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ โดยมุ่งเน้นให้มีประธานกรรมการที่เป็นกรรมการอิสระและการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างประธานกรรมการกับประธานฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นกลไกให้ฝ่ายบริหารพยายามสร้างความมั่งคั่งและผลกำไรสูงสุดตอบแทนผู้ถือหุ้นเป็นอันดับแรกมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว เกิดดุลยภาพด้านอำนาจในการบริหารงาน มีความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ ส่งเสริมคุณภาพกระบวนการกำกับดูแล การ

ติดตาม และการตรวจสอบการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างโปร่งใส ลดความเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายธุรกิจ สร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุน ส่งผลด้านบวกต่อธุรกิจทั้งความสามารถในการทำกำไร ราคาหุ้นและส่งผลต่อไปยังการเพิ่มขึ้นของมูลค่ากิจการ นอกจากนี้ธุรกิจควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม หากธุรกิจมีผลการดำเนินงานทางสังคมที่ดีจะส่งผลถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เกิดความสมดุลระหว่างรายได้และการตอบแทนผู้อื่น สะท้อนถึงการที่ผู้บริหารมีการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการบริจาคหรือทำประโยชน์ให้ชุมชน การผลิตสินค้าและบริการที่ปลอดภัยในการบริโภค จะเอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันในระยะยาว สร้างภาพลักษณ์ที่ดีและนำไปสู่มูลค่ากิจการที่เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า โครงสร้างคณะกรรมการบริษัท ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงไม่มีการควบคุมตำแหน่งและความเป็นอิสระของประธานกรรมการมีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการ ผลการวิจัยสนับสนุนคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และหน่วยงานกำกับดูแล สามารถนำผลวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการติดตามผล ส่งเสริมและเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทได้อย่างเหมาะสม ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยยิ่งขึ้น รวมทั้งสนับสนุนผู้ใช้งบการเงิน ผู้ลงทุนหรือนักวิเคราะห์สามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุน เพื่อลดความผิดพลาดด้านการตัดสินใจลงทุนและเพิ่มความเชื่อมั่นในการลงทุน และภาคธุรกิจสามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของธุรกิจ เพื่อกระบวนการดำเนินงานที่โปร่งใส จากกระบวนการควบคุม ติดตามและตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ลดปัญหาการมีอำนาจโดยไม่จำกัดหรือการครอบงำได้ ความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ ลดความเสี่ยงด้านการดำเนินงานและลดปัญหาตัวแทน (Agency Problem) ซึ่งเป็นเหตุทำให้มูลค่ากิจการลดลงกว่าที่ควรจะเป็น เกิดประโยชน์โดยภาพรวมต่อธุรกิจ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุน อันส่งผลต่อราคาหุ้นและส่งผลต่อไปยังการเพิ่มขึ้นของมูลค่ากิจการ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ด้านชุมชนและสังคมและด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการ ผลการวิจัยสนับสนุนคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) โดยนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมและเป็นแนวทางพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่สอดคล้องกับสถานะการณ์และสภาพแวดล้อมภายในประเทศมากขึ้น สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้งบการเงิน ผู้ลงทุนหรือนักวิเคราะห์ในการนำผลวิจัยไปเป็นฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุนกับธุรกิจที่มีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยลดความเสี่ยงด้านการตัดสินใจ และภาคธุรกิจสามารถนำผลวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มกิจกรรมความรับผิดชอบต่อ

สังคม เนื่องจากธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากจะสร้างผลกำไรให้ธุรกิจแล้วยังดำเนินงานภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้มีส่วนได้เสียอย่างเป็นธรรม ส่งเสริมให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อสาธารณชนและยังสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุน อันส่งผลให้ราคาหุ้นและมูลค่ากิจการเพิ่มสูงขึ้นได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการปรับตัววัดมูลค่ากิจการในรูปแบบอื่น เช่น อัตรากำไรสุทธิ Stock Return หรือตัววัดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) หรือตัววัดผลดำเนินงานในมิติอื่น เพื่อสะท้อนความชัดเจนของผลระหว่างตัวแปรข้างต้นมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้การสำรวจร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจะทำให้ทราบถึงข้อมูลในภาพกว้างครอบคลุมทุกประเด็น ทราบแนวโน้ม เงื่อนไขและบริบททางธุรกิจ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบกันและวิเคราะห์เชิงลึก นำไปสู่การวางแผน การปรับใช้ในเชิงนโยบายและการพยากรณ์ที่ถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2555). ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ. ค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2564, จาก <https://www.sec.or.th/cgthailand/th/pages/overview/cgandsustainablebusinessdevelopment.aspx#2>
- จินตนา ไกรทอง. (2561). ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ณิชฎา กิริติอุไร. (2559). ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: ศึกษาในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ดรรชนี โพธิ์ประจักษ์ และอุภาวดี เนื่องวรรณ (2562). อิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 11(2), 37-50.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2560). หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนปี 2560. ค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.sec.or.th/cgthailand/-TH/Documents/Regulation/CGCode.pdf>
- บุรณภพ สมเศรษฐ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและขนาดขององค์กรกับผลการดำเนินงานทางการเงิน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนทกมล พงษ์เกษม. (2562). ปัจจัยการกำกับดูแลกิจการของบริษัทที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6*, หน้า 234-244.

- ศิริพร มาลัยเปีย . (2561). ความสัมพันธ์ของการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อมูลค่าบริษัทอย่างไร้ยืน: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 10(2), 75-86.
- สุพาดา สิริกุดตา และคณะ. (2552). *การเงินธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สุกัญญา รักพานิชณนี, สัจจา ดวงชัยอยู่สุข และวศินี ธรรมศิริ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมกับผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย. *รายงานสืบเนื่อง (Proceedings) การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, วันที่ 8 มิถุนายน 2561, หน้า 602-615.*
- Ammari, A., Kadria, M., & Ellouze, A. (2014). Board structure and firm performance: Evidence from French firms listed in SBF 120. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 4(3), 580-590.
- Azeez, A.A. (2015). Corporate Governance and Firm Performance: Evidence from Sri Lanka. *Journal of Finance and Bank Management*, 3(1), 180-189.
- Carroll A., B. (1979). A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. *The Academy of Management Review*, 4(4). 497-505.
- Freeman et al. (2010). Stakeholder theory: The state of the art. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fu, G. & Jia, M. (2012). On the reasons for the vexing CSP-CFP relationship: Methodology, control variables, stakeholder groups, and measures: The review of 63 studies from 1990s. *International Journal of Business and Management*, 7(12), 130-137.
- Haider, N., Khan, N. & Iqbal, N. (2015). Impact of corporate governance on firm financial performance in Islamic financial institution. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 51, 106-110.
- Hussin, N. & Othman, D. R. (2012). Code corporate governance and firm performance. *Journal of Economics, Finance and Management Sciences*, 6(2), 1-22.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, Agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3, 305-360.
- Johnson. (1971). Reflections on Current Trends in Economics. *Australian Economic Papers*, 10(16). 1-11.
- Krejcie, R.V. & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
- McColgan, P. (2001). *Agency theory and corporate governance: A review of the literature from a UK perspective*. Working paper. University of Strathclyde, UK.

- Prahalad, C. K., & Hamel, G. (1994). Strategy as a field of study: Why search for a new Paradigm. *Strategic Management Journal*, 15(2), 5- 16.
- Ranti, U. O., & Samuel, F. A. (2012). The Effects of board size on financial Performance of banks: A study of listed banks in Nigeria. *International Journal of Economics and Finance*, 4(2), 260-267.

พฤติกรรมผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์

Consumer Behavior in Buying Decisions Online Pet Products

นฤชิต Soonthornkiti¹, เอื้อมพร Sirirat² และ สโรชนี สิริวัฒน³

Nareuchit Soonthornkiti¹, Euamporn Sirirat² and Srochinee Siri wattana³

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3}

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand^{1,2,3}

E-mail: s63563827047@ssru.ac.th¹

Received: 2023-09-14; Revised: 2023-09-22; Accepted: 2023-09-23

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ 2) การตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ และ 3) เปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่เคยซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงผ่านทางออนไลน์ ซึ่งไม่ทราบประชากรที่แน่นอนจึงใช้สูตรของคอกเรนโดยกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ .05 จำนวน 400 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติวิเคราะห์ด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริโภคมีพฤติกรรมซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ มากที่สุด คือ สุนัข ช่องทางที่ซื้อสินค้าทางออนไลน์มากที่สุด คือ Shopee ความถี่ในการซื้อสินค้าทางออนไลน์ น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้ง คือ 501 – 1,000 บาท ประเภทของสินค้าที่ซื้อส่วนใหญ่ คือ อาหารและขนม เหตุผลที่สำคัญในการเลือกซื้อทางออนไลน์ คือ คุณภาพของสินค้า 2) การตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ 3) ผู้บริโภคที่มีเพศ อายุ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริโภคที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่ต่างกัน โดยผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่มากกว่าระดับการศึกษาอื่น

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค, การตัดสินใจซื้อ, สินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์

Abstract

The research objectives are to study 1) consumer behavior in buying decisions online pet products, 2) purchasing decision products online pet, and 3) to compare personal factors of consumers to pet products online buying decisions. This research was quantitative.

The sample group included 400 respondents, selected from people living in Bangkok and its vicinity who have experienced pet products online shops, using Cochran's formula at the error level of .05. The tool was a questionnaire. The statistics used to analyze by percentage, average, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, and multiple regression analysis.

The research results are as follows: 1) For consumers who buy pet products online, the most popular is the dog. The most common online buying channel for pet products is Shoppe. With the frequency of purchasing pet products online less than once per month, the average cost of buying at a time is 501-1,000 baht. The type of pet merchandise purchased online is mainly food and snacks. The main reason for buying pet products online is the quality of the products, 2) purchasing decision product about the online pet as a whole was at a moderate level, and 3) consumers of different genders, ages, statuses, and average monthly incomes had the same decision to purchase pet products online. However, consumers with educational differences were other in buying decisions of pet products online. Consumer purchase decisions with education levels below a bachelor's degree are made to a greater extent than any different educational level.

Keywords: Consumer behavior, Buying decision, Online Pet Products

บทนำ

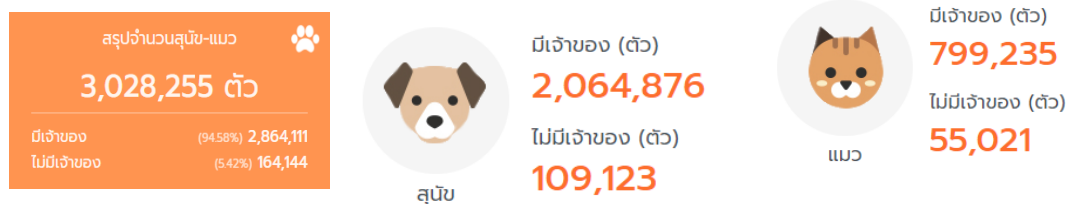
การที่คนไทยหันมานิยมเลี้ยงสัตว์อย่างสุนัข และแมวมากขึ้น สาเหตุหลักนั้นมาจากการใช้ชีวิตของคนในปัจจุบันที่นิยมแต่งงานช้าลง หรือแต่งงานแล้วไม่มีลูก หรือกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) จึงหันมานิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เพื่อทดแทนการมีลูกหรือคนสูงอายุละเลียงให้อยู่เป็นเพื่อน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีกำลังซื้อสูงจึงมีการเลี้ยงดูสัตว์เป็นอย่างดี โดยที่ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดูแล สัตว์เลี้ยง จะอยู่ที่ประมาณ ร้อยละ 10 โดยที่ผู้เลี้ยงยินยอมที่จะจ่าย เพราะมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว (กิ่งกาญจน์ ย่าหลี, 2557)

ความต้องการเลือกสิ่งที่ดีมีคุณภาพให้กับสัตว์เลี้ยง ไม่ว่าจะเป็นอาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ และการบริการต่าง ๆ ส่งผลให้กลุ่มธุรกิจสัตว์เลี้ยงยังคงเติบโตต่อเนื่อง ทั้งนี้ มูลค่าตลาดสัตว์เลี้ยงในปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมามีมูลค่าการเติบโตที่ 35,453 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 ประมาณ ร้อยละ 10 โดยแบ่งเป็น (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

1. ธุรกิจอาหารสัตว์เลี้ยง ร้อยละ 45 มูลค่า 15,954 ล้านบาท
2. ธุรกิจการให้บริการสัตว์เลี้ยง อาทิ โรงพยาบาล คลินิก สถานบริการรับฝากเลี้ยง โรงแรม ที่พัก สปา ร้อยละ 32 มูลค่า 11,345 ล้านบาท
3. ธุรกิจสินค้าอุปกรณ์ดูแลสัตว์เลี้ยง ร้อยละ 23 มูลค่า 8,154 ล้านบาท

จากฐานข้อมูลการขึ้นทะเบียนสุนัข-แมว ของกรมปศุสัตว์นั้น แสดงให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีจำนวนสุนัข-แมว ทั้งหมด 3,028,255 ตัว มีเจ้าของ จำนวน 2,864,111 คิดเป็น ร้อยละ 94.58 ไม่มีเจ้าของจำนวน 164,144 คิดเป็น ร้อยละ 5.42

ภาพที่ 1 ฐานข้อมูลการขึ้นทะเบียนสุนัข-แมวของกรมปศุสัตว์ ปี พ.ศ. 2562

ที่มา: ฐานข้อมูลเพื่อการขึ้นทะเบียนสุนัข-แมว (2562)

เนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ยังคงมีความรุนแรง และแพร่กระจายไปทั่วโลก ทำให้ประชาชนทั่วโลกมีการปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตแบบใหม่ (New Normal) มีการใช้ชีวิต และทำงานอยู่ที่บ้าน (Work From Home) มากขึ้น ทำให้สัตว์เลี้ยง เช่น สุนัขและแมวลายเป็นหนึ่งในตัวเลือกของการใช้ชีวิต เป็นหนึ่งในสมาชิกครอบครัว และเพื่อนแก้เหงาตามไปด้วย (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) ส่งผลให้ธุรกิจเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงมีการขยายเติบโตเพิ่มขึ้น เนื่องจากกลุ่มคนรักสัตว์เลี้ยงต้องการดูแลสัตว์เลี้ยงของตนเอง ให้มีคุณภาพชีวิต และสุขภาพที่ดีที่สุด ไม่ต่างไปจากตัวเอง โดยหันมาให้ความสนใจในอาหาร และผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง และการรักษาโรค รวมไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น (ประชาชาติธุรกิจ, 2564)

ปัจจุบันจากการใช้อินเทอร์เน็ตในการดำเนินทุกกิจกรรมของคนไทยนั้นทำให้เกิดผู้ประกอบการทั้งรายเล็ก และรายย่อยในการขายสินค้าออนไลน์ เนื่องจากในยุคสมัยนี้เราสามารถทำธุรกิจจากการขายของออนไลน์ได้ง่ายขึ้น ลงทุนต่ำ และมีความเสี่ยงน้อย สามารถซื้อขายได้ง่ายขึ้นจาก Platform ต่าง ๆ ที่ให้บริการในการเปิดร้านค้าออนไลน์สำหรับผู้สนใจต้องการขายของออนไลน์ การขายสินค้าออนไลน์ในปัจจุบันนั้นมีหลากหลายช่องทางที่ได้รับความนิยม เนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้น ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย และรวดเร็ว โดยจากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ ETDA กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เผยผลสำรวจว่า ในปี 2559 มูลค่า E-Commerce ของประเทศไทย มีมูลค่าทั้งสิ้น 2,560,103.36 ล้านบาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจประเภท B2B (business to business) ประมาณ 1,542,167.50 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 60.24 รองลงมาเป็นมูลค่าของประเภท B2C (business to consumer) มูลค่ามากกว่า 703,331.91 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 27.47 และส่วนที่เหลือประมาณ 314,603.95 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12.29 เป็นมูลค่าตามธุรกิจประเภท B2G (business to government) (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2560)

จากข้อมูลข้างต้นทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมการเลี้ยงสัตว์ของคนไทย ธุรกิจที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง มูลค่าตลาดสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงที่มีมูลค่าสูงมาก และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี ผนวกกับยุคปัจจุบันคนทั่วโลก รวมถึงคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตในการดำเนินชีวิต และอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้าน ทำให้เกิดผู้ประกอบการทั้งรายเล็กและใหญ่ในการขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงก็เป็นอีกประเภทหนึ่งที่มีการซื้อขายทางออนไลน์อย่างมากและมีแนวโน้มที่จะแพร่หลายมากขึ้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นการ

ตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์มีความน่าสนใจมาก จึงทำให้มีความต้องการที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งได้มานั้น สามารถให้ผู้ประกอบการหรือผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ นำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารการพัฒนาและการจัดการต่าง ๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากข้อมูลโดยตรงของผู้บริโภค เพื่อสามารถนำมาปรับธุรกิจให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้บริโภคที่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค (consumer behavior) หมายถึง พฤติกรรมซึ่งผู้บริโภคทำการค้นหา การซื้อ การประเมินผล การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และการบริการ ซึ่งคาดว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้ (Schiffman & Kanuk, 2007) หรือหมายถึง การศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจและการกระทำของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการซื้อและการใช้สินค้า นักการตลาดจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ดังนี้

1. พฤติกรรมของผู้บริโภคมีผลต่อกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจประสบความสำเร็จ ถ้ากลยุทธ์ทางการตลาดสามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้
2. เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดทางการตลาด (marketing concept) ที่กล่าวว่า เป็นการทำให้ลูกค้าพึงพอใจ (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2550)

เสรี วงษ์มณฑา (2552) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง ลักษณะการซื้อของผู้บริโภค เช่น ซื้อที่ไหน ซื้อเมื่อไหร่ ซื้ออย่างน้อยเพียงใด ใครเป็นผู้ซื้อ และใช้เหตุผลอะไรในการตัดสินใจซื้อ เป็นต้น และพฤติกรรมการใช้ (using behavior) หมายถึง ลักษณะการบริโภคสินค้าของผู้บริโภค เช่น บริโภคที่ไหน บริโภคกับใคร บริโภคอย่างน้อยเพียงไร เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

ผู้บริโภคแต่ละคนมีความแตกต่างกันหลากหลายด้าน เป็นผลมาจากความแตกต่างกันของลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล จะส่งผลให้การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมีความแตกต่างกัน

ซึ่งนักการตลาดต้องศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างเหมาะสม (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550) โดยสามารถแบ่งปัจจัยออกเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคล ในด้านความคิดและการแสดงออก มีพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การสนใจ การรับรู้ การเรียนรู้ ความเชื่อถือทัศนคติ บุคลิกภาพ และแนวคิดของตัวเอง

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors) คือ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อ และไม่สามารถควบคุมได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6Ps)

วิเชียร วงศ์นิชากุล (2550) และจิตรลดา วิวัฒน์เจริญวงศ์ (2551) กล่าวว่า แนวคิดเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6Ps) เป็นองค์ประกอบการตลาดแบบใหม่ ที่มีการเพิ่มตัวแปรสำคัญจากเดิม (ธารารัตน์ พวงสุวรรณ, 2558) ที่มีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4Ps คือ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และการส่งเสริมการตลาด (promotion) โดยเพิ่มองค์ประกอบใหม่ 2Ps คือ การให้บริการส่วนบุคคล (personalization) และการรักษาความเป็นส่วนตัว (privacy) เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบทางการตลาดดั้งเดิม และผสมผสานกับพัฒนาทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน จนทำให้เกิดองค์ประกอบการตลาดแบบใหม่ ในรูปแบบส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6Ps) โดยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ทุกปัจจัยมีความเกี่ยวเนื่องกัน และมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการตลาดออนไลน์

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

Kotler (2000) กล่าวว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเกิดจากปัจจัยภายใน คือ แรงจูงใจ การรับรู้การเรียนรู้บุคลิกภาพ และทัศนคติ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความต้องการ และตระหนักว่ามีสินค้าให้เลือกมากมาย กิจกรรมที่มีผู้บริโภคเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับข้อมูลที่มีอยู่หรือข้อมูลที่ฝ่ายผู้ผลิตให้มาและสุดท้าย คือ การประเมินค่าของทางเลือกเหล่านั้น

ธารินี พิชรเจริญพงศ์ (2554) กล่าวว่า การตัดสินใจ (Decision making) เป็นกระบวนการทางเลือกที่ดีที่สุดจากหลายทางเลือก ก่อนที่จะนำทางเลือกนั้นไปปฏิบัติ โดยใช้หลักเหตุผลจากทางเลือกหรือข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่เพื่อให้เกิดบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Schiffman & Kanuk, 1994) หมายถึง ขั้นตอนในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากสองทางเลือกขึ้นไป พฤติกรรมผู้บริโภคจะพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจทั้งด้านจิตใจ (ความรู้สึกนึกคิด) และพฤติกรรมทางกายภาพ การซื้อเป็นกิจกรรมของทางด้านจิตใจ และทางกายภาพซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดการซื้อ และเกิดพฤติกรรมการซื้อตามบุคคลอื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชากรที่เคยมีประสบการณ์ซื้ออุปกรณ์และของเล่นสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเขตกรุงเทพและปริมณฑล ที่เคยซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงผ่านทางออนไลน์ เนื่องจากไม่ทราบประชากรที่แน่นอน จึงใช้ สูตรของคอคแรน (Cochran, 1977) ในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 385 คน เพื่อเป็นการป้องกันความผิดพลาด ที่อาจเกิดขึ้นจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้น รวมเป็นทั้งหมด 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยการทบทวนวรรณกรรมทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check-List) หรือเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) หรือเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับ การตัดสินใจซื้อสินค้า ลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเป็นแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านทาง Google Form เนื่องจากเป็นช่องทางที่ในปัจจุบันนั้นถือว่ามีความสะดวก และสามารถทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าถึงได้โดยง่ายอย่างมาก สามารถลดระยะเวลา และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการตอบแบบสอบถามนั้นเพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่ตรงกลุ่ม จะมีการคัดกรองก่อนการตอบแบบสอบถาม คือ เคยสั่ง ซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์หรือไม่ ซึ่งถ้าเคยสั่งซื้อ ผู้ตอบแบบสอบถามจะสามารถทำแบบสอบถามในส่วนถัดไปได้ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ถ้าไม่เคยสั่งซื้อ จะถือว่าจบแบบสอบถาม และจะไม่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistical) เพื่อใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ภายใต้สมมติฐานการวิจัย โดยมีสถิติที่ใช้ดังนี้

2.1 สถิติวิเคราะห์ Independent sample (t-Test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม

2.2 สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One way Analysis of Variance (ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการตรวจสอบเป็นรายคู่ ในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์

ตารางที่ 1 พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์

พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับ สัตว์เลี้ยงทางออนไลน์	จำนวน	ร้อยละ
ชนิดของสัตว์เลี้ยงที่เคยซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
สุนัข	242	59.8
แมว	183	45.2
กระต่าย หนู สัตว์เล็ก	47	11.6
ปลาและสัตว์น้ำ	74	18.2
นกและสัตว์ปีก	25	6.2
สัตว์เลี้ยงคลาน	13	3.2
ช่องทางซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
Shopee	318	78.5
Lazada	190	46.9
Facebook	170	42.0
Instagram	95	23.5
Twitter	4	1.0
Line (Line Shopping)	50	12.3
Website ของร้านค้า	60	14.8
อื่น ๆ (Line ส่วนตัว)	1	0.2

พฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้านำเข้าจากประเทศจีน	จำนวน	ร้อยละ
ความถี่ในการซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์		
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	193	47.6
1-2 ครั้งต่อเดือน	166	41.0
3-4 ครั้งต่อเดือน	27	6.7
มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน	19	4.7
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้งในการซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงจากร้านค้าต่าง ๆ ในช่องทางออนไลน์		
น้อยกว่า 100 บาท	20	4.9
100 – 500 บาท	136	33.6
501 – 1,000 บาท	142	35.0
1,001 – 1,500 บาท	63	15.6
1,501 – 2,000 บาท	23	5.7
2,501 – 5,000 บาท	16	4
มากกว่า 5,000 บาท	5	1.2
ประเภทของสินค้าที่เคยซื้อเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงในช่องทางออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เสื้อผ้า	163	40.2
เครื่องประดับ	56	13.8
อาหาร ขนม	323	79.7
ยา อาหารเสริม	125	30.9
ปลอกคอ สายจูง	143	35.3
ของเล่น ตุ๊กตา ฝึกทักษะ	146	36.0
ที่นอน กรง บ้าน กระเป๋า	143	35.3
จาน ชาม ที่ให้อาหาร/น้ำ	129	31.9
อุปกรณ์อาบน้ำ แชมพู ทำความสะอาด	144	35.6
หวี ที่ตัดแต่งขน กรูมมิ่ง	66	16.3
อุปกรณ์ห้องน้ำ ทราาย แผ่นรอง ผ้าอ้อม	99	24.4
เหตุผลสำคัญในการเลือกซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงในช่องทางออนไลน์		
ตามกระแสนิยม/แฟชั่น	30	7.5
คุณภาพของสินค้า	178	44.5
ชื่อเสียงของตรายี่ห้อ	23	5.75

พฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้านำเข้าจากประเทศจีน	จำนวน	ร้อยละ
การออกแบบทันสมัย	31	7.75
ราคาถูก	119	29.75
อื่น ๆ (ความสะดวก, ความต้องการ, ความจำเป็น ฯลฯ)	19	4.75

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ ชนิดของสัตว์เลี้ยงที่ผู้บริโภคเคยซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ มากที่สุด คือ สุนัข จำนวน 242 คน (ร้อยละ 59.8) รองลงมาคือ แมว จำนวน 183 คน (ร้อยละ 45.2)

ช่องทางซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ของผู้บริโภค ส่วนใหญ่คือ Shopee จำนวน 318 คน (ร้อยละ 78.5) รองลงมาคือ Lazada จำนวน 190 คน (ร้อยละ 46.9)

ความถี่ของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ ส่วนใหญ่ คือ น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน จำนวน 193 คน (ร้อยละ 47.6) รองลงมาคือ 1-2 ครั้งต่อเดือน จำนวน 166 คน (ร้อยละ 41.0)

ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้งของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงจากร้านค้าต่าง ๆ ในช่องทางออนไลน์ ส่วนใหญ่คือ 501 – 1,000 บาท จำนวน 142 คน (ร้อยละ 35.0) รองลงมาคือ 100 – 500 บาท จำนวน 136 คน (ร้อยละ 33.6)

ประเภทของสินค้าที่ผู้บริโภคเคยซื้อเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงในช่องทางออนไลน์ มากที่สุด คือ อาหาร ขนم จำนวน 323 คน (ร้อยละ 79.7) รองลงมาคือ เสื้อผ้า จำนวน 163 คน (ร้อยละ 40.2) ของเล่น ตุ๊กตา ฝึกทักษะ จำนวน 146 คน (ร้อยละ 36.0)

เหตุผลสำคัญในการเลือกซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ของผู้บริโภค ส่วนใหญ่ คือ คุณภาพของสินค้า จำนวน 178 คน (ร้อยละ 44.5) รองลงมาคือ ราคาถูก จำนวน 119 คน (ร้อยละ 29.5)

2. ตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์

ตารางที่ 2 การตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์

การตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์แต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก	3.38	1.19	ปานกลาง
2. มีการซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ซ้ำ	3.91	1.12	มาก
3. ซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ทุกอาทิตย์	2.67	1.46	ปานกลาง
รวม	3.32	1.07	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า การตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคมีการซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ซ้ำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมาคือ ซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์แต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก ($\bar{X} = 3.38$) และซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ ทุกอาทิตย์ ($\bar{X} = 2.67$) ตามลำดับ

3. เปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์

สมมติฐาน ผู้บริโภคที่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์		การตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์				
		$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.	ผลทดสอบ
เพศ	ชาย	3.29	1.13	-.338	.736	ไม่แตกต่าง
	หญิง	3.33	1.04			
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	3.20	1.28	.103	.981	ไม่แตกต่าง
	20-30 ปี	3.31	1.06			
	31-40 ปี	3.38	1.00			
	41-50 ปี	3.31	1.03			
	51 ปีขึ้นไป	3.27	1.34			
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.69	0.96	3.813	.023	แตกต่าง
	ปริญญาตรี	3.27	1.09			
	สูงกว่าปริญญาตรี	3.25	1.04			
สถานภาพ	โสด	3.34	1.06	.797	.552	ไม่แตกต่าง
	สมรส	3.27	1.10			
	หย่าร้าง	3.25	1.52			
	หม้าย	3.00	0.94			
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท	3.37	0.94	.388	.817	ไม่แตกต่าง
	15,001 - 25,000 บาท	3.40	1.07			
	25,001 - 35,000 บาท	3.24	1.13			
	35,001 - 45,000 บาท	3.28	1.05			
	มากกว่า 45,000 บาทขึ้นไป	3.28	1.12			

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศ อายุ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกัน

ข้อที่ต่างกันสิ่งเดียว คือ ผู้บริโภคที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ระดับการศึกษากับการตัดสินใจซื้อ

ระดับการศึกษา	ระดับการศึกษา		
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	0.43*	0.44*
ปริญญาตรี	0.43*	-	0.01

หมายเหตุ * = มีนัยสำคัญที่ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้บริโภคที่ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่แตกต่างกัน โดยผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีการตัดสินใจซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ในระดับที่มากกว่า ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ อภิปรายผลได้ว่า ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยชนิดของสัตว์เลี้ยงที่เคยซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ มากที่สุด คือ สุนัข ช่องทางที่ซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์มากที่สุด คือ Shopee มีความถี่ในการซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้ง คือ 501 – 1,000 บาท ประเภทของสินค้าที่ซื้อเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ ส่วนใหญ่ คือ อาหารและขนม โดยเหตุผลที่สำคัญในการเลือกซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ คือ คุณภาพของสินค้า อาจจะเป็นเพราะสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงนั้น ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นต่อคุณภาพของสินค้าของสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ มีความหลากหลาย ค่อนข้างครบถ้วน และมีความสะดวกสบายต่อการสั่งซื้อ ไม่ต้องเดินทางเพื่อที่จะไปซื้อด้วยตนเอง รวมทั้งในแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสามารถส่งได้ครั้งละจำนวนมาก ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสั่งหลายครั้งภายในเดือน รวมถึงสามารถใช้ได้เป็นเวลานานซึ่งสอดคล้องกับเพชร เทียนธาดา (2563) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงสำเร็จรูปสำหรับแมวในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึง คุณค่าและประโยชน์ โดยส่วนใหญ่แล้วค่าเฉลี่ยในการซื้ออาหารสำเร็จรูปสำหรับแมวอยู่ที่ประมาณ 501-1,000 บาท และสอดคล้องกับปัทมาภรณ์ ปัญญา (2562) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันช้อปปี้ (Shopee) ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์ 1-2 ครั้งต่อเดือน โดยส่วนใหญ่จ่ายเงินโดยเฉลี่ย 301-500 บาทต่อครั้ง และผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้แอปพลิเคชันขายสินค้าออนไลน์ Shopee บ่อยที่สุด

2. การตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ อภิปรายผลได้ว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้บริโภค มีการซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ซ้ำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริโภค มีการซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์แต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก และมีการซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ทุกอาทิตย์ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ สุจรรยา น้ำทองคำ (2558) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคทางสื่อออนไลน์ พบว่าผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อซ้ำอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือ มีการซื้อสินค้าแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก และมีการซื้อสินค้าทุกอาทิตย์

3. เปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ อภิปรายผลได้ว่า ผู้บริโภคที่มีเพศ อายุ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริโภคที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ที่ต่างกัน โดยผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ในระดับที่มากกว่า ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ สาวิตรี รัฐนิยม (2563) มีการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ประกอบการขายสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ควรที่จะให้ความสำคัญแก่ผู้บริโภคในทุกกลุ่ม ควรมีการคัดเลือกสินค้าที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับความต้องการของทุกกลุ่ม ซึ่งอาจจะเน้นให้ความสำคัญแก่ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีการตัดสินใจซื้อในระดับสูงที่สุด และเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง
2. ผู้ประกอบการที่ขายสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงควรที่จะให้ความสำคัญต่อคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า เนื่องจากผู้บริโภคส่วนมากนั้นมีความพฤติกรรมในการซื้อสินค้าทางออนไลน์ซ้ำ เพื่อไม่ให้เกิดความไม่พอใจ ควรที่จะรักษาระดับของมาตรฐานสินค้านั้นให้เหมือนเดิม หรือถ้ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก็ควรที่จะแจ้งให้ผู้บริโภคทราบล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และเกิดความภักดีต่อตราสินค้าของเรามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านอื่น ๆ เช่น ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรม หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์เพื่อให้ทราบถึงจุดเด่น และจุดด้อยที่ทำให้

ผู้บริโภคตัดสินใจเลือก และไม่เลือกซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ และนำข้อมูลไปประยุกต์ในการวางแผน เพื่อพัฒนาคุณภาพของธุรกิจที่ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ได้

2. ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงทางออนไลน์ สามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้นำไปพัฒนา และปรับปรุงสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กิงกาญจน์ ย่าหลี. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ฐานข้อมูลเพื่อการขึ้นทะเบียนสุนัข-แมว. (2562). แผนที่แสดงจำนวนสุนัข - แมว (ปี 2562 รอบที่1) สํารวจโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2564, จาก <http://164.115.40.46/petregister>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). ธุรกิจสัตว์เลี้ยงยังเติบโต เหตุคนรักหมา แมว เหมือนลูก หุ่เงินจ่ายไม่อั้น. ค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/business/market/1912957>
- ธารินี พชรเจริญพงศ์. (2554). ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาหลักสูตรนานาชาติของนักศึกษาชาวต่างชาติในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปัทมาภรณ์ ปัญญา. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันช้อปปี้ (Shopee) ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสงขลา.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). ตลาดอาหารสัตว์เลี้ยง เวิร์กพอมโฮมดันไทยส่งออก PET FOOD อันดับ 3 โลก. ค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.prachachat.net/economy/news-672706>
- เพชร เทียนธาดา. (2563). พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงสำเร็จรูปสำหรับแมวในเขตกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิเชียร วงศ์นิชชากุล. (2550). การบริหารการส่งเสริมการตลาด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สาวิตรี รัฐนิยม. (2563). การตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพและปริมณฑล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2560). ตัวเลขภาพรวมตลาด e-Commerce ปี 2016. ค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.etda.or.th/content/value-of-e-commerce-survey-in-thailand-2017.html>

- สุจรรยา น้ำทองคำ. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคทางสื่อออนไลน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2552). *กลยุทธ์การตลาด: การวางแผนการตลาด*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณทัย ปัญญา. (2562). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ และการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่านสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก) (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley and Sons.
- Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. (The Millennium ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L. (1994). *Consumer Behavior*. (5thed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการขนส่งสินค้าทางทะเล

Impact of the Coronavirus Disease 2019 Epidemic on Sea Freight

ธราญา ลุ่มพรสุขสว่าง¹, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล², สโรชนี ศิริวัฒนา³ และสุดา สุวรรณภิรมย์⁴
Tharaya Luypornsuksawang¹, Chandej Charoenwiriyakul², Srochinee Siri wattana³
and Suda Suwannapirom⁴

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3,4}
Master of Arts Program in Development Management, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand^{1,2,3,4}
E-mail: S63563827029@ssru.ac.th¹, chandej.ch@ssru.ac.th², srochinee.si@ssru.ac.th³

Received: 2023-09-06; Revised: 2023-09-25; Accepted: 2023-09-26

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการขนส่งสินค้าทางทะเล และ 2) แนวทางในการลดผลกระทบด้านการขนส่งสินค้าทางทะเลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยตัวแทนบริษัทที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเรือหรือผู้ให้บริการสายการบินเรือ, บริษัทนำเข้า-ส่งออกที่ได้รับผลกระทบ และสมาคมขนส่งสินค้าเพื่อการนำเข้าและส่งออก รวมทั้งหมด จำนวน 17 คน คัดเลือกด้วยวิธีการแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือการวิจัยจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลกระทบมีดังนี้ (1) การขาดแคลนแรงงาน จากมาตรการการป้องกันการระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะการล็อกดาวน์ (2) การขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ เนื่องจากการขาดแรงงานทำให้ตู้คอนเทนเนอร์ตักค้างในท่าเรือ (3) อัตราค่าระวางเรือเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ (4) ต้นทุนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพิ่มขึ้น และ 2) แนวทางในการลดผลกระทบดังกล่าวควรมีการดำเนินการ ดังนี้ (1) ภาครัฐควรให้การช่วยเหลือ SMEs ด้านเงินทุน และการอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการขนส่ง (2) ควรมีเวทีระดับนานาชาติเพื่อให้มีการพิจารณาแก้ไขปัญหาาร่วมกันเมื่อเกิดวิกฤต เช่นการระบาดของโควิด-19 (3) ควรนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่าเรือ (4) ควรเพิ่มศักยภาพท่าเรือให้สามารถรองรับปริมาณสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อลดการติดขัดและความแออัดของท่าเรือ (5) ควรมีมาตรการและกลไกช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมและมีผลผูกพันทางกฎหมาย

คำสำคัญ: ผลกระทบ, การขนส่งสินค้าทางทะเล, ไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

This study aimed to study 1) the impact of the coronavirus disease 2019 epidemic on Sea Freight and 2) ways to reduce the impact on Sea Freight in the coronavirus disease 2019 epidemic. This study was qualitative. The key informants consisted of representatives of ship-related companies or shipping line operators, affected import-export companies, and the import-export freight forwarding association, totaling 17 people selected by purposive sampling. The tools used were documentary research and in-depth interviews. Data analysis by content analysis

The results showed that 1) the following: (1) Labor shortages from measures to prevent the spread of COVID-19, especially the lockdown; (2) The shortage of containers due to the lack of labor, containers were left in the port. (3) The freight rates increased. (4) Increased other costs; and 2) the guidelines to reduce such impacts should be implemented as follows: (1) the government should assist SMEs in terms of capital and trade facilitation and transport. (2) There should be an international forum to consider jointly solving problems in times of crisis, such as the COVID-19 outbreak; (3) Information technology should be applied to enhance the efficiency of port management. (4) The port capacity should be increased to be able support the increased volume of goods. To reduce port congestion and congestion, (5) concrete and legally binding measures and aid mechanisms should be in place.

Keywords: Impact, Sea Freight, Coronavirus 2019

บทนำ

การขนส่งทางทะเลนั้น มีความสำคัญต่อการขนส่งสินค้าและการเดินทางระหว่างประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเปรียบเสมือนแกนหลักของโลกาภิวัตน์และเป็นหัวใจสำคัญของเครือข่ายการขนส่งระหว่างประเทศ ซึ่งส่งเสริมการขยายตัวของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chains) และการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากเป็นรูปแบบการขนส่งที่สามารถขนส่งสินค้าได้คราวละมาก ๆ ทำให้ต้นทุน/ค่าระวางมีราคาต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการขนส่งในรูปแบบอื่น ๆ จึงมีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนในการส่งออกสินค้าโดย 1 ตู้คอนเทนเนอร์สามารถขนส่งสินค้าได้เท่ากับรถบรรทุก 8,000 คัน หรือ 40 ตู้รถไฟ จึงมีความประหยัดกว่าการขนส่งทางถนน 7 เท่า และประหยัดกว่าการขนส่งทางราง 3.5 เท่า (United Nations, 2016; สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน, 2562)

การขนส่งทางทะเลจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศ สร้างความมั่นคง และเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพทางการแข่งขันและประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและบริการและการขนส่งทางทะเลยังเป็นกลไกสำคัญ

ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก สินค้ามากกว่าร้อยละ 80 ทั่วโลก ได้รับการขนส่งผ่านกระบวนการขนส่งสินค้าทางทะเล ซึ่งทำหน้าที่ส่งมอบอาหาร พลังงาน และวัตถุดิบต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมไปถึงสินค้าอุตสาหกรรมและส่วนประกอบของสินค้านานาประเภท (Ashworth, 2564) นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งการจ้างงาน สนับสนุนให้เกิดการขยายตัวในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ช่วยสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ และส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาค โครงสร้างพื้นฐานและบริการด้านการขนส่ง ซึ่งรวมถึงบริการขนส่งทางทะเล จึงถือเป็นส่วนหนึ่งภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ภายใต้กรอบของสหประชาชาติ (United Nations) ซึ่งผู้นำประเทศต่าง ๆ ได้รับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) ในการประชุมสหประชาชาติระดับผู้นำเพื่อรับรองวาระการพัฒนาล่าสุดปี ค.ศ. 2015 (สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน, 2562)

เมื่อเกิดการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) ซึ่งเริ่มต้นการระบาดที่ประเทศจีน ตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ต่อมาได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง โดยพบผู้ป่วยยืนยันในหลายประเทศทั่วโลก ทำให้มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก องค์การอนามัยโลกจึงได้ประกาศให้การระบาดของโรคดังกล่าวเป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern: PHEIC) (सानิตย์ หนูนิล, 2564) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ลุกลามไปทั่วโลก ทำให้หลายประเทศออกมาตรการล็อกดาวน์ (lockdown) เพื่อสกัดกั้นการแพร่ระบาดของไวรัสที่จะขยายตัวเมื่อมีการรวมตัวของคนหมู่มาก ซึ่งมาตรการดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนและทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก นอกจากนี้การกำหนดนโยบายรับมือการแพร่ระบาดอื่น ๆ อาทิ การสั่งปิดโรงงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตชั่วคราว การสั่งปิดพรมแดนเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดที่มาจากภายนอก ส่งผลให้เกิดการชะงักงันต่อโซ่อุปทานบางส่วนในต่างประเทศ ส่งผลต่อการขนส่งระหว่างประเทศโดยเฉพาะการขนส่งสินค้าผ่านแดนหรือข้ามแดนหยุดชะงักลงชั่วคราวมาตรการต่าง ๆ ทำให้กิจกรรมการผลิตและกำลังซื้อในระดับโลกลดทอนลงแรงกระตุ้นให้เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจทั่วโลกซึ่งภาคการขนส่งสินค้าทางทะเล เป็นส่วนหนึ่งของโซ่อุปทานจึงได้รับผลกระทบไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์, 2563)

จากมาตรการล็อกดาวน์เพื่อสกัดกั้นการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ดังที่ได้กล่าวข้างต้น มาตรการล็อกดาวน์ที่เข้มข้นได้สร้างความเสียหายกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งภาคการท่องเที่ยว ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมที่ชะลอตัว รวมทั้งภาคการขนส่งและโลจิสติกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการขนส่งทางทะเล ทำให้การขนส่งทางทะเลมีปัญหาและต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น สินค้าติดค้างขึ้นตอนการตรวจสอบที่ถูกล็อกดาวน์มากขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มขึ้นของต้นทุนในการขนส่งสินค้านี้ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการขนส่งสินค้าทางเรือหรือทางทะเล (ทีเอ็นเอ็น ออนไลน์, 2564) ทำให้ผู้ส่งออกรวมถึงผู้นำเข้าสินค้าในหลายประเทศได้รับผลกระทบอย่างหนัก และอาจกระทบกับภาพรวมของเศรษฐกิจโลกได้ (วัฒนพงษ์ ใจวัฒน์, 2564) ดังนั้นผู้วิจัย จึงมุ่งศึกษาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการขนส่งสินค้าทางทะเล และเสนอแนวทางในการลดผลกระทบด้านการขนส่งสินค้าทางทะเลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการขนส่งสินค้าทางทะเล
2. เพื่อเสนอแนวทางในการลดผลกระทบด้านการขนส่งสินค้าทางทะเลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการขนส่ง

นิตยา ชูมี (2552) ได้สรุปว่า การขนส่ง หมายถึง การจัดให้มีการเคลื่อนย้ายบุคคล สัตว์ หรือสิ่งของด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ในการขนส่งจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ตามความประสงค์และเกิดจรรยาบรรณตามต้องการ ถ้าเป็นการเคลื่อนย้ายบุคคล เรียกว่าการขนส่งผู้โดยสาร หากเป็นการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือสิ่งของต่าง ๆ เรียกว่า การขนส่งสินค้า

ณัฐพงษ์ จันทโหลบล (2561) ให้ความหมายของคำว่า การขนส่ง หมายถึง การจัดให้มีการเคลื่อนย้าย บุคคล สัตว์ หรือสิ่งของด้วยอุปกรณ์การขนส่งจากที่หนึ่งตามความประสงค์ของมนุษย์ ถ้าเป็นการขนส่งคน เรียกว่า การขนส่งผู้โดยสาร แต่ถ้าเป็นการขนส่งสัตว์หรือสิ่งของ เรียกว่า การขนส่งสินค้า

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การขนส่ง (transportation) หมายถึง การเคลื่อนย้ายคน (people) สัตว์ สิ่งของ (goods) จากสถานที่หนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง โดยการขนส่งที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบด้วย ความเร็ว การประหยัด ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย ความแน่นอนเชื่อถือได้และตรงต่อเวลา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการขนส่งสินค้าทางทะเล

การขนส่งสินค้าทางทะเล หมายถึง การจัดให้มีการเคลื่อนย้าย คน สัตว์ สิ่งของ โดยดำเนินการผ่านทางเรือจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งตามความต้องการของลูกค้า ปัจจุบันการค้าทั่วโลกมากกว่าร้อยละ 80 และมูลค่าสูงร้อยละ 70 ถูกขนส่งบนเรือและจัดการผ่านท่าเรือทั่วโลก การขนส่งทางทะเลจึงมีความสำคัญยิ่งยวด (Millefiori, et al. 2021) เนื่องจากมีต้นทุนการขนส่งถูกกว่าการขนส่งรูปแบบอื่น และสามารถขนส่งสินค้าได้คราวละมาก ๆ จากผลการศึกษาของธนาคารโลก พบว่า ต้นทุนการขนส่งทางเรือที่ลดลงร้อยละ 1 จะช่วยเพิ่มส่วนแบ่งการค้าให้ผู้ส่งออกได้ถึงร้อยละ 5-8 และหากต้นทุนด้านโลจิสติกส์ รวมลดลงร้อยละ 10 จะช่วยเพิ่มปริมาณการค้าได้มากถึงร้อยละ 20 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของการขนส่งทางทะเลกับโลจิสติกส์

อย่างไรก็ตาม การขนส่งสินค้าส่วนใหญ่จะใช้การขนส่งทางทะเลด้วยเรือประเภท Container Vessel และธุรกิจการเดินเรือบรรทุกสินค้าตู้คอนเทนเนอร์เป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในบรรดาธุรกิจเดินเรือขนส่งทั้งหมดหรือคิดเป็นร้อยละ 55 ของธุรกิจขนส่งทางทะเลการขนส่ง โดยนำสินค้าบรรจุลงตู้คอนเทนเนอร์ เป็นการขนส่งที่สะดวกสะอาด รวดเร็ว ปลอดภัย และประหยัดค่าใช้จ่าย จัดเป็นการขนส่งเพียงระบบเดียวที่สนับสนุนระบบโลจิสติกส์ได้อย่างสมบูรณ์ และปัจจุบันการเดินเรือบรรทุกสินค้าตู้คอนเทนเนอร์เติบโตอย่างรวดเร็ว (กฤตภาส อิศราพานิช, 2554)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการโลจิสติกส์ในช่วงวิกฤตโรคระบาด

ปฏิเสธไม่ได้ว่าการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ได้สร้างความเสียหายไปยังหลายภาคส่วนในวงกว้าง ทั้งด้านสาธารณสุข สังคม และเศรษฐกิจในด้านธุรกิจ โรคติดเชื้อโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของสินค้า โดยเฉพาะในส่วนต้นน้ำและปลายน้ำของโซ่อุปทาน ที่ได้รับผลกระทบมากกว่าส่วนอื่น ๆ (สถาพร โอภาสานนท์, 2563)

1) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับต้นน้ำ (upstream) ของโซ่อุปทาน คือ การขาดแคลนวัตถุดิบในภาคการผลิต โดยเฉพาะวัตถุดิบที่ต้องนำเข้ามาจากประเทศที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อโควิด-19 ในระดับรุนแรงจนทำให้ต้องมีการสั่งปิดโรงงาน โดยประเทศไทยจะได้รับผลกระทบกับสินค้าที่ต้องใช้วัตถุดิบที่นำเข้ามาจากประเทศจีนเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในอู่ยั่น ซึ่งเป็นหนึ่งในฐานการผลิตสินค้าของจีน

2) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับปลายน้ำ (downstream) ปัญหาส่วนใหญ่จะเกิดจากปริมาณความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคที่สูงขึ้นมากกว่าปกติเป็นช่วง ๆ อันเป็นผลพวงมาจากความอ่อนไหวต่อข้อมูลข่าวสารของผู้บริโภค และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจับจ่ายใช้สอยที่ลดความถี่ของการช้อปปิ้งในแต่ละสัปดาห์ลง โดยซื้อสินค้าครั้งละมาก ๆ แทน เพื่อให้เพียงพอกับการใช้งานก่อนที่จะออกไปช้อปปิ้งครั้งต่อไป รวมถึงการหันไปพึ่งพาการซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ตัวแทนบริษัทที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการเดินเรือหรือผู้ให้บริการสายการเดินเรือ ซึ่งเรียกว่า Carrier จำนวน 3 คน 2) ตัวแทนบริษัทนำเข้าและส่งออกที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 10 คน และ 3) ตัวแทนสมาคมขนส่งสินค้าเพื่อการนำเข้าและส่งออก จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ที่สร้างขึ้นจากรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แนวคำถามสัมภาษณ์ 5 ข้อ คือ 1) สถานการณ์การขนส่งสินค้าทางทะเลในภาพรวม ช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และสถานการณ์การขนส่งสินค้าทางทะเล 2) ช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออก 3) ช่วงของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ผู้ส่งออกประสบปัญหาด้านการขนส่งสินค้าทางทะเล 4) ค่าขนส่งสินค้าทางทะเล ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 5) ท่านคิดว่าแนวทางการกำหนดค่าขนส่งสินค้าทางทะเลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ควรเป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการเลือก แบบเฉพาะเจาะจง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย รวม 17 ท่าน ดังนี้ 1) ตัวแทนบริษัทที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการเดินเรือหรือผู้ให้บริการสายการเดินเรือ ซึ่งเรียกว่า Carrier จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นกรรมการสมาคมเจ้าของเรือไทย กรรมการผู้จัดการบริษัทเดินเรือ และผู้จัดการต่างประเทศของบริษัทเดินเรือ 2) ตัวแทนบริษัทนำเข้าและส่งออกที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 2019 จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการบริษัทนำเข้าสินค้า ผู้ประกอบการบริษัทส่งออกสินค้า กรรมการผู้จัดการ และผู้จัดการฝ่ายส่งออก 3) ตัวแทนสมาคมขนส่งสินค้าเพื่อการนำเข้าและส่งออก จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นนายกสมาคมและกรรมการสมาคมขนส่งสินค้าเพื่อการนำเข้าและส่งออก

การวิเคราะห์เอกสาร

เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) จากหนังสือ และเอกสารงานวิชาการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์งานเขียนทางวิชาการ บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในการนี้ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ และกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดเป็นหมวดหมู่แยกประเภทและเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูลตามขอบเขตของงานวิจัย โดยการนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเสนอในรูปแบบพรรณนา (Descriptive) (เอื้อมพร หลินเจริญ, 2555) ดังนี้

1. แปรผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์และข้อมูลจากการจดบันทึกมาคัดกรองแยกข้อมูลและจับกลุ่มคำถามคำตอบ และศึกษาทฤษฎีประกอบวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม
2. นำข้อมูลของแต่ละคนมาวิเคราะห์ หาข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านค่าขนส่งสินค้าทางทะเลและแสวงหาแนวทางการกำหนดค่าขนส่งสินค้าทางทะเลที่เหมาะสมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 2019

การตรวจสอบข้อมูล

ก่อนทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการส่งแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และทำการแก้ไขตามคำแนะนำให้สมบูรณ์ก่อนการสัมภาษณ์จริง และเมื่อเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วได้ทำการตรวจสอบด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation) ซึ่งการตรวจสอบด้วยวิธีการสามเส้าหมายถึง การเปรียบเทียบข้อค้นพบของปรากฏการณ์ที่ศึกษาจากแหล่งมุมมองที่ต่างกัน เป็นแนวทางสำหรับการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลหรือสิ่งที่ค้นพบ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล 2 รูปแบบ (สุภางค์ จันทวานิช, 2554) คือ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method Triangulation)

ผลการวิจัย

1. ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการขนส่งสินค้าทางทะเล ผลวิจัยดังนี้

1) ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ในช่วงแรกของการระบาดของโควิด-19 มาตรการล็อกดาวน์คือวิธีการซึ่งประเทศที่พบการแพร่ระบาดส่วนใหญ่เลือกใช้ เนื่องจากเป็นมาตรการเพื่อใช้จำกัดการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวกับส่งผลต่อเศรษฐกิจเกือบทุกภาคส่วนต้องหยุดชะงัก และหนึ่งในนั้นคือ “ท่าเรือ” ที่เป็นเส้นเลือดสำคัญในการขนส่งสินค้าทางทะเล ซึ่งการที่ท่าเรือในบางประเทศไม่สามารถดำเนินงานได้เต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้การขนส่งสินค้าล่าช้าและเสี่ยงที่จะกระทบต่อการค้าทั่วโลก ท่าเรือของหลายประเทศประสบปัญหาจำนวนคนงานที่ลดลงอย่างมาก เป็นผลมาจากการหยุดงานตามมาตรการล็อกดาวน์ของรัฐบาล และในบางประเทศแรงงานมีการหยุดงานประท้วง สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ไม่มีแรงงานในท่าเรือส่งผลให้มีสินค้าตักค้างอยู่ตามท่าเรือจำนวนมาก ทำให้ระบบการขนส่งสินค้าประสบปัญหา “คอขวด” หรือการที่สินค้ากระจุกตัวอยู่ที่ท่าเรือเกิดความแออัดและล่าช้า ซึ่งเป็นปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกท่าเรือทั่วโลก เมื่อการขนส่งทางทะเลต้องหยุดชะงัก เพราะท่าเรือขาดแคลนคนงานและเกิดความแออัด จึงทำให้ตู้คอนเทนเนอร์ตักค้างที่ท่าเรือเป็นจำนวนมากไม่เพียงพอต่อความต้องการส่งออกตามอุปสงค์ของตลาดโลก นำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์

2) ปัญหาการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ ซึ่งการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์นั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยมีมาตั้งแต่สมัยที่ดอนัลด์ ทรัมป์ เป็นประธานาธิบดีสหรัฐ อเมริกาเป็นช่วงสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ทำให้สหรัฐอเมริกาผลิตตู้คอนเทนเนอร์ลดลงมาก กว่าร้อยละ 40 เหตุการณ์ผ่านมาจนถึงเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ระบาดอย่างหนักทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป ทำให้หลายประเทศลดการนำเข้าสินค้าการหมุนเวียนตู้คอนเทนเนอร์จึงลดลงและมีตู้สินค้าตักค้างเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 ทำให้มีการตรวจ สอบอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันปัญหาโควิด-19 ทำให้การหมุนเวียนตู้คอนเทนเนอร์ยิ่งเกิดความล่าช้ามากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ปัญหาการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์รุนแรงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ วิกฤตตู้คอนเทนเนอร์ครั้งนี้เกิดขึ้นด้วยสาเหตุหลัก ๆ 4 ประการ ดังนี้ ประการแรก คือ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้การค้าโลกต้องหยุดชะงักกัน ทำให้จำนวนตู้คอนเทนเนอร์ที่พร้อมใช้มีน้อยลง ประการที่สอง คือ เมื่อเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดสินค้าตักค้างอยู่ตามท่าเรือปลายทางจนเกิดการแออัด เพราะว่าขาดแคลนแรงงานอย่างหนักทั้งแรงงานประจำท่าเรือ, แรงงานประจำคลังสินค้า แม้แต่เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรเองก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน เพราะถูกระงับการทำงานไปเป็นจำนวนมาก ประการที่สาม คือ จำนวนเรือขนส่งสินค้ามีจำนวนลดน้อยลง และประการสุดท้ายเกิดขึ้น เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในตลาดสำคัญ ๆ ของโลกอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาและจีนเริ่มบรรเทาลง ทำให้ความต้องการสินค้าพุ่งสูงขึ้น แต่ยังคงเผชิญกับภาวะแย่งชิงตู้คอนเทนเนอร์ระหว่างผู้ส่งออก ทำให้การขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ก็ยังเป็นปัญหาของการขนส่งสินค้าทางทะเลในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้การขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์จึงเป็นปัญหาสำคัญในการขนส่งสินค้าทางทะเลและยังมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และเมื่อพิจารณาผลกระทบในระดับโลก การขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ได้ส่งผลกระทบต่อ

ให้อัตราค่าระวางเรือสำหรับการขนส่งสินค้ามีอัตราสูงขึ้น เนื่องจากมีความต้องการสินค้าสูง แต่มีตู้คอนเทนเนอร์ไม่เพียงพอสำหรับการส่งออก จึงทำให้เกิดการแย่งชิงตู้คอนเทนเนอร์ ส่งผลให้ค่าระวางเรือสูงขึ้นและกระทบต่อเนื่อง ทำให้ต้นทุนของผู้ส่งออกและผู้นำเข้าสินค้าเพิ่มขึ้นอีกด้วย และเมื่อผู้นำเข้าสินค้ามีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาที่จะตามมาในอนาคตคือ ราคาสินค้าจะต้องเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย และเมื่อราคาสินค้าเพิ่มขึ้น ผู้ที่จะได้รับผลกระทบต่อไปก็คือประชาชนหรือผู้บริโภคนั่นเอง

3) ค่าระวางเรือสูงขึ้น จากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของค่าระวางเรือในช่วง 2 ปี (2563-2564) ที่ผ่านมา เนื่องจากการขาดแรงงานในท่าเรือต่าง ๆ ทั่วโลกในช่วงการระบาดทำให้ตู้คอนเทนเนอร์ตักค้างที่ท่าเรือจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ตามมา และเมื่อขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ จึงส่งผลกระทบต่ออัตราค่าระวางเรือ (Freight) สำหรับการขนส่งสินค้ามีราคาสูงขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน โดยค่าระวางเรือนั้นถูกกำหนดจากหลักอุปสงค์และอุปทานในด้านฝั่งอุปสงค์นั้น เป็นผลจากความต้องการสินค้าที่มากขึ้น อย่างไรก็ตามในฝั่งด้านอุปทาน ประเทศที่ต้องการส่งออกนั้นก็มีตู้คอนเทนเนอร์ไม่เพียงพอ เนื่องจากปัญหาตู้คอนเทนเนอร์ตักค้างในประเทศปลายทาง ซึ่งช่วงการระบาดของโควิด-19 มีความต้องการสินค้าสูงจากสหรัฐอเมริกาและยุโรป แต่มีตู้คอนเทนเนอร์ไม่เพียงพอสำหรับการส่งออกในเอเชีย ทำให้เกิดการแย่งชิงตู้คอนเทนเนอร์ ส่งผลให้ค่าระวางสูงขึ้น นอกจากนี้ความล่าช้าจากกระบวนการขนส่ง เนื่องจากมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังทำให้อัตราค่าระวางเรือสำหรับการขนส่งผ่านตู้คอนเทนเนอร์ปรับตัวสูงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4) ต้นทุนค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์อันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่ออัตราค่าระวางเรือ สำหรับการขนส่งสินค้าทำให้มีราคาสูงขึ้นแล้ว การแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการทั้งผู้นำเข้าและผู้ส่งออกเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากมาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาด เช่น การประกาศเคอร์ฟิว การหยุดงานของพนักงานหรือการลดจำนวนพนักงาน เป็นต้น ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงานในระบบการขนส่งสินค้าทางทะเล ซึ่งผลกระทบเหล่านี้ทำให้กระบวนการต่าง ๆ ในการขนส่งสินค้าเกิดความล่าช้ามากยิ่งขึ้น และทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น อาทิ ค่าบริการภายในประเทศ (local charge) ที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากการหยุดงานของพนักงานของท่าเรือ และระยะเวลาการขนส่งที่นานขึ้น เพราะไม่มีเรือ ไม่มีตู้คอนเทนเนอร์ ในบางเดือนไม่มีราคาจากสายเรือ เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ตลอดที่เกิดวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 การระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อภาคการขนส่งสินค้าทางทะเล ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ที่ตักค้างในท่าเรือต่าง ๆ การขาดแคลนแรงงานในกระบวนการขนส่งสินค้า เนื่องจากมาตรการการป้องกันการระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะมาตรการการล็อกดาวน์ ส่งผลให้ระบบการขนส่งสินค้าทางทะเลต้องหยุดชะงักและใช้เวลานานมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้เองทำให้อัตราค่าระวางเรือเพิ่มสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ และก็ยังส่งผลให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

2. แนวทางในการลดผลกระทบด้านการขนส่งสินค้าทางทะเลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ผลการวิจัยมีแนวทางในการบรรเทาผลกระทบต่าง ๆ ดังนี้

1) ภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะการช่วยเหลือ SMEs ด้านเงินทุน และการอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการขนส่ง อาทิ การส่งเสริมและเร่งรัดให้เกิดเชื่อมโยงของท่าเรือภายในภูมิภาคการอำนวยความสะดวกในการรวบรวมสินค้าของผู้ประกอบการรายย่อยเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับสายเรือ

2) การขนส่งสินค้าทางทะเล เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องในระดับนานาชาติ ควรมีเวทีระดับโลกเพื่อให้เกิดการพิจารณาแก้ไขปัญหาาร่วมกันเมื่อเกิดวิกฤตเช่นการระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้ขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ และอัตราค่าระวางเรือที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศและส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน

3) ควรมีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่าเรือ และเชื่อมต่อการปฏิบัติงานของโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์ขนถ่ายสินค้าในท่าเรือ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างเจ้าของสินค้า ผู้ขนส่ง สายเรือ ท่าเรือ หรือหน่วยงานภาครัฐที่ออกใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าส่งออก เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้สอดคล้องกับความตกลงด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าภายใต้องค์การการค้าโลก และลดปัญหาความล่าช้าของเรือและความแออัดในท่าเรือ

4) ควรเพิ่มศักยภาพท่าเรือ ในระยะยาวต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพท่าเรือให้สามารถรองรับปริมาณสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น ลดการติดขัดในการปฏิบัติงานและความแออัดของท่าเรือซึ่งนำไปสู่ความล่าช้าในการหมุนเวียนตู้สินค้าทั่วโลกซึ่งนำไปสู่ปัญหาตู้สินค้าขาดแคลน

5) ควรมีมาตรการและกลไกช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมและมีผลผูกพันทางกฎหมาย เพื่อให้แต่ละประเทศตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวที่ส่งผลกระทบทั่วโลก และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตด้วยจากข้อเสนอข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นแนวทางที่จะสามารถช่วยบรรเทาผลกระทบในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ และที่สำคัญยังจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในอนาคตหากเกิดวิกฤตในลักษณะเช่นเดียวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้อีกด้วย

อภิปรายผล

1. จากการศึกษผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการขนส่งสินค้าทางทะเลในครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ตามรายละเอียดต่อไปนี้

การขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ได้ส่งผลกระทบให้อัตราค่าระวางเรือสำหรับการขนส่งสินค้ามีอัตราสูงขึ้น เนื่องจากมีความต้องการสินค้าสูง แต่มีตู้คอนเทนเนอร์ไม่เพียงพอสำหรับการส่งออก จึงทำให้เกิดการแย่งชิงตู้คอนเทนเนอร์ ส่งผลให้ค่าระวางเรือสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อต้นทุนของผู้ส่งออกและผู้นำเข้าสินค้า นอกจากนี้แนวทางแก้ไขปัญหาค่าขนส่งสินค้าทางทะเลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ก็สามารถทำได้อย่างจำกัด เนื่องจากการกำหนดค่าขนส่งทางทะเลนั้นขึ้นอยู่กับบริษัทที่ให้บริการเดินเรือ และปัญหาการผูกขาดของต่างชาติที่เป็นปัญหาในระดับโลกและมีมาอย่างยาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (2564) ที่ได้ศึกษาและประเมินผลกระทบของโควิด-19

ต่อสังคมและเศรษฐกิจไทย เพื่อประมวลความรู้ด้านการจัดการชุดนโยบายและมาตรการในการรับมือวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 และโรคระบาดที่อาจจะเกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต

ปัญหาการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ ที่ส่งผลกระทบต่ออัตราค่าระวางเรือ สำหรับการขนส่งสินค้ามีราคาสูงขึ้น เนื่องจากมีความต้องการสินค้าสูง แต่มีตู้คอนเทนเนอร์ไม่เพียงพอสำหรับการส่งออก จึงทำให้เกิดการแย่งชิงตู้คอนเทนเนอร์ ส่งผลให้ค่าระวางสูงขึ้น โดยค่าระวางเรื่อนั้นถูกกำหนดจากหลักอุปสงค์และอุปทานในด้านฝั่งอุปสงค์นั้น เป็นผลจากความต้องการสินค้าที่มากขึ้น อย่างไรก็ตามฝั่งด้านอุปทาน ประเทศที่ต้องการส่งออกนั้นก็มีตู้คอนเทนเนอร์ไม่เพียงพอ เนื่องจากปัญหาตู้คอนเทนเนอร์ตักค้างในประเทศปลายทางซึ่งสอดคล้องกับ วันเพ็ญ ไกรเกียรติสกุล (2549) วิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยค่าระวางการขนส่งสินค้าทางทะเลระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาเส้นทางไทย-เซี่ยงไฮ้ และเส้นทางไทย-สิงคโปร์ โดยตลาดของการบริการขนส่งสินค้าทางทะเลมีการแข่งขันค่อนข้างมากทำให้ราคาค่าระวางมีลักษณะขึ้นลงตามอุปสงค์และอุปทานของการขนส่งสินค้าทางทะเล เมื่อพิจารณาราคาค่าระวางที่จำแนกเป็นค่าระวางพื้นฐานและค่าธรรมเนียมพิเศษแล้วจะเห็นว่าค่าธรรมเนียมพิเศษจะปรับเปลี่ยนบ่อยครั้งมากกว่าค่าระวางพื้นฐาน ฉะนั้นค่าระวางการขนส่งสินค้าทางทะเลจึงขึ้นอยู่กับค่าธรรมเนียมพิเศษเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่ ค่าปรับอัตราเงินตรา (Currency Adjustment Factor: CAF) และค่าปรับอัตราน้ำมัน (Bunker Adjustment Factor: BAF) ค่าแฉะเทียบท่าโดยตรง (Direct Additional) ค่าถ่ายลำ (Transshipment Surcharge) ค่าลากตู้ (Drayage) ค่าท่าเรือแออัด (Congestion Surcharge) เป็นต้น นอกจากนี้ค่าระวางเรื่อยังขึ้นกับปัจจัยอื่นประกอบ เช่น อุปสงค์และอุปทานในตลาดต้นทุนในการขนส่ง เป็นต้น

2. แนวทางในการลดผลกระทบทางการขนส่งสินค้าทางทะเลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ควรมีการพิจารณาแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

1) ปรับกฎระเบียบระหว่างประเทศและการบังคับใช้ ปรับปรุงและปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้น เพื่อให้มีกฎระเบียบที่สอดคล้องกับความต้องการในการควบคุมการระบาดของโรคติดต่อในบริบทของการขนส่งสินค้าทางทะเล โดยพิจารณาประสิทธิภาพและความสอดคล้องระหว่างกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงการใช้กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศในการควบคุมการระบาดใหญ่ ๆ เช่นการระบาดของโควิด-19 และการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสุขภาพระหว่างประเทศ (กฎอนามัยระหว่างประเทศ, 2005) ให้มีการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเอื้ออำนวยในการควบคุมการระบาด

2) การประสานระหว่างประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการกับสถานการณ์วิกฤต โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ทางการขนส่งสินค้าทางทะเลในสถานการณ์การแพร่ระบาด จะช่วยให้การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมและการสร้างข้อกำหนดที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมการระบาด

3) การวางแผนและการสร้างความยืดหยุ่น สร้างแผนการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นสูงเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ควรพิจารณาการใช้เทคโนโลยีและการอัปเดตระบบในการจัดการขนส่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาด

4) การส่งเสริมนวัตกรรมในการขนส่ง สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมในการขนส่งสินค้าทางทะเล เพื่อลดการสั่งซื้อและการเคลื่อนย้ายสินค้าที่ไม่จำเป็นในกรณีฉุกเฉิน นี่อาจเป็นการใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติในการจัดการคลังสินค้าหรือใช้นวัตกรรมในการปรับสมดุลของการขนส่งเพื่อลดความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาด

5) การส่งเสริมความรับผิดชอบ ส่งเสริมความรับผิดชอบในการควบคุมการระบาดในระดับทุกคน ในภาคส่วนของการขนส่งสินค้าทางทะเล ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้และปฏิบัติตามมาตรการที่ถูกกำหนดโดยท้องถิ่น และระบบที่มีอยู่

ฉะนั้น การปรับกฎระเบียบระหว่างประเทศและการพัฒนามาตรการที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมการระบาดเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้มั่นใจว่าการขนส่งสินค้าทางทะเลสามารถดำเนินไปอย่างมีความเสี่ยงน้อยที่สุดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การกำหนดค่าขนส่งสินค้าทางทะเลเป็นประเด็นปัญหาระดับนานาชาติ ควรมีการหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงผู้ส่งออกและผู้นำเข้าในหลายประเทศเพื่อรวบรวมปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งหาแนวทางลดอุปสรรคดังกล่าวออกไปด้วย

2. ควรมีมาตรการและกลไกที่เป็นรูปธรรมและมีผลผูกพันทางกฎหมายในระดับสากล เพื่อให้แต่ละประเทศตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวที่ส่งผลกระทบทั่วโลก และเพื่อรองรับหากเกิดสถานการณ์วิกฤตเช่นเดียวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาค่าขนส่งสินค้าทางทะเล

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวหรือกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่งออกสินค้าและนำเข้าสินค้า เมื่อเผชิญกับวิกฤตที่ส่งผลให้ต้นทุนการขนส่งทางทะเลปรับตัวสูงขึ้น

3. ควรมีการวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อความหลากหลายในการวิเคราะห์ข้อมูล และเพื่อสะท้อนมุมมองในภาพรวม ที่มาจากมุมมองของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าทางทะเล

เอกสารอ้างอิง

กองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์. (2563). การขับเคลื่อนระบบโลจิสติกส์บนความปกติใหม่ (New Normal) ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *จดหมายข่าวกองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์*, 3(2), 4-7.

กฤตภาส อิศราพานิช. (2554). *คุณรู้จักระบบการขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ทางทะเล...ไหม ?*. ค้นเมื่อ 11 กันยายน 2564, จาก https://www.tpa.or.th/publisher/pdfFileDownloadS/QM166_p025-30.pdf

- ทีเอ็นเอ็น ออนไลน์. (2564). *กำเนิดใหม่ “สายการบินเรือแห่งชาติ” เสริมแกร่ง ส่งออกไทย*. ค้นเมื่อ 12 กันยายน 2564, จาก <https://www.tnnthailand.com/news/wealth/89226/>
- ณัฐพงษ์ จันทโหลบล. (2561). *การจัดการขนส่งสินค้าทางอากาศ (Air Cargo Management)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- นิตยา ชูมี. (2552). *การจัดทำดัชนีค่าบริการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศทางทะเลเพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของภาครัฐและเอกชน (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วันเพ็ญ ไกรเกียรติสกุล. (2549). *การวิเคราะห์ปัจจัยค่าระวางการขนส่งสินค้าทางทะเลระหว่างประเทศ : กรณีศึกษาเส้นทางไทย-เซี่ยงไฮ้ และเส้นทางไทย-สิงคโปร์*. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒนพงษ์ ใจวัฒน์. (2564). *ค่าขนส่งทางเรือหลายเส้นทางทำสถิติสูงสุดใหม่ แคมป์คองเทนเนอร์เปล่าขาดแคลนทั่วโลก กระทบผู้ส่งออก*. ค้นเมื่อ 24 กันยายน 2564, จาก <https://brandinside.asia/shipping-cost-surge-around-the-world-from-consumer-and-production-demand-14-jan-2021/>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2564). *ปัญหาค่าขนส่งทางเรือสูงในช่วงโควิด-19*. ค้นเมื่อ 24 กันยายน 2564, จาก <https://tdri.or.th/2021/04/covid-111/>
- สถาพร โอภาสานนท์. (2563). *การจัดการโลจิสติกส์ในช่วงวิกฤตโรคระบาด (Logistics management in pandemic crisis)*. ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564, จาก <https://www.tbs.tu.ac.th/wp-content/uploads/2020/04/การจัดการโลจิสติกส์ในช่วงวิกฤตโรคระบาด.pdf>
- สานิตย์ หนูนิล. (2564). ผลกระทบ การปรับตัว และความต้องการการช่วยเหลือขององค์กรภาคอุตสาหกรรมในช่วงวิกฤต COVID-19. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 15(1), 25-40.
- สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน. (2562). *การบริการสาขากการขนส่งทางทะเล (Maritime Transport Services)*. ค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2564, จาก <https://uat-api.dtn.go.th/files/v3/5d777d85ef4140628133c211/download>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การอนามัยโลก. (2548). *กฎอนามัยระหว่างประเทศ พ.ศ. 2548 (2005)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ค้นเมื่อ 24 กันยายน 2564, จาก https://cdn.who.int/media/docs/default-source/searo/thailand/thai.pdf?sfvrsn=9bb97cfd_0
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 17(1), 17-29.

- Ashworth, S. (2564). การรับมือกับวิกฤตการแพร่ระบาด COVID-19 ของ HPT “ผลักดันความต่อเนื่องของห่วงโซาโลจิสติกส์ท่ามกลางความท้าทายที่ยากจะคาดเดา”. ค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2564, จาก <https://hutchisonports.co.th/th/?s=การรับมือกับวิกฤตการแพร่ระบาด+COVID-19+ของ+HPT+&lang=th>
- Millefiori, et al. (2021). COVID-19 impact on global maritime mobility. *Sci Rep* 11, 18039.
- Okerman, J., & von Tigerstrom, B. (2021). Any Port in a Pandemic: International Law and Restrictions on Maritime Traffic during the COVID-19 Pandemic. *Canadian Yearbook of international Law/Annuaire canadien de droit international*, 58, 194 - 224.
- United Nations. (2016). *Maritime Transport Is ‘Backbone of Global Trade and the Global Economy’*, Says Secretary-General in Message for International Day. Retrieved August 12, 2020, from <https://www.un.org/press/en/2016/sgsm18129.doc.htm>

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม และผลการดำเนินงาน
ของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

Causal Factors Affecting Team Leader Competency and Operating Results of
Direct Sales Business in Thailand

ธนิดา ภูสุวรรณ์¹ และ อุทัยรัตน์ เมืองแสน²

Tanida Phoosuwan¹ and Uthairat Muangsan²

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม^{1,2}

Graduate College of Management, Sripatum University, Thailand^{1,2}

E-mail: pat.tanida2513@gmail.com¹, uthairat.mu@spu.ac.th²

Received: 2023-06-06; Revised: 2023-09-28; Accepted: 2023-09-29

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย 2) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร และด้านความพึงพอใจในงาน ที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม ของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย และ 3) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เทคนิคสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงานของธุรกิจขายตรง 2) ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงานของธุรกิจ และ 3) ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ดังนั้น สมาชิกในองค์กรทุกระดับ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มทักษะด้านนวัตกรรม และจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้กับสมาชิกในองค์กร เพื่อเพิ่มคุณค่าในผลการดำเนินงานขององค์กรให้มากขึ้น และยังจะเป็นการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร, ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร, ความพึงพอใจในงาน,
สมรรถนะผู้นำทีม, ผลการดำเนินงานของธุรกิจ

Abstract

This study aimed to: 1) study the causal factors of organizational culture and innovation capabilities affecting job satisfaction in direct sales business in Thailand 2) study the causal factors of organization capability and job satisfaction affecting team leader performance of direct sales business in Thailand and 3) study the causal factors of organizational culture and job satisfaction affecting performance of direct sales business in Thailand. The study employed quantitative and qualitative research methods, collection data from direct sales business entrepreneur by interview form and online questionnaire, data analysis by structural equation techniques.

The results of the study revealed as follows : 1) the causal factors of organizational culture were positive direct influence on job satisfaction in direct sales business 2) the causal factors of organizational innovation capability were positive direct influence on job satisfaction in direct sales business 3) the causal factors of job satisfaction were positive direct influence on business performance. Therefore, all level of members in organization of relevant agencies should increase innovation skills and manage activities to build a strong, sustainable culture for all members of organization to add more value for organization's performance were also create a sustainable competitive advantage in the future.

Keywords: Corporate Culture, Innovation Capability, Job Satisfaction, Team Leader Competency, Operating Results

บทนำ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงทั้งในเรื่องรายได้และอาชีพเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีความต้องการมากกว่าปัจจัยที่ 4 ทำให้ต้องมีการพัฒนาตนเองให้มากขึ้น เพื่อการยอมรับในหน้าที่และบทบาทของตนเองในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จในตนเอง จึงทำให้เกิดมีคำว่าภาวะผู้นำเกิดขึ้น เพราะมีผลลัพธ์ในความสำเร็จของงานหรือในอาชีพนั้น ๆ อย่างยิ่ง ซึ่งในโลกยุคนี้ได้มุ่งเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำเป็นสิ่งแรก เพื่อพัฒนาในการทำงานให้เกิดเป็นผู้นำ ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานหรือกำหนดเป้าหมายให้บรรลุผลให้เกิดความสำเร็จในการกระทำอย่างแท้จริง การประกอบอาชีพใด ๆ จำเป็นต้องมีผู้นำด้วยภาวะผู้นำในระดับหนึ่ง เช่น อาชีพนักการเมือง นักบัญชี เลขานุการ ทนายความ นักธุรกิจ รวมทั้งอาชีพอิสระ หนึ่งในอาชีพอิสระที่กล่าวมา คือ ธุรกิจขายตรง ซึ่งต้องมีภาวะผู้นำในตนเองสูง จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบภาวะผู้นำในตนเอง เพื่อความประสบความสำเร็จดังตั้งเป้าหมายไว้ (Chuawongprom, 2020)

ธุรกิจเครือข่ายขายตรงก็พบปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลการบริหารจัดการเช่นกัน ปัญหาส่วนใหญ่ของธุรกิจเครือข่ายขายตรงเกิดจากตัวบุคคลากรหรือสมาชิกขององค์กรซึ่ง รวมถึงนักธุรกิจเครือข่าย

ขายตรงและการบริหารจัดการองค์การ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาแก้ปัญหาต่าง ๆ ของธุรกิจเครือข่ายขายตรง เพื่อให้้องค์การรองรับการเปลี่ยนแปลง มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและประสบความสำเร็จ การดำเนินธุรกิจเครือข่ายขายตรงจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือและมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งที่จะทำให้สามารถแข่งขันในธุรกิจเครือข่ายขายตรงได้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีมและผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางให้เจ้าของธุรกิจเพิ่มสมรรถนะผู้นำทีมและผลการดำเนินงานของธุรกิจเพื่อระบุนวัตกรรมองค์กร และความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร, และความพึงพอใจในงาน โดยเจ้าของธุรกิจสามารถนำไปสร้างสมรรถนะผู้นำทีมและผลการดำเนินงานของธุรกิจ

บทความวิจัยนี้เสนอการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการนำทฤษฎีระบบมาพัฒนา และศึกษาตัวแปรเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้นำทีมและผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย และผู้วิจัยเห็นว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะมีความสำคัญต่อผู้ประกอบการธุรกิจขายตรง รวมถึงคุณประโยชน์ด้านวิชาการ อาทิ เช่น นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา ที่สามารถนำผลจากการศึกษาเชิงประจักษ์ในครั้งนี้ไปพัฒนาบูรณาการ และการศึกษาต่อยอดทางวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ด้านความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร และด้านความพึงพอใจในงาน ที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม ของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านความพึงพอใจในงาน ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

วัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) วัฒนธรรมตามลำดับชั้น (Hierarchy Culture), 2) วัฒนธรรมแบบมุ่งความสำเร็จ (Market Culture), 3) วัฒนธรรมแบบเครือญาติ (Clan Culture), 4) วัฒนธรรมแบบปรับตัว (Adhocracy Culture)

ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (Product Innovativeness), 2) นวัตกรรมด้านตลาด (Market Innovativeness), 3) นวัตกรรมด้านกระบวนการ (Process Innovativeness), และ 4) นวัตกรรมด้านพฤติกรรม (Behavioral Innovativeness)

ความพึงพอใจในงาน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) บุคคล (Personal Factor), 2) งาน (Factor in the Job), และ 3) การจัดการ (Factor Management)

สมรรถนะผู้นำทีม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision Setter), 2) การสร้างแรงจูงใจ (Motivator), 3) การคิดวิเคราะห์ (Analyzer), และ 4) การควบคุม ดูแล และมอบหมายงาน (Taskmaster)

ผลการดำเนินงานของธุรกิจ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ผลการดำเนินงานทางการเงิน (Financial Performance) และ 2) ผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ทางการเงิน (Non-Financial Performance)

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรเชิงคุณภาพ คือ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง โดยการเก็บกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 ราย ตามการแบ่งแยกประเภทของงานขายตรง

กลุ่มประชากรเชิงปริมาณ คือ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง โดยการเก็บกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 491 ราย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนกันยายน 2563 ถึงธันวาคม 2564

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยครอบคลุมถึงวัฒนธรรมองค์กร, ความพึงพอใจในงาน, ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร, สมรรถนะผู้นำทีม, และ ผลการดำเนินงานของธุรกิจ ดังได้กล่าวไว้ในความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้การกำหนดกรอบแนวคิด การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแสดงมีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน

Champa (2013) ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก

Numsang (2013) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติและบรรยากาศในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ ผลการศึกษาพบว่าด้านพฤติกรรมและทัศนคติในการทำงาน คือการรู้วิธีการทำงานใหม่ ๆ มีอิทธิพลสูงสุด และให้ความสำคัญบรรยากาศในการปฏิบัติงาน คือความพอใจกับบรรยากาศ มีอิทธิพลสูงสุด

Chucharoenphiphat (2012) ได้ศึกษาวัฒนธรรมในองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์ในระดับมากกับการปฏิบัติงานของพนักงาน

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม

Chuawongprom (2020) ได้ศึกษา อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พบว่า ภาวะผู้นำ

เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารและวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Phanlapha (2017) ได้ศึกษา วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า บุคลากรมีสมรรถนะหลักด้านความรับผิดชอบในงานมากที่สุด รองลงมา คือ ความยึดมั่นในคุณธรรม การทำงานเป็นทีม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ และวัฒนธรรมองค์การที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มากที่สุด

Suwanko (2014) ได้ศึกษา อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและผู้นำเชิงปฏิรูปที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติ พบว่า วัฒนธรรมองค์กร สามารถอธิบายสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน

Luangsakdapich (2020) ได้ศึกษาความสามารถในนวัตกรรมด้านการให้บริการและผลการดำเนินงานในการให้บริการหลักฐานจากธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย พบว่าความสามารถในนวัตกรรมด้านการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานในการให้บริการ และมีมติความเต็มใจในการมีส่วนร่วมของลูกค้า

Songsom (2019) ได้ศึกษาผลของความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา พบว่าความสามารถทางนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านการตลาด ด้านกลยุทธ์ ด้านกระบวนการ และด้านพฤติกรรม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในภาพรวมของวิสาหกิจ

Saekow (2014) ได้ศึกษาปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับเศรษฐกิจอาเซียนของกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า อิทธิพลของปัจจัยด้านองค์กรที่มีต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน

สมมติฐานที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ

Songsom (2019) ได้ศึกษาผลของความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านการตลาด ด้านกลยุทธ์ ด้านกระบวนการ และด้านพฤติกรรม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในภาพรวมของวิสาหกิจ

Ratchachart (2017) ได้ศึกษาปัจจัยองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสามารถเชิงพลวัตขององค์กรที่ดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ปัจจัยความสามารถด้านนวัตกรรม เฉพาะปัจจัยย่อยการลงทุน หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงกระบวนการทำงาน และการสื่อสารกับลูกค้าในการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการใหม่

Photipanya (2016) ได้ศึกษาศักยภาพทางนวัตกรรมที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรเพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบของสำนักงานบัญชีในประเทศไทยเพื่อรองรับกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ศักยภาพทางนวัตกรรม ได้แก่ ด้านการตลาด และด้านองค์กร ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรนำไปสู่การพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด

สมมติฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม

Jedaman et al. (2022) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันองค์กรของบุคลากรทางการจัดการศึกษา พบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นอย่างยั่งยืน คือ จิตวิญญาณความเป็นผู้นำ วิสัยทัศน์ คุณธรรมและจริยธรรม การให้บริการ

Kwanmuang (2016) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำแบบสร้างการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำแบบสร้างการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์กร

สมมติฐานที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ

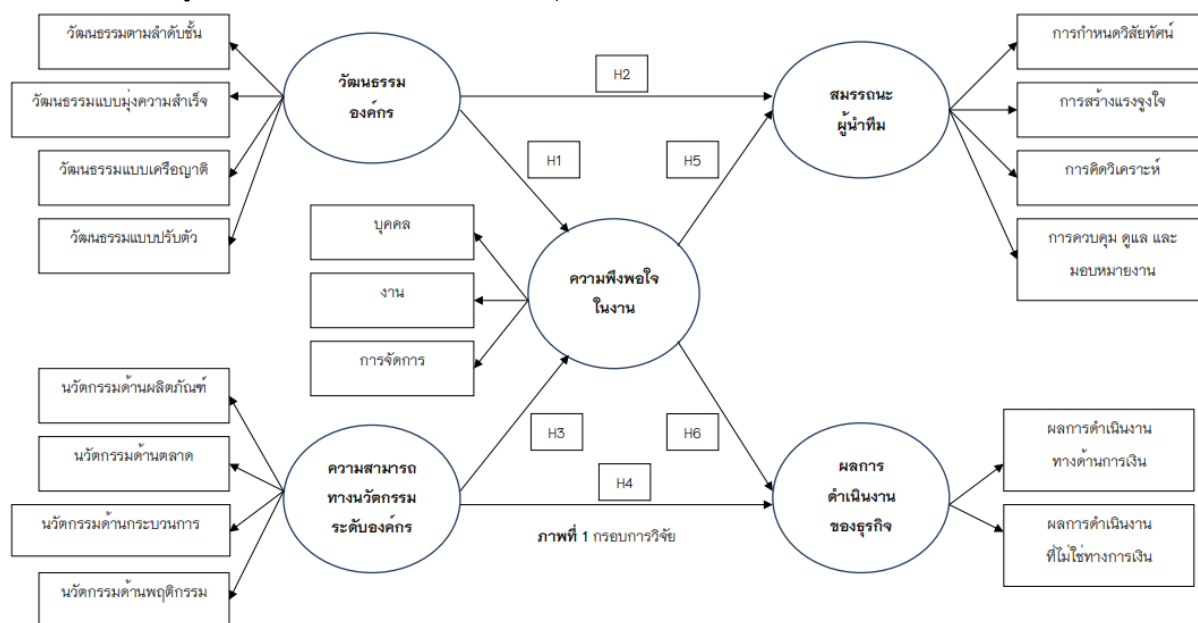
Tid-un (2012) ได้ศึกษา ความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสัมพันธ์กับบุคคล รองลงมาคือความสำเร็จในงาน และน้อยที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน แนวทางในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการทำงาน

Ungaree (2012) ได้ศึกษา การศึกษาความพึงพอใจในงานของพนักงาน พบว่า ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ด้านการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ด้านการได้รับความยกย่องนับถือ ด้านลักษณะงาน ด้านความรับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ในส่วนของปัจจัยค้ำจุน

Chanasreuk (2011) ได้ศึกษา ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อการปฏิบัติงานในบริษัท พบว่า ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านลักษณะงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการยอมรับนับถือ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้ทราบว่า การศึกษาเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของธุรกิจของตรงส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับหลักการทางการตลาด อาทิ ส่วนประสมทางการตลาดที่จะทำให้เกิดการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กรตามบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสู่การกำหนดกลยุทธ์จากความสามารถหลักขององค์กร แล้วนำมาปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยภายในองค์กรที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมพบว่า เป็นปัจจัยสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งของทุกองค์กรที่มีส่วนช่วยสนับสนุนผลการดำเนินงานขององค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และยังเป็นปัจจัยที่องค์กรสามารถควบคุมได้ง่ายกว่าปัจจัยภายนอก และสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร, ความพึงพอใจในงาน, ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร, สมรรถนะผู้นำทีม, และ ผลการดำเนินงานของธุรกิจ ตามข้อเสนอของ Champa (2013) Suwanko (2014) Songsom (2019) Photipanya (2016) Jedaman et al. (2022) และ Ungaree (2012) ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้น แล้วนำมากำหนดกรอบการวิจัย ที่แสดงถึงปัจจัย

เชิงสาเหตุระหว่าง วัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและสมรรถนะผู้นำทีม และความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและสมรรถนะผู้นำทีม อีกทั้งความพึงพอใจในงานส่งผลสมรรถนะผู้นำทีมและผลการดำเนินงานของธุรกิจ ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ : ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง จำนวน 2,838 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564) โดยผู้วิจัยคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 491 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีข้อคำถามประกอบด้วย 6 ตอน คือ ตอนที่ 1 เกี่ยวข้องกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลและข้อมูลลักษณะทั่วไปขององค์การของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม; ตอนที่ 2 เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กร; ตอนที่ 3 เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงาน; ตอนที่ 4 เกี่ยวข้องกับความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร; ตอนที่ 5 เกี่ยวข้องกับสมรรถนะผู้นำทีม; ตอนที่ 6 เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ โดยการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ด้วยการสร้างแบบสอบถามให้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านในการประเมินค่าสถิติดัชนีความสอดคล้องโดยคำนวณหาค่าดัชนีวัดความสอดคล้องรายข้อ (IOC) ได้เท่ากับ 0.895 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือการวิจัย ได้เท่ากับ 0.92 เพื่อใช้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีมและผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

การวิจัยเชิงคุณภาพ : ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจขายตรง โดยสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรที่ผู้วิจัยกำหนดในการศึกษา คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านความพึงพอใจในงาน ด้านสมรรถนะผู้นำทีม และ ด้านนวัตกรรมในระดับองค์กร โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แล้วนำวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา รวมถึงวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อพัฒนาตัวแบบที่ได้จากเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม และผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย เพื่อสร้างแบบจำลองการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทีม และผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามออนไลน์

ตามวัตถุประสงค์ ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก, ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก, ความพึงพอใจในงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด, สมรรถนะผู้นำทีมโดยรวมอยู่ในระดับมาก, และผลการดำเนินงานของธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก, ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก, ความพึงพอใจในงาน

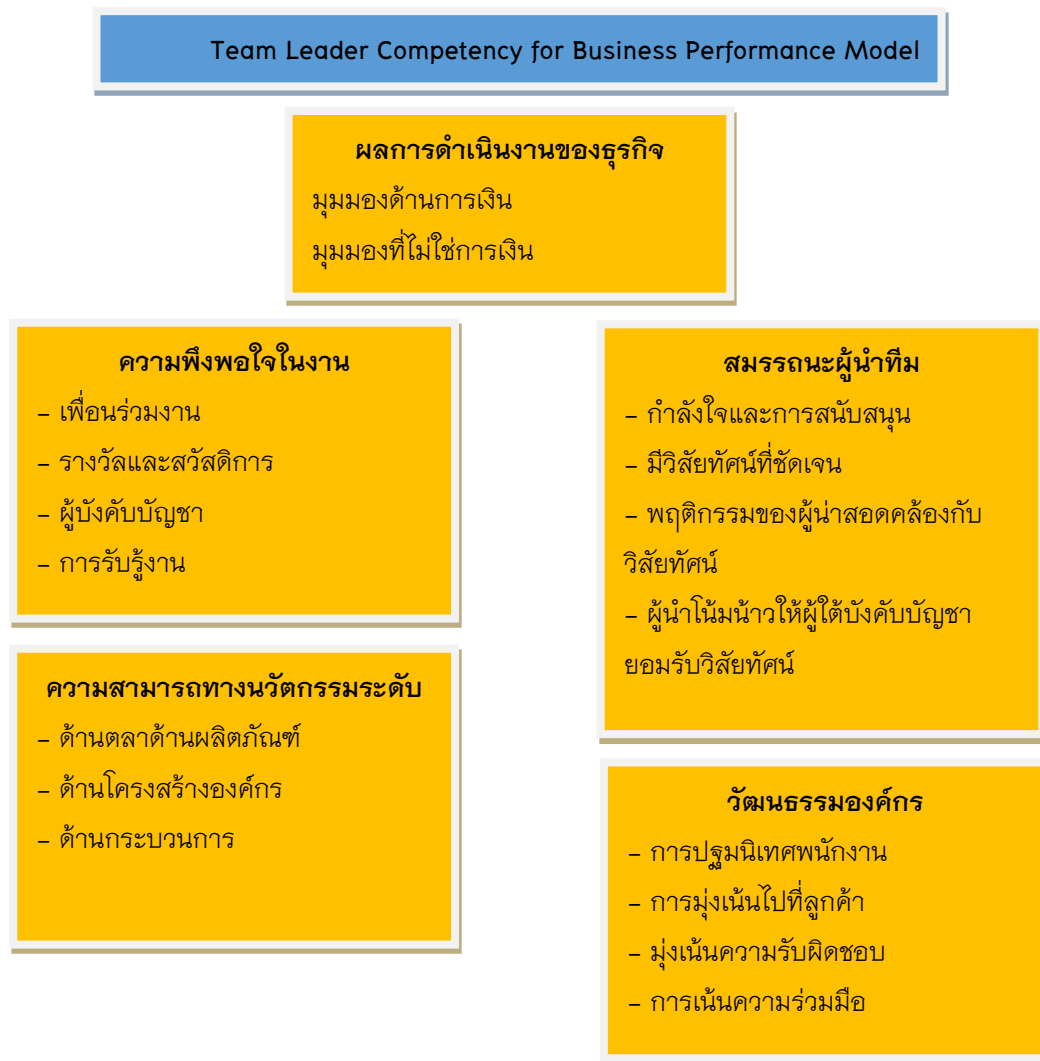
ปัจจัยเชิงสาเหตุ	ผลการวิจัย
ด้านวัฒนธรรมองค์กร	ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้าน อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฐมนิเทศพนักงานมากที่สุด รองลงมาเป็น ด้านการมุ่งเน้นความรับผิดชอบ ด้านการมุ่งเน้นความร่วมมือ และด้านการมุ่งเน้นไปที่ลูกค้า
ด้านความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร	ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านตลาด มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านการกระบวนการ
ด้านความพึงพอใจในงาน	ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้งานมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และรางวัลและสวัสดิการ
ด้านสมรรถนะผู้นำทีม	ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ด้านกำลังใจและการสนับสนุนมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้นำโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับวิสัยทัศน์ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และพฤติกรรมของผู้นำสอดคล้องกับวิสัยทัศน์
ด้านผลการดำเนินงานของธุรกิจ	ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านมุมมองที่ไม่ใช้การเงิน มากที่สุด รองลงมาคือ มุมมองด้านการเงิน

วัตถุประสงค์ ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงานและสมรรถนะผู้นำทีม, ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงานและผลการดำเนินงานของธุรกิจ, ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีมและผลการดำเนินงานของธุรกิจ, วัฒนธรรมองค์กรและความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม, และความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ปัจจัยเชิงสาเหตุ	ผลการวิจัย
วัฒนธรรมองค์กร (CPCT)	มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.23 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
วัฒนธรรมองค์กร (CPCT)	มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.31 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร (INCT)	มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.33 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร (INCT)	มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินงานของธุรกิจ โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.28 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
ความพึงพอใจในงาน (JBST)	มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.36 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
ความพึงพอใจในงาน (JBST)	มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินงานของธุรกิจ โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.21 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
วัฒนธรรมองค์กร (CPCT) และความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร (INCT)	มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม โดยผ่านความพึงพอใจในงาน โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.08 และ 0.12 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร (INCT)	มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม โดยผ่านความพึงพอใจในงาน โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.07 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่วัฒนธรรมองค์กร มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม โดยผ่านความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.05 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแบบจำลองที่ได้จากผลการวิเคราะห์เชิงสำรวจและการสังเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อตัวแบบจำลองสมรรถนะผู้นำทีมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทยว่า Team Leader Competency for Business Re Model (หรือ TLCBR Model)

ภาพที่ 2 แบบจำลอง Team Leader Competency for Operating Results
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2

พบว่าวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน ซึ่งควรให้ความสำคัญในวัฒนธรรมองค์กร เช่น การปฏิบัติตามนโยบายและกฎเกณฑ์ขององค์กรควรที่จะให้พนักงานได้มีโอกาสออกความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และนโยบาย โดยสอดคล้องกับ Heo and Yoon (2009)

วัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาทในฐานะกลไกการฝังตรึงวัฒนธรรมผ่านบุคลิกลักษณะส่วนตัว การมอบหมายงาน วิธีการจูงใจและให้รางวัล ทำให้บุคลากรรับรู้และเรียนรู้จนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติและค่านิยม โดยสอดคล้องกับ Raitchel, Knippenberg and Stam (2021)

ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน เนื่องจากความสามารถทางนวัตกรรมสามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด ออกแบบให้ธุรกิจมีการทำซ้ำได้ง่าย และขยายกิจการได้ง่าย มีการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมมาใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างธุรกิจ เป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นจากการเห็นโอกาสทางการตลาดที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง โดยสอดคล้องกับ El-Sisi and Montaser (2023)

ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งศักยภาพทางนวัตกรรมที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและมีผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยสอดคล้องกับ Wijaya and Rahmayanti (2023)

ความพึงพอใจในงานส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม ความพึงพอใจในงานนั้นถูกประกาศว่าเป็นสภาวะทางอารมณ์เชิงบวกหรือความพึงพอใจ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นนั้นคือเหตุผล สามารถใช้เพิ่มประสิทธิภาพโดยรวมได้ โดยสอดคล้องกับ Gul, Masood, Sadiq and Saeed (2022)

ความพึงพอใจในงานส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ พบว่า เมื่อพึงพอใจในงานจะเกิดความสำเร็จในหน้าที่การงานและความยกย่องนับถือ นำไปสู่ผลการดำเนินงานของธุรกิจที่ดีได้ โดยสอดคล้องกับ Beuren et al. (2021)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) สามารถนำไปสู่รูปแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสมรรถนะผู้นำทีมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุ ด้านวัฒนธรรมองค์การ และด้านความพึงพอใจในงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วัฒนธรรมองค์การ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่แทรกอยู่ในทุกระดับของหน่วยงานในองค์การ ซึ่งระดับของวัฒนธรรมแต่ละระดับ อาทิ วัฒนธรรมแบบเครือข่าย หรือวัฒนธรรมแบบปรับตัว เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง โดยวัฒนธรรมการทำงานที่เข้มแข็งตามความรับผิดชอบของตนเองจะเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างผลการดำเนินงานขององค์การให้มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การตามแนวคิดของ Chucharoenphiphat (2012) และ Phanlapha (2017) ที่ศึกษาพบว่า วัฒนธรรมมีผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ และข้อเสนอของ Suwanko (2014) ที่ศึกษาพบว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อผู้นำเชิงปฏิรูปที่ยังจะส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานของผู้นำอีกด้วย นอกจากนี้ จากผลการศึกษาด้านความพึงพอใจของสมาชิกในองค์การทุกระดับที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการส่วนใหญ่ในปัจจุบัน อาทิ Tid-un (2012) Ungaree (2012) และ Chanasreuk (2011) ที่ได้ศึกษาในประเด็นใกล้เคียงกันคือการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของสมาชิกในองค์การที่มีผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การในเชิงบวก และได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกันคือ เมื่อบุคคลเกิดความพึงพอใจในลักษณะงานในความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน หรือ พึงพอใจในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ จะทำให้บุคคลนั้น มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเข้มแข็งเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานในสิ่งที่ตนมีความพึงพอใจเกิดคุณค่าสูงสุด และมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน สร้างความเข้มแข็ง และความสามารถได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กรของตนต่อไปอย่างยั่งยืน

สรุปผล

วัฒนธรรมองค์กร, ความพึงพอใจในงาน, และความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทีม และผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำทีม และผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย เพื่อสร้างแบบจำลองการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทีม และผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามออนไลน์ ผลการวิเคราะห์สรุปว่า วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน, วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม, ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน, ความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินงานของธุรกิจ, ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม, ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินงานของธุรกิจ, วัฒนธรรมองค์กรและความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม, และความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้นำทีม ฉะนั้น ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงในประเทศไทยสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปเพิ่มสมรรถนะผู้นำทีมและการดำเนินงานของธุรกิจเพื่อระบุด้านวัฒนธรรมองค์กรและความสามารถทางนวัตกรรมระดับองค์กรที่ธุรกิจความพึงพอใจในงานขายตรงสามารถนำไปสร้างสมรรถนะผู้นำทีมและการดำเนินงานของธุรกิจที่ดีได้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งต่อไป ควรนำแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสมรรถนะผู้นำทีมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจขายตรงในประเทศไทย เพื่อทำการตรวจสอบโมเดลว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่สำคัญตัวอื่นเพิ่มเติม เช่น มีวิสัยทัศน์ (Visionary) ทำความเข้าใจและแปลงกลยุทธ์เป็นข้อกำหนดของกลุ่มงาน, นักกลยุทธ์ (Tactician) สร้างความมั่นใจถึงผลลัพธ์โดยการวางแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ มอบหมายความรับผิดชอบ และทบทวนผลการปฏิบัติงาน, ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) สร้างสภาพแวดล้อมของการทำงานร่วมกันและการเป็นหุ้นส่วนเพื่อให้แน่ใจว่าความสัมพันธ์ในการทำงานมีประสิทธิภาพ, หรือ (Contributor) สร้างความสำเร็จขององค์กรด้วยความสามารถ ประสิทธิภาพ และความสามารถส่วนบุคคล

References

- Beuren, I. M., Souza, V. S., & Theiss, V. (2021). Organizational resilience, job satisfaction and operating results. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 71(6), 2262-2279.
- Chanasreuk, S. (2011). *Employee satisfaction towards working in Kalasin Starch Co., Ltd.* (Master's Thesis). Rajamangala University of Technology Isan.

- Chuawongprom, Y. (2020). *Influence of strategic leadership and organizational culture on the efficiency of the local administration organizations in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province* (Master's Thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Chucharoenphiphat, N. (2012). *Organizational culture affecting employees' work performance of Siam Commercial Bank in Nakhonsawan* (Master's Thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- Dosi, G. (1982). Technological paradigms and technological trajectories: A suggested interpretation of the determinants and directions of technical change. *Research Policy*, 11(3), 147-162.
- El-Sisi, S. A., & Montaser, N. M. (2023). Impact of servant leadership on job performance: Mediating role of innovation and job satisfaction applied to travel agencies in Egypt. *International Journal of Tourism Archaeology and Hospitality*, 2(3), 201-2016.
- Harkema, S.J.M., & Browaeys, M.J. (2002). Managing innovation successfully: A Complex Process. *In European Academy of Management Annual Conference Proceedings, EURAM 2002, Brussels*.
- Heo, M. S., & Yoon, S. Y. (2009). Study on corporate culture & job satisfaction of airlines' flight attendants. *The Journal of Advanced Navigation Technology*, 13(1). 1-10.
- Ing Wu, S., & Lung Lu, C. (2012). The Relationship between CRM, RM, and operating results: A Study of the Hotel industry in Taiwan. *International Journal of Hospitality Management*, 31, 276-285.
- Jaskyte, K., & Dressler, W.W. (2005). Organizational culture and innovation in nonprofit human service organizations. *Administration in Social Work*, 29, 23-41.
- Jedaman, P., Kenaphoom, S., and Udompan, A. (2022). Transcendental leadership in leader's strategies management under the 21st century dynamics era. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(3), 27-44.
- Koonlabood, C. (2008). *Customers' satisfaction toward services of bank for agriculture and agricultural cooperatives, Muang District, Ubonratchathani Province* (Master's Thesis). Ramkhamhaeng University.
- Kuean, S.K., & Wong, E.S.K. (2010). Employees' turnover intention to leave: The Malaysian contexts. *Journal of Applied Sciences*, 10(19), 2251-2260.
- Kwanmuang, S. (2016). *The relationship of transformational leadership that affects job satisfaction and organizational commitment of Bangkok Government Officer* (Master's Thesis). Thammasat University.

- Luangsakdapich, R. (2020). Innovation capability in providing services and performance in providing services, evidence from the hotel business in Thailand. *Chulalongkorn Business Review*, 42(1), 43-67.
- Gul, W., Masood, K., Sadiq, I., & Saeed, B. (2022). Examining the impact of leadership competencies on the performance of projects, the mediating effect of job satisfaction. *Sustainable Business and Society in Emerging Economies*, 4(1), 97-114.
- McGraw-Hill, G. N. (2007). *A Study of Job Satisfaction of Srinakharinwirot University Employees* (Master's Thesis). Srinakharinwirot University.
- Moon, S., Bermudez, J., & Hoen, E. (2012). Innovation and access to medicines for neglected populations: Could a treaty address a broken pharmaceutical R&D system?. *PLoS Med*, 9(5), e1001218.
- Numsang, P. (2013). *Effects of organizational culture, attitudes and work environment on performance effectiveness of employees at the operational level in the ploenchit and sukhumvit districts* (Master's Thesis). Bangkok University.
- Phanlapha, C. (2017). *Organizational Culture Affecting Core Competencies of Personnel*. Institute of Molecular Biosciences, Mahidol University. *Mahidol R2R E-Journal*, 4(2), 206-116.
- Poolpetch, T., Chesadalak, V., & Saensuk, J. (2018). Innovative cultural construction of organization: Antecedents and consequences. *Faculty of Applied Arts*, 11(2), 127-141.
- Porsila, N., & Wirunhaphon, S. (2015). A causal model of operating results of direct sales. *Business Administration Journal Economics and Communication*, 10(1), 62-74.
- Potipanya, K. (2016). *Innovation capability affecting organization success to development of an accounting firm model in Thailand for the ASEAN Economic Community* (Master's Thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- Pulpetch, T., Jadesadalug, V., & Sansook, J. (2018). Innovative cultural construction of organization: Antecedents and consequences. *The Journal of Faculty of Applied Arts*, 11(2), 127-141
- Raithel, K., Knippenberg, D. V., & Stam, D. (n.d.). Team leadership and team cultural diversity: The moderating effects of leader cultural background and leader team tenure. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 28(1), 261-272.
- Rajapathirana, R.P.J., & Hui, Y. (2018). Relationship between Innovation capability, innovation type, and firm performance. *Journal of Innovation & Knowledge*, 3, 44–55.

- Ronphairin, R. (2018). *Job satisfaction of employees of Krungthai Bank Public Company Limited Aranyaprathet Branch, Sakaeo Province* (Master's Thesis). Burapha University.
- Ruppel, C.P. and Harrington, S.J. (2000) The relationship of communication, ethical work climate, and trust to commitment and innovation. *Journal of Business Ethics*, 25, 313-328.
- Saekow, T. (2014). *Organizational factors affecting innovation behavior in operations to support ASEAN economy of meat processing ndustry in Bangkok Metropolitan Region* (Master's Thesis). Bangkok University.
- Songsom, A. (2018). Causal factors of electronic loyalty purchase case study from the online store of the Generation Consumer Group. *Veridian E-Journal*, 11(1), 1972-1986.
- Songsom, A. (2019). Effects of innovativeness on competitive advantage of small and medium enterprises (SMEs) in Songkhla Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities, Social Sciences, and Arts*, 12(3), 821-835.
- Suwanko, P. (2014). The influence of organizational culture. and reformed leadership that affect resource management competencies strategic person of the National Cancer Institute. *Journal of Academic Resources, Prince of Songkla University*, 25(3), 21-31.
- Tichi, N. M., & Cohan, M. (2007). The transformational leader. *Training and Development Journal*, 40(7), 35-40.
- Vanichbuncha, K. (2019). Statistical analysis: Statistics for administration and research (9th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wijaya, N. S., & Rahmayanti, P. L. (2023). The role of innovation capability in mediation of COVID-19 risk perception and entrepreneurship orientation to operating results. *Uncertain Supply Chain Management*, 11(1), 227-236.

การส่งเสริมนวัตกรรมการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

Promoting Innovation in Teaching for Heads of Departments in Schools
Under Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1

เจือศรี พูนพิพัฒน์¹, ศรีปริญญ์ ฐปกระจ่าง² และ เจตน์สฤกษ์ อังศุกาญจนกุล³
Juasri Poonpipat¹, Sri Parinya Thoopkrachang² and Jetsarit Angsukanchanakul³

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3}
Development Administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand^{1,2,3}
E-mail: pewsriparinya@yahoo.com²

Received: 2023-06-06; Revised: 2023-09-22; Accepted: 2023-09-23

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี กลยุทธ์ และนวัตกรรมการสอน 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อนวัตกรรมการสอน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 375 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน การวิเคราะห์ข้อมูลของเนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี กลยุทธ์ และนวัตกรรมการสอน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยีและกลยุทธ์ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน เมื่อภาวะผู้นำเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้นวัตกรรมการสอนมากขึ้นด้วย (2) ชีวิตวิถีใหม่ไม่ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน (3) การจัดการด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน เมื่อชีวิตวิถีใหม่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นวัตกรรมการสอนเพิ่มขึ้น (4) กลยุทธ์ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน เมื่อกลยุทธ์เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นวัตกรรมการสอนเพิ่มมากขึ้นด้วย

คำสำคัญ: การส่งเสริมนวัตกรรมการสอน, กลุ่มสาระการเรียนรู้, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to study 1) the level of leadership, new routine, technology readiness, strategies, and innovations, and 2) factors that have direct and indirect influences on teaching innovation. The research is quantitative. The sample consisted of 375 subjects who were the heads of the learning group of schools under the Chachoengsao Primary

Educational Service Area Office 1. The sampling method was multistage sampling five sections. Content analysis, mean and standard deviation, structural equation modeling analysis

The study's results revealed that: 1) leadership, new routine, technology readiness, strategies, and innovations in overall aspects were at a high level. 2) factors influencing include: (1) Leadership, a new way of life. Technology and strategy management affect teaching innovation. When leadership increases, it results in more teaching innovation. (2) A new way of life does not affect teaching innovation. (3) Technology management affects teaching innovation as new ways of life increase. (4) Strategy affects teaching innovation as strategy increases. As a result, teaching innovation has increased, too.

Keywords: Promoting Innovation in Teaching, Departments in Schools, Chachoengsao Primary Educational Service Area

บทนำ

การศึกษาของผู้เรียนในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมการศึกษา มาสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และตอบสนองต่อการศึกษาระบบ 4.0 โดยใช้รูปแบบการศึกษาและเครื่องมือทางเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งมาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองและเป็นประโยชน์ต่อสังคม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน รูปแบบการเรียนการสอน เทคโนโลยีสมัยใหม่ การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ การทำงานเป็นกลุ่ม รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสนับสนุนในสังคมแห่งการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนจะพัฒนานวัตกรรมที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยทักษะการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นทักษะที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (พินันทา ฉัตรวัฒนา และพัลลภ พิริยะสุรวงศ์, 2563) โดยทักษะการเรียนรู้เหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงองค์การต้องอาศัยผู้บริหารหรือผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีทักษะประสบการณ์ มีนวัตกรรมทางความคิดและมีกลยุทธ์ตลอดจนความรู้ในการบริหารจัดการองค์การ เพื่อนำพาองค์การไปสู่เป้าหมาย Yates & O' Dell (2005) ทำการวิจัยพบว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการนำพาองค์การไปสู่เป้าหมาย องค์การได้สำเร็จจะต้องมีองค์ประกอบของภาวะผู้นำได้แก่ มีความคิดกว้างไกล (Envision) แล้วนำความคิดที่ออกแบบไว้มาขยายหรือกลั่นกรองให้ตกผลึก ทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ (Enable) ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือ เทคนิค โครงสร้าง และกำลังคน เมื่อได้ความชัดเจนแล้วจึงมอบหมายให้ผู้ตามนำไปปฏิบัติอย่างไวใจ ดังนั้น การให้ความสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาปรับเปลี่ยนองค์การให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมในอนาคต การบริหารจัดการองค์การเพื่อนำไปสู่องค์การนวัตกรรมถือเป็นความท้าทายของผู้บริหารอย่างยิ่ง การพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งนวัตกรรมผู้บริหาร

บุคลากร จะต้องมีความเข้าใจตลอดจนมีความสามารถ มีความต้องการจะปรับเปลี่ยนพัฒนาทั่วทั้งองค์การ จึงจะสามารถไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้ (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552) นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องทราบว่าลักษณะหรือองค์ประกอบในเรื่องใดสามารถกำหนดทิศทางและใช้กลยุทธ์ที่ชัดเจนพัฒนาองค์การอย่างมุ่งมั่นและทุ่มเท ในการที่จะกระตุ้นและก่อให้เกิดนวัตกรรมภายในองค์การ Berry, Byrd, & Weider (2013) ได้กล่าวว่า การมีโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่นในระดับที่เหมาะสมที่จะกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมภายในองค์การบุคลากรต้องทำหน้าที่ตามบทบาทภายใต้การนำของผู้นำองค์การ อีกทั้ง บุคลากรภายในองค์การ ยังจะต้องมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกันเป็นทีมมากกว่าปัจเจกบุคลากร เนื่องจากนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยการทำงานร่วมกัน บุคลากรที่มีความรู้และทักษะที่เหมาะสม นอกเหนือจากในเรื่องทิศทาง โครงสร้าง การทำงานเป็นทีมและบุคลากรแล้ว องค์การที่จะมีลักษณะเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมยังจะต้องให้ความสำคัญกับบรรยากาศและสภาวะแวดล้อมในการทำงาน ทิศทางผู้บริหารและกลยุทธ์ที่ชัดเจนที่จะพัฒนาองค์การ พสุ เดชะรินทร์ (2552) ทั้งนี้ นวัตกรรมจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้จากการทำงานร่วมกันของบุคคลที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยภายนอกองค์การ การสื่อสาร การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารเป็นส่วนประกอบที่สำคัญซึ่ง สิริภักตร์ ศิริโท, รัตติญา ละเต็บชั้น และ วิวัฒน์ กิตติพงศ์โกศล (2560) พบว่า ปัจจัยสนับสนุนความเป็นองค์การนวัตกรรมที่สามารถเป็นตัวทำนวยระดับความเป็นองค์การนวัตกรรมได้มี 5 ด้านคือ ด้านโครงสร้าง ด้านวัฒนธรรม ด้านการสื่อสารระหว่างบุคคล ด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีและด้านความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างแต่ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นบุคลากรที่สำคัญในการดำเนินการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการด้วยกัน เช่น ภาวะผู้นำ กระบวนการบริหาร กลยุทธ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษาตลอดจนเทคนิควิธีการต่าง ๆ ผู้บริหารหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ การนำเอาทักษะกระบวนการบริหารมาเป็นองค์ประกอบในการบริหารงานจะทำให้การบริหารงานเป็นระบบเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันไปและเกิดความชัดเจนมากขึ้น อันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพของการบริหารดียิ่งขึ้นไป (โสพิศ ไชยประคอง 2556)

จากสภาพการจัดการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการส่งเสริมนวัตกรรมการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี กลยุทธ์ และนวัตกรรมการสอน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อนวัตกรรมการสอน

สมมติฐานของการวิจัย

ภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี และกลยุทธ์ ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อนวัตกรรมการสอน

การทบทวนวรรณกรรม

นวัตกรรมการสอน (Teaching Innovation)

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2553) กล่าวว่านวัตกรรมทางการเรียนการสอน คือ สิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ แนวคิด รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ทิตินา แคมมณี (2557) อธิบายว่า การนำนวัตกรรมการสอนไปใช้ในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องพิจารณาลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้ 1. เป็นนวัตกรรมที่ไม่ซับซ้อนและยุ่งยากจนเกินไป ใช้ง่าย ใช้สะดวก 2. เป็นนวัตกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายเยอะเกินไป 3. เป็นนวัตกรรมที่สำเร็จรูป อำนวยความสะดวกในการใช้งาน 4. เป็นนวัตกรรมที่ไม่กระทบกระเทือนบริบทเดิมมากนัก 5. เป็นนวัตกรรมที่ไม่มีคนเกี่ยวข้องมากนัก 6. เป็นนวัตกรรมที่ให้ผลชัดเจน

สุพัตร์ พิบูลย์ (2549) ได้แบ่งประเภทของนวัตกรรมการเรียนการสอนออกเป็น 2 แบบ คือ

1. นวัตกรรมประเภทสื่อ อุปกรณ์ ชิ้นงาน
2. นวัตกรรมประเภท รูปแบบ วิธีการเทคนิคการจัดการ

จากความหมาย แนวคิด และทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า นวัตกรรมการสอน หมายถึง แนวคิด หรือวิธีการใหม่หรือปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสมของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษากับการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 โดยมีการทดลองหรือพัฒนาจนเป็นที่น่าเชื่อถือได้ว่าจะมีผลดีในทางปฏิบัติ สามารถนำไปใช้งานได้มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย การสร้างหลักสูตรใหม่ การเพิ่มพูนทักษะ และความเป็นเลิศทางวิชาการ

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

วรพจน์ นิลจุ (2554) ให้ความหมายภาวะผู้นำว่า หมายถึง กระบวนการที่บุคคลพยายามสร้างระบบหรือรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นหรือผู้ตามด้วยการชี้แนะ กระตุ้นหรือผลักดันให้บุคคลอื่นหรือผู้ตามนั้นมีความเต็มใจและพร้อมที่จะกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดทัศนคติพฤติกรรมหรืออื่น ๆ ไปในทิศทางที่ทำให้จุดมุ่งหมายของตนเอง ของกลุ่มหรือ ขององค์กรประสบความสำเร็จ

สมาน อัครภูมิ (2558) ได้กล่าวถึง ผู้นำและภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อกลุ่ม องค์กร และสังคมอย่างยิ่งโดยเฉพาะใน 4 ประเด็นต่อไปนี้

1. ผู้นำและภาวะผู้นำมีผลสำคัญต่อทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม องค์กร และสังคม
2. ผู้นำและภาวะผู้นำมีผลสำคัญต่อความเข้าใจ ความร่วมมือ ขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์
3. ผู้นำและภาวะผู้นำมีผลสำคัญต่อการเข้าใจปัญหา แก้ปัญหา การริเริ่มงาน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม องค์กรและสังคม
4. ผู้นำและภาวะผู้นำมีผลสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการทำงานของกลุ่ม องค์กร และสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตวิถีใหม่

ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นการปรับแนวทางการใช้ชีวิตและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตใหม่พร้อมกันทั่วโลก ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิธีชีวิตดังกล่าวส่งผลต่อการดำเนินชีวิตแบบปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาและการทำงานซึ่ง เทียน ทองแก้ว (2563) ได้กล่าวถึงผลกระทบ (Impact) ที่เกิดจากการแพร่ระบาด COVID-19 ต่อการจัดการศึกษาประกอบด้วย

1. ด้านสังคม สังคมการเรียนรู้มีผลกระทบจากมาตรการทางสาธารณสุข ในการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) หมายถึง การให้บุคคลอยู่ห่างกัน อย่างน้อย 1-2 เมตร ในการทำกิจกรรมทางสังคม เช่น การประชุม การนั่งคุยกัน การรับประทานอาหารโต๊ะเดียวกัน การปฏิสัมพันธ์ การยืนห่างกันในลิฟท์โดยสาร เป็นต้น ทุกคนสวมหน้ากากอนามัย แม้แต่การเดินทางก็ต้องสวมหน้ากากอนามัยด้วยเช่นกัน ระบบการประชุมออนไลน์ ที่สามารถประชุมในที่ทำงานหรือที่บ้าน โดยไม่ต้องไปนั่งรวมกันในที่ประชุมเดียวกัน

2. ด้านเศรษฐกิจ มีผลกระทบอย่างรุนแรง COVID-19 ส่งผลให้คนว่างงาน เพราะโรงงานปิดกิจการ ผู้ปกครองไม่มีรายได้ นักเรียน นักศึกษาขาดทุนทรัพย์ และอุปกรณ์การศึกษา สถาบันการศึกษา มีรายได้น้อยลง ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการเรียนการสอน รัฐบาลมีงบประมาณอุดหนุนการศึกษาลดลง สถานการณ์เหล่านี้มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศ

3. ด้านการศึกษา การศึกษาได้รับผลกระทบหลายด้าน กล่าวคือ 1) การจัดการเรียนการสอน 2) นักเรียนกับอาหารและสุขภาพของนักเรียน 3) ผลลัพธ์การเรียนรู้ 4) ผลกระทบทางจิตวิทยากับนักเรียน 5) ผลกระทบต่อผู้บริหารและครูผู้สอน และ 6) ผลกระทบต่อการให้บริการของสถานศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) เป็นเทคโนโลยีที่รวมระบบคอมพิวเตอร์เข้ากับระบบโทรคมนาคมการสื่อสารความเร็วสูงเพื่อเชื่อมโยงข้อมูล โดยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จะช่วยประมวลผลข้อมูลจัดเก็บและบันทึก และส่งข้อมูลที่ประมวลได้ไปยังผู้ที่อยู่ห่างไกลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว โดยผ่านเทคโนโลยีคมนาคม (กิดานันท์ มลิทอง, 2543)

สำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) (2560) ได้ให้คำนิยามการเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) หรือเรียกว่า “ความสามารถด้านการเข้าใจและใช้เทคโนโลยี” ไว้ว่า ความสามารถในการนำประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มาปรับใช้เพื่อพัฒนางานและพัฒนาองค์กร ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

การบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษายุคดิจิทัลที่สำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าพัฒนาความรู้ของตน รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งมีแผนการจัดการที่ชัดเจน มีการวางโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ และการพัฒนาบุคลากร (สงบ อินทรมณี, 2562)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป้าหมายได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 138 โรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 2,240 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1, 2564)

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยการคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต ตามเทคนิคการใช้สถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ซึ่งมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Rule of Thumb (Westland., 2010) คือ 25 เท่าของตัวแปรสังเกต (Ding, Velicer & Harlow, 1995) เนื่องจากขนาดตัวอย่างมีขนาดใหญ่ (Hair et al., 2010) โดยการวิจัยครั้งนี้ มีตัวแปรสังเกต 15 ตัวแปร เมื่อกำหนดขนาดตัวอย่างตามเทคนิคดังกล่าว จึงได้เท่ากับ 375 ตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) นั่นคือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา จำนวน 15 คน ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) โดยมีเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากผู้ที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) การวิเคราะห์ข้อมูลเลือกตอบแบบตรวจรายการ (Checklist) และ เลือกตอบแบบตรวจรายการตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับนวัตกรรมการสอน ภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี และกลยุทธ์โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิด และศึกษาลักษณะของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมนำเสนอแบบร่างของแบบสอบถามในการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และปรับปรุงแก้ไข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสอบถามสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกมีลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และ เอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ มาสร้างแบบสัมภาษณ์และนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมปรับปรุงแก้ไขเพื่อขอความเห็นชอบ จนกว่าจะได้แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ โดยมีข้อคำถามทั้งสิ้น 4 ส่วน ดังนี้ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป นวัตกรรมการสอน ภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี และกลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาวิเคราะห์ถึงระดับของนวัตกรรมการสอน ภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ ความพร้อมด้านเทคโนโลยีและการบริหารการศึกษา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยอันตรภาคชั้นเท่ากับ 0.80

2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐานของการส่งเสริมนวัตกรรมการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกต และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและ ตัวแปรตาม เพื่อหาอิทธิพลของ กลยุทธ์ การจัดการด้านเทคโนโลยี ชีวิตวิถีใหม่ และภาวะผู้นำ ที่ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกมาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์ และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น เพื่อเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) พร้อมสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง เนื่องจาก ผู้วิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเชิงคุณภาพ 2 แบบ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ความหมายโดยตีความ (Interpretative Textual Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) 2. การแสดงข้อมูล (Data Display) 3. การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification)

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี กลยุทธ์ และนวัตกรรมการสอน

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ระดับด้านภาวะผู้นำ

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	SKEWNESS	KURTOSIS
1	VIS	4.14	0.52	0.08	-0.47
2	CLE	4.11	0.53	0.02	-0.39
3	CTH	4.10	0.52	0.07	-0.21

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ระดับด้านภาวะผู้นำ (LEA) พบว่าโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D.=0.52) รองลงมาคือ การเป็นต้นแบบ ($\bar{X} = 4.11$, S.D.=0.52) และความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.10$, S.D.=0.52)

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ระดับด้านชีวิตวิถีใหม่

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	SKEWNESS	KURTOSIS
1	ECI	4.08	0.55	-0.19	-0.05
2	SSK	4.17	0.51	0.08	-0.33
3	OCU	4.11	0.57	-0.06	-0.30

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ระดับด้านชีวิตวิถีใหม่ (NNO) พบว่าโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับชีวิตวิถีใหม่ด้านทักษะทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.17$, S.D.=0.51) รองลงมาคือ วัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X} = 4.11$, S.D.=0.57) และภาวะเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.08$, S.D.=0.55)

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรด้านการจัดการด้านเทคโนโลยี

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	SKEWNESS	KURTOSIS
1	UND	4.13	0.57	-0.10	-0.38
2	ACC	4.16	0.55	-0.07	-0.31
3	UTI	4.20	0.55	-0.09	-0.29

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ระดับด้านการจัดการด้านเทคโนโลยี (TRE) พบว่าโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการด้านเทคโนโลยีด้านการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$, S.D.=0.55) รองลงมาคือ ความเข้าถึง ($\bar{X} = 4.16$, S.D.=0.55) และความเข้าใจ ($\bar{X} = 4.13$, S.D.=0.57)

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรด้านกลยุทธ์

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	SKEWNESS	KURTOSIS
1	PLA	4.08	0.52	0.02	0.09
2	PAR	3.89	0.61	-0.02	-0.31
3	RES	4.20	0.56	-0.25	-0.24

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ระดับด้านกลยุทธ์ (STR) พบว่าโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ ด้านความรับผิดชอบต่ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$, S.D.=0.56) รองลงมาคือ การวางแผน ($\bar{X} = 4.08$, S.D.=0.52) และภาคีเครือข่าย ($\bar{X} = 3.89$, S.D.=0.61)

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรด้านนวัตกรรมการสอน

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	SKEWNESS	KURTOSIS
1	CUD	4.18	0.51	-0.02	-0.53
2	INS	4.17	0.53	-0.25	-0.38
3	AEX	3.85	0.59	-0.08	0.11

จากตาราง 5 การวิเคราะห์ระดับด้านนวัตกรรมการสอน (TIN) พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความคิดเห็นด้านการพัฒนาหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D.=0.51) รองลงมาคือ การเพิ่มทักษะการสอน ($\bar{X} = 4.17$, S.D.=0.53) และความเป็นเลิศทางวิชาการ ($\bar{X} = 3.85$, S.D.=0.59)

ตาราง 6 ตารางสรุป ระดับภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี กลยุทธ์ และนวัตกรรมการสอน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ภาวะผู้นำ (LEA)	4.07	.65	มาก
2. ชีวิตวิถีใหม่ (NNO)	4.01	.64	มาก
3. การจัดการด้านเทคโนโลยี (TRE)	3.89	.67	มาก
4. กลยุทธ์ (STR)	3.76	.80	มาก
5. นวัตกรรมการสอน (TIN)	3.93	.57	มาก
โดยรวม	3.93	.57	มาก

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อนวัตกรรมการสอน

ตาราง 7 ผลวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของแบบจำลองทางเลือก

ตัวแปรตาม	ความสัมพันธ์	ตัวแปรอิสระ				R ²
		LEA	NNO	TRE	STR	
NNO	DE	0.94**	-	-	-	0.88
	IE	-	-	-	-	
	TE	0.94**	-	-	-	
TRE	DE	0.38**	0.47**	-	-	0.71
	IE	0.44**	-	-	-	
	TE	0.82**	0.47**	-	-	
STR	DE	0.28*	0.31**	0.42**	-	0.93
	IE	0.64**	0.20**	-	-	
	TE	0.92**	0.51**	0.42**	-	

ตัวแปรตาม	ความ สัมพันธ์	ตัวแปรอิสระ				R ²
		LEA	NNO	TRE	STR	
TIN	DE	0.85**	-0.24	0.34**	0.64**	0.92
	IE	0.09	0.17	0.27*	-	
	TE	0.94**	-0.07	0.51**	0.64**	
Chi-Square= 74.46, df=59, p-value = 0.063, GFI=0.97, AGFI=0.95, RMR=0.005, RMSEA=0.028 CFI=1.00, CN=421.16						

R² for Exogenous Variable

VIS	CLE	CTH
0.84	0.84	0.82

R² for Endogenous Variable

ECI	SSK	OCU	UND	ACC	UTI
0.78	0.85	0.82	0.86	0.81	0.74

R² for Endogenous Variable

PLA	PAR	RES	CUD	INS	AEX
0.76	0.55	0.71	0.65	0.69	0.58

R² for Structural Equations

NNO	TRE	STR	TIN
0.88	0.71	0.93	0.92

เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

	NNO	TRE	STR	TIN	LEA
NNO	1.00				
TRE	0.83	1.00			
STR	0.92	0.91	1.00		
TIN	0.88	0.75	0.90	1.00	
LEA	0.94	0.82	0.92	0.94	1.00

จากตารางที่ 7 สามารถอธิบายเส้นทางความสัมพันธ์ได้ว่าภาวะผู้นำ (LEA) ส่งผลทางตรงกับชีวิตวิถีใหม่ (NNO) มากที่สุดเท่ากับ 0.94 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับนวัตกรรมการสอน(TIN) การจัดการด้านเทคโนโลยี (TRE) และกลยุทธ์ (STR) เท่ากับ 0.85, 0.38 และ 0.28 ตามลำดับ และยังพบว่า ภาวะผู้นำ (LEA) ส่งผลทางอ้อมกับ กลยุทธ์ (STR) และการจัดการด้านเทคโนโลยี (TRE)) เท่ากับ 0.64 และ 0.44 ตามลำดับ แต่ภาวะผู้นำ (LEA) ไม่ส่งผลทางอ้อมกับ นวัตกรรมการสอน(TIN) เท่ากับ 0.09

ชีวิตวิถีใหม่ (NNO) ส่งผลทางตรงกับการจัดการด้านเทคโนโลยี(TRE) มากที่สุดเท่ากับ 0.47 รองลงมา คือ ส่งผลทางตรงกับกลยุทธ์ (STR) เท่ากับ 0.31 แต่ชีวิตวิถีใหม่ (NNO) ไม่ส่งผลทางตรงกับนวัตกรรมการสอน (TIN) เท่ากับ -0.24 และยังพบว่าชีวิตวิถีใหม่ (NNO) ส่งผลทางอ้อมกับกลยุทธ์ (STR) เท่ากับ 0.20 แต่ไม่ส่งผลทางอ้อมกับนวัตกรรมการสอน (TIN) เท่ากับ 0.17 ตามลำดับ

การจัดการด้านเทคโนโลยี (TRE) ส่งผลทางตรงกับกลยุทธ์ (STR) มากที่สุดเท่ากับ 0.42 และส่งผลทางตรงกับนวัตกรรมการสอน(TIN) เท่ากับ 0.34 และยังพบว่า การจัดการด้านเทคโนโลยี (TRE) ส่งผลทางอ้อมกับนวัตกรรมการสอน (TIN) เท่ากับ 0.27

กลยุทธ์ (STR) ส่งผลทางตรงกับนวัตกรรมการสอน (TIN) เท่ากับ 0.64

ตาราง 8 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน ภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี และกลยุทธ์ ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน			
4.1 ภาวะผู้นำส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน (LEA --> TIN)	0.85**	4.82	สนับสนุน
4.2 ชีวิตวิถีใหม่ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน (NNO --> TIN)	-0.24	-1.31	ไม่สนับสนุน
4.3 การจัดการด้านเทคโนโลยี ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน (TRE --> TIN)	0.34**	2.61	สนับสนุน
4.4 กลยุทธ์ ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน (STR --> TIN)	0.64**	2.64	สนับสนุน

หมายเหตุ ** หมายถึง $p\text{-value} \leq 0.01$ * หมายถึง $p\text{-value} \leq 0.05$

จากตาราง 8 สมมติฐานที่ ภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี และกลยุทธ์ ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ภาวะผู้นำ ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอนโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.85 ค่า t statistic เท่ากับ 4.82 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน นั่นคือเมื่อภาวะผู้นำเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นวัตกรรมการสอน มากขึ้นด้วย

ชีวิตวิถีใหม่ ไม่ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ -0.24 ค่า t statistic เท่ากับ -1.31 ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การจัดการด้านเทคโนโลยี ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอนโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.34 ค่า t statistic เท่ากับ 2.61 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อชีวิตวิถีใหม่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นวัตกรรมการสอน เพิ่มขึ้นด้วย

กลยุทธ์ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอนโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.64 ค่า t statistic เท่ากับ 2.64 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อกลยุทธ์เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้นวัตกรรมการสอนเพิ่มมากขึ้นด้วย

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี กลยุทธ์และนวัตกรรมการสอน อภิปรายผล ดังนี้ ภาวะผู้นำ เมื่อผู้บริหารการศึกษาหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีภาวะผู้นำเพิ่มมากขึ้นส่งผลโดยตรงต่อการใช้ชีวิตวิถีใหม่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนให้มีการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้มากขึ้น เพื่อปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐชุตา วิจิตรจามรี (2554, น. 238) ที่ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลสร้างหรือเป็นรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นหรือผู้ตามด้วยการชักนำ เพื่อให้เกิดทัศนคติพฤติกรรมไปในทิศทางที่ทำให้จุดมุ่งหมายของตนเอง ของกลุ่มหรือองค์กรประสบความสำเร็จ โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นส่งผลผ่านวิถีชีวิตใหม่ เป็นการปรับเปลี่ยนแนวทางการใช้ชีวิตที่เกิดจากการแพร่ระบาด Covid-19 ชีวิตวิถีใหม่ เป็นการปรับตัวของประชากรโดยรวมในทุกด้านของประชาชนในยุคที่เกิดภัยพิบัติตามธรรมชาติและอุบัติภัยที่เกิดขึ้นใหม่ จึงไม่ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอนโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทียน ทองแก้ว (2563) ได้กล่าวถึงการแพร่ระบาด COVID-19 ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านการศึกษา โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมารองรับการทำงาน การจัดการด้านเทคโนโลยี ทั้งผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครู นักเรียนและผู้ปกครอง จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงตนเองรองรับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปในอันที่จะใช้ชีวิตวิถีใหม่ให้ได้ การจัดการด้านเทคโนโลยีของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนานวัตกรรมการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติสร ก้อนคำ (2563) ที่ได้ศึกษา กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้พบว่ากลยุทธ์ในการบริหารเทคโนโลยีควรประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยี กลยุทธ์ที่ 4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาเครือข่ายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ กลยุทธ์ขององค์กรเป็นการวางแผนการทำการกิจและกำหนดรายละเอียดการปฏิบัติเพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อวางแผนกลยุทธ์ขององค์กรที่มีครอบคลุมทุกกลุ่มความต้องการที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้ ย่อมส่งผลให้นวัตกรรมการสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ สิงห์กวาส (2561) ที่กล่าวถึงบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่ต้องมีกลยุทธ์ การวางแผน ดำเนินการเกี่ยวกับตามนโยบาย การวางแผนบริหารงานวิชาการ การเตรียมทรัพยากรที่ต้องใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรม และการส่งเสริมนวัตกรรมการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล มีความคิดที่สร้างสรรค์ในการสร้างและพัฒนางาน เป็นต้นแบบที่ดีให้กับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยใช้การวางแผนกลยุทธ์ที่อาศัยการมีส่วนร่วมวางแผนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาควิชาเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมรับผิดชอบในการวางแผน กำกับติดตามและร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น อีกทั้งใช้การจัดการด้านเทคโนโลยีมาใช้เป็น

เครื่องมือในการดำเนินการ ในการกำกับและติดตามการสร้างและพัฒนานวัตกรรมการสอนให้เกิดผลผลิตกับผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทั้งสถานการณ์ของภัยพิบัติตามธรรมชาติและภัยพิบัติที่กำเนิดใหม่ที่ส่งผลโดยตรงต่อภาวะสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของคนในชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ สิงห์ทวง (2561) ที่พบว่า บทบาทของหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อนวัตกรรมการสอน มีการอภิปรายผลดังนี้ ภาวะผู้นำ ชีวิตวิถีใหม่ การจัดการด้านเทคโนโลยี และกลยุทธ์ ส่งผลต่อนวัตกรรมการสอน โดยตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน เมื่อภาวะผู้นำเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้นวัตกรรมการสอนมากขึ้นทั้งนี้เพราะนวัตกรรมการสอนคือสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยที่ สุพัตร์ พิบูลย์ (2549) ได้นำเสนอนวัตกรรมไว้ 2 ประเภทคือ นวัตกรรมประเภทสื่อและนวัตกรรมที่เป็นรูปแบบ วิธีการเทคนิคการจัดการ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ดังงานวิจัยของ ทนงศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ นิชนันท์ ศิริไสยาสน์ และโชติ บดีรัฐ (2563) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิต คือ ไม่ออกจากบ้าน สั่งอาหารผ่านเดลิเวอรี่จ่ายอย่างระมัดระวัง ทำงานอยู่ที่บ้าน ใช้สื่อออนไลน์ในการสื่อสารระหว่างกันทำให้การทำงาน การเรียน และธุรกิจต้องปรับตัว จะเห็นได้ว่าในด้านการทำงานพนักงานต้องปรับเปลี่ยนการทำงานโดยทำที่บ้าน และใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การทำงานไม่ว่าจะเป็นการประชุมผ่าน Zoom Application และการทำงานร่วมกับทุกคนในองค์กรผ่าน Google Doc ในด้านการเรียน นักเรียนต้องเปลี่ยนรูปแบบเป็นการเรียนผ่านระบบออนไลน์แทน จะเห็นได้ว่าเมื่อมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้วิถีชีวิตเปลี่ยนการดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเพื่อลดความเสี่ยงและเพื่อความปลอดภัย โดยทุกคนหรือทุกหน่วยงานต้องมีการวางแผน มีกลยุทธ์เพื่อให้งานเกิดความสำเร็จแม้จะดำเนินในการสถานการณ์ที่ยากลำบาก รวมทั้งต้องมีการคิดและพัฒนา รูปแบบและวิธีการที่เรียกว่านวัตกรรมขึ้นมา เพื่อให้ทุกงานเป็นไปตามเป้าหมายและสำเร็จตามความคาดหวัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำ ส่งผลต่อชีวิตวิถีใหม่ นั้นหมายความว่าภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่การดำเนินชีวิตต้องมีการปรับเปลี่ยนเป็นชีวิตวิถีใหม่ ดังนั้นหากต้องการให้เกิดการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงในองค์กร ควรเริ่มจากการพัฒนาภาวะผู้นำ

2. ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำและชีวิตวิถีใหม่ส่งผลต่อ การจัดการด้านเทคโนโลยี จากการผลการศึกษาทำให้เห็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกันของภาวะผู้นำและชีวิตวิถีใหม่ส่งผลต่อการจัดการด้านเทคโนโลยี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหากต้องการให้เกิดการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงในองค์กรหรือในการจัด

การศึกษา นอกจากตัวผู้นำที่จะต้องมีความรู้ผู้นำที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงยังต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการด้านเทคโนโลยีที่เป็นเสมือนเครื่องมือในการทำงานที่สำคัญของการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ ดังนั้นหากต้องการที่จะพัฒนาหรือส่งเสริมนวัตกรรมจำเป็นที่จะต้องพัฒนาองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 3 องค์ประกอบคือ ภาวะผู้นำและชีวิตวิถีใหม่ส่งผลต่อ การจัดการด้านเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารุ่นต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องการส่งเสริมนวัตกรรมการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1
2. ควรศึกษาวิธีการส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อรุณ.
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). *องค์กรแห่งนวัตกรรม: แนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี (2554). *การสื่อสารในองค์กร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทองศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ นิชนันท์ ศิริไสยาสน์และโชติ บดีรัฐ. (2563). "New Normal" วิถีชีวิตใหม่และการปรับตัวของคนไทยหลังโควิด-19: การงาน การเรียน และธุรกิจ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(3), 371-386.
- ทิตินา แคมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ (Design- Based New Normal): ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. *คุรุสภาวิทยาสาร*, 1(2), 1-10.
- วรพจน์ นิลจุ. (2554). *ภาวะผู้นำ The excellence leadership*. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์พรีน.
- วรารณ สิงห์ทวง. (2561). *รูปแบบการบริหารทีมงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พินันtha ฉัตรวัฒนา และพัลลภ พิริยะสุรวงศ์. (2563). รูปแบบการสอนอัจฉริยะเชิงสร้างสรรค์บนเว็บเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 8(2), 87-101.
- พสุ เดชะรินทร์. (2552). *การกำหนดตัวชี้วัดระดับบุคคล Individual Scorecard*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2553). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

- สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 16(1), 353-360.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. (2564). *กลุ่มหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.ccs1.go.th/ita>
- สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (ก.พ.). (2560). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2563, จาก https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/circular/w6-2561-attachment_0.pdf
- สมาน อัสวภูมิ. (2558). ภาวะผู้นำและการบริหารการศึกษาสมัยใหม่. *วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต*, 15(2), 5-21.
- สุพักตร์ พิบูลย์. (2549). *ชุดเสริมทักษะการประเมินโครงการ*. นนทบุรี: จตุพรดีไซด์.
- โสพิศ ไชยประคอง. (2556). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิริภักตร์ ศิริโท รัตติญา ละเต็บชั้น และวิวัฒน์ กิตติพงศ์โกศล. (2560). ความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 14(1), 159-177.
- อดิสร ก้อนคำ. (2563). *กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Berry, B., Byrd, A. & Weider, A. (2013). *Teacherpreneurs: innovative teachers who lead but don't leave*. San Francisco: Josey-Bass.
- Ding, L., Velicer, W., & Harlow, L. (1995). Effect of estimation methods, number of indicators per factor and improper solutions on structural equation modeling fit indices. *Structural Equation Modeling*, 2(2), 119-143.
- Hair, J., et al. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper saddle River, New Jersey: Pearson Education International.
- Westland, J. C. (2010). Lower Bounds on Sample Size in Structural Equation Modeling. *Electronic commerce research and applications*, 9(6), 476-487.
- Yates, J.D. (2005). *Women in Leadership Positions in Tennessee Public Schools: A Qualitative Study of Female Directors of Schools* (Doctoral Dissertation). East Tennessee State University.

ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย กรณีศึกษา ภาคีเครือข่าย
การศึกษาชนเผ่าพื้นเมือง และ ภาคีเครือข่ายเด็กและเยาวชน
Collaboration of Thai Alternative Education Network Partners: A Case Study
of Indigenous Education Network Partners and Children and Juvenile Network
Partners

กมลชนก มณีฉาย¹ และ รวิภา ธรรมโชติ²

Kamonchanok Maneeshine¹ and Ravipa Thummachote²

รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง^{1,2}

Public Administration Ramkhamhaeng University, Thailand^{1,2}

E-mail: km.kamonchanok.km8@gmail.com¹, thummachoter@gmail.com²

Received: 2023-05-29; Revised: 2023-09-29; Accepted: 2023-09-30

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก 3) เพื่อศึกษากระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก และ 4) เพื่อศึกษาผลลัพธ์ อุตสรคของกระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แนวคิดความร่วมมือเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ เชียงใหม่ เชียงราย และกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือเครือข่ายการศึกษาชนเผ่าพื้นเมือง และ เครือข่ายเด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อค้นพบจากงานวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการความร่วมมือของภาคีเครือข่าย เริ่มจากผู้คนที่มีความสนใจทางการศึกษาทางเลือกร่วมกัน
2. ปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ กฎหมายและนโยบาย
3. กระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย พบว่า หัวใจสำคัญที่สุดของกระบวนการความร่วมมือ คือ อุดมการณ์ที่มีร่วมกัน
4. ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของภาคีเครือข่าย คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในความร่วมมือกันพบว่า มีอุปสรรคในเรื่องของความหลากหลายของสมาชิก ที่ส่งผลต่อความเข้าใจหรือแนวทางในการดำเนินงาน ทำให้เครือข่ายมีการจัดการพูดคุยกันเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ผลลัพธ์จากความร่วมมือ คือ ความสุขของผู้เรียน

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ พบว่า ภาครัฐควรเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบาย เนื่องจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมนั้นมีข้อมูลเพียงพอในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ความร่วมมือ, เครือข่าย, การศึกษาทางเลือก, นโยบาย

Abstract

This academic article has the objective (1) To study the development of collaboration among alternative education network partners. (2) To study the factors leading to the collaboration of alternative education network partners. (3) To study the collaboration process among alternative education network partners. (4) To study the output, results, obstacles of the collaboration process of the alternative education network partners. In regard to the research methodology, the qualitative research was used with the method of case study. Two cases were selected for the study: the indigenous education network and the children and juvenile network. 30 people Data were collected using the technique of in-depth interview.

1. the development of the collaboration of Thai alternative education network partners commenced prior to the collaboration period.. Later, they grouped together as a network of those having the same ideology in the alternative education approach.

2. In regard to factors leading to the collaboration of Thai alternative education network partners, the following was found. The most important factors are the law and policy.

3. Concerning the collaboration process of Thai alternative education network partners, the following was found. The most important essence in the collaboration process is the mutual ideology of network members as well as honesty in the operations to ensure the success of the goals mutually set.

4. The main outcome resulting from the collaboration of Thai alternative education network partners is the mutual exchange of knowledge. In the collaboration, obstacles are in the matter of the differences of members. That affects the understanding or operational guidelines which may be from misunderstanding. The networks regularly organized discussions to foster mutual understanding. Finally, the collaboration of Thai alternative education network partners is for the outcome of learners' happiness as a result of receiving education of their own interests and appropriate with the learners' potentialities.

The public sector should provide opportunities for the participation from other sectors in the formulation of policy or in an issuance of the law concerning education, especially from

stakeholders or those directly affected by such problems. Various sectors in the society consist of those who have knowledge and expertise in various issues occurring in their own areas. They therefore have the information for policy formulation and implementation to be in consonance with the problems and needs in a true manner.

Keywords: Collaboration, Network, Alternative education, Policy

บทนำ

สถานการณ์โลกในปัจจุบัน ได้ส่งผลให้มนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวเพื่อที่จะสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่มีความซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ความแตกต่างหลากหลายทางด้านความเชื่อ ความคิด ตลอดจนปัญหาทางด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นทั่วโลก จากปัญหาที่เกิดขึ้น มนุษย์คือส่วนสำคัญในการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สิ่งที่เป็นพื้นฐานแรกในการพัฒนามนุษย์คือ การศึกษา การศึกษาถือเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ที่สำคัญที่สุด ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2020) จากสรุปรายงานการติดตามผลการศึกษาทั่วโลก ประจำปี ค.ศ. 2020 ในหัวข้อ Global Education Monitoring Report 2020 Inclusion and Education : All means all ได้รายงานถึงการเรียกร้องให้มีการสร้างนโยบายสาธารณะที่ครอบคลุมทางด้านการศึกษามากขึ้น เพื่อนำไปสู่การศึกษาที่ครอบคลุม ที่เป็นในลักษณะของการรับรองว่า ผู้เรียนทุกคนจะรู้สึกมีคุณค่าและได้รับการเคารพ ตลอดจนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งอย่างชัดเจน

การวิจัยในครั้งนี้ได้มองถึงปัญหาการบริหารสาธารณะทางด้านการศึกษา โดยเฉพาะปัญหาของการจัดบริการด้านการศึกษาจากทางภาครัฐที่ไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุม การศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่า ภาครัฐคือตัวแสดงหลักในการเป็นผู้จัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ต่อมาเมื่อมีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้มีการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ นอกจากรัฐ สามารถเป็นผู้จัดการศึกษาได้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย สมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย (สกล.) (2563) รายงานวิจัยเรื่อง องค์ความรู้การศึกษาทางเลือกของสังคมไทยกับแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบุถึงแนวคิด ปรัชญาการศึกษาทางเลือก คือ เป็นการศึกษาที่แท้โดยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองสู่การเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม และเป็นสิทธิ-ประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับการคุ้มครองตามปฏิญญาสากลสิทธิ-มนุษยชนแห่งสหประชาชาติเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในแต่ละบุคคลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง จากรายงานการวิจัยเรื่อง องค์ความรู้การศึกษาทางเลือกของสังคมไทยกับแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย (สกล.) พ.ศ.2563 ได้กล่าวถึงเครือข่ายการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย ที่มีการรวมตัวของผู้คนที่มีความคิด ปรัชญาการศึกษาทางเลือกเดียวกัน ที่เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ

พร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองสู่การเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม โดยผู้คนเหล่านี้ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่าย และมี การจัดตั้งเป็นสมาคมสภาการศึกษาทางเลือก ที่มีความร่วมมือกันเพื่อผลักดันประเด็นทางการศึกษาในเชิง นโยบาย สภาพปัญหาของเครือข่ายการศึกษาทางเลือกมีความแตกต่างหลากหลายตามบริบทของแต่ละ เครือข่าย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากาติเครือข่ายการศึกษาชนเผ่าพื้นเมือง และภาคีเครือข่าย เด็กและเยาวชน ที่มีภาคประชาสังคมเป็นผู้จัดการศึกษา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางการศึกษาที่ หลากหลายตามความสนใจและตามบริบทต่าง ๆ สำหรับเครือข่ายการศึกษาชนเผ่าพื้นเมืองนั้น ปัญหาของ เครือข่ายนี้เป็นไปในลักษณะของการถูกลดทอนบทบาทของผู้ภูมิปัญญาชน เผ่าพื้นเมือง จากการที่ต้องมี รูปแบบการพัฒนาเป็นไปตามนโยบายของรัฐและระบบการศึกษาจากทางการที่รัฐเป็นผู้กำหนด ทำให้ขาดการ คำนึ่งถึงบริบทที่พวกเขาเป็นอยู่ จึงก่อให้เกิดปัญหาของนโยบายจากทางภาครัฐที่ไม่สอดคล้องและตอบสนอง ต่อความต้องการของชาวชนเผ่าพื้นเมือง (วิไลลักษณ์ เยอเบอะ, 2554) และสำหรับส่วนของเครือข่ายเด็กและ เยาวชน ปัญหาของเครือข่ายเป็นไปในลักษณะของระบบการศึกษากระแสหลักไม่สามารถตอบโจทย์ความ ต้องการของผู้เรียนที่มีความต้องการในรูปแบบที่แตกต่างและหลากหลาย อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการที่ภาคประชาสังคมลุกขึ้นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ตามบริบท (สมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย, 2563) การที่จะปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน จะดำเนินการ ปฏิรูปโดยภาครัฐเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอเนื่องจากปัญหาทางด้านการศึกษาที่ประเทศไทยและทั่วโลกกำลัง เผชิญอยู่ ณ ขณะนี้ เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน และความต้องการทางด้านการศึกษานั้นเป็นความต้องการที่มี ความหลากหลาย องค์การภาครัฐเพียงองค์การเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนต่าง ๆ เหล่านี้ หรือ ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายได้โดยลำพังเพียงองค์การเดียว ควรอาศัยการดำเนินการปฏิรูปจากทุก ภาคส่วน มาประสานความร่วมมือกันเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหามีอยู่ได้ ตามแนวคิดของ Emerson and Nabatchi (2015) ที่ว่า ความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะระหว่างองค์การทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นรัฐ เอกชน หรือประชาสังคม ได้กลายมาเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ผู้มีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะต้องนำมา พิจารณา นอกจากนั้นก็คือกระแสแนวคิดที่มองว่าภารกิจของภาครัฐจะมีได้คงอยู่ในขอบเขตของอำนาจจักร ภาครัฐอีกต่อไป แต่จะยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรและการบริหารจัดการของภาคเอกชน ตลอดจน หน่วยงานภาคีเครือข่ายรอบข้างมากยิ่งขึ้น (สิงหนาท ราชภัณฑารักษ์, 2563)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย โดยมี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แนวคิดความร่วมมือเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ เชียงใหม่ เชียงราย และกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ เครือข่ายการศึกษาชนเผ่าพื้นเมือง และ เครือข่ายเด็กและ เยาวชน จำนวน 30 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชนิด คือ 1) แบบ สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

บทความวิจัยนี้นำเสนอความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย โดยนำผลการวิจัยมา วิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการยกระดับการทำงานให้มีประสิทธิผล และเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่จะ มาช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติในการบริหาร เนื่องจากองค์ความรู้ที่ได้มานั้น มาจากผู้มีส่วน

ได้ส่วนเสียและอยู่ในบริบทนั้น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบการพิจารณาการออกนโยบายหรือการกำหนดแนวทางการบริหารทางด้านการบริการสาธารณะต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก
- 3) เพื่อศึกษากระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก
- 4) เพื่อศึกษาผลผลิต ผลลัพธ์ ปัญหาหรืออุปสรรคของกระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก

การทบทวนวรรณกรรม

สำหรับกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย กรณีศึกษา ภาคีเครือข่ายการศึกษาชนเผ่าพื้นเมือง และภาคีเครือข่ายเด็กและเยาวชน เริ่มจากรูปแบบความร่วมมือของ Agranoff and McGuire (2003), Ansell and Gash (2008), Pisano and Verganti (2013) และ Sullivan and Skelcher (2002) ที่มีรูปแบบหลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น เครือข่ายความร่วมมือ ภาคีหุ้นส่วน รูปแบบเปิดหรือปิด รูปแบบการเปิดความร่วมมืออย่างเต็มที่

สำหรับพัฒนาการและปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของ Agranoff and McGuire (2003), Ansell and Gash (2008), Booher (2005), Bryson et al. (2006), Cigler (อ้างถึงใน Morse, 2005), Emerson et al. (2012), McGuire (2006) และ Vangen and Huxham (2010) ได้แก่ ความสัมพันธ์ในอดีต การสูญเสียความเชื่อมั่นในการกำหนดนโยบายจากการสภาพปัญหาทางการศึกษา ความจำเป็นในการพึ่งพา การขาดแคลนทรัพยากร นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยทางด้านบริบทของระบบของ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2525) และ Emerson et al. (2012) ยกตัวอย่าง เช่น สภาพปัญหาของพื้นที่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยปัจจัยเหล่านี้ จะนำไปสู่กระบวนการความร่วมมือ

จากนั้นก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการของความร่วมมือของ Agranoff (2007), Ansell and Gash (2008), Emerson et al. (2012), McGuire (2006), Thomson and Perry (2006) และ Thomson et al. (2008) ยกตัวอย่างเช่น การเริ่มด้วยการพูดคุยปรึกษาหารือกัน สร้างความไว้วางใจกัน กำหนดจุดมุ่งหมายและวางกรอบการทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมเพื่อสร้างผลลัพธ์ร่วมกัน ซึ่งในกระบวนการความร่วมมือนั้น ผู้นำเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการดำเนินต่อไปได้สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ การสร้างชุมชนปฏิบัติ การสร้างบรรยากาศตาม Abele (2013), Heckscher et al. (2013), Ibara and Hansen (2013) และ McDermott and Archibald (2013) โดยกระบวนการความร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทยนั้นดำเนินไปเพื่อก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนและแก้ไขได้ยากเพียงลำพัง กระบวนการความร่วมมือนั้นจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการความร่วมมือ

ต่อมาเป็นผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการความร่วมมือกันซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากความร่วมมือของ Emerson et al. (2012), Huxham and Vangen (2013) และ Sink (1996) ยกตัวอย่างเช่น โครงการที่ออกมารองรับความต้องการ ของผู้เรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ

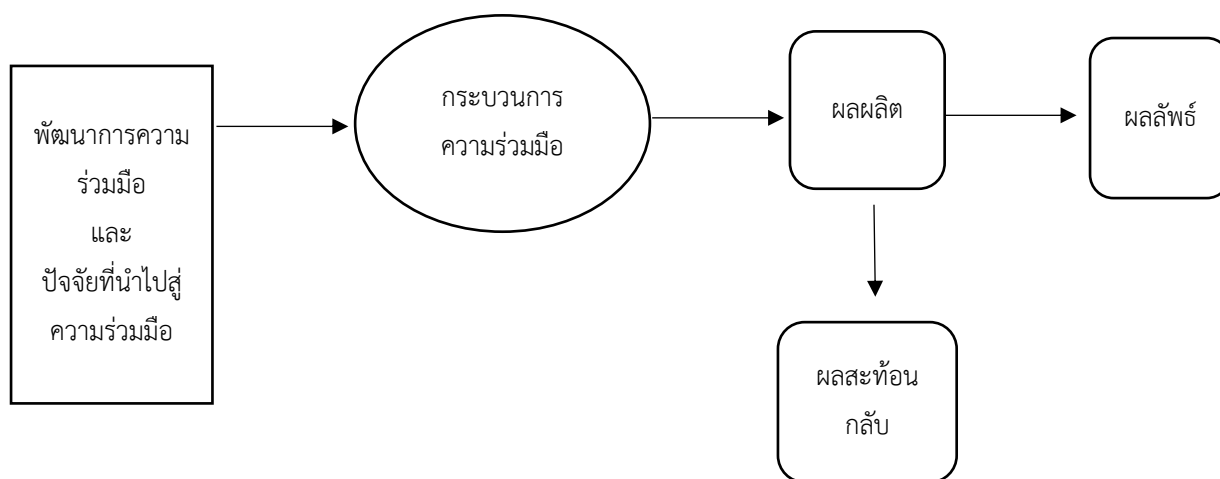
นอกจากนั้น ก็ยังมีปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดจากกระบวนการการประสานความร่วมมือ ตามแนวคิดของ Coombs (1981) ในเรื่องของความไม่เข้าใจกัน แนวคิดของ Jackson and Maddy (2005) ในเรื่องของความไม่เข้าใจในสาระสำคัญของงาน โดยปัญหาหรืออุปสรรคนี้จะเป็นสิ่งที่กลับไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกระบวนการความร่วมมืออีกที

ท้ายสุด คือ ผลลัพธ์ที่เป็นการบรรลุตามเป้าหมายที่ภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทยได้มีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Ansell and Gash (2008) และ Emerson et al. (2012) ยกตัวอย่างเช่น การทำให้ผู้เรียนได้อยู่ในระบบการศึกษาที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับบริบทของตน

กล่าวโดยสรุปแล้ว จากการทบทวนวรรณกรรมนั้น เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย รวมไปถึงกระบวนการความร่วมมือที่เกิดขึ้นของภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในความร่วมมือที่เกิดขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ Ansell & Gash, 2008 ประกอบด้วย พัฒนาการและปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือ กระบวนการความร่วมมือ ผลผลิต ผลลัพธ์ ตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Method) จำนวน 30 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย (Key Informant) มาจากคัดเลือกบุคคลที่เป็นตัวแทนของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย และตัวแทนจากทางสมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการการประสานความร่วมมือ หรือผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการการประสานความร่วมมือ ตัวแทนสมาคมสภาการศึกษาทางเลือกคือ เลขาธิการสมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย และภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย โดยผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาเครือข่ายที่เป็นการจัดการศึกษาโดยภาคประชาสังคมภายใต้บริบทของความหลากหลายทางพื้นที่ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และความต้องการในการศึกษา และมีการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้และการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย เครือข่ายการศึกษาชนเผ่าพื้นเมืองและเครือข่ายเด็กและเยาวชน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured interview) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คือสมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย (สกล.) และภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทยซึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และเป็นผู้ขับเคลื่อนในกิจกรรมที่ต้องการศึกษาอย่างแท้จริง แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เป็นแบบกว้าง ๆ มี 4 ส่วน ส่วนที่ 1. เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับพัฒนาการของเครือข่ายการศึกษาทางเลือก ส่วนที่ 2. เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย ส่วนที่ 3. เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับกระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย ส่วนที่ 4. เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับผลผลิต ปัญหาหรืออุปสรรคและผลลัพธ์จากกระบวนการความร่วมมือของเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลโดยการสังเกต การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) โดยอาศัยการจัดข้อมูล และบันทึกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้เป็นระบบข้อมูล ใช้เกณฑ์บางอย่างตามลักษณะของข้อมูล ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออก ทั้งนี้ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดทฤษฎีเป็นแนวทางในการจำแนกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาความสอดคล้องของข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษาตามกรอบหัวข้อที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) ทำให้ข้อมูลเป็นระบบ การแสดงข้อมูล (Data display) โดยการพรรณนาข้อมูลเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษา และ หาข้อสรุป ตีความ และตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (Conclusion, interpretation and verification) ข้อสรุปที่ได้จะอยู่ในรูปคำอธิบาย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการความร่วมมือเป็นไปตามปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของแต่ละภาคีเครือข่าย ยุคอดีตก่อนเกิดความร่วมมือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาทางเลือกหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินการในลักษณะต่างฝ่ายต่างทำงานของตนเองไป ต่อมาเมื่อประสบกับปัญหาในการจัดการศึกษาและปัญหาเกี่ยวกับประเด็นการศึกษา จึงมีการเข้ามาร่วมพูดคุยกัน ทำให้เห็นถึงแนวทางและอุดมการณ์ทางการศึกษาที่เหมือนกัน ต่อมาเป็นยุคการเกิดความร่วมมือ ที่ผู้คนที่มีความรู้และอุดมการณ์ทางการศึกษาที่เหมือนกัน ได้รวมตัวกัน เกิดเป็นเครือข่ายการศึกษาทางเลือก โดยเครือข่ายที่เกิดขึ้นมานั้น มีเป้าหมายเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาทางด้านการศึกษา และขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกในประเทศ ท้ายสุดคือยุคการเปลี่ยนแปลงความร่วมมือ ในปัจจุบันพบว่า เครือข่ายการศึกษาทางเลือก มีการแตกขยายเครือข่ายที่เป็นไปตามประเด็นเฉพาะต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือกันเพื่อขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะทางด้านการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย ประกอบด้วย 1.สภาพปัญหาในพื้นที่ 2.กฎหมายและนโยบาย 3.เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 4.เทคโนโลยี 5.ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 6.สภาพปัญหาทางด้านการจัดการศึกษา 7.ความจำเป็นในการพึ่งพาซึ่งกันและกัน 8.การขาดแคลนทรัพยากร 9.ประโยชน์ที่ได้รับจากความร่วมมือ 10.การรับรู้ปัญหาร่วมกัน 11.ศักยภาพของหน่วยงานที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ 12.ผู้นำในการริเริ่มความร่วมมือ 13.ความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทยพบว่า มีกระบวนการความร่วมมือดังต่อไปนี้ 1.การสนทนาปรึกษาหารือร่วมกัน 2.การสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน 3.การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน 4.การมีความเข้าใจตรงกัน 5.การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมกัน

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก มีผลผลิตจากความร่วมมือกันของเครือข่ายคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก มีอุปสรรคในเรื่องของศักยภาพคน โครงสร้างขององค์กรแต่ละองค์กรที่มีความแตกต่าง ซึ่งทำให้ภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก ได้มีการจัดอบรมการจัดเวทีประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน สำหรับผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดที่เครือข่ายการศึกษาทางเลือก ให้ความสำคัญที่สุดคือ สุขภาพของเด็ก ที่เกิดขึ้นจากการได้รับการศึกษาที่มีความสอดคล้องตามศักยภาพความถนัดและความสนใจของแต่ละคน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลข้อสรุปที่ 1 พัฒนาการความร่วมมือและปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย พบว่า ภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทยมีพัฒนาการความร่วมมือและกระบวนการความร่วมมือตามปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือจากการวิจัย พบว่า ข้อสรุปจากการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Klijn and Koppenjan (2016) ในเรื่องของการบริหารจัดการแบบร่วมมือ โดยมอง

ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมีลักษณะปัญหาที่มีความซับซ้อน และความต้องการในการร่วมกันแก้ไขปัญหา นั้น ๆ นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Meuleman (2008) เห็นว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ นั้น มีจุดหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาในสังคม หรือเพื่อสร้างทางเลือกใหม่ให้กับสังคม

พัฒนาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย เริ่มจากบริบททางสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายและมีความสลับซับซ้อน ทำให้กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งเห็นว่า ความรู้จากการศึกษาในระบบไม่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของมนุษย์ กลุ่ม หรือชุมชนที่ล้วนมีความแตกต่างหลากหลายกันไป ได้บริบทของความซับซ้อนทางการพัฒนาและการจัดการประเด็นต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะประเด็นทางด้านการศึกษาควราศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทางสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและความร่วมมือนี้จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสาธารณะ (Gray, 1989) นอกจากนั้น ความร่วมมือจะก่อให้เกิดประโยชน์ที่ทำให้องค์กรประกอบทางสังคมที่มีอำนาจน้อยกว่าสามารถส่งเสียงในการกำหนดนโยบายได้มากขึ้น (Sink, 1996)

เนื่องจากภาคีเครือข่ายต้องการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย จึงต้องอาศัยพลังของเครือข่ายเป็นแรงผลักดันให้เกิดอำนาจในการมีส่วนร่วมของการกำหนดนโยบาย การทำงานทางด้านการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาทางเลือกนั้น มีความพยายามในการทำงานกันอยู่หลากหลายรูปแบบทั่วประเทศได้เกิดการสร้างเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนโดยเริ่มจากการขับเคลื่อนแนวคิดของการศึกษาทางเลือกเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่สังคมและต่อมาได้พัฒนาไปสู่การขับเคลื่อนของเครือข่ายในเรื่องประเด็นของสิทธิที่พึงได้รับจากทางภาครัฐ ตลอดจนกระทั่งการขับเคลื่อนเพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดยผู้คนที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาที่เป็นรูปแบบการศึกษาทางเลือกรูปแบบต่าง ๆ มีการสร้างความร่วมมือกันในรูปแบบของความเป็นเครือข่ายที่มาร่วมกันแสดงบทบาท มีการอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกเพื่อให้ดำเนินการได้อย่างบรรลุผล ภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกเป็นเครือข่ายที่เปิดโอกาสให้ผู้คนที่ทำการจัดการศึกษาทางเลือกจากภาคส่วนต่าง ๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการศึกษา และผู้ที่สนใจในการศึกษาทางเลือกเข้ามามีส่วนร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์เป้าหมายให้สำเร็จเป็นรูปธรรม มีการพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับตัวแบบ Jurisdiction-based Management ที่เป็นรูปแบบความร่วมมือแบบเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในความร่วมมือเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่มีร่วมกัน (Agranoff & McGuire, 2003)

เครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทยได้มีความต้องการในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อแก้ไขประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่สมาชิกของเครือข่ายได้มองเห็นรับรู้ร่วมกัน และมีมุมมองร่วมกันว่าในการจัดการประเด็นสาธารณะต่าง ๆ จะสำเร็จได้ยากหากดำเนินการโดยภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ควรให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีโอกาสมาร่วมมือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกันที่จะมาแก้ไขปัญหาและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะในเรื่องของประเด็นการศึกษา โดยการเกิดขึ้นของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย (Agranoff & McGuire, 2003, Ansell & Gash, 2008) โดยประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ นโยบายทางด้านการศึกษาที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับความต้องการไม่คำนึงถึงความแตกต่างหลากหลาย และไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้

การอภิปรายผลข้อสรุปที่ 2 ปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย สอดคล้องกับแนวคิดของ Agranoff and McGuire (2003) ได้แก่ ปัญหาความล่าช้าในการบริหารของทาง ภาครัฐที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบันภายใต้สภาพการณ์ของสังคมที่ประสบปัญหาที่มี ความซับซ้อน ทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาบางประการจำเป็นต้องมีการพึ่งพากันระหว่างตัวแสดงอื่น ๆ เนื่องจากตัวแสดงลำพังตัวเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ อีกทั้ง ยังเกิดการสูญเสียความเชื่อมั่นจากภาคส่วน ต่าง ๆ ที่มีต่อภาครัฐในการกำหนดนโยบาย ดังนั้น จึงมองว่า การกำหนดนโยบายต้องมีการสร้างกระบวนการ ความร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหา (Booher, 2005) ปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่ง คือ การรับรู้ ปัญหาาร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย (Morse, 2005) นอกจากนี้ ยังมีประเด็นความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหา สาธารณะ ที่ผู้กำหนดนโยบายควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ สามารถเข้าร่วมในการกำหนดนโยบาย และสามารถทำงานข้ามหน่วยงาน ข้ามขอบเขตการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้ (Bryson et al., 2006) และในความร่วมมือนั้นก่อให้เกิดพลังของเครือข่าย ซึ่งเป็นไปตามหลักการว่าด้วยผลประโยชน์จากความ ร่วมมือ (Vangen & Huxham, 2010)

ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายนั้น ยังก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์จากการพึ่งพาสังกันและกัน (Enroth, 2011) โดยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อและปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่าย

ท้ายที่สุดแต่ละภาคีเครือข่ายได้มีการเข้าร่วมการเป็นสมาชิกภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย ภายใต้ชื่อว่า “สมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย”

การอภิปรายผลข้อสรุปที่ 3 กระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย มีกระบวนการที่เป็นไปตามแนวคิดของ (Ansell & Gash, 2008) โดยเริ่มจากการเจรจาหรือพร้อมหน้ากันทุก ฝ่ายเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันโดยการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้แสดงความรู้สึกนึกคิดแสดงอุดมการณ์ เจตนารมณ์ของตนเองให้แต่ละฝ่ายได้รับรู้ ต่อมาเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยที่ความไว้วางใจ มาจากการที่ทุกคนมีอุดมการณ์เดียวกัน กระบวนการถัดไป คือ การสร้างความยินยอมพร้อมใจในการทำงาน ร่วมกัน สำหรับขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนในการหาข้อตกลงในการดำเนินการกิจกรรมร่วมกันโดยความยินยอมพร้อมใจ ในการทำงานร่วมกันนี้ มีหลักการที่ทุกฝ่ายมีความตระหนักและเคารพในบทบาทซึ่งกันและกัน อีกทั้ง ยังมี ความรู้สึกเชื่อมั่นในพลังของความเป็นเครือข่ายที่จะมาประสานความร่วมมือกัน ให้มีความสำคัญกับความเป็น เจ้าของกระบวนการ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการตัดสินใจและรับผิดชอบกับผลของการตัดสินใจร่วมกัน ต่อมาเป็นขั้นตอนของการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันโดยเครือข่ายมีการยึดถืออุดมการณ์ในการทำงานร่วมกัน และมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน และที่สำคัญที่สุด คือ การที่สมาชิกทุกฝ่ายมีความเห็นพ้องต้องกันและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เครือข่ายมีความต้องการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นเหล่านั้นได้อย่างถ่องแท้ สุดท้าย คือ การสร้างผลลัพธ์ของความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ในการทำกิจกรรมร่วมกันของภาคีเครือข่ายได้มีการทำกิจกรรม ในท้ายที่สุด เครือข่ายการศึกษาทางเลือกให้ ความสำคัญกับความจริงจังในการประสานความร่วมมือกัน และสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญในความเข้าใจซึ่งกันและ กันของสมาชิกเครือข่ายคือ การมีอุดมการณ์เดียวกัน มีความเชื่อมั่นในแนวทางของการจัดการศึกษาทางเลือก

เครือข่ายให้ความสำคัญกับการเจรจาพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันอยู่เสมอ อีกทั้ง ยังให้ความสำคัญเป็นอิสระซึ่งกันและกัน ไม่สนใจในการสร้างข้อผูกมัดทางด้านกฎหมายหรือข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร

การอภิปรายผลข้อสรุปที่ 4 ผลผลิต ปัญหาหรืออุปสรรคและผลลัพธ์ของกระบวนการการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย 1.ผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการความร่วมมือกันเป็นสิ่งที่เกิดจากความร่วมมือที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทยและทำให้สมาชิกได้เห็นถึงประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายได้รับร่วมกันจากความร่วมมือ อีกทั้ง ผลผลิตที่เกิดขึ้นจะเป็นสิ่งที่ช่วยจูงใจและเป็นสิ่งที่ช่วยในการผลักดันให้ทุกฝ่ายขับเคลื่อนภารกิจในความร่วมมือกันให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Emerson et al. (2012), Huxham and Vangen (2013) และ Sink (1996) ยกตัวอย่างเช่น โครงการที่ออกมารองรับความต้องการของผู้เรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เครือข่ายการศึกษาทางเลือกมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาและสร้างความสุขให้กับผู้เรียนได้ 2. ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกระบวนการความร่วมมือ ได้แก่ ปัญหาด้านความเข้าใจซึ่งกันและกัน (Coombs, 1981) ตลอดจนการเข้าใจในเนื้อหาที่ไม่ตรงกัน (Jackson & Maddy, 2005) โดยปัญหาหรืออุปสรรคนี้จะเป็นสิ่งที่ให้ทุกฝ่ายได้เห็นถึงจุดอ่อนและข้อบกพร่องของแต่ละเครือข่ายในเรื่องของการทำงานร่วมกัน โดยปัญหาหรืออุปสรรคนี้จะเป็นสิ่งที่กลับไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกระบวนการความร่วมมือให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป เนื่องด้วยสมาชิกเครือข่ายการศึกษาทางเลือกนั้นมีความแตกต่างหลากหลาย ทำให้ในบางที่เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน หรือเกิดการมีแนวทางในการทำงานที่ไม่สอดคล้องกัน ดังนั้น เครือข่ายจึงต้องมีการพูดคุยกันเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันอยู่เสมอ 3. ผลลัพธ์ในการบรรลุตามเป้าหมายที่ภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย ได้มีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Ansell and Gash (2008) และ Emerson et al. (2012) ที่ว่าด้วยความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน ผลลัพธ์ที่เกิดจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย คือ การทำให้ผู้เรียนมีความสุขจากการได้รับการศึกษาตามความสนใจและสอดคล้องกับศักยภาพของตน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อค้นพบในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกนั้น มีความสามารถในการอุดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ จากการที่ภาคีเครือข่ายเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษาโดยตรง เนื่องจากนโยบายทางการศึกษาที่มีอยู่และระบบการจัดการทางการศึกษาของภาครัฐ ณ ขณะนี้ ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายได้ ทำให้ภาคีเครือข่ายซึ่งเป็นผู้รับรู้และเข้าใจ อีกทั้ง สามารถระบุถึงปัญหาหรือความต้องการทางด้านการศึกษาทางเลือกอย่างแท้จริง

ประเด็นสำคัญแรก คือ เครือข่ายการศึกษาทางเลือกมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีความสอดคล้องเหมาะสมตามแต่ละพื้นที่ เครือข่ายสามารถดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาทางเลือกโดยสร้างความร่วมมือกัน ได้อย่างสำเร็จตามเป้าหมายที่มีร่วมกันของเครือข่าย อีกทั้ง ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย ยังเป็นการสร้างโอกาสให้

เกิดทางเลือกของผู้คนในสังคม ที่จะสามารถเลือกรูปแบบการศึกษาตามความสนใจ และเหมาะสมกับศักยภาพของตน

ประเด็นต่อมา คือ การเกิดความร่วมมือของภาคีเครือข่ายนั้นจะก่อตัวและขยายตัวเพิ่มขึ้น หากสมาชิกภาคีเครือข่าย หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นของการศึกษาทางเลือกได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐที่ไม่สอดคล้องต่อความต้องการ หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดนโยบายที่สร้างขีดจำกัด ส่งผลกระทบต่อการได้รับการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาทางเลือก ภาคีเครือข่ายก็จะมีการประสานความร่วมมือขยายตัวไปยังเครือข่ายต่าง ๆ ที่ไม่ใช่แค่เพียงเครือข่ายการศึกษาทางเลือก

ประเด็นสุดท้าย ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกนั้นมีหัวใจของความสำเร็จที่สำคัญ คือ การมีอุดมการณ์ร่วมกัน มีความจริงใจและตั้งใจในการขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ ที่มีร่วมกัน หาใช่จากการมีข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการทำระเบียบข้อตกลงที่ระบุไว้อย่างชัดเจน ข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นจะไม่มี ความหมายใด ๆ เลย หากความร่วมมือกันนั้นไร้ความจริงใจ ความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกกับทางภาครัฐยังพอมืออยู่บ้าง แต่ในท้ายที่สุดยังไม่บรรลุถึงผลสำเร็จ เนื่องจากการตัดสินใจในท้ายสุดนั้นขึ้นอยู่กับทางภาครัฐ ไม่ใช่เป็นการตัดสินใจร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายและรัฐ

จากปรากฏการณ์ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทย ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของตัวแสดงอื่น ที่นอกเหนือจากรัฐ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในเชิงนโยบายและการให้บริการมากขึ้น ตลอดจนร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของ Torfing (2019, p. 2) ที่มองว่า ณ ปัจจุบันนี้ ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการกำหนดนโยบายและการให้บริการ การแก้ไขปัญหาที่สลับซับซ้อน ที่มีความครอบคลุมพื้นที่นโยบายต่าง ๆ

ดังนั้น หากภาครัฐมีการเปิดพื้นที่ให้กับการแสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหาของตัวแสดงในเครือข่ายที่หลากหลาย เป็นการสร้างพลังให้กับภาคส่วนประชาสังคม ที่มีความรู้ในระดับลึก โดยความรู้ที่มีนั้น สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนได้ จึงควรให้ภาคส่วนประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ตามแนวคิดของ (Bevir, 2011, pp. 1-3) ที่มองว่า รัฐมีความจำเป็นต้องพึ่งพาองค์การในภาคประชาสังคมที่มากขึ้น และในความร่วมมือกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ นั้น ควรมีการพูดคุยกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันอยู่เสมอในเรื่องของประเด็นปัญหาทางด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น โดยอาจต้องใช้เวลาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นให้สำเร็จ แต่ก็ยังมีความหวังและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาทางด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ หากมีความร่วมมือกันอย่างแท้จริง

สรุป

การเกิดความร่วมมือของภาคีเครือข่ายนั้นจะก่อตัวและขยายตัวเพิ่มขึ้น หากสมาชิกภาคีเครือข่าย หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นของการศึกษาทางเลือก ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ ที่ไม่สอดคล้องต่อความต้องการ หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเกิดนโยบายที่สร้างขีดจำกัด ส่งผลกระทบต่อการได้รับการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาทางเลือก ภาคีเครือข่ายก็จะมีการประสานความร่วมมือ ขยายตัวไปยังเครือข่ายต่าง ๆ ที่ไม่ใช่แค่เพียงเครือข่ายการศึกษาทางเลือก เนื่องจากการขับเคลื่อนความร่วมมือของภาคี

เครือข่าย ที่มีความต้องการขับเคลื่อนในระดับนโยบาย จึงมีความต้องการพลังจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเป็นอย่างมาก ที่จะทำให้การขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ สำเร็จตามเป้าหมายที่ภาคีเครือข่ายได้ตั้งไว้ร่วมกัน

ในความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกนั้น มีหัวใจของความสำเร็จที่สำคัญคือ การมีอุดมการณ์ร่วมกัน มีความจริงใจ และตั้งใจในการขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ ที่มีร่วมกัน หาใช่จากการมีข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการทำระเบียบข้อตกลงที่ระบุไว้อย่างชัดเจน ข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น จะไม่มีความหมายใด ๆ เลย หากความร่วมมือกันนั้นไร้ความจริงใจ ความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกกับทางภาครัฐยังพอมืออยู่บ้าง แต่ในท้ายที่สุดยังไม่บรรลุถึงผลสำเร็จ เนื่องจากการตัดสินใจในท้ายสุดนั้นขึ้นอยู่กับทางภาครัฐ ไม่ใช่เป็นการตัดสินใจร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายและรัฐ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าพัฒนาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกได้ร่วมมือกันเพื่อขับเคลื่อนประเด็นทางการศึกษาในระดับนโยบาย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ การจัดการการศึกษา ควรใช้กระบวนการความร่วมมือในการทำงานทุก ๆ ขั้นตอน จากทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาจุดร่วมในการดำเนินงานสาธารณะทางด้านการศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกคือ กฎหมายและนโยบาย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ รัฐควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการทำงานจากการควบคุมสั่งการ ให้มาสู่รูปแบบการบริหารใหม่ ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนให้กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่ากระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก ให้ความสำคัญในเรื่องของอุดมการณ์ที่มีร่วมกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายถือเป็นกลไกที่มีความสำคัญ ในการทำให้เกิดการร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจ โดยการตัดสินใจนั้นสามารถนำไปสู่ผลประโยชน์สาธารณะทางด้านการศึกษา และเกิดเป็นนวัตกรรมทางด้านความร่วมมือและการเรียนรู้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่าผลผลิต ผลลัพธ์ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือ เป็นไปเพื่อสร้างความสุขให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ความร่วมมือต้องอาศัยความจริงใจ มีการสร้างความเชื่อใจ และเชื่อมั่นว่าภาคีเครือข่ายจะสามารถขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบปรากฏการณ์ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกที่สำคัญ คือ พลังที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกไทยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับ

นโยบาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนประเด็นอื่น ๆ ในระดับนโยบาย โดยควรให้ความสำคัญกับกระบวนการความร่วมมือที่ต้องมีความจริงจังซึ่งกันและกัน

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการศึกษาทางเลือก เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ในการจัดการการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- วิไลลักษณ์ เยอเบอะ. (2554). *เส้นทางสู่การจัดการศึกษาชนเผ่าพื้นเมือง*. ค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://imnvoices.com/?p=589>
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2525). *แนวการศึกษาวิชาการบริหารงานบุคคลในความหมายที่กว้าง*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย (สกล.). (2563). *องค์ความรู้การศึกษาทางเลือกของสังคมไทยกับแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน* (รายงานวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สิงหนาท ราชภัณฑารักษ์. (2563). กรอบแนวคิดในการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายในการจัดการอุทกภัยขนาดใหญ่. *วารสารการจัดการภาครัฐและเอกชน, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*, 27(2), 101-116.
- Abele, J. (2013). Bringing mind together. In H. Ibarra & M. T. Hansen (Eds.), *HBR's 10 must reads on collaboration*. Boston: Harvard Business School.
- Agranoff, R. (2006). Inside collaborative networks: Ten lessons for public managers. *Public Administration Review*, 66, 56-65.
- Agranoff, R. (2007). *Managing within networks: Adding value to public organizations*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Agranoff, R. & McGuire, M. (2001). Big questions in public network management. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 11(3), 295-326.
- Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). *Collaborative public management: New strategies for local governments*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Bevir, M. (2011). *Governance as theory, practice, and dilemma*. London: Sage.
- Booher, D. E. (2005). Collaborative governance practices and democracy. *National Civic Review*, 93(4), 32-46.
- Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Stone, M. M. (2006). The design and implementation of cross-sector collaborations: Propositions from the literature. *Public Administration Review*, 66(1), 44-55.

- Coombs, P. H. (1981). *New strategic for improving rued family life*. Essex, CT: International Council for Educational Development.
- Emerson, K., & Nabatchi, T. (2015). *Collaborative governance regimes*. Washington,DC: Georgetown University Press.
- Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. *Journal of Public Administration Research & Theory*, 22, 1-29.
- Enroth, H. (2011). *Policy network theory*. London: Sage.
- Gray, B. (1989). *Collaborating: Finding common ground for multiparty problems*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Heckscher, C., Prusak, L. & Adler, P. (2013). *Building a collaborative enterprise*. Boston: Harvard Business School.
- Ibara, H. & Hansen, M. T. (2013). *Are you a collaborative leader?*. Boston: Harvard Business School.
- Jackson, D. & Maddy, J. W. (2005). *Ohio state university fact sheet: Introduction*. Retrieved May 18, 2021, from <http://ohioline.osu.edu/bc-fact/0001.html>
- Kast, F. E. & Rosenzweig, J. E. (1972). General systems theory: Applications for organization and management. *The Academy of Management Journal*, 15(4), 447-465.
- Klijn, E. H., & Koppenjan, J. M. F. (2016). *Governance networks in the public sector*. London: Routledge.
- McDermott, R., & Archibald, D. (2013). *Harnessing your staff's informal network*. Boston: Harvard Business School.
- McGuire, M. (2006). Collaborative public management: Assessing what we know and how we know it. *Public Administration Review*, 66, 33-43.
- Meuleman, L. (2008). *Public management and the metagovernance of hierachies, networks and markets: The feasibility of designing and managing governance style combinations*. Cham, Switzerland: Springer Nature.
- Morse, R. S. (2005, September). *Facilitating interlocal collaboration: Community and the soft skills of public management*. Working Group on Interlocal Services Cooperation. Paper 15. Retrieved May 18, 2021, from https://digitalcommons.wayne.edu/interlocal_coop/15/
- Pisano, G. P., & Verganti, R. (2013). *Which kind of collaboration is right for you?*. Boston: Harvard Business School.
- Sink, D. (1996). *Five obstacles to community-based collaboration and some thoughts on overcoming them*. London: Sage.

- Sullivan, H. & Skelcher, C. (2002). *Working across boundaries: Collaboration in public services*. New York: Macmilan.
- Thomson, A. M. & Perry, J. L. (2006). Collaboration processes: Inside the black box. *Public Administration Review*, 66(1), 20-32.
- Thomson, A.M., Perry, J. L. & Miller, T. K. (2008). *Linking collaboration processes and outcomes: Foundations for advancing empirical theory*. New York: ME Sharpe.
- Torring, J. (2019). Collaborative innovation in the public sector: The argument. *Public Management Review*, 21(1), 1-11.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2020). *Global education monitoring report summary 2020 inclusion and education: All means all*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Vangen, S., & Huxham, C. (2010). Introducing the theory of collaborative advantage. In S. Osborne (Ed.), *New public governance: Emerging perspectives on theory and principle of public governance*. New York: Routledge.

ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุน และกำไรต่อหุ้นต่อมูลค่ากิจการ
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Impact of Capital Structure and Earnings Per Share on Firm Value
of Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand

กฤษฎา สุวรรณนุรักษ์¹, กัลยานี ภาคอัท² และ พิชะฐ์ สิทธีโชคสกุลชัย³

Kritsada Suwannanurak¹, Gallayanee Parkatt² and Pichet Sittichoksakunchai³

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช^{1,2,3}

School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand^{1,2,3}

E-mail: randommarknormal@gmail.com¹

Received: 2023-05-20; Revised: 2023-09-29; Accepted: 2023-09-30

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาโครงสร้างเงินทุน กำไรต่อหุ้น และมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2) วิเคราะห์ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ (3) วิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุน และกำไรต่อหุ้นต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาจากประชากรคือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีข้อมูลครบถ้วนและเป็นไปตามเงื่อนไขของการศึกษาจำนวน 140 บริษัท ระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2560 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2564 และใช้สมการถดถอยแบบ Fixed Effects เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า (1) โครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีหนี้สินรวมเฉลี่ยประมาณ 0.71 เท่า บริษัทใช้หนี้สินรวมสูงสุดและต่ำสุดประมาณ 2.90 เท่า และ 0.02 เท่า ตามลำดับ มูลค่ากิจการมีค่าเฉลี่ยประมาณ 1.81 เท่า โดยมีค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดประมาณ 20.25 เท่า และ 0.18 เท่า ตามลำดับ (2) สภาพคล่อง อัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม และความสามารถในการทำกำไร เป็นปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (3) โครงสร้างเงินทุน และขนาดของกิจการ ส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการ ในขณะที่อายุของกิจการส่งผลกระทบทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกำไรต่อหุ้นไม่มีผลกระทบต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

คำสำคัญ: โครงสร้างเงินทุน, กำไรต่อหุ้น, มูลค่ากิจการ

Abstract

The purposes of this research were (1) to study capital structure, earnings per share, and firm value of listed companies in the Stock Exchange of Thailand (2) to analyze factors determining capital structure of listed companies in the Stock Exchange of Thailand (3) to analyze the impact of capital structure and earnings per share on firm value of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. The population were 140 companies listed on the Stock Exchange of Thailand with complete information and according to the study conditions, for the period of 5 years from January 1st, 2017 to December 31st, 2021. Data were analyzed using Fixed Effects regression.

The results revealed that (1) the capital structure of listed companies in the Stock Exchange of Thailand showed the average of total debt at approximately 0.71 times. The companies used total debt at maximum and minimum at approximately 2.90 times and 0.02 times, respectively. An average of firm value was 1.81 times while the maximum and the minimum were 20.25 times and 0.18 times, respectively. (2) Liquidity, non-current assets to total assets ratio, and profitability were factors determining the capital structure of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. (3) The capital structure and firm size had a positive effect on firm value, while the firm age had a negative effect with statistically significant at 0.05 level. In addition, the earnings per share showed no effect on firm value of listed companies in the Stock Exchange of Thailand.

Keywords: Capital Structure, Earnings Per Share, Firm Value

บทนำ

การดำเนินธุรกิจของกิจการในปัจจุบัน ต้องมีการจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อขยายกิจการ พัฒนาศักยภาพ และเพิ่มโอกาสการเจริญเติบโตในอนาคต จากการศึกษาโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2560 – 2564 พบว่ามีหนี้สินรวมเฉลี่ยประมาณ 0.71 เท่า โดยบริษัทใช้หนี้สินรวมสูงสุดและต่ำสุดประมาณ 2.90 เท่า และ 0.02 เท่าตามลำดับ โดยโครงสร้างเงินทุนที่มีสัดส่วนหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นเหมาะสม จะนำไปสู่การสร้างมูลค่ากิจการที่เพิ่มขึ้น และสะท้อนถึงความสามารถในการวางแผนสัดส่วนโครงสร้างเงินทุนให้มีความเหมาะสมของผู้บริหารบริษัทฯ ซึ่ง Modigliani and Miller (1958) ได้นำเสนอทฤษฎีโครงสร้างเงินทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุน และมูลค่ากิจการโดยสาระสำคัญของทฤษฎี MM Proposition I และ II ที่คำนึงถึงภาษี อธิบายว่า มูลค่ากิจการที่ใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุนจะมากกว่ามูลค่ากิจการที่ไม่ได้ใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุน ทฤษฎี Trade-off เป็นทฤษฎีสนับสนุนทฤษฎี MM โดยอธิบายว่า เมื่อธุรกิจใช้หนี้สินเพิ่มขึ้น มูลค่ากิจการจะเพิ่มขึ้น จนถึงการใช้ระดับ

หนี้สินระดับหนึ่งที่มีความเหมาะสมจะทำให้มูลค่ากิจการสูงขึ้น จากนั้นหากธุรกิจยังคงใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุนเพิ่มขึ้น มูลค่ากิจการจะลดลง และเกิดความเสียหายทางการเงินเพิ่มขึ้น (กลยานี ภาคอัด และคณะ, 2564) โดยแหล่งเงินทุนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) แหล่งเงินทุนจากหนี้สิน (Debt Financing) แหล่งเงินทุนนี้ทำให้บริษัทมีภาระต้องชำระดอกเบี้ยพร้อมจ่ายคืนเงินต้นเมื่อครบกำหนด และ 2) แหล่งเงินทุนจากส่วนของเจ้าของ (Equity Financing) เป็นเงินทุนซึ่งไม่มีพันธะผูกพันว่าต้องจ่ายผลตอบแทนให้เจ้าของและไม่มีภาระที่ต้องคืนเงินที่เจ้าของนำมาลงทุนซึ่งผู้บริหารต้องตระหนักถึงหน้าที่ในการบริหารงานเพื่อสร้างความมั่งคั่งสูงสุดให้แก่เจ้าของเงินทุน

Anup and Cowdhury (2010) และ Simona (2014) ได้รายงานไว้ว่า โครงสร้างเงินทุนที่มีการผสมผสานระหว่างสัดส่วนของหนี้สินและทุนที่เหมาะสมจะส่งผลให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้น ในขณะที่การใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุนอาจส่งผลเชิงลบต่อมูลค่ากิจการ เพราะอาจเป็นการส่งสัญญาณของความเสียหายทางการเงินที่เพิ่มขึ้นของกิจการ ในขณะเดียวกัน การใช้หนี้สินเพิ่มขึ้น อาจส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลง Zahra, Farhad and Babak (2013) และ Tiago and Joao (2013) ได้รายงานไว้ว่าโครงสร้างเงินทุนมีผลกระทบเชิงลบต่อมูลค่ากิจการ ดังนั้นหากบริษัทมีการกู้ยืมเงินมากจนทำให้อัตราส่วนหนี้สินสูงจนเกินไป จะทำให้บริษัทมีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถชำระหนี้สินได้ และส่งผลให้ต้นทุนการกู้ยืมเงินของบริษัทสูงมากขึ้น จนในที่สุดต้นทุนการกู้ยืมเงินจะมากกว่าผลประโยชน์ที่เกิดจากการนำค่าใช้จ่ายด้านดอกเบี้ย อีกทั้ง Roanne (2013) ได้อธิบายสนับสนุนถึงการใช้นี้สินในโครงสร้างเงินทุนว่า การใช้หนี้สินเพิ่มขึ้นจนเกินไปสามารถทำให้ความสามารถในการทำกำไรลดลง ส่งผลให้กำไรต่อหุ้นลดลง และมูลค่ากิจการจะลดลงตามไปด้วยเช่นกัน

โครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก็เช่นกัน ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด และเศรษฐกิจชะลอตัว อาจมีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนโครงสร้างเงินทุนจากหนี้สินและส่วนของผู้อถือหุ้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เช่น การจัดหาเงินทุนโดยการออกหุ้นกู้ หรือกู้ยืมเงินจากธนาคาร หรือจัดหาเงินทุนโดยการเสนอขายหุ้นแก่ประชาชน เหล่านี้ทำให้โครงสร้างเงินทุนของบริษัทแตกต่างกัน เมื่อการจัดหาเงินทุนทำให้สัดส่วนโครงสร้างเงินทุนเปลี่ยนไป อาจส่งผลกระทบต่อปัจจัยภายในของกิจการ เช่นมูลค่ากิจการ (Modigliani and Miller, 1958) ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนและวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุน และกำไรต่อหุ้นต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการวิจัยได้นำปัจจัยที่ใช้กำหนดโครงสร้างเงินทุนทั้งปัจจัยภายในธุรกิจและปัจจัยภายนอกธุรกิจคืออัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บ และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มาศึกษา ส่วนการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่ากิจการได้นำปัจจัยกำไรต่อหุ้นเข้ามาศึกษาด้วย ในขณะเดียวกันการศึกษานี้ได้ใช้อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (Price to Book Value Ratio) เพื่อวัดมูลค่ากิจการ ซึ่งผลการวิจัยอาจแสดงให้เห็นถึงการกำหนดโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมเพื่อให้กิจการมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำ จะส่งผลทำให้ความสามารถทำกำไรเพิ่มขึ้น และมูลค่ากิจการจะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ในระยะที่นักลงทุน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างเงินทุน มูลค่ากิจการ ของงานวิจัยฉบับนี้ รวมถึงปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่นกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน มาประกอบการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานก่อนการตัดสินใจลงทุน เพื่อประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างเงินทุน กำไรต่อหุ้น และมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุน และกำไรต่อหุ้นต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ตามข้อสมมติฐานของ MM Proposition I และ II ที่คานึงถึงภาษี อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนไว้ว่า มูลค่ากิจการที่ใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุนจะสูงกว่ามูลค่ากิจการที่ไม่ได้ใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุน โดยกัลยานี ภาคอัท และคณะ (2564) ได้ให้ข้อมูลว่า สภาพคล่อง อัตราการเจริญเติบโตของสินทรัพย์ และภาวะตลาดหลักทรัพย์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการใช้นี้สินในโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ และการใช้นี้สินระยะยาวในโครงสร้างเงินทุน มีผลกระทบในทางบวกต่อมูลค่าธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในขณะที่ขนาดของกิจการมีผลกระทบในทางลบ วัฒนา ศักยชีวจิต และกอบกุล จันทระโคติกา (2559) ได้ให้ข้อมูลว่า ขนาดของบริษัท สินทรัพย์ที่มีตัวตน การปกป้องภาษีในส่วนที่ไม่ใช่หนี้ โอกาสการเจริญเติบโต ความสามารถในการทำกำไร สภาพคล่อง การจ่ายเงินปันผล และผลกระทบในปีที่เกิดวิกฤตทางการเงินมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในตลาดหลักทรัพย์ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศไทย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ ในขณะที่ชนิตามณีรัตน์รุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา (2561) ธนวันต์ มุสิกกุล (2560) และเนาวรัตน์ ศรีพนากุล (2558) ได้ให้ข้อมูลที่ต่างออกไป โดยพบว่า อัตราส่วนสภาพคล่องมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อสัดส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

อีกทั้ง MM Proposition I และ II ที่คานึงถึงภาษี อธิบายเกี่ยวกับระดับหนี้สินต่อทุนส่งผลกระทบต่อมูลค่าของกิจการ ดังนั้นการตัดสินใจเพิ่มสัดส่วนหนี้สินในโครงสร้างเงินทุน จะทำให้ต้นทุนการจัดหาเงินทุนสูงขึ้น ทฤษฎี Trade-off ซึ่งสนับสนุนทฤษฎี MM อธิบายว่า เมื่อธุรกิจใช้นี้สินเพิ่มขึ้น มูลค่ากิจการจะเพิ่มขึ้นจนถึงการใช้ระดับหนี้สินระดับหนึ่งที่มีความเหมาะสมจะทำให้มูลค่ากิจการสูงที่สุด จากนั้นหากธุรกิจยังคงใช้นี้สินในโครงสร้างเงินทุนเพิ่มขึ้น มูลค่ากิจการจะลดลง และเกิดความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้น

Abdurrahman (2015) ได้ให้ข้อมูลว่า ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และขนาดของบริษัทมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อมูลค่ากิจการซึ่งวัดโดยอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี Annisa & Chabachib (2017) ได้ให้ข้อมูลว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อมูลค่าตามบัญชี และ อัตราส่วนการจ่ายเงินปันผลมีผลกระทบเชิงบวกอย่างมากต่ออัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ขณะที่ Cheng, Liu & Chien (2010) ได้ให้ข้อมูลที่ต่างออกไป โดยพบว่า อัตราส่วนหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการและณัฐนันท์ สุรวัฒนา (2556) ได้ให้

ข้อมูลว่า ปัจจัยอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และขนาดของบริษัท มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการ ในขณะที่อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ

การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนและวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุน และกำไรต่อหุ้นต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการวิจัยได้นำปัจจัยที่ใช้กำหนดโครงสร้างเงินทุนทั้งปัจจัยภายในธุรกิจ และปัจจัยภายนอกธุรกิจคืออัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บ และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มาศึกษา ส่วนการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่ากิจการได้นำปัจจัยกำไรต่อหุ้นเข้ามาศึกษาด้วย ในขณะเดียวกันการศึกษานี้ได้ใช้อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (Price to Book Value Ratio) เพื่อวัดมูลค่ากิจการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. การวิจัยนี้ศึกษาจากประชากร คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีข้อมูลครบถ้วน และเป็นไปตามเงื่อนไขของการศึกษา คือ บริษัทจดทะเบียนที่มีผลการดำเนินงานต่อเนื่อง และค่าของตัวแปรไม่มีค่าเป็นลบ จำนวน 140 บริษัท รวม 700 ชุดข้อมูล

2. เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ และเป็นข้อมูลรายปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 140 บริษัท สำหรับระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2560 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2564 ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนซึ่งวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) อัตราส่วนสภาพคล่อง (LIQ) อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บ (IRR) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศใช้ภาวะเศรษฐกิจ (GDP) อัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (TANG) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (TATO) อายุของธุรกิจ (AGE) ขนาดของธุรกิจ (SIZE) กำไรต่อหุ้น (EPS) และมูลค่ากิจการ (PBV)

3. คำนวณค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของโครงสร้างเงินทุน ซึ่งวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) และมูลค่ากิจการซึ่งวัดโดยอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (PBV) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ภาพรวม

4. ใช้สมการถดถอยในลักษณะ Panel Data Analysis แบบ Fixed Effects เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุน และวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุน และกำไรต่อหุ้นต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งแสดงสมการของตัวแบบได้ดังนี้

4.1. สมการถดถอยแบบ Fixed Effects เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุน ซึ่งวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER)

$$DER_{it} = C_1 LIQ_{it} + C_2 IRR_{it} + C_3 GDP_{it} + C_4 TANG_{it} + C_5 ROA_{it} + a_i + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

เมื่อ

DER_{it} = อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นบริษัท i ในปี t ซึ่งวัดโครงสร้างเงินทุน
(หนี้สินรวม/ส่วนของผู้ถือหุ้น)

LIQ_{it} = อัตราส่วนสภาพคล่องของบริษัท i ในปี t
(สินทรัพย์หมุนเวียน/หนี้สินหมุนเวียน)

IRR_{it} = อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากลูกค้าชั้นดี (MLR) ในปี t

GDP_{it} = ค่า log ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี t ซึ่งวัดภาวะเศรษฐกิจ

$TANG_{it}$ = อัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t ซึ่งวัดสินทรัพย์ที่
กิจการสามารถนำไปค้ำประกันเงินกู้ได้ (สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน/สินทรัพย์รวม)

ROA_{it} = อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t ซึ่งวัดความสามารถใน
การทำกำไร (กำไรสุทธิ/สินทรัพย์รวม)

a_i = ตัวแปรทั้งหมดที่อยู่นอกสมการที่ส่งผลต่อตัวแปรในสมการ

ϵ_{it} = ค่าความคลาดเคลื่อน

$c_5 - c_5$ = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในสมการ

4.2. สมการถดถอยแบบแบบ Fixed Effects เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุน และ
กำไรต่อหุ้นต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยพิจารณาโครงสร้าง
เงินทุนซึ่งวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER)

$$PBV_{it} = C_1 DER_{it} + C_2 ROE_{it} + C_3 TATO_{it} + C_4 AGE_{it} + C_5 SIZE_{it} + C_6 EPS_{it} + a_i + \epsilon_{it} \quad (2)$$

เมื่อ

PBV_{it} = อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี ของบริษัท i ในปี t ซึ่งวัดมูลค่าธุรกิจ
(อัตราส่วนราคาตลาด/มูลค่าตามบัญชี)

DER_{it} = อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท i ในปี t ซึ่งวัดโครงสร้างเงินทุน
(หนี้สินรวม/ส่วนของผู้ถือหุ้น)

ROE_{it} = ผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท i ในปี t ซึ่งวัดความสามารถ
ในการทำกำไร (กำไรสุทธิ/ส่วนของผู้ถือหุ้น)

$TATO_{it}$ = อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t ซึ่งวัดประสิทธิภาพ
ของบริษัทในการใช้สินทรัพย์สร้างยอดขาย (ยอดขาย/สินทรัพย์เฉลี่ย)

AGE_{it} = อายุของกิจการของบริษัท i ในปี t ซึ่งนับอายุเริ่มจากวันที่บริษัทเข้าจดทะเบียนใน
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$SIZE_{it}$ = ค่า Log ของมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดของบริษัท i ในปี t ซึ่งวัดขนาดของกิจการ

EPS_{it} = กำไรต่อหุ้นของบริษัท i ในปีที่ t ซึ่งวัดประสิทธิภาพในการทำกำไรของกิจการ (กำไรสุทธิ/จำนวนหุ้นบริษัทที่ชำระแล้ว)

a_i = ตัวแปรทั้งหมดที่อยู่นอกสมการที่ส่งผลต่อตัวแปรในสมการ

ϵ_{it} = ค่าความคลาดเคลื่อน

$c_6 - c_6$ = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในสมการ

การศึกษาครั้งนี้ได้ทดสอบการมีความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระด้วยค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) และใช้ Hausman Test เพื่อทดสอบว่าสมการถดถอยแบบ Random Effects มีความเหมาะสมกับชุดข้อมูลที่ทำการศึกษาหรือไม่ ซึ่งจากการทดสอบพบว่าไม่เหมาะสม ด้วยค่า P-value = 0.0000 ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงใช้สมการถดถอยแบบ Fixed Effects

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาโครงสร้างเงินทุน กำไรต่อหุ้น และมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างเงินทุน กำไรต่อหุ้น และมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560 – 2564

ตัวแปร	Average	(S.D)	Max	Min
โครงสร้างเงินทุน (DER) (เท่า)	0.71	0.57	2.90	0.02
กำไรต่อหุ้น (EPS) (บาท)	2.45	5.31	46.74	0.01
มูลค่ากิจการ (PBV) (เท่า)	1.81	1.72	20.25	0.18

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ย (Average) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสูงสุด (Max) และค่าต่ำสุด (Min) ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยพบว่าโครงสร้างเงินทุนซึ่งวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) มีค่าเฉลี่ยประมาณ 0.71 เท่า (S.D. = 0.57) ในขณะที่ค่าสูงสุดสูงถึง 2.90 เท่า และค่าต่ำสุดเพียง 0.02 เท่า กำไรต่อหุ้นมีค่าเฉลี่ยประมาณ 2.45 บาทต่อหุ้น (S.D. = 5.31) ในขณะที่ค่าสูงสุดสูงถึง 46.74 บาทต่อหุ้น และค่าต่ำสุดเพียง 0.01 บาทต่อหุ้น ส่วนมูลค่ากิจการซึ่งวัดโดยอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (PBV) มีค่าเฉลี่ยประมาณ 1.81 เท่า (S.D. = 1.72) ในขณะที่ค่าสูงสุดสูงถึง 20.25 เท่า และค่าต่ำสุดเพียง 0.18 เท่า

จากข้อมูลข้างต้นสามารถอธิบายในภาพรวมได้ว่า โครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่ใช้หนี้สินในการดำเนินงาน โดยบริษัทจดทะเบียนที่ใช้หนี้สินรวมในการดำเนินงานค่อนข้างสูง คือ บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง เนื่องจากบริษัทนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในโครงการลงทุนและขยายกิจการ ในขณะเดียวกันก็มีบางบริษัทที่ใช้หนี้สินรวมค่อนข้างน้อย ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (รายงานประจำปี แบบ 56-1 ของบริษัท) สำหรับกำไรต่อหุ้นและมูลค่ากิจการแต่ละบริษัทมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การอธิบายผลการศึกษาก็คือจะอธิบายโดยผลของสมการถดถอยสมการที่ 1 แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลของสมการถดถอย

$$DER_{it} = C_1 LIQ_{it} + C_2 IRR_{it} + C_3 GDP_{it} + C_4 TANG_{it} + C_5 ROA_{it} + a_i + \epsilon_{it}$$

Variable	Coefficient	Std.Error	t-Statistic	P-value
C	1.8142	3.3320	0.5444	0.5863
LIQ	-0.0341	0.0074	-4.5878	0.0000*
IRR	-0.0062	0.0205	0.3024	0.7624
GDP	-0.0693	0.3655	-0.1896	0.8497
TANG	-0.5227	0.1683	-3.1056	0.0020*
ROA	-0.0113	0.0026	-4.3250	0.0000*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 R-squared: 0.8847

Adjusted R-squared: 0.8548

จากตารางที่ 2 ผลของสมการถดถอย พบว่า สภาพคล่องของกิจการ (LIQ) อัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (TANG) และความสามารถในการทำกำไร (ROA) เป็นปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทางลบ กล่าวคือ เมื่อสภาพคล่องทางการเงิน อัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม และความสามารถในการทำกำไรของกิจการลดลง โครงสร้างเงินทุนจะมีสัดส่วนของหนี้สินรวมเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากกิจการมีสภาพคล่องทางการเงิน อัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม และความสามารถในการทำกำไรเพิ่มขึ้น การใช้หนี้สินของกิจการจะลดลง ส่วนปัจจัยอื่น ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากลูกค้าชั้นดี (IRR) และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ไม่มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเงินทุนซึ่งวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER)

3. ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างเงินทุน และกำไรต่อหุ้นต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การอธิบายผลการศึกษาก็คือจะอธิบายโดยผลของสมการถดถอยสมการที่ 2 แสดงได้ดัง ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลของสมการถดถอย

$$PBV_{it} = C_1 DER_{it} + C_2 ROE_{it} + C_3 TATO_{it} + C_4 AGE_{it} + C_5 SIZE_{it} + C_6 EPS_{it} + a_i + \epsilon_{it}$$

Variable	Coefficient	Std.Error	t-Statistic	P-value
C	-11.6452	1.1596	-10.0417	0.0000
DER	0.4164	0.1380	3.0161	0.0027*
ROE	0.0131	0.0079	1.6468	0.1002
TATO	-0.1133	0.2297	-0.4934	0.6219

Variable	Coefficient	Std.Error	t-Statistic	P-value
AGE	-0.0606	0.0202	-2.9937	0.0029*
SIZE	1.6218	0.1214	13.3582	0.0000*
EPS	-0.0033	0.0141	-0.2409	0.8097

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 R-squared: 0.8615

Adjusted R-squared: 0.8252

จากตารางที่ 3 ผลของสมการถดถอยให้ข้อมูลว่า โครงสร้างเงินทุนซึ่งวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) และขนาดของกิจการ (SIZE) ส่งผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในขณะที่อายุของกิจการ (AGE) ส่งผลกระทบทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อกิจการใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุนเพิ่มขึ้นและขนาดของกิจการใหญ่ขึ้น มูลค่าของกิจการจะเพิ่มขึ้นด้วย ในขณะที่อายุของกิจการมากขึ้น มูลค่าของกิจการจะลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าโครงสร้างเงินทุนของกิจการมีหนี้สินน้อยลง และขนาดของกิจการเล็กลง มูลค่าของกิจการจะลดลงด้วย ในขณะที่อายุของกิจการน้อย มูลค่าของกิจการจะสูง ส่วนปัจจัยอื่น ได้แก่ อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ (TATO) และกำไรต่อหุ้น (EPS) ไม่แสดงผลกระทบต่อมูลค่ากิจการ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า โครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่ใช้หนี้สินในการดำเนินงานนั้น อาจเป็นไปได้ว่าบริษัทเหล่านี้สินที่ก่อเพิ่มขึ้นไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและลงทุนในโครงการลงทุนรวมทั้งขยายกิจการ โดยเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง ในขณะที่เดียวกันมีบางบริษัทจดทะเบียน เช่น บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารจะใช้หนี้สินรวมในโครงสร้างเงินทุนค่อนข้างน้อย ส่วนกำไรต่อหุ้นและมูลค่ากิจการแต่ละบริษัทมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก อาจเป็นเพราะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประกอบด้วยอุตสาหกรรมหลายประเภทและความสามารถในการทำกำไรแตกต่างกัน มีความสอดคล้องกับทฤษฎี Trade Off Theory ของ Myers (2001) ที่ให้ความเห็นว่าการลงทุนจากการก่อหนี้จะส่งผลให้บริษัทได้รับประโยชน์ทางภาษี ซึ่งผลที่ตามมาคือบริษัทก็จะเลือกการก่อหนี้มากขึ้น เนื่องจากผลของภาษีที่มีต่อการเงินของบริษัท จากส่วนของการปกป้องภาษีจากหนี้สิน โดยสามารถนำดอกเบี้ยจ่ายไปหักเป็นค่าใช้จ่ายของบริษัทก่อนส่งผลให้กำไรที่นำไปคิดฐานภาษีเงินได้ลดลงบริษัทจึงเสียภาษีน้อยลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์ เข้มทอง และ กลยานี ภาคออต (2565) ที่ให้ความเห็นว่าการก่อหนี้จะเกิดประโยชน์ต่อบริษัทเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงจุดหนึ่ง หากมีการก่อหนี้ต่อไปจะทำให้ต้นทุนของการเกิดปัญหาทางการเงินมีมากกว่าประโยชน์ทางภาษีที่ได้รับจากการก่อหนี้ ดังนั้นถ้าบริษัทที่ยังคงก่อหนี้เพิ่มระดับสูงก็จะมีโอกาสอยู่รอดได้น้อยกว่าบริษัทที่ก่อหนี้ในระดับต่ำ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพคล่องของกิจการ อัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม และความสามารถในการทำกำไร เป็นปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนของกิจการที่วัดโดยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ทางลบกับโครงสร้างเงินทุนนั้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีย์ เข้มทอง และ กัลยานี ภาควัต (2565); Panova (2020); Serghiescua & Vaideanb (2014) ที่ให้ข้อมูลว่า สภาพคล่องมีความสัมพันธ์ในทางลบกับโครงสร้างเงินทุนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในตลาดหลักทรัพย์ไทย ตลาดหลักทรัพย์ประเทศรัสเซีย และโรมาเนีย สำหรับอัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sheikn and Wang (2011); DeGoeij and Kappert (2009) ที่สรุปว่า อัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์ทางลบกับโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศปากีสถาน และเนเธอร์แลนด์ ส่วนความสามารถทำกำไรสอดคล้องกับงานวิจัยของบวรวิช สายชลพิทักษ์ (2554); ธนวันต์ มุสิกกุล (2560) ที่อธิบายว่า ความสามารถทำกำไรมีความสัมพันธ์ทางลบกับโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยอื่นที่นำมาทดสอบ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนของ พิชะฐ์ สิทธิโชคสกุลชัย (2562) ได้แก่ ภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานซึ่งวัดโดย อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากลูกค้าชั้นดี (IRR) และสถานะเศรษฐกิจซึ่งวัดโดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเงินทุนซึ่งวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER)

จากผลการวิจัยข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า เมื่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใช้หนี้สินรวมในโครงสร้างเงินทุนเพิ่มขึ้น ย่อมต้องนำเงินบางส่วนที่ได้จากการดำเนินงานไปชำระดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืม สภาพคล่องทางการเงินจึงลดลง ในขณะที่การนำหนี้สินดังกล่าวไปลงทุนและยังไม่ได้ผลตอบแทน ความสามารถในการทำกำไรจึงลดลง และในบางครั้งการจัดหาสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนเพื่อการดำเนินงานหรือการลงทุนอาจใช้การเข้าเป็นเจ้าหนี้เงินกู้ อัตราส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวมจึงลดลง แม้กิจการจะใช้หนี้สินเพิ่มขึ้น

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า โครงสร้างเงินทุน และขนาดของกิจการ มีผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการนั้น เป็นไปตามทฤษฎี Trade-off Theory ที่เสนอว่า เมื่อธุรกิจใช้หนี้สินเพิ่มขึ้น มูลค่ากิจการจะเพิ่มขึ้นจนถึงการใช้หนี้สินในระดับหนึ่งที่มีความเหมาะสมจะทำให้มูลค่ากิจการสูงที่สุด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kontesa (2015), Asif & Aziz (2016) ที่กล่าวว่า โครงสร้างเงินทุนมีผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการในตลาดหลักทรัพย์ประเทศอินโดนีเซีย และตลาดหลักทรัพย์ประเทศปากีสถาน สำหรับปัจจัยขนาดของกิจการมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nursetya & Hidayati (2020); สุรีย์ เข้มทอง และ กัลยานี ภาควัต (2565) ที่รายงานว่ ขนาดของกิจการมีผลกระทบทางบวกต่อมูลค่ากิจการในตลาดหลักทรัพย์ประเทศอินโดนีเซีย และธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในตลาดหลักทรัพย์ไทย ส่วนอายุของกิจการที่พบว่า มีผลกระทบทางลบกับมูลค่ากิจการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีย์ เข้มทอง และ กัลยานี ภาควัต (2565) ที่สรุปว่า อายุของกิจการมีผลกระทบทางลบต่อมูลค่ากิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในตลาดหลักทรัพย์ไทย ส่วนปัจจัยอื่น

ได้แก่ อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ (TATO) และกำไรต่อหุ้น (EPS) พบว่า ไม่แสดงผลกระทบต่อมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิจัยข้างต้นอาจอธิบายได้ว่า ธุรกิจขนาดใหญ่ให้ความสนใจในการกำหนดโครงสร้างเงินทุน และเห็นประโยชน์ของการใช้หนี้สิน โดยนำไปใช้ในโครงการลงทุนที่สร้างมูลค่าให้กับธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่อาจมีการกำหนดโครงสร้างเงินทุนตามเป้าหมายหรือกำหนดสัดส่วนของการใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุนโดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ ดังนั้น การเพิ่มหนี้สินจึงนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าธุรกิจสำหรับปัจจัยอายุของกิจการ จากรายงานของ สุรีย์ เข้มทอง และ กัลยานี ภาคอิต (2565) ที่สรุปว่า อาจเป็นไปได้ว่าบริษัทที่เพิ่งจะเข้ามาจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จะมีโครงการลงทุนใหม่ๆ ที่มีความคุ้มค่าในหลายโครงการ และเป็นการส่งสัญญาณเชิงบวกให้กับนักลงทุนเข้ามาทยอยลงทุนในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อสร้างการเจริญเติบโตให้กับกิจการ และหากโครงการเหล่านั้นมีผลตอบแทนเป็นบวก ระยะเวลาคืนทุนเร็ว สร้างผลกำไรสูง ผลที่ตามมาคือ มูลค่ากิจการจะสูงขึ้นไปด้วย ในทางตรงกันข้าม กิจการที่เข้ามาจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์นาน อาจมีการเจริญเติบโตในอัตราที่ลดลง กอปรกับโครงการลงทุนของกิจการอาจเป็นโครงการทั่วไป หรือไม่ได้สร้างการเจริญเติบโตมากนัก มูลค่ากิจการจึงไม่เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ควรกำหนดโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสม เพื่อให้กิจการมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำ จะส่งผลทำให้ความสามารถทำกำไรเพิ่มขึ้น และมูลค่ากิจการจะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย
2. ผู้บริหารของบริษัทควรกำหนดนโยบายทางการเงิน นโยบายโครงสร้างเงินทุนให้ชัดเจนถึงสัดส่วนของหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น (อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น 1 เท่า) เนื่องจากการจัดการโครงสร้างเงินทุนเกี่ยวข้องกับสภาพคล่อง ความสามารถทำกำไร และการเจริญเติบโตของบริษัท รวมทั้งกำหนดระดับการยอมรับความเสี่ยงทางการเงินของกิจการ
3. ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของโครงสร้างเงินทุนที่ 0.71 เท่า จะส่งผลกระทบเชิงบวกต่อมูลค่ากิจการที่ 1.81 เท่า ดังนั้นนักลงทุน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาถึงอัตราส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างเงินทุน และมูลค่ากิจการ มาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานก่อนการตัดสินใจลงทุน เพื่อประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. นักวิจัย นักวิชาการ หรือผู้สนใจทั่วไป ควรขยายผลการวิจัยหรือนำผลการวิจัยไปบูรณาการกับงานวิจัยอื่น เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของงานวิจัยมากขึ้น
2. การวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มตัวแปรในการวิจัยเพิ่มเติม เช่นกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ดัชนีความเชื่อมั่นธุรกิจ หรือตัวแปรอื่นที่แตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อทำการวิจัยได้ครอบคลุมมากขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการวิจัยในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยานี ภาคอัท, ชยงการ ภมรมาศ, และโยธิน ทวีกิตติกุล. (2564). การใช้หนี้สินในโครงสร้างเงินทุนและมูลค่าธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 11(4), 746-760.
- ณัฐนันท์ สุรวัฒนา. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้นกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนวันต์ มุสิกกุล. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัดส่วนหนี้สินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในประเทศไทย* (การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิเชษฐ์ สิทธิโชคสกุลชัย. (2562). *ทฤษฎีโครงสร้างเงินทุน : จากเอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการเงินและการจัดการเชิงกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุภาวลัย วงศ์ใหญ่, เนตรดาว ชัยเขต และดวงกมล นีรพัฒน์กุล. (2017). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *KKBS วารสารบริหารธุรกิจและบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 1(3), 1-17.
- วัฒนา ศักยชีวกิจ และกอบกุล จันทระโคติกา. (2559). ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดอาเซียน. *วารสารวิชาชีบบัญชี*, 12(33), 52-52.
- สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2548). *การวิเคราะห์งบการเงิน, Financial Statement Analysis*. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2565, จาก <https://clrem-opac.sut.ac.th/BibDetail.aspx?bibno=96886&page=1&recordsNo=6&Back=Back>
- สุรีย์ เข้มทอง, และกัลยานี ภาคอัท. (2565). โครงสร้างเงินทุนและมูลค่าธุรกิจของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในตลาดหลักทรัพย์ไทย. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 16(46), 446-464.
- Abdurrahman, A. (2015). Determinan Price to Book Value Perusahaan Manufaktur. *Jurnal Riset Akuntansi & Perpajakan (JRAP)*, 2(02), 139-152.
- Annisa, R., & Chabachib, M. (2017). Analisis Pengaruh Current Ratio (Cr), Debt to Equity Ratio (Der), Return on Assets (Roa) Terhadap Price to Book Value (Pbv), Dengan Dividend Payout Ratio Sebagai Variabel Intervening. *Diponegoro Journal of Management*, 6(1), 188-202.
- Anup, C. & Cowdhury, S. P. (2010). Impact of capital structure on firm's value: Evidence from Bangladesh. *BEH - Business and Economic Horizons*, 3(3), 111-122.
- Asif, A., & Aziz, B. (2016). Impact of Capital Structure on Firm Value Creation-Evidence from the Cement Sector of Pakistan. *International Journal of Research in Finance and Marketing*, 6(6), 231-244.

- Asmual, H. & Ibnu, S. (2019). Effects of Return on Asset, Debt to Asset Ratio, Current Ratio, Firm Size, and Dividend Payout Ratio on Firm Value. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 9(5), 50-54.
- Cheng, Y. S., Liu, Y. P. & Chien, C. Y. (2010). Capital structure and firm value in China: A panel threshold regression analysis. *African Journal of Business Management*, 4(12), 2500-2507.
- Hirdinis, M. (2019). Capital Structure and Firm Size on Firm Value Modarated by Profitability. *International Journal of Economics and Business Administration*, 7(1), 174-191.
- Michael C. Jensen., & William H. Meckling. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Jensen, M. C. & William, H. M. (1998). *Divisional performance measurement*. Cambridge: Harvard University.
- Joshua, A. (2005). The effect of capital structure on profitability: an empirical analysis of listed firms in Ghana. *The Journal of Risk Finance*, 6(5), 438-445.
- Kontesa, M. (2015). Capital Structure, Profitability, And Firm Value. Whats New?. *Research Journal of Finance and Accounting*, 6(20), 185-192.
- Modigliani, F. & Miller, H. M. (1958). The cost of capital, corporation finance, and the theory of investment. *American Economic Review*, 48, 261-297.
- Modigliani, F. & Miller, H. M. (1963). Income taxes and the cost of capital: A correction. *The American Economic Review*, 53(3), 433-443.
- Myers, S. C. (2001). Capital structure. *Journal of Economic Perspectives*, 15, 81-102.
- Myers, S. C. & Majluf, N. (1984). Corporate financing and investment decisions when firms have Information that investors do not have. *Journal of Financial Economics*, 13, 187-221.
- Nadya, M. & Isrochmani, M. (2017). The Effect of Financial Ratios on Firm Value in The Food And Beverage Sector of The Idx. *Journal of Business And Management*, 6(2), 214-226.
- Nursetya, R. & Hidayati, L. (2020). How Does Firm Size and Capital Structure Affect Firm Value?. *Journal of Management and Entrepreneurship Research*, 1(2), 67-76.
- Panova, E. (2020). Determinants of capital structure in Russian small and medium manufacturing enterprises, Equilibrium. *Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*, 15(2), 361-375.
- Roanne, N. (2013). *Capital Structure and Firm's Financial Performance, An Empirical Analysis of the S&P500* (Master's thesis). Universiteit Van Tilburg.

- Serghiescua, L. & Văideanb, V. (2014). Determinant Factors of Capital Structure of a Firm an Empirical Analysis *Procedia Economics and Finance*, 15, 1447-1457.
- Simona, M. (2014). Capital structure and firm value, Empirical evidence from Romanian listed companies. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 4(1), 287–292.
- Tiago, R. L. & Joao, F. C. (2013). Capital structure, Cash holdings and firm value: A study of Brazilian listed firms. *Revista Contabilidade & Finance*, 25(64), 46-59.
- Zahra, B., Farhad, S. & Babak, J. (2013). Correlation between financial leverage and firm value in companies listed in the Tehran stock exchange: A case study. *Research Journal of Finance and Accounting*, 4(5), 39-40.

นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 พ.ศ. 2560 – 2564

Thailand's Policies and Strategies on Tourism toward Chinese Tourists under The ASEAN Plus Three 2017 – 2021

ศิวรรจน์ บังเอิญ

Siwan Bungern

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: siwan.jp@gmail.com

Received: 2023-05-19; Revised: 2023-09-29; Accepted: 2023-09-30

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน 2) ปัญหา อุปสรรคของนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน และ 3) ประเด็นที่ควรพิจารณาในแผนงานและโครงการการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 ในอนาคต การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย 2) กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวไทย-จีน และ 3) กลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและวิจัยเอกสาร และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวช่วงปี พ.ศ. 2560-2564 เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้า บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวผ่านการตลาด พัฒนาศักยภาพบุคลากร ภาครัฐและเอกชนทุกภาคส่วนและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยว 2) ปัญหาด้านการเมืองในการกำหนดมาตรการควบคุมนักท่องเที่ยว ปัญหาด้านนโยบายและความร่วมมือ ปัญหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัญหาข้อแตกต่างของแต่ละประเทศ ปัญหาเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม และปัญหาความเข้าใจและการยอมรับนโยบายของผู้กำหนดนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว 3) แผนงานและโครงการการท่องเที่ยวในอนาคตควรพิจารณาจาก 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ประเด็นกระแสปัญหาจากผู้คนจำนวนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม ก่อให้เกิดการวิตกกังวลหรือการได้รับผลกระทบจนกลายเป็นภาวะวิกฤตที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันสู่วาระนโยบาย ก่อนเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจในเชิงนโยบาย (2) ประเด็นกระแสการเมือง ที่อาจส่งผลกระทบต่อเกี่ยวเนื่องกับกระแสอื่น ๆ โดยกระแสการเมืองจะมีอิทธิพลต่อการผลักดัน "วาระนโยบาย" ก่อนเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจในเชิงนโยบาย (3) ประเด็นกระแสนโยบายควร

พิจารณาจากกระแสนโยบายภายนอกรวมด้วย เช่น นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศคู่แข่ง กระแสนโยบายประเทศต้นแบบการจัดการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยวชาวจีน, อาเซียนบวก 3

Abstract

This research aims to study 1) the policy and Thailand's tourism strategy towards Chinese tourists, 2) the problems and obstacles of Thailand's tourism policies and strategies towards Chinese tourists; and 3) Issues that should be considered in the work plan and Thailand's tourism projects for Chinese tourists under the ASEAN Plus 3 cooperation framework in the future. This research employs qualitative methodology, using in-depth interviews from groups policy makers and Thailand's tourism strategies, group of entrepreneurs of Thai-Chinese tourism business and a group of academics in tourism, totaling 9 persons.

The results of the research revealed that: 1) the policy and strategy during 2017-2021, focusing on the development of tourist attractions, products, services and facilities. Including balancing Thai tourism through marketing develop personnel potential network partners from all sectors and the tourism industry in accommodating tourists, 2) political problem in determining measures to control tourists. Policy and cooperation. Issues cultural identity problem. Problems that differ from country to country. Social and cultural conditions problem. The problem of understanding and accepting policy adjustments by policy makers affect tourism, 3) the work plan and projects in the future should be based on 3 issues: (1) current issues; from a number of people or any group in society until causing anxiety or being affected to becoming a crisis that influences the push for the policy agenda. before entering the policy decision-making process, (2) political current issues that may have an impact on other currents, with political currents influencing the advocacy of the "policy agenda" before entering the policy decision-making process, (3) policy trends should be considered from external policy trends as well, such as tourism policies of competing countries, policy trends of model countries in tourism management.

Keywords: Tourism, Chinese Tourists, ASEAN Plus Three

บทนำ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ 1. บรูไนดารุสซาลาม 2. ราชอาณาจักรกัมพูชา 3. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย 4. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 5. มาเลเซีย 6. สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา 7. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ 8. สาธารณรัฐสิงคโปร์ 9. ราชอาณาจักรไทย 10. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความมั่นคงทางการเมือง การค้า เศรษฐกิจและการพัฒนาทางสังคมของประเทศสมาชิก (Asian Development Bank Institute, 2014) ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 เกิดวิกฤติทางการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้ประเทศสมาชิกมีแนวคิดริเริ่มสร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขวิกฤติเศรษฐกิจ โดยการจัดทำแผนการดำเนินงานในการร่วมมือระหว่างกรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 ที่มีสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี เข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิก โดยทั้ง 13 ประเทศจะมีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 2,000 ล้านคน หรือประมาณหนึ่งในสามของประชากรโลกและมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP ถึง 9 ล้านล้านเหรียญสหรัฐคิดเป็นร้อยละ 16 ของ GDP โลก (ศูนย์การเรียนรู้อาเซียน, ม.ป.ป.)

จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 อันดับแรก พบว่า อันดับ 1 คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงถึง 9,283,200 คน รองลงมาประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป จำนวน 8,079,100 คน ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 4,275,300 คน ประเทศออสเตรเลีย จำนวน 4,059,600 คน สาธารณรัฐเกาหลี จำนวน 4,011,400 คน ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 2,964,200 คน ประเทศอินเดีย จำนวน 2,839,600 คน ประเทศไต้หวัน จำนวน 1,846,000 คน ประเทศรัสเซีย 1,834,600 คน และประเทศอื่น ๆ จำนวน 10,168,800 คน (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานจังหวัดภูเก็ต, ม.ป.ป.) การสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญที่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ประเทศสมาชิก เพื่อใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคตลอดจนการฟื้นฟูและการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของนานาประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือในกลุ่มอาเซียนอย่างมีส่วนร่วมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยองค์ความรู้เพื่อสร้างจุดแข็งด้านการท่องเที่ยว โดยพบว่ารายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย 5 อันดับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวประเทศไทยภาพรวม 9.04 ล้านล้านบาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2563 พบว่า รายได้จากนักท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน สูงถึง 58.65% สหพันธรัฐรัสเซีย 11.83% ประเทศมาเลเซีย 11.79 % สหราชอาณาจักร 8.89% และประเทศญี่ปุ่น 8.83% (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), ม.ป.ป.) จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เข้ามาท่องเที่ยวที่ประเทศไทย ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 และแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2568 ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557-พ.ศ. 2562 ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ในปี พ.ศ. 2563 จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงจาก 11,138,658 คน เหลือ 1,249,910 คน คิดเป็น 89% (จำนวนนักท่องเที่ยว พ.ศ. 2562 - พ.ศ. 2563) และในปี พ.ศ. 2564 จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงจาก 1,249,910 คน เหลือ 13,043 คน คิดเป็น 99% (จำนวนนักท่องเที่ยว พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษานโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานและโครงการการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 และศึกษาปัญหา อุปสรรคที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อเสนอแนะการจัดทำแผนงานและโครงการการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3
3. เพื่อศึกษาประเด็นที่ควรพิจารณาในแผนงานและโครงการการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 ในอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเรื่องนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ คือแนวทางที่ภาครัฐกำหนดเป็นแนวทางในการบริหารจัดการประเทศในด้านต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบผลกระทบบที่เกิดขึ้นจากนโยบายนั้นต่อสังคมและส่วนร่วมทั้งหมด ดังความหมายสาธารณะของ โทมัส ดาย (Dye, 1978) ให้ความหมาย นโยบายสาธารณะไว้ว่า กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะดำเนินหรือไม่ดำเนินก็ได้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ไอร่า ชาร์คานสกี (Sharkansky, 1978) นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลหรือองค์กรรัฐทำขึ้น เช่น การสร้างกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

เจมส์ อี แอนเดอร์สัน (Anderson, 1975) นโยบายสาธารณะ คือ การกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งที่เกี่ยวข้อง

สรุป คือ นโยบายสาธารณะคือกิจกรรมของรัฐบาลที่เลือกที่จะดำเนินหรือไม่ดำเนิน เพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมและสิ่งที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ของรัฐบาลหรือองค์กรรัฐประชาชนในประเทศ นำไปสู่การตัดสินใจ เช่นการสร้างกฎหมายและการบริหารจัดการสาธารณะและการบริการสาธารณะต่าง ๆ ในสังคมที่กว้างขวางมากขึ้น

กระบวนการกำหนดนโยบาย

สัญญา เคนาภูมิ (2559) กล่าวถึง กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะสามารถแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอนหลัก โดยปรับปรุงจาก: สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2543) ได้ดังนี้

- 1) การก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation): ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและกำหนดนโยบายที่อาจก่อตัวจากความต้องการหรือปัญหาที่มีอยู่ในสังคม. 2) การเตรียมนโยบายและเสนอร่างนโยบาย (Policy Formulation): ขั้นตอนนี้เน้นการจัดทำแผนและร่างนโยบายโดยพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ

เพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาหรือสนับสนุนการดำเนินการที่ต้องการ. 3) การอนุมัติ/ประกาศเป็นนโยบาย (Policy Adoption): หลังจากนโยบายถูกพัฒนาและร่างเสร็จสิ้น ขั้นตอนนี้เป็นการอนุมัติหรือประกาศเป็นนโยบายสาธารณะทางการเมือง. 4) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation): ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายที่อนุมัติมาใช้งานจริง ๆ และดำเนินการตามนโยบายนั้น. 5) การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation): หลังจากนโยบายถูกนำไปปฏิบัติ เกิดการประเมินผลเพื่อวัดผลสำเร็จและประสิทธิภาพของนโยบายนั้น ๆ 6) การปรับปรุงแก้ไขหรือการสิ้นสุด (Policy Revision or Termination): หากต้องการการปรับปรุง แก้ไข หรือยุตินโยบายเพื่อประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในรูปแบบที่ง่ายกว่านั้น สามารถรวมขั้นตอนแรกเป็น “การกำหนดนโยบาย” ขั้นตอนที่สองและสามเข้าด้วยกันเป็น “การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ” และขั้นตอนที่ห้าเป็น “การประเมินผลนโยบาย” ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนานโยบายสาธารณะและการบริหารจัดการสาธารณะในสังคมของเรา

สภาพปัญหาของนโยบายสาธารณะ

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องถึงสภาพปัญหาของนโยบายสาธารณะ สามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรก คือ ปัญหาในการกำหนดปัญหานโยบายจะเป็นลักษณะของการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ไม่ได้ถูกกำหนดโดยสิ่งที่รัฐบาลต้องการทำเพียงอย่างเดียวแต่ถูกกำหนดโดยสิ่งที่รัฐบาลต้องไม่ทำอีกด้วย (สัญญา เคนาภูมิ, 2561) ประเด็นที่สอง คือ ปัญหาในการกำหนดวาระนโยบายเป็นลักษณะของการแข่งขันทางการเมืองที่สามารถแบ่งวาระสาธารณะออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ด้านสาธารณะ ประกอบด้วยประเด็นที่มีการบรรลุประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยสาธารณชนสามารถรับรู้ได้ในวงกว้าง (2) ด้านวาระแบบทางการเมือง ประกอบด้วยปัญหาเชิงนโยบายในเอกสารราชการ เช่น เอกสารทางนิติบัญญัติ เอกสารบัญชีรายการงานทางราชการ เป็นต้น (ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์ และ รุจิกาญจน์ สานนท์, 2563) และประเด็นสุดท้าย คือ ปัญหาในการตัดสินใจเลือกนโยบาย เป็นลักษณะการตัดสินใจเลือกนโยบายที่ผ่านกระบวนการทางความคิดและการวิเคราะห์ที่ต้องกระทำบนหลักวิชาการและภายใต้ระเบียบข้อบังคับของแต่ละหน่วยงาน

สรุปได้ว่า ประเด็นปัญหาในการตัดสินใจเลือกนโยบายมีองค์ประกอบที่หลากหลายปัจจัยที่อาจส่งผลให้การตัดสินใจเลือกนโยบายประสบกับปัญหาการขับเคลื่อนนโยบาย เช่น การเลือกนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ การเลือกนโยบายภายใต้ภาวะยื้อแย่งระหว่างผู้เลือกนโยบาย (นักการเมือง) และระบบราชการ (ข้าราชการ) ที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติเพราะนโยบายที่ถูกเลือกมาใช้ปฏิบัติจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้เนื่องจาก นโยบายเหล่านั้นอาจไม่เป็นที่ยอมรับของผู้นำไปปฏิบัติหรือไม่ได้รับจากสนับสนุนอย่างจริงจังจากทางภาครัฐ โดยประเด็นปัญหาในการตัดสินใจเลือกนโยบายที่หลากหลายจะส่งผลต่อการจัดทำตัวแบบนโยบายสาธารณะอันจะนำไปสู่กระบวนการขับเคลื่อนนโยบาย

แผนการท่องเที่ยวของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560-2564

แผนปฏิบัติการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท. ประจำปี พ.ศ.2560-2564 จัดทำขึ้นจากกรอบแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นโยบายรัฐบาล ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ: โมเดลประเทศไทย 4.0 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564) จากการทบทวนวรรณกรรมแผนการท่องเที่ยว สามารถ

สรุปได้ดังนี้ 1) แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศไทยให้มั่นคง มั่งคั่งและเป็นประเทศพัฒนา โดยการพัฒนามาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างรายได้ระดับสูง ผ่านทิศทางต่าง ๆ เช่น การสร้างความมั่นคง การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาคน การสร้างโอกาส และการเสริมสร้างความเท่าเทียมทางสังคม เป็นต้น 2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มุ่งหมายที่จะเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวให้มากกว่า 3 ล้านล้านบาท และประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เป็นอุตสาหกรรมบูรณาการและสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยสินค้าและบริการท่องเที่ยวที่สะท้อนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทย 3) นโยบายรัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพและเน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและกระจายรายได้สู่ชุมชนและท้องถิ่น 4) โมเดลประเทศไทย 4.0 ฉบับนี้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีให้มีความเข้มแข็ง โดยใช้พลังประชารัฐร่วมกับเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจและบุคลากรระดับโลก เพื่อสร้างความเข้มแข็งจากภายในและเชื่อมโยงไปสู่เศรษฐกิจโลก 5) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศไทยอย่างยั่งยืน และกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว 6) ปრაกฏการณ์การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีน นักท่องเที่ยวจีนกลายเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสำคัญในตลาดท่องเที่ยวโลก และมีแนวโน้มขยายตัวในระยะยาว เนื่องจากปรับฐานประชากรของจีนให้ชนชั้นกลางและมีการเติบโตของเศรษฐกิจที่เป็นอยู่อย่างต่อเนื่อง ทำให้รายได้ของชาวจีนปรับตัวดีขึ้น นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจีนมีจำนวนมากและมีแนวโน้มในการเดินทางต่างประเทศบ่อย ๆ ในตลาดท่องเที่ยวไทย เพื่อให้เห็นความยั่งยืนในเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทย

ความเข้าใจและการดำเนินงานตามแผนการท่องเที่ยวเหล่านี้จะมีผลดีต่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในระยะยาวและระยะสั้นต่อไป โดยเฉพาะในการสร้างรายได้และสร้างโอกาสให้กับชุมชนและประชาชนในประเทศไทย และสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทยในระดับคุณภาพสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ผลงานวิจัย ร่วมกับข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร บทความวิจัย/บทความวิชาการ หนังสือพิมพ์ บทวิเคราะห์ข่าว และการสัมภาษณ์ มาสร้างคำอธิบายในลักษณะการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้กำหนดนโยบาย หรือผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศ จำนวน 4 คน 2) กลุ่มนักธุรกิจ/ผู้ประกอบการภาคเอกชนผู้ลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวไทย-จีน จำนวน 3 คนและ 3) กลุ่มนักวิชาการเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์

การท่องเที่ยวของรัฐบาล จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งหมด 9 คน โดยมีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ผ่านการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants) ใช้แบบสอบถามการสังเกตและการทบทวนเอกสาร ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทยจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ เพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบ สรุปพร้อมอธิบายเชิงพรรณนาตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร นำเสนอเป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการนัดวันเวลาเพื่อสัมภาษณ์ และเดินทางไปเข้าพบผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเองตามกำหนดทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ให้ครบ 9 คน เมื่อการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นผู้วิจัยได้ทำการถอดข้อมูลจากการจดบันทึกและบันทึกเสียง จากนั้นนำข้อมูลมารวบรวม เรียบเรียงและจัดกลุ่มตามประเด็นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และตรงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษามากที่สุดโดยจะทำการวิเคราะห์ผลในลักษณะการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และสรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 พ.ศ. 2560 – 2564 จัดทำขึ้นมาพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับทิศทางกลไกการเปลี่ยนแปลงของโลกและการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้า บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทยผ่านการตลาด การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ภาควิชาการทุกภาคส่วน และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในการรองรับนักท่องเที่ยว และแผนกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

1.2 การกำหนดนโยบายเกิดขึ้นจาก 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ประเด็นกระแสปัญหา กล่าวคือ ปัญหาดังกล่าวได้เกิดขึ้นจากผู้คนจำนวนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม จนก่อให้เกิดการวิตกกังวลหรือการได้รับผลกระทบมาจากอิทธิพลบางอย่างจนเกิดประเด็นปัญหาในระยะยาวหรือกระแสปัญหาที่เกิดจากการทับถมของปัญหาจากระดับย่อยจนกลายเป็นภาวะวิกฤตที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันสู่วาระนโยบาย ก่อนเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจในเชิงนโยบาย (2) ประเด็นกระแสการเมือง กล่าวคือ ภายในระบบราชการและระบบการเมืองที่อาจส่งผลกระทบเกี่ยวเนื่องกับกระแสอื่น ๆ โดยกระแสการเมืองจะมีอิทธิพลต่อการผลักดัน "วาระนโยบาย" ก่อนเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจในเชิงนโยบาย (3) ประเด็นกระแสนโยบาย เป็นกระแสที่เกิดขึ้นภายหลังจากกระแสปัญหาและกระแสการเมืองที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานเพื่อวิเคราะห์เป็นกระแสนโยบายที่นำมา

เสนอและผลักดันให้เป็นวาระนโยบายจนสามารถจัดระเบียบวาระการตัดสินใจก่อนการออกนโยบายอย่างเป็นทางการ (4) เงื่อนไขด้านสังคมและสภาพแวดล้อม เป็นบริบทเฉพาะบางเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสถานการณ์ทางสังคมที่ไม่สามารถควบคุมได้และมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้ นโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 ต้องนำกระแสปัญหา กระแสการเมือง กระแสนโยบาย และเงื่อนไขด้านสังคมและสภาพแวดล้อม มากำหนดเป็นแนวทางในการสร้างกระบวนการการกำหนดนโยบายเพื่อให้นโยบายที่กำหนดออกมานั้นสอดคล้องกับปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน การสร้างโอกาสการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ ส่งเสริมการจ้างงาน และสร้างอาชีพให้แก่ชุมชนด้วยการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ด้วยวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และการติดตามผลการดำเนินงาน ดังนั้น กระบวนการการกำหนดนโยบายจึงเป็นกระบวนการหลักที่สำคัญในการนำมาใช้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ กลไกการดำเนินยุทธศาสตร์ แนวทางการขับเคลื่อนแผนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติอันจะนำไปเป้าหมายความสำเร็จในอนาคต

2. ปัญหา อุปสรรคของนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 พบว่า มี 5 ประเด็นดังนี้

2.1 ปัญหา อุปสรรคทางการเมืองที่ออกมาตรการเพื่อป้องกันโรคระบาด Covid-19 ด้วยการสั่งห้ามบินเข้าประเทศ การสั่งลี้ภัยคนจีน นโยบายโควิดเซตซีโร่ และนโยบายการกักตัวจากรัฐบาลสาธารณสุขประชาชนจีนและรัฐบาลราชอาณาจักรไทย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจีนต้องหยุดชะงักการออกเดินทางท่องเที่ยวจากมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ จากจำนวนนักท่องเที่ยว พ.ศ. 2562 สูงถึง 11,138,658 คน และลดลงใน พ.ศ. 2563 เหลือ 1,249,910 คน คิดเป็น 89% จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่หายไป

2.2 ปัญหานโยบายและความร่วมมือส่งผลต่อนโยบายที่กำหนดออกมาเป็นแผนงานและแนวทางในการปฏิบัติงานที่กำหนดโดยชนชั้นผู้นำประสบกับปัญหาที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้จริงในบางส่วน เช่น ตามแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ไม่มีทรัพยากรเพียงพอต่อการรองรับนโยบายของภาครัฐ ส่งผลให้บางนโยบายไม่ได้นำมาใช้ปฏิบัติจริงในบางพื้นที่

2.3 ปัญหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการท่องเที่ยวไทยเพราะบุคลากรที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวไทยยังขาดทักษะด้านภาษาจึงต้องพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในระดับผู้ปฏิบัติงานที่ให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อให้การบริการเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้าถึงความต้องการของลูกค้าได้อย่างแท้จริง เช่น ต้องจัดอบรมด้านภาษาให้แก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างจริงจังและสามารถเข้าถึงได้เพื่อให้ผู้ที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้เข้าใจ

2.4 ปัญหาของข้อแตกต่างของแต่ละประเทศส่งผลต่อเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลจากการตัดสินใจเพื่อเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศต่าง ๆ เนื่องจากกฎระเบียบ ข้อบังคับหรือข้อห้ามต่าง ๆ ลักษณะนิสัยประจำชาติ วิถีชีวิตและข้อห้ามในเชิงวัฒนธรรมอาจส่งผลต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวต่างชาติและส่งผลต่อการแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของแต่ละประเทศอีกด้วย เช่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่มีบางประเทศ เช่น บรูไนดารุสซาลาม สหพันธรัฐ

มาเลเซีย และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เด็ดขาดอาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวบางรายที่ชอบดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลือกที่จะไม่ไปท่องเที่ยวในประเทศดังกล่าว

2.5 ปัญหาความเข้าใจและการยอมรับนโยบายของผู้กำหนดนโยบายส่งผลต่อปัญหาความเข้าใจและการยอมรับนโยบายของผู้กำหนดนโยบายเป็นอีกปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการนำไปปฏิบัติที่ส่งผลให้การดำเนินงานตามนโยบายได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นนโยบายที่กำหนดจากบนลงล่าง (top down) ที่ให้ความสำคัญต่อตัวผู้กำหนดนโยบายว่าสามารถกำหนดนโยบายที่สามารถใช้เป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จที่มุ่งพัฒนาข้อเสนอแนะนโยบายในการนำมาใช้ปฏิบัติมากกว่าการปรับเปลี่ยนนโยบายจากสภาพปัญหาส่งผลให้นโยบายบางนโยบายไม่สามารถนำมาใช้ได้จริง

3. แผนงานและโครงการการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 ในอนาคต ขอเสนอแผนงานดังนี้

แผนงานและโครงการการท่องเที่ยว

ภาพ 1 แผนงานและโครงการการท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3

จากภาพที่ 1 แผนงานและโครงการการท่องเที่ยวในอนาคตควรพิจารณาจาก 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ประเด็นกระแสปัญหา จากผู้คนจำนวนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม จนก่อให้เกิดการวิตกกังวลหรือการได้รับผลกระทบมาจากอิทธิพลบางอย่างจนเกิดประเด็นปัญหาในระยะยาวหรือกระแสปัญหาที่เกิดจากการทับถมของปัญหาจากระดับย่อยจนกลายเป็นภาวะวิกฤตที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันสู่วาระนโยบาย ก่อนเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจในเชิงนโยบาย (2) ประเด็นกระแสการเมือง ที่อาจส่งผลกระทบเกี่ยวกับกระแสอื่น ๆ โดยกระแสการเมืองจะมีอิทธิพลต่อการผลักดัน "วาระนโยบาย" ก่อนเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจในเชิงนโยบาย (3) ประเด็นกระแสนโยบายควรพิจารณาจากกระแสนโยบายภายนอก รวมถึง เช่น นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศคู่แข็ง กระแสนโยบายประเทศต้นแบบการจัดการท่องเที่ยว เสริมด้วยกระแสภายในเรื่องด้านสังคมและสภาพแวดล้อมเชิงพื้นที่ ค่านิยมและวัฒนธรรมรวมด้วย

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 ต้องนำกระแสปัญหา กระแสการเมือง กระแสนโยบาย และเงื่อนไขด้านสังคมและสภาพแวดล้อมมาใช้กำหนดเป็นแนวทางสร้างกระบวนการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ให้นโยบายที่กำหนดออกมานั้นสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน (หยี่ฟาง แซ่ฟาง, 2564) โดยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในภาพรวมของ การนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้นจากนโยบายที่เกิดจากสภาพปัญหาที่แท้จริงเพราะนโยบายที่นำไปปฏิบัติจะเข้าไปแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินธุรกิจได้อย่างราบรื่น เกิดกระจายรายได้ไปยังแหล่งชุมชนและเกิดประโยชน์แก่สังคมในด้านการสร้างงาน สร้างอาชีพและประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้แรงงานจึงส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีผลการตอบรับที่ดี (พิชญา ชำญณรงค์, 2556) โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จจะประกอบด้วยปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกิดขึ้นจากมาตรการทางการเมืองและสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ในช่วงที่เกิดโรคติดต่ออุบัติใหม่ (COVID-19) มีมาตรการการจำกัดการเข้าประเทศและล็อกดาวน์ประเทศส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเป็นจำนวนมาก และอาจก่อให้เกิด ความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่งในสังคม หมายถึง นโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นอาจก่อให้เกิด ผลกระทบต่อบุคคล (มนตรี บุญจรัส, 2566) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการในการกำหนดนโยบายจะต้องสร้างกระบวนการตัดสินใจด้วยการระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การศึกษาข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเพื่อใช้ออกแบบทางเลือกนโยบาย การวิเคราะห์ทางเลือก การจัดทำร่างนโยบายเสนอแนะกลยุทธ์ในการดำเนินนโยบายและการอนุมัติและประกาศเป็นนโยบายตามลำดับ

2. ปัญหา อุปสรรค ของนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ปัญหา อุปสรรค ทางด้านข้อจำกัดของประเทศไทยและประเทศจีนที่ส่งผลให้การเดินทางออกมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนต้องหยุดชะงัก (ไทยพับลิก้า, 2563) เพราะรัฐบาลจีนสั่งห้ามไม่ให้บริษัท

ท่องเที่ยวจีนขายทัวร์ในประเทศและต่างประเทศเพื่อสกัดการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) และบังคับใช้มาตรการ COVID เป็นศูนย์ (Zero-COVID) จนกลายเป็นอุปสรรคในการเดินทางระหว่างประเทศ ประกอบประเทศไทยสั่งปิดน่านฟ้าเดินทางทางอากาศเพื่อยับยั้งการแพร่ระบาด COVID-19 โดยห้ามอากาศยานขนส่งคนโดยสารทำการบินเข้าประเทศไทยเป็นชั่วคราวตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2563 นักท่องเที่ยวจีนลดลงเป็นจำนวนมาก

2.2 ปัญหา อุปสรรค นโยบายและความร่วมมือที่กำหนดออกมาเป็นแผนงานและแนวทางในการปฏิบัติงานโดยชนชั้นผู้นำส่งผลให้ไม่สามารถนำมาใช้ได้จริงในบางส่วน (สุปราณี ธรรมพิทักษ์, ม.ป.ป.) เพราะนโยบายไปสู่การปฏิบัติแบบบนลงล่าง (Top Down Approach) จะเน้นไปที่ความสามารถหรือศักยภาพของผู้มีบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจที่ก่อให้เกิดวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ชัดเจน รวมทั้งทำหน้าที่ของการควบคุมโดยเฉพาะในขั้นตอนของการควบคุมการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติตามแนวทางที่ได้มีการเสนอแนะตามมาตรการที่กำหนดไว้ที่โดยอาศัยปัจจัยนำเข้า (Inputs) และปัจจัยนำออก (Outputs) จากการตีความการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติส่งผลให้การกำหนดนโยบายเกิดจากชนชั้นผู้นำที่ไม่ได้สัมผัสกับปัญหาที่แท้จริง นโยบายที่กำหนดออกมาบางส่วนจึงไม่สามารถนำมาใช้ได้เต็มประสิทธิภาพ

2.3 ปัญหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ยังขาดทักษะด้านภาษา (สุภาพร เจริญสุข และคณะ, (2561) มีความจำเป็นอย่างมากในการท่องเที่ยวไทยเพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนมากจะสื่อสารภาษาอังกฤษไม่ว่าจะเป็นเพื่อการฟัง การสื่อสาร และการประสานงานด้านการท่องเที่ยวเพราะหากผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวยังขาดทักษะด้านภาษา (ณัฐธิดา โพธิ์ปี, 2561) และขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญทางด้านภาษาต่างประเทศจะส่งผลต่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติและถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญยิ่งของการท่องเที่ยวไทย

2.4 ปัญหาของข้อแตกต่างของแต่ละประเทศส่งผลต่อเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลจากการตัดสินใจเพื่อเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว (กฎหมายอาเซียน, ม.ป.ป.) โดยข้อแตกต่างที่ได้เปรียบของประเทศไทยที่ด้านสังคมและวัฒนธรรมจากทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นทะเล ภูเขา อุทยานแห่งชาติ หรือจะเป็นการท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิงที่มีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นสวนสนุก โรงละคร แหล่งช้อปปิ้ง และสถานบันเทิงต่าง ๆ ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกระดับ ตั้งแต่นักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงที่สามารถใช้จ่ายในระดับหรูหราก็จนถึงนักท่องเที่ยวที่มีงบประมาณจำกัด จึงอาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นศูนย์รวมแหล่งท่องเที่ยวที่ครบวงจรของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทำให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยก่อนจะเดินทางต่อไปยังประเทศข้างเคียงได้อีกด้วย

3. แบบการกำหนดวาระพิจารณาเพื่อนำมาสร้างตัวแบบวาระพิจารณาแผนงานและโครงการการท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างกระแสปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่ยังขาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มผู้ประกอบการเอกชน กิจกรรมวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม ภาคประชาชน ภาคชุมชน และกระแสการเมืองจากกฎระเบียบข้อบังคับการเดินทางของแต่ละประเทศในช่วงที่เกิดโรคระบาด COVID-19 ในการที่จำกัดเที่ยวบินและการเดินทางเข้าออกประเทศเพราะหวาดระแวงการแพร่เชื้อของโรคระบาด COVID-19 และมาตรการรองรับด้านสาธารณสุข ผ่านเข้าสู่กระบวนการของกระแสนโยบายที่จะต้องนำกระแสปัญหาและกระแสการเมืองมา

วิเคราะห์ร่วมกันเพื่อร่างเป็นกระแสนโยบายอันจะนำไปสู่การเริ่มขั้นตอนแรกที่เชื่อมโยงถึงขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการกำหนดตัวแบบวาระพิจารณาที่มีกระบวนการการสังเคราะห์ปัญหาเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดตัวแบบเพื่อแก้ไขปัญหา (ประสงค์ชัย เศรษฐสุริวิชัย, 2558) การวิเคราะห์ถึงความโน้มเอียงทางสังคม (Societal Predisposition) ก่อนเป็นอันดับแรก ต่อมานำตัวแบบพหุกระแส (กระแสปัญหา กระแสการเมือง กระแสนโยบาย) มาวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนสำคัญต่อการเข้าสู่วาระนโยบาย รวมไปถึงการวิเคราะห์ว่าใครเป็นผู้ผลักดันนโยบาย (Policy Entrepreneurs) มีบทบาทสำคัญอย่างไรต่อนโยบายเป็นลำดับสุดท้ายจึงจะทำให้หน้าต่านโยบายเปิดออกและเข้าสู่วาระการตัดสินใจ (Decision Agenda) ซึ่งหากเทียบเคียงกับบริบททางการเมืองไทยแล้วจะหมายถึงกระบวนการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรีซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเข้าสู่วาระนโยบายนั่นเอง ดังนั้น ตัวแบบวาระพิจารณาจึงเป็นตัวแบบที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแบบแผนงานและโครงการการท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 อันจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการกำหนดแผนงานและโครงการการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. รัฐบาลควรเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นของการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย และนำเข้าสู่กระบวนการกำหนดเป็นวาระพิจารณาเพื่อให้นโยบายที่กำหนดออกมาเป็นนโยบายที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหา ส่งเสริม หรือกระตุ้นการมีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. รัฐบาลควรส่งเสริมหน่วยงานหรือผู้ดำเนินงานมีความเข้าใจถึงแผนงาน โครงการและกิจกรรมของการท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 ให้เข้าใจถึงกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายมีความราบรื่นและเป็นไปตามเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย
3. รัฐบาลควรนำปัญหา อุปสรรคเกิดขึ้นในกระแสการเมืองและกระแสปัญหาที่ส่งผลกระทบในวงกว้างมาร่วมวิเคราะห์เพื่อใช้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 เพื่อให้การท่องเที่ยวไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. รัฐบาลควรนำข้อมูลด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทางภูมิประเทศประเทศและจุดเด่นทางอัตลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจมาร่วมในการพิจารณาแผนงานและโครงการของการท่องเที่ยวไทยที่มาร่วมวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนงาน โครงการเกี่ยวกับท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก 3 ได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน
2. การวิเคราะห์ความสำเร็จของการอบรมแผนงานและโครงการท่องเที่ยวของประเทศไทย

3. การวิเคราะห์ผลกระทบการเมืองและปัญหาที่มีผลต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยและนักท่องเที่ยวชาวจีน

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายอาเซียน. (ม.ป.ป.). *ความเป็นไปได้ที่ไทยจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวอาเซียน*. ค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.lawforasean.krisdika.go.th/Content/View?Id=173&Type=1>
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานจังหวัดภูเก็ต. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน*. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2565, จาก https://www.phuket.go.th/webpk/file_data/asian/01.pdf
- ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์, รุจิกาญจน์ สานนท์. (2563). ภาวะผู้นำการบริหารในภาวะวิกฤติสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 105-108.
- ไทยพับลิก้า. (2563). *การหยุดชะงักครั้งใหญ่จากไวรัสโควิด-19 ทำให้โลกสูญเสียนักท่องเที่ยวจีน 150 ล้านคน*. ค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://thaipublica.org/2020/02/pridi181/>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *จีนเปิดประเทศ: โอกาสและความเสี่ยง*. ค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2566, จาก https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256601134GlobalTrend_chinareopen.aspx
- ณัฐธิดา โพธิ์ปี. (2561). *ปัญหาและอุปสรรคในการขยายตลาดท่องเที่ยวเมืองรอง สำหรับนักท่องเที่ยวตลาดรัสเซีย กรณีศึกษา: จังหวัดพิษณุโลก (ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประสงค์ชัย เศรษฐสุริวิชญ์. (2558). การศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบาย: วิเคราะห์ตัวแบบพหุกระแสและการนำไปใช้. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย*, 7(3), 301-331.
- พิชญา ชาญณรงค์. (2556). *การนำนโยบายการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนไปปฏิบัติในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มนตรี บุญจรัส. (2566). การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลไทย. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(3), 269
- ศูนย์การเรียนรู้อาเซียน, *กรมการปกครองท้องถิ่น*. (ม.ป.ป). *อาเซียน + 3*. ค้นเมื่อ 29 กันยายน 2566, จาก <http://asean.dla.go.th/public/index.do?ms=1695968080480>
- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). การกำหนดนโยบายสาธารณะ : ทฤษฎี และกระบวนการ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 7(2), 104.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2543). *สาธิตการบริหารศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2561). กระบวนการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะภายใต้กรอบแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 6(2), 6-8.

- สุปราณี ธรรมพิทักษ์. (2561). มุมมองเชิงทฤษฎีของการนำนโยบายไปปฏิบัติ. *รวมสาร*, 16(2), 501-518.
- สุภาพร เจริญสุข และคณะ. (2561). ปัญหาและความจำเป็นในการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานขายทัวร์ในจังหวัดตรัง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 12(28), 256-269.
- หยีฟาง แซ่ฟาง. (2564). การนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(1), 134-149
- Anderson, J. E. (1975). *Public Policy Making*. New York: Holt , Wiston & Rinrhart.
- Asian Development Bank Institute. (2014). *ASEAN 2030 toward a borderless economic community*. Japan: Asian Development Bank Institute (ADBI).
- Dye, T. R. (1984). *Understanding Public Policy. Englewood Cliffs*. New Jersey: Prentice -Hall, Inc.
- Edwards III, G. C. & Sharkansky, I. (1978). *The Policy Predicament: Making and Implementing Public Policy*. San Francisco: Freeman and Co.

Earnings information of Thai listed firms investing in information technology

Prawat Benyasrisawat¹, Janjao Supornrungcharoen² and Kandawan Kaewphap³

School of Accounting, Bangkok University, Thailand¹

School of Accountancy, University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand²

School of Accounting, Bangkok University, Thailand³

E-mail: prawat.b@bu.ac.th¹, janjao_sup@utcc.ac.th², kandawan.k@bu.ac.th³

Received: 2023-06-14; Revised: 2023-09-29; Accepted: 2023-09-30

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลกำไรในบริษัทไทยที่มีการลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งผลวิจัยในอดีตมีความแตกต่างกันสำหรับเรื่องความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเมื่อมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกิจการ โดยศึกษาจากเสถียรภาพกำไรบริษัทไทยที่มีการลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศ งานวิจัยนี้ศึกษาข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2560-2564 ในการวิเคราะห์หลังจากที่มีการควบคุมตัวแปรเกี่ยวกับเวลาและอุตสาหกรรมพบว่า ความเกี่ยวข้องของข้อมูลกำไรเพื่อการตัดสินใจในบริษัทที่มีการลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าต่ำกว่าในบริษัทที่ไม่มีการลงทุนเทคโนโลยีสารสนเทศ และเสถียรภาพกำไรระหว่างบริษัทที่มีการลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศเทียบกับบริษัทที่ไม่มีการลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผลวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต ซึ่งงานวิจัยนี้เสนอว่างบการเงินไม่ได้สะท้อนการลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศของกิจการ อีกทั้งตลาดทุนไม่ตอบสนองต่อมูลค่าของการลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศ

คำสำคัญ: กำไร, เทคโนโลยีสารสนเทศ, เสถียรภาพกำไร

Abstract

The purposes of this research study were to Earnings information of Thai listed firms investing in information technology (IT firms) in Thai settings. Findings from prior work are varied for the value relevance of information technology information. We also consider earnings information quality for IT firms through earnings persistence. We investigate sample data during 2017 – 2021 for our analysis. By controlling for time and industry variants, we evidence that the value relevance of earnings for IT firms is lower relative to firms without information technology investment (Non-IT firms), and earnings persistence between IT and

Non-IT firms were not statistically different. Consistent with prior work, this study suggests that financial statements may not reflect information technology and stock price does not value information technology investment.

Keywords: Earnings, Information Technology, Persistence

Introduction

In this study we document that the stock market values information technology investment over traditional financial reporting information for firms listed in Thai stock exchanges. As suggested by prior work (Barth et al., 2018), the value relevance of earnings has declined especially when transitioning to the new economy that is based on service and information technology. Information technology may create competitive advantages for innovative organization. Information technology as one of intangible assets is important for a firm to account it in financial statements. However, financial statements may not fully capture such advantages nor timely report them (Lev and Zarowin, 1999). Thus, the question we address is whether value relevance of earnings between firms investing and not investing in information technology is different.

Since financial statements may not fully account investment of information technology, accounting measures may not reflect the existence of information technology on timely basis. We, then, assume that earnings information does not capture such investment. To corroborate our findings related to the value relevance of earnings information for a firm investing in information technology, the second point we address here is whether earnings quality between firms investing and not investing in information technology is different. Our findings should provide additional evidence for emerging market settings that the implementation of information technology is value relevant for a firm. In addition to the value relevance, our findings reveal earnings information quality between firms with and without information technology investments.

We organize the remainder of this study as follows. Next section 2 is related literature. Section 3 discusses the data and methodology. Section 4 presents empirical evidence on the value relevance of earnings and earnings persistence and section 5 concludes.

Related Literature

A large literature documents the value relevance of accounting information. Prior studies employ several proxies to explain the value relevance of earnings information. Among those measures, intangible asset is one of researchers' interests. Intangible assets are mostly accounted as advanced technology or intellectual property. Intangible assets can be arisen from the investment in technology base and should generate economic benefits to a firm. However, prior studies documented that the value relevance of earnings information has declined for the firm investing in high intangible assets (Barth et al., 2018).

Information technology is not only the foundation of information technology components such as hardware, software, or networks but also shared service, data, information and technology applications. Technology capacity is an important part for a firm to achieve their business process. The infrastructure of technology, thus, is important for a firm performance (Razali, 2017). However, the impact of information technology investment in firm's financial performance has not been conclusive (Bogarin, 2022). In the agriculture business, Oyelami, L. O., Sofoluwe, N. A. & Ajeigbe, O. M. (2022) suggest that information technology must be increased with care. The investment in information technology alone may not help a firm to improve a firm's output (Razali, 2017) but it can observe a positive impact of information technology on firm performance in the long run. Arslan and Ozturan (2011) find that information technology with supports including complementary assets, capability, and organization competencies is positively related to firm performance in Turkey. This suggests that only information technology may not drive the firm to achieve desired performance. Faisol, Suhardi, Puji Astuti, Subagyo (2022) find that information technology adoption is important factor to improve business performance for small enterprises. Rajgopal et al., 2003 evidenced that the stock market values information technology over accounting information measures in a firm implementing network system. In terms of earnings quality estimated through earnings persistence, Kim and Nikolaev (2022) evidence that earnings information is more informative for future prediction when it is come with context information around earnings disclosure. Baginski et al. (2001) suggest that earnings persistence has declined over 35-year period in US firms regardless of how much spending for information technology investment through time. Yu, Wang and Chang (2009) evidence the value relevance of intellectual capital in information technology firms but they do not observe earnings persistence through intellectual capital spending.

According to the prior work, the findings about value relevance and earnings persistence on information technology spending are mixed. However, financial statements have not timely reflected information technology investment. We argue that the value relevance of earnings and earnings persistence among firms should not be different regardless of how large amount they have spent for information technology.

Research Objectives

Study Earnings information of Thai listed firms investing in information technology

Data and methodology

The sample firms consist of all the firms listed on the Thai stock exchanges during 2017-2021. Data and share prices employed for this study are obtained from the SET market analysis and reporting tool (SETSMART), officially provided by Stock Exchange of Thailand. After dropping missing data, the initially testable sample consists of 1,639 firm- year observations from eight industries grouped by the stock exchange. To avoid fiscal year difference, we employ only firms with 31 December year-end.

This study focuses on the firms that appointed information technology function as one of top executive functions in their organization structure, i. e. Chief Technology Officer (CTO) or the managing director (MD) of information technology. Some firms have not accounted information technology as one of the top management functions but they have only the manager or director in information technology. For this research, we establish two groups of sample firms. The first group includes information technology firms (IT firms) if they have top executive functions in information technology and the second group is non-information technology firms (Non-IT firms) if the firm's organize structure does not show information technology at the top executive position, i.e. division manager or director and below. We obtain the information technology executive position by hand collection from the firm's annual report every tested year.

To investigate data in our settings, this study performs value relevance by using a price and share return models (Ohlson, 1995) with variables deflated by scale factor to avoid biases to research results because of the scale effect. We also control for time and a firm's industry effects in our models to avoid possible biases. We use the indicator variable to differentiate between IT firms and Non-IT firms the top executive function in information technology.

In this regard, the specification to test our hypothesis that the value relevance of earnings in IT firms differs from that of Non-IT firms is the following:

$$\text{Price model: } P_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{EPS}_{it} + \alpha_2 \text{EPS} * \text{IT}_{it} + \alpha_3 \text{SIZE}_{it} + \text{time and industry effects} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$\text{Return model: } R_{it} = \lambda_0 + \lambda_1 \Delta \text{EPS}_{it} + \lambda_2 \Delta \text{EPS} * \text{IT}_{it} + \lambda_3 \text{SIZE}_{it} + \text{time and industry effects} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

where:

P_{it} is share price three months after fiscal year-end scaled by share price three months after fiscal year-end last year;

R_{it} is share return;

EPS_{it} is earnings per share scaled by the previous year share price;

ΔEPS_{it} is the change in earnings per share;

SIZE_{it} is the natural logarithm of market capitalization;

IT_{it} is indicator variable for information technology. The dummy equals 1 if

the

information technology function in sample firms is one of the top executive functions presented on the firm's organization structure and 0 otherwise;

ε_{it} is the error term;

subscripts i and t are the firms and the years in the estimation.

As in previous studies, we examine accounting information's value relevance by estimating the statistically significant coefficient. The statistically significant coefficient suggests the value relevance of the corresponding variables. α_2 and λ_2 are the coefficients of interest and they should capture the presence of incremental value relevance of IT firms compared to that of Non-IT firms.

In addition to value relevance of accounting information, we investigate the firm's earnings quality based on the estimation of earnings persistence. We compare earnings persistence between IT firms and Non-IT firms. The regression model is operationalized as follows.

$$\text{NP}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{ACC}_{it-1} + \beta_2 \text{ACC}_{it-1} * \text{IT}_{it} + \beta_3 \text{CF}_{it-1} + \beta_4 \text{CF}_{it-1} * \text{IT}_{it} + \text{time and industry effects} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

where:

NP_{it} is net profit scaled by total asset for firm i at year t ;

ACC_{it-1} is accrual scaled by total asset for firm i at year $t-1$;

CF_{it-1} is operating cash flow scaled by total asset for firm i at year $t-1$;

IT_{it} is indicator variable for information technology. The dummy equals 1 if the information technology function in sample firms is one of the top executive functions presented on the firm's organization structure and 0 otherwise;

ε_{it} is the error term.

The statistically significant coefficients of interest- β_2 and β_4 , represent the higher earnings persistence in IT firms comparing to that of Non-IT firms. The expected sign of β_1 and β_3 is positive, suggesting that earnings information of firms is persistent.

Results

Table 1 Descriptive Statistics

Variable	Mean	Median	Std. Dev.	Minimum	Maximum	N
P_{it}	1.157	0.936	1.182	0.042	30.625	1,639
EPS_{it}	0.009	0.048	0.236	-4.032	0.725	1,639
IT_{it}	0.587	1	0.493	0	1	1,639
$SIZE_{it}$	22.368	22.064	1.700	17.853	27.901	1,639
R_{it}	0.214	-0.047	1.281	-0.958	29.625	1,270
ΔEPS_{it}	-0.007	0.003	0.272	-4.200	4.040	1,270
NP_{it}	0.029	0.031	0.092	-1.499	0.558	1,237
ACC_{it-1}	-0.036	-0.032	0.156	-4.383	0.377	1,237
CF_{it-1}	0.066	0.063	0.127	-0.470	2.883	1,237

P_{it} is share price three months after fiscal year-end scaled by share price three months after fiscal year-end last year; R_{it} is share return; EPS_{it} is earnings per share scaled by the previous year share price; ΔEPS_{it} is the change in EPS scaled by the previous year share price; $SIZE_{it}$ is the natural logarithm of market capitalization; IT_{it} is indicator variable for information technology. The dummy equals 1 if the information technology function in sample firms is one of the top executive functions presented on the firm's organization structure; NP_{it} is net profit scaled by total asset; ACC_{it-1} is accrual scaled by total asset; CF_{it-1} is operating cash flow scaled by total asset; N is firm-year observations.

Table 1 presents descriptive statistics for variables. Table 1 reveal mean price (P) is 1.157 and mean earnings per share (EPS) is 0.009. The table shows mean share return, R (changes in earnings, ΔEPS) is 0.214 (-0.007). Spearman and Pearson correlations presented in

Table 2 reveal the correlation between share price (return) and earnings information. These are consistent with prior studies (Tungsiwong, 2022).

Table 2 Correlation: Spearman (Pearson) correlation is presented in above (below) diagonal.

Variable	P_{it}	EPS_{it}	R_{it}	ΔEPS_{it}	NP_{it}	ACC_{it-1}	CF_{it-1}
P_{it}	1	0.020					
EPS_{it}	0.055**	1					
R_{it}			1	-0.017			
ΔEPS_{it}			0.153***	1			
NP_{it}					1	0.095***	0.410***
ACC_{it-1}					0.180***	1	-
CF_{it-1}					0.181***	-0.818***	1

P_{it} is share price three months after fiscal year-end scaled by share price three months after fiscal year-end last year; R_{it} is share return; EPS_{it} is earnings per shared scaled by the previous year share price; ΔEPS_{it} is the change in EPS scaled by the previous year share price; NP_{it} is net profit scaled by total asset; ACC_{it-1} is accrual scaled by total asset; CF_{it-1} is operating cash flow scaled by total asset. *** and ** denote correlation coefficient statistically significant at 1% and 5% level, respectively.

Table 3 Main results

Panel A

$$P_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 EPS_{it} + \alpha_2 EPS_{it} * IT_{it} + \alpha_3 SIZE_{it} + \text{time and industry effects} + \varepsilon_{it}$$

Variable	Coefficient Estimate	<i>t</i> -statistic
Constant	1.057	2.72***
EPS_{it}	0.519	4.79***
$EPS_{it} * IT_{it}$	-0.278	-2.00**
$SIZE_{it}$	-0.003	-0.200
Adjusted R^2		17.50%
N		1,639

The year dummies and industry dummies variables are included.

P_{it} is share price three months after fiscal year-end scaled by share price three months after fiscal year-end last year; EPS_{it} is earnings per shared scaled by the previous year share price; $EPS_{it} * IT_{it}$ is the multiplication of the dummy variable IT with EPS; $SIZE_{it}$ is the natural logarithm of market capitalization; N is firm-year observations. *** and ** denote correlation coefficient estimate significant at 1% and 5% level, respectively.

Panel B

$$R_{it} = \lambda_0 + \lambda_1 \Delta EPS_{it} + \lambda_2 \Delta EPS_{it} * IT_{it} + \lambda_3 SIZE_{it} + \text{time and industry effects} + \epsilon_{it}$$

Variable	Coefficient Estimate	t-statistic
Constant	-0.482	-1.23
ΔEPS_{it}	0.028	3.03***
$\Delta EPS_{it} * IT_{it}$	-0.016	-1.34
$SIZE_{it}$	0.005	0.27
Adjusted R ²		18.30%
N		1,270

The year dummies and industry dummies variables are included.

R_{it} is share return; ΔEPS_{it} is the change in EPS scaled by the previous year share price; $\Delta EPS_{it} * IT_{it}$ is the multiplication of the dummy variable IT with ΔEPS_{it} ; $SIZE_{it}$ is the natural logarithm of market capitalization; N is firm-year observations. *** denotes coefficient estimate statistically significant at 1% level.

Table 3 presents findings relating to value relevance. In the regression model, we add time dummies and industry dummies to control for any unmodeled variation in connection with year and industry. We use scaled factors for the testable specification and Huber-White sandwich estimators for adjusted standard errors to address potential heteroskedasticity in error terms of equation. The research interest is value relevance of earnings in IT firms and Non-IT firms. We would expect the coefficient on $EPS * IT_{it}$, α_2 , to be negative and statistically significant. As shown in panel A, findings from estimating equation (1) reveal that the coefficient on earnings is positive and statistically significant (coefficient = 0.519, t-statistic = 4.79). Consistent with prior work (Lev and Zarowin, 1999, Barth et al., 2018), coefficient of $EPS * IT_{it}$ is reliably negative (coefficient = -0.278, t-statistic = -2.00). The financial variables explain 17.5% on the cross-sectional variable in market values of firms. An important implementation behind this basic value-relevance analysis is that the change in business operation by implementing information system and technology may not be sufficiently reflected on current financial reporting system (Lev and Zarowin, 1999)

To further analyzing if the value relevance analysis shown previously is valid, we estimate the share return model as presented in panel B. Note that the coefficient on earnings changes (ΔEPS_{it}) is positive and statistically significant (coefficient = 0.028, t-statistic

= 3.03), whereas the coefficient on $\Delta EPS_{it} * IT_{it}$, λ_2 , is insignificant. The explanatory power of the regression of share return on financial reporting information as R^2 jumps to 18.30%. Thus, the value relevance of IT firms has not been differed from that of Non-IT firms but the IT firm value relevant is more likely to be declined relative to the counterpart.

To determine earnings performance through earnings persistence, table 4 reveals that cash (coefficient = 0.631, t-statistic = 8.10) is more persistent than accrual (coefficient = 0.494, t-statistic 4.75). A F-test shows that the significant coefficients of accrual component and cash component are not equal (F-test = 8.66). Consistent with prior work (Sloan, 1996), the magnitude of accrual component is smaller than that of cash component in earnings persistence.

Table 4 Earnings persistence

$$NP_{it} = \beta_0 + \beta_1 ACC_{it-1} + \beta_2 ACC_{it-1} * IT_{it} + \beta_3 CF_{it-1} + \beta_4 CF_{it-1} * IT_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \epsilon_{it}$$

Variable	Coefficient Estimate	t-statistic
Constant	-0.146	-4.64***
ACC_{it-1}	0.494	4.75***
$ACC_{it-1} * IT_{it}$	0.083	0.73
CF_{it-1}	0.631	8.10***
$CF_{it-1} * IT_{it}$	0.071	0.80
$SIZE_{it}$	0.007	5.31***
Adjusted R^2		0.375
N		1,237
F-test of $\beta_1 = \beta_3$:	8.66***	

The year and industry dummy variables are included.

NP_{it} is net profit scaled by total asset; ACC_{it-1} is accrual scaled by total asset; CF_{it-1} is operating cash flow scaled by total asset; $ACC_{it-1} * IT_{it}$ is the multiplication of the dummy variable IT with ACC_{it-1} ; $CF_{it-1} * IT_{it}$ is the multiplication of the dummy variable IT with CF_{it-1} ; $SIZE_{it}$ is the natural logarithm of market capitalization; N is firm-year observations. *** denotes coefficient estimate statistically significant at 1% level.

Following Dechow (1994), a firm is more likely to manage accrual attributes to level the potential for wide variability in cash flows. In addition, a firm tends to employ accrual components to achieve the desired performance. In our analysis, we add the multiplication of the indicator variable IT with accrual and cash components to capture the differential

persistence of accrual and cash components between IT firms and Non-IT firms. As expected, the coefficients on β_2 and β_4 are insignificant suggesting that earnings persistence attributable to the accrual and cash components of earnings is not different between IT firms and Non-IT firms.

Additional Tests

In our analysis, we use all industries to obtain the result. However, the firm in finance, insurance and bank industry may have different accounting information system. Thus, we re-estimate both value relevance equations by excluding those financial firms. Unablated results are qualitatively similar to the main results as explained previously. The prior work also suggests that the loss firm may induce different effect on value relevance results. We, thus, re-estimate by using only profit firms. Unablated results are also qualitatively similar to the main result as above presented. For the earnings persistence analysis, we also exclude financial firms for the additional analysis. Unablated results do not differ from the main result. However, to gain more insight about the difference between IT firms and Non-IT firms for this study, we use logistic regression to investigate the difference of traditional financial information between those two groups of firms. We operationalize the model as follows:

$$IT_{it} = \partial_0 EPS_{it} + \partial_1 ACC_{it} + \partial_2 CF_{it} + \partial_3 SIZE_{it} + \epsilon_{it}$$

Table 5 Logistic regression

All firms			Exclude financial firms	
Variable	Coefficient Estimate	<i>t-statistic</i>	Coefficient Estimate	<i>t-statistic</i>
Constant	-1.149	-1.61	-0.419	-0.55
EPS _{it}	0.341	1.20	0.204	0.76
ACC _{it}	-1.552	-2.15**	-1.239	-1.71
CF _{it}	-2.226	-2.56**	-1.309	-1.49
SIZE _{it}	0.066	2.10**	0.027	0.79
Pseudo R ²		0.0051		0.0025
N		1,710		1,499
The year dummy is added			The year dummy is added.	

EPS_{it} is earnings per share scaled by the previous year share price; ACC_{it} is accrual scaled by total asset; CF_{it} is operating cash flow scaled by total asset; SIZE_{it} is the natural logarithm of market capitalization; and N is firm-year observations. ** denotes coefficient estimate statistically significant at 5% level.

Both columns in table 5 show that earnings information (EPS) is not significantly different between two sample groups. Based on all testable firms in column one, it shows that accrual components (ACC) and cash components (CF) between IT firms and Non-IT firms are statistically significantly different. Relative to the Non-IT firms, the IT firm has lower accrual components and cash components. In addition, IT firm size (SIZE) is significantly larger than Non-IT firm size. The significant difference may be induced from financial firms included in the analysis. As shown in column 2, when excluding financial firms, all variables including earnings, accrual components, cash components, and firm size are not statistically significant. Thus, we would suggest that the financial firm is more likely to implement information technology for their business process relative to the non-financial firm. However, as suggested by the analysis result, to improve firm performance by implementing information technology is still in doubt whether the use of information technology really improves firm performance. Thus, business operation environment other than information technology is also very important for a firm to improve its performance as suggested by Lev and Zarowin (1999).

Concluding Remarks

In response to the decline of value relevance of earnings information when moving forward to information technology-based economy, we provide some of first evidence in Thai settings that the information technology implementation is not reasonably valued by the stock market although the information technology should improve business operations leading to the better firm performance. We find that the market values equality for the firm with and without information technology investment. In addition, we do not observe the difference of earnings information quality between the firm with and without information technology investment. However, the magnitude of a firm that invests in information technology is large.

Our work is subject to several limitations. First, there are more than one channel for the investment in information technology. For example, a firm may perform information technology investment through the investment of intangible asset or research and development. Thus, accumulation of evidence about information technology investment would be an interesting avenue for future study. Second, the nonfinancial indicators might be an interesting extension and it should make the future evaluation to be more comprehensive. Third, our inferences are based on relatively short time span. The high investment in information technology may require a longer time to fully achieve its

performance and finally improve a firm's business performance. The longer time span analysis may capture the mismatch between revenues and expenses from investments.

References

- Aaker, D. A. & Jacobson, R. (2001). The Value Relevance of Brand Attitude in High-Technology Markets. *Journal of Marketing Research*, 38, 485–493.
- Arslan, B. & Ozturan, M. (2011). The Path to Information Technology Business Value: Case of Turkey. *Technology and Investment*, 2(1), 52-63.
- Baginski, S. P., Branson, B. C., Lorek, K. S., & Willinger, G. L. (2003). A time-series approach to measuring the decline in quarterly earnings persistence, *Advances in Accounting*, 20, 23-42.
- Barth, M. E., Li, K. & McClure, C. (2022). Evolution in Value Relevance of Accounting Information. *The Accounting Review*, 98(1), 1-28.
- Bogarin, R. (2022). Business Value from ICT Investments: A Configurational Exploratory Perspective. In: Yang, X.S., Sherratt, S., Dey, N., Joshi, A. (eds) Proceedings of Sixth International Congress on Information and Communication Technology. *Lecture Notes in Networks and Systems*, 235. Springer, Singapore.
- Che Razali, A. (2017). The Influence of Technological Innovation on Small Manufacturing Firm Performance in Malaysia. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 66(1), 838-856.
- Dechow, P. M. (1994). Accounting earnings and cash flows as measures of firm performance: The role of accounting accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 18(1), 3-42.
- Dehning, B., Richardson, V. J. & Zmud, R. (2003). The Value Relevance of Announcements of Transformational Information Technology Investments. *MIS Quarterly*, 27(4), 637-656.
- Faisol, F., Suhardi, S., Astuti, P., & Subagyo, S. (2022). *The adoption of ICT to improve the performance of SMEs in digital era*. Proceeding 2nd International Conference on Business & Social Sciences (ICOBUSS), 1128-1141, March 5-6th.
- Kim, A. G. & Nikolaev, V. V. (2022). Context-Based Interpretation of Financial Information. University of Chicago Working Paper.
- Lev, B. & Zarowin, P. (1999). The boundaries of financial reporting and how to extend them. *Journal of Accounting Research*, 37(2), 353-385.

- Ohlson, J. (1995). Earnings, Book Values, and Dividends in Security Valuation. *Contemporary Accounting Research*, 11(Spring), 161-82.
- Oyelami, L. O., Sofoluwe, N. A. and Ajeigbe, O. M. (2022). ICT and agricultural sector performance: empirical evidence from sub-Saharan Africa. *Future Business Journal*, 8(1), 1-13.
- Ragopal, S., Venkatachalam, M. & Kotha, S. (2003). The Value Relevance of Network Advantages: The Case of E-Commerce Firms. *Journal of Accounting Research*, 41(1), 135-162.
- Sloan, R. G. (1996). Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows about future earnings? *Accounting Review*, 71(3), 289-315.
- Tungsriwong, S. (2022). Value Relevance of IFRS-based Accounting Information Adoption: Evidence from Listed Companies in Thailand. *Journal of Business, Economics and Communications*, 17(1), 181-193.
- Yu, H. C., Wang, W. Y. & Chang, C. (2009). *The Pricing of Intellectual Capital in the IT Industry*. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1327668>

อิทธิพลของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ที่มีผลต่อความสามารถทางนวัตกรรม
และผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย

The Influence of Data Analytics Quality on Innovation Capability
and Bank Performance in Thailand

นริศรา กิตติพัทธ์

Narissara Kitipat

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Business Administration Kasetsart University, Thailand

E-mail: Narissarasaw@hotmail.com

Received: 2023-06-17; Revised: 2023-09-29; Accepted: 2023-09-30

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย และ 2) อิทธิพลของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานของธนาคารในประเทศไทยที่มีการใช้ข้อมูลในการพัฒนาสินค้าและบริการ หรืออยู่ในฝ่ายงานด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงศรี และธนาคารกรุงเทพ จำนวน 200 คน โดยการคัดเลือกแบบโควต้า เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ ตัวแบบสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) คุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคาร ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร นอกจากนี้คุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงาน โดยมีความสามารถทางนวัตกรรมเป็นตัวแปรส่งผ่าน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า คุณภาพข้อมูล คุณภาพคนเก่ง และคุณภาพเทคโนโลยี มีอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคาร ซึ่งคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือจะส่งผลต่อการตัดสินใจในธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างนวัตกรรมสินค้าและบริการ รวมถึง นวัตกรรมกระบวนการได้ต่อเนื่อง เพื่อยกระดับความได้เปรียบในการแข่งขัน และส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นได้

คำสำคัญ: คุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล, ความสามารถทางนวัตกรรม, ผลการดำเนินงาน

Abstract

The purpose of this research was to study 1) level of the quality of data analysis, innovation capability, and quality of data analysis of bang in Thailand, and 2) the Influence of data analytics quality on innovation capability and bank performance in Thailand. This research is a quantitative research. The sample used in the research are employees of banks in Thailand who use information to develop products and services or in the data analysis department, consisting of Siam Commercial Bank, Kasikorn Bank, Krung Thai Bank, Krungsri Bank and Bangkok Bank, 200 people by quota sampling. The instrument used for data collection was a questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation and structural equation model analysis.

The findings were as follows: 1) data analysis quality innovation ability and operating results overall work is at a high level, and 2) the data quality had direct influence on innovation capability and the bank's performance. Technology quality has direct influence on a bank's performance. Moreover, the quality of data has an indirect influence on performance with innovation ability being the transmission variable. The results of testing the invariance of the model revealed that causal relationship models, data quality, talent quality, and technology quality It is a factor that influences performance in Thailand. The quality of data analysis is reliable and will affect effective business decision making, able to continuously create product and service innovations, including process innovations to enhance competitive advantage and can result in increased operating results.

Keywords: Influence, Innovation Capabilities, Bank of Thailand

บทนำ

ประเทศไทยกำลังจะถูกขับเคลื่อนให้เข้าสู่ "ประเทศไทย 4.0" หรือ "Thailand 4.0" ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 และเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 การขับเคลื่อนของแผนยุทธศาสตร์นี้จะมีการเปลี่ยนแปลงหลักๆ คือ การเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรมมากขึ้น การเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดและนวัตกรรมมากขึ้น และการเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น โดยกลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมายของประเทศไทย 4.0 แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ เช่น การสร้างเส้นทางธุรกิจใหม่ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีอาหาร กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์

อัจฉริยะ ทุนยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม และกลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่าง ๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว เป็นต้น

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID - 19 สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งภาคการผลิต ภาคการค้า ภาคบริการ ภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรม ที่ประสบปัญหาการขาดสภาพคล่อง ธุรกิจชะลอตัว ส่งผลให้ผู้ประกอบการ SMEs บางรายต้องหยุดกิจการ มีการเลิกจ้างแรงงานจำนวนมาก รวมทั้งธุรกิจขนาดเล็ก หาบแร่ แผงลอย ตลาดสด ที่ได้รับผลกระทบโดยทั่วกัน นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ยังส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ประชาชนเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันเหตุการณ์ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจหรือถูกหลอกลวง สร้างความเสียหายซ้ำเติมให้สังคม อย่างไรก็ตาม ผลจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ได้ก่อให้เกิดความปกติในรูปแบบใหม่ (New Normal) ขึ้นในสังคมไทย เช่น สังคมไร้เงินสด การทำงานทางไกล การเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งเป็นโอกาสในการปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในแง่มุมต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การซื้อ-ขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ การทำธุรกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การทำงานจากบ้าน (Work from Home) และการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยของบริษัท PWC (ชาญชัย ชัยประสิทธิ์, 2564) ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2563 ถึงเดือนมีนาคม 2564 พบว่า คนไทยมีการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตของคนไทยที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน จากรายงาน Digital 2023 : Thailand พบว่า คนไทยกว่า 71.75 ล้านคน มีผู้ใช้งาน Internet มากถึง 61.21 ล้านคน หรือมากถึง 85.3% ของประชากร นอกจากนี้ จากรายงานของ Digital 2023: Thailand ยังพบว่าเหตุผลของการใช้งานอินเทอร์เน็ตของคนไทย 5 อันดับ คือ การค้นหาข้อมูล คิดเป็น 64.69% รองลงมาคือ การติดตามข่าวสาร คิดเป็น 58.1% การดูหนัง รายการ วิดีโอ คิดเป็น 54.8% การค้นหาไอเดียใหม่ๆ คิดเป็น 54.4% และการค้นหา How To คิดเป็น 50.6% จะพบว่าคนไทยนิยมค้นหาข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ บนสังคมออนไลน์

กล่าวได้ว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าอินเทอร์เน็ตนั้น เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเป็นอย่างมาก เรียกว่าเป็นยุคของ Internet of Thing เนื่องจากผู้บริโภคมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตในประจำวันที่มากขึ้น ดังนั้นจึงส่งผลให้ภาคธุรกิจต่าง ๆ ได้เริ่มมีการให้ความสำคัญกับผู้บริโภคในกลุ่มนี้ และภาคธุรกิจได้มีการพัฒนาสินค้าและบริการให้มีความทันสมัย ได้มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ต เข้ามามีบทบาทขับเคลื่อน แต่ในการขับเคลื่อนให้สามารถเกิดนวัตกรรมได้นั้นต้องอาศัยข้อมูล (Data) ซึ่งข้อมูลเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (วชิรพรรณ ทองวิจิตร, 2559) จะเห็นได้ว่าการมีข้อมูลที่พอเพียงและถูกต้องมีความสำคัญต่อการตัดสินใจที่ถูกต้องเช่นกัน หากสามารถจัดการข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ และนำข้อมูลไปใช้สร้างนวัตกรรมได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรได้ ในการแข่งขันของสถาบันการเงินก็จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลช่วยในการตัดสินใจเช่นกัน เช่น การนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุนซื้อขาย หุ้น หลักทรัพย์ เป็นต้น

ดังนั้นในการดำเนินธุรกิจในยุคดิจิทัลของสถาบันทางการเงิน ต้องอาศัยข้อมูล เทคโนโลยีสารสนเทศ และบุคลากรที่มีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกลยุทธ์ในขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานทางธุรกิจ

และเป็นแรงผลักดันให้เกิดนวัตกรรมได้ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน สามารถให้บริการลูกค้าได้อย่างตรงตามความต้องการ สะดวก และรวดเร็ว แต่การขับเคลื่อนธุรกิจก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูลและต้องมีการประเมินความเสี่ยงในด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า ให้มั่นใจในความปลอดภัยของระบบการเงิน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของการวิเคราะห์ข้อมูล ที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม และผลประกอบการของสถาบันทางการเงินในประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไทยสู่ยุค 4.0 ด้วยเทคโนโลยี สอดรับกับนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยในขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของคุณภาพข้อมูลที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของคุณภาพข้อมูลที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของคุณภาพเทคโนโลยีที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของคุณภาพเทคโนโลยีที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร
5. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของคุณภาพคนเก่งที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม
6. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของคุณภาพคนเก่งที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร
7. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร
8. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม
9. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกประชากรจะใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยประชากร คือ พนักงานของธนาคารในประเทศไทยที่มีการใช้ข้อมูลในการพัฒนาสินค้าและบริการ หรืออยู่ในฝ่ายงานด้านการวิเคราะห์ข้อมูล โดยธนาคารจะต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นธนาคารที่มีนวัตกรรม มีวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ในการใช้ข้อมูลใหญ่และเทคโนโลยีในการขับเคลื่อนธนาคาร มีกำไรสุทธิของธนาคารสูงสุด 5 อันดับแรกในปี 2565 ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากรายงานทางการเงินของแต่ละธนาคาร โดยมีรายชื่อธนาคารดังต่อไปนี้ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทยธนาคารกรุงศรี และธนาคารกรุงเทพ

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พนักงาน ผู้จัดการ ผู้บริหารในธนาคารที่มีการใช้ข้อมูลในการพัฒนา สินค้าและบริการ หรืออยู่ในฝ่ายงานด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ฝ่ายงานจัดการข้อมูล จะเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota sampling) เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่ไม่แน่นอน โดยจะทำการแบ่งประชากรออกเป็น 5 กลุ่ม ตามสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง 200 ตัวอย่าง (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2561) ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลได้ ดังนี้ ธนาคารไทยพาณิชย์จำนวน 40 ตัวอย่าง ธนาคารกสิกรไทยจำนวน 40 ตัวอย่าง ธนาคารกรุงไทย จำนวน 40 ตัวอย่าง ธนาคารกรุงศรีจำนวน 40 ตัวอย่าง และธนาคารกรุงเทพจำนวน 40 ตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาสร้างแบบสอบถาม โดยที่แบบสอบถามถูกทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และปรับปรุงรูปแบบแบบสอบถามอีกครั้งแล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมเพื่อแก้ไขปรับปรุงจนได้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ กำหนดค่าความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990) ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.976

กระบวนการเก็บข้อมูล

กระบวนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและทดสอบความเชื่อมั่นเป็นที่เรียบร้อยแล้วมาดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบเครื่องมือ และได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างถูกต้อง เพื่อขออนุญาตในการทดลองใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยทำการส่งอีเมล พร้อมแนบไฟล์แบบสอบถาม และลิงก์ (Link) แบบสอบถามออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยคือ (1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ด้วยความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) (2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับของคุณภาพข้อมูล (Data quality) ระดับของคุณภาพเทคโนโลยี (Technology quality) ระดับของคุณภาพคนเก่ง (Talent quality) ระดับของความสามารถทางนวัตกรรม (Innovation Capability) และระดับของผลการดำเนินการธนาคาร (Bank Performance) จะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 67.10 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 49.60 และส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 170 คิดเป็นร้อยละ 67.50 ส่วนในด้านประสบการณ์การทำงานด้านการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 11 – 20 ปี มีจำนวนมากที่สุด 82 คน คิดเป็นร้อยละ 32.54 ส่วนใหญ่สังกัดธนาคารกสิกรไทย มีจำนวนมากที่สุด 57 คน คิดเป็นร้อยละ 22.60 ส่วนใหญ่ตำแหน่งงาน พบว่า เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการอาวุโสมากที่สุด จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30 ส่วนใหญ่ฝ่ายงานที่สังกัด พบว่า มีจำนวนมากที่สุด คือ สังกัดฝ่ายงานไอทีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 21.80 และแหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ พบว่า ส่วนใหญ่มาจากข้อมูลภายในธนาคารโดยมีผู้ตอบทั้งสิ้น 243 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 32.27

1. คุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล

คุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ในภาพรวม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. คุณภาพข้อมูล	5.81	0.62	มาก
2. คุณภาพเทคโนโลยี	5.68	0.72	มาก
3. คุณภาพคนเก่ง	5.75	0.76	มาก
รวม	5.74	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 5.74$, S.D. = .701) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณภาพข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 5.81$, S.D. = .617) รองลงมา คือ คุณภาพคนเก่ง ($\bar{X} = 5.75$, S.D. = .762) และด้านคุณภาพเทคโนโลยี ($\bar{X} = 5.68$, S.D. = .720) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถทางนวัตกรรม

ความสามารถทางนวัตกรรม ในภาพรวม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์/บริการ	5.77	0.80	มาก
2. นวัตกรรมกระบวนการ	5.69	0.85	มาก
รวม	5.73	0.83	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถทางนวัตกรรมในภาพรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 5.73$, S.D. = .827) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์/บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 5.77$, S.D. = .801) รองลงมาคือนวัตกรรมกระบวนการ ($\bar{X} = 5.69$, S.D. = .852)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน

ผลดำเนินการ ในภาพรวม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ผลดำเนินการ	5.83	0.79	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของธนาคารในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.83$, S.D. = .799) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผลการดำเนินงานในด้านที่ไม่เป็นตัวเงินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 5.88$, S.D. = .954) รองลงมาคือผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเงิน/ในเชิงปริมาณ

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยสูงสุด-ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง พบว่า ค่าความเบ้ของข้อมูลทั้งหมดอยู่ระหว่าง $-1.259 - .138$ โดยที่ค่าความเบ้ส่วนใหญ่มีค่าน้อยกว่าศูนย์ ในขณะที่ค่าความโด่งอยู่ระหว่าง $-.344 - 3.00$ โดยที่ข้อมูลส่วนใหญ่เข้าใกล้ 3 แสดงให้เห็นว่าการกระจายข้อมูลเป็นการกระจายใกล้เคียงการกระจายแบบสมมาตร สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ต่อไป ส่วนค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีค่าน้ำหนัก 0.60 ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเสมือน (Convergent Validity) พบว่าค่า Composite Reliability (CR) ของทุกตัวแปรมีค่ามากกว่า 0.70 และค่า Average Variances Extraction (AVE) มีค่าเกินกว่า 0.50 แสดงว่าองค์ประกอบภายในตัวแปรสังเกตได้เหล่านี้ มีความเป็นตัวแทนของตัวแปรสังเกตได้

ส่วนที่ 3 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Measures Of The Model Fit) ผลการวิจัยพบว่า โมเดลตัวแบบเชิงประจักษ์กับตัวแบบทางทฤษฎี (โมเดลต้นแบบ) มีความสอดคล้องกัน โดยผลการนำเสนอความสอดคล้องในครั้งนี้ใช้ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อนำค่าสถิติที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการพิจารณา จากผลการวิจัยที่ได้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบทางทฤษฎี (โมเดลต้นแบบ) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกัน โดยขอแสดงข้อมูลตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบทางทฤษฎี(โมเดลต้นแบบ) กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนี	เกณฑ์ค่าสถิติ	ค่าที่ได้	ผลที่ได้
ค่าไคสแควร์หารด้วยค่าองศาอิสระ (χ^2/df)	< 2.00	1.983	ผ่านเกณฑ์
ระดับนัยสำคัญ (p)	> .05	.059	ผ่านเกณฑ์
ค่ารากที่สองของความคาดเคลื่อน (RMSEA)	< 0.05	.043	ผ่านเกณฑ์
Goodness of Fit Index (GFI)	> 0.90	.989	ผ่านเกณฑ์
Comparative Fit Index (CFI)	≥ 0.90	.926	ผ่านเกณฑ์
Normed Fit Index (NFI)	≥ 0.90	.964	ผ่านเกณฑ์

Incremental Fit Index (IFI)	≥ 0.90	.927	ผ่านเกณฑ์
Tucker-Lewis Index (TLI)	≥ 0.90	.912	ผ่านเกณฑ์

***ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ที่มา: ของเกณฑ์: Diamantopoulos and Siguaw (2000)

จากตารางที่ 4 จากผลการวิจัยที่ได้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบทางทฤษฎี (โมเดลต้นแบบ) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกันโดย ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าสถิติประกอบด้วย (χ^2/df), CFI, GFI, AGFI, RMSEA และ SRMR ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

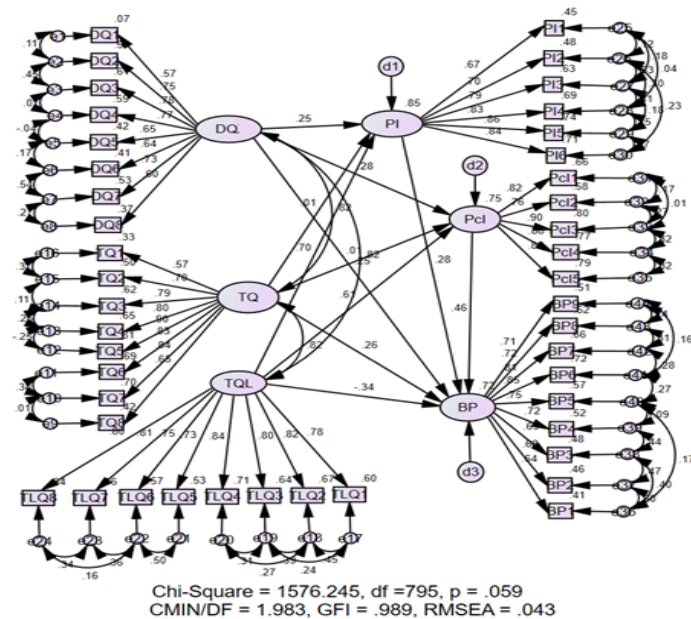
1) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.983 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00

2) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่าเท่ากับ 0.926 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ เนื่องจากค่า CFI มีค่า 0.90 ขึ้นไป

3) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสมบูรณ์ (Absolute Fit Index) ที่ผู้วิจัยพิจารณาค่า 2 ดัชนีคือดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 และดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.989 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เนื่องจากค่า GFI และค่า AGFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า GFI และค่า AGFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.989

4) ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่าของ Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.043 หมายถึง โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เนื่องจากค่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.05

5) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน โดยดัชนีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพิจารณา คือ รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.015 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่าน้อยกว่า 0.05

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์สมการโครงสร้างแบบจำลองการวิจัย

จากภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดได้ค่า Chi-Square=3648.843, df=891, χ^2/df =1.983, P-value=0.512, GFI=0.582, CFI=0.5820, AGFI=0.967, RMSEA=0.111 แสดงให้เห็นว่า โมเดล อิทธิพลของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ที่มีผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงาน อันประกอบด้วยคุณภาพข้อมูล คุณภาพเทคโนโลยี คุณภาพคนเก่ง ซึ่งเป็นตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 24 ตัวแปร มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของทุกองค์ประกอบมีค่า แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าตั้งแต่ 0.579 -0.842 และค่าสัมประสิทธิ์ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวซึ่ง มีค่าตั้งแต่ 0.335 -0.709

ตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ยอมรับ	ไม่ยอมรับ
อิทธิพลทางตรงของคุณภาพข้อมูลที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม	✓	
อิทธิพลทางตรงของคุณภาพข้อมูลที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร	✓	
อิทธิพลทางตรงของคุณภาพเทคโนโลยีที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม	✓	
อิทธิพลทางตรงของคุณภาพเทคโนโลยีที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร	✓	
อิทธิพลทางตรงของคุณภาพคนเก่งที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม	✓	
อิทธิพลทางตรงของคุณภาพคนเก่งที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร	✓	
อิทธิพลทางตรงของความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร	✓	
อิทธิพลทางตรงของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม	✓	
อิทธิพลทางตรงของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร	✓	

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการทดสอบทั้งหมดเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

1. คุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย การอภิปรายผลในการวิจัย โดยแยกอธิบายตามประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ด้านคุณภาพข้อมูล พบว่า คุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากว่าในปัจจุบันการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ ส่งผลต่อการดำเนินกิจการทั้งในด้านบวกและลบ หากการวิเคราะห์ข้อมูลขาดความน่าเชื่อถือ สารสนเทศที่ได้ก็就会有ความคลาดเคลื่อนไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการดำเนินกิจการของธนาคารจึงให้ความสำคัญกับคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yasmin et al. (2020) ที่ศึกษาความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท และผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องคือ คุณภาพข้อมูล คุณภาพเทคโนโลยี และคุณภาพคนเก่ง โดยผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับ Kiron, Prentice & Ferguson, (2014) ได้กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่จะต้องใช้การจัดการข้อมูล เทคโนโลยี และ ความสามารถของบุคลากรจึงจะสามารถเปลี่ยนข้อมูลให้เป็นพลังในการแข่งขันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ธนชาติ นุ่มนนท์ (2561) กล่าวว่า ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ ทุกองค์กรสามารถนำข้อมูลไปใช้งานและต่อยอดในการสร้างธุรกิจใหม่ได้ และการส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันจะเป็นการลดต้นทุนทางด้านเทคโนโลยี และสิ่งสุดท้ายที่เป็นองค์ประกอบของการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวได้ว่าการใช้ข้อมูลที่มีความปลอดภัยและรักษาความเป็นส่วนตัวช่วยให้ลูกค้าผู้มาใช้บริการเกิดความเชื่อมั่นในบริการของธนาคาร และมีการใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือซึ่งเป็นอีกปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมั่นต่อธนาคารจากผู้มาใช้บริการ รวมทั้งธนาคารมีการใช้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ในการวิเคราะห์ จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคาร

คุณภาพคนเก่ง พบว่า ธนาคารมีบุคลากรด้านการวิเคราะห์ที่มีความสามารถในการจัดการข้อมูล และมีบุคลากรด้านการวิเคราะห์ที่สามารถทำงานอย่างใกล้ชิดกับลูกค้าและรักษาความสัมพันธ์กับผู้ใช้และลูกค้าที่มีประสิทธิผล และธนาคารยังมีบุคลากรด้านการวิเคราะห์ที่มีความสามารถในทักษะการเขียนโปรแกรม แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์หรือบุคลากรในองค์กร ซึ่งมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานของธนาคาร สอดคล้องกับการศึกษาของ Akter et al. (2016) กล่าวว่าบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่สามารถช่วยเพิ่มผลประกอบการบริษัท และสอดคล้องกับการศึกษาของ Barton and Court (2012) กล่าวว่า บุคลากรควรมี ความรู้ด้านการจัดการเทคโนโลยี ความรู้ทางด้านเทคนิค ความรู้ทางด้านสถิติ ความรู้ทางด้านภาษาโปรแกรม และความรู้ทางด้านระบบจัดการฐานข้อมูล สะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพคนเก่งซึ่งส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธนาคารต้องมีความรู้ความสามารถด้านการวิเคราะห์ข้อมูล

คุณภาพเทคโนโลยี พบว่า ธนาคารมีระบบวิเคราะห์ที่สามารถป้องกันความปลอดภัยของข้อมูล และธนาคารมีระบบวิเคราะห์ที่น่าเชื่อถือในการประมวลผลข้อมูล รวมทั้งมีระบบวิเคราะห์ที่ใช้งานง่าย ซึ่งจากการที่ธนาคารให้ความสำคัญกับคุณภาพของเทคโนโลยี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันในการดำเนินกิจการต่าง ๆ

ต้องอาศัยข้อมูลจำนวนมาก การวิเคราะห์ข้อมูลนอกจากคุณภาพของข้อมูล และคุณภาพของทรัพยากรบุคคล ในองค์กรแล้ว จำเป็นต้องอาศัยคุณภาพของเทคโนโลยีเช่นกัน เพราะเทคโนโลยีที่สามารถป้องกันความปลอดภัยของข้อมูล และมีระบบวิเคราะห์ที่น่าเชื่อถือในการประมวลผลข้อมูล ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าผู้มาใช้บริการ อีกทั้งการเข้าถึงเทคโนโลยีได้ง่ายและไม่ซับซ้อน ช่วยให้ทั้งผู้วิเคราะห์ข้อมูล และลูกค้าสามารถใช้เทคโนโลยีนั้นในการทำธุรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นต่อธนาคาร สอดคล้องกับการศึกษาของ Petter et al. (2008) กล่าวว่า คุณภาพเทคโนโลยีเป็นคุณลักษณะของระบบสารสนเทศ เช่น การใช้งานได้ง่าย ความมีประสิทธิภาพของระบบ ความน่าเชื่อถือของระบบ การหยั่งรู้ของระบบ ความยืดหยุ่นของระบบ การตอบสนองโดยเร็วของระบบ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Davenport (2013) กล่าวว่า เทคโนโลยีช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว เพื่อนำไปใช้สำหรับการตัดสินใจในธุรกิจได้ ดังนั้นปัจจัยด้านคุณภาพเทคโนโลยี อิทธิพลต่อความสามารถทางนวัตกรรมของธนาคาร และมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลใหญ่ ประกอบไปด้วย 5 มิติ คือ การปรับตัวของระบบ การรวมระบบ ความเป็นส่วนตัวของระบบ ความน่าเชื่อถือของระบบ เวลาตอบสนองของระบบ ซึ่งเป็นความสามารถของระบบในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันท่วงที โดยสิ่งเหล่านี้ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของธนาคารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. อิทธิพลของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย อภิปรายผลได้ดังนี้ จากผลการศึกษา พบว่า คุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวม มีอิทธิพลต่อความสามารถทางนวัตกรรมของธนาคาร และมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของธนาคาร สอดคล้องกับ Zhang & Yuan (2023) พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับประสิทธิภาพของนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ram, Zhang & Koronios (2016) พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าทางธุรกิจและประสิทธิภาพการทำงาน และช่วยให้สามารถตัดสินใจทางธุรกิจได้รวดเร็วขึ้น และสอดคล้องกับ Yasmin et al. (2020) พบว่า ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยนำไปใช้ประโยชน์

1. ธนาคารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีให้มากขึ้น จากผลการวิจัยด้านคุณภาพเทคโนโลยีของธนาคารมีประสิทธิภาพต่ำกว่าองค์ประกอบอีกสองด้าน การพัฒนาเทคโนโลยีให้มากขึ้นเพื่อคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน สามารถให้บริการลูกค้าได้อย่างตรงตามความต้องการ สะดวก รวดเร็ว และมีความความปลอดภัยของข้อมูล สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในยุคดิจิทัลและมีผลการดำเนินงานที่ยั่งยืนได้

2. ธนาคารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรม จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าธนาคารให้ความสนใจและมุ่งเน้นไปที่ความสามารถทางนวัตกรรมผลิตภัณฑ์/บริการมากกว่าการมุ่งเน้นในความสามารถทางนวัตกรรมกระบวนการ ธนาคารจึงควรพัฒนานวัตกรรมกระบวนการให้มีประสิทธิภาพ

มากขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์/บริการ เนื่องจากเมื่อเกิดกระบวนการที่แปลกใหม่และมีประสิทธิภาพ สิ่งนี้ย่อมส่งผลไปยังผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณค่าเช่นกัน

3. ธนาคารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนเก่ง จากผลการวิจัยด้านคุณภาพเทคโนโลยีของธนาคารมีประสิทธิภาพต่ำกว่าด้านคุณภาพข้อมูล สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรของธนาคารยังคงต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับที่สูงขึ้น อาจจะเป็นโดยการฝึกอบรม ทั้งในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสำรวจอิทธิพลของคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารในประเทศไทย ดังนั้นในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างอาจมีความคลาดเคลื่อน ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากขึ้นกว่าการวิจัยครั้งนี้ และเก็บในพื้นที่ที่มีแตกต่างเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความแปรปรวน และหลากหลาย ซึ่งจะส่งผลให้การวิเคราะห์สมการโครงสร้างมีความแม่นยำและน่าเชื่อถือมากขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จึงอาจทำให้ได้ข้อมูลเพียงด้านเดียว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลในมุมมองของผู้มาใช้บริการซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้านมากขึ้น และในอนาคตอาจจะทำการวิจัยและพัฒนาด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและชัดเจน โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะช่วยให้สามารถค้นพบตัวแปรสำคัญที่อยู่นอกเหนือจากแนวคิด ทฤษฎีทั่วไปอีกทั้งการวิจัยและพัฒนา จะช่วยให้เกิดนวัตกรรมที่ทันสมัยทั้งในด้านผลิตภัณฑ์และกระบวนการ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). สถิติสำหรับงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- ชาญชัย ชัยประสิทธิ์. (2564). เจาะพฤติกรรมผู้บริโภคไทยที่เปลี่ยนไปในยุคโควิด-19. ค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2566, จาก <https://www.pwc.com/th/en/pwc-thailand-blogs/blog-20210518.html>
- ธนาชาติ นุ่มนนท์. (2561). *The Power of Big Data for a new economy. หลอมรวมข้อมูลสู่การวิเคราะห์พยากรณ์-สะท้อนอนาคต*. นนทบุรี: บริษัท ไอเอ็มซี เอ้าซอร์สซิง (ประเทศไทย) จำกัด.
- วชิรพรรณ ทองวิจิตร. (2559). *Internet of Things (IoT): เมื่อทุกสิ่งอิงกับอินเทอร์เน็ต*. ค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2566, จาก <https://www.ipst.ac.th/knowledge/knowledge-article/article-cs/13940/internet-of-things-iot.html>
- Akter et al. (2016). Transformational leadership and innovation: An empirical study of direct and indirect effects in HR consulting companies. *International Journal of Business and Management*, 13(1), 131-142.
- Barton, D. & Court, D. (2012). Making advanced analytics work for you. *Harvard Business Review*, 90(10), 79-83.

- Kiron, D., Prentice, P. K. & Ferguson, R. B. (2014). Raising the bar with analytics. *MIT Sloan Management Review*, 55(2), 1-21.
- Diamantopoulos, A. & Sigauw, J. A. (2000). The adoption of technological, administrative, and ancillary innovations: Impact of organizational factors. *Journal of Management*, 13(4), 675-688.
- Davenport, T. H. & Patil, D. (2012). Data scientist: the sexiest job of the 21st century. *Harvard Business Review*, 90(10), 70-77.
- Petter, S., DeLone, W. & McLean, E. (2008). Measuring information systems success: models, dimensions, measures, and interrelationships. *European Journal of Information Systems*, 17(3), 236-263.
- Ram, J., Zhang, C. & Koronios, A. (2016). The implications of Big Data analytics on Business Intelligence: A qualitative study in China. *Procedia Computer Science*, 87, 221 – 226.
- Wanichbuncha, K. (2018). Statistics for research. (12th ed.). Bangkok: Sam Lada Ltd., Part.
- Yasmin et al. (2020) Quality dominant logic in big data analytics and firm performance. *Business Process Management Journal*, 25(3), 512-532.
- Zhang, H. & Yuan, S. (2023). How and When Does Big Data Analytics Capability Boost Innovation Performance? *Sustainability*, 15(5), 1-19.

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

Development of Cultural Tourism Uthai Thani Province

ชุตติภา ทะสะภาค¹, สุรมน จันทรเจริญ² และสหัสชัย มหาวีระ³

Chutipapha Tasapak¹, Suramon Chancharoen² and Sahaschai Mahaweera³

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3}

Development Administration Program, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand^{1,2,3}

Email: 61584917039@ssru.ac.th¹

Received: 2023-09-07; Revised: 2023-09-29; Accepted: 2023-09-30

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2) อิทธิพลของอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี และ 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 360 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติแบบพรรณนาและแบบจำลองสมการโครงสร้าง การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถในการบริหาร การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรง จำนวน 15 คน คัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก 2) อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมมีอิทธิพลโดยรวมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 3) แนวทางการพัฒนา ได้แก่ (1) การพัฒนาฐานข้อมูลการท่องเที่ยวทุกประเภทอย่างเป็นระบบ ครบวงจร (2) การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทุกประเภทแบบครบวงจร (3) การสนับสนุนสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว (4) การสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยว (5) การเพิ่มประสิทธิภาพการตลาดด้านท่องเที่ยวเชิงรุก และ (6) การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, จังหวัดอุทัยธานี

Abstract

This research was aimed to study: 1) the level of cultural tourism and cultural identity, collaborative integration, provincial tourism policy, and potential of cultural tourist attractions. 2) the influence of cultural identity, collaborative integration, provincial tourism policy, and potential of cultural tourist attractions, that affect the development of cultural tourism in Uthai Thani, and, 3) the development approaches in development of cultural tourism in Uthai Thani. The mixed methods research, for quantitative research, the samplings were 360 tourists in Uthai Thani. The purposive sampling and data collection by questionnaire, the data analysis by descriptive statistics and structural equation modeling SEM. For qualitative research, the in-depth interviewing the key-informants who are knowledgeable in development administration for tourism directly 15 samplings from Local Alike Co. Ltd., and, Central Pattana Public Company Limited, by purposive sampling, to make the conclusion as inductive and present the qualitative data as descriptive combination with quantitative data.

The research findings suggested: 1) development of cultural tourism, cultural identity, collaborative integration, provincial tourism policy, and potential of cultural tourist attraction were in high level, 2) cultural identity influence as a whole to cultural tourism in high level, next below was collaborative integration, provincial tourism policy, and potential of cultural tourist attraction, 3) the approaches of development were: (1) the complete development of all tourism data base, (2) the complete revival of all tourism infrastructures and facilities, (3) the support in tourism goods and services, (4) the creation of tourism innovations, (5) increasing effectiveness in offensive tourism marketing, and (6) the collaborative integration between public and private sectors in tourist attractions and tourism personnel strengthening.

Keywords: Development, Cultural Tourism, Uthai Thani Province

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเที่ยวแบบผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญมากอันหนึ่งที่ก่อให้เกิดการสืบทอด ฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนำความเจริญไปสู่ท้องถิ่นทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งเจ้าของที่ดินและนักท่องเที่ยวช่วยลดช่องว่างของสังคม จะเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศ ทั่วโลก รัฐบาลจึงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อช่วงชิง ส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียนต่างกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อดึงนักท่องเที่ยวทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศตนเพิ่มมากขึ้น การกิจด้านการ

ท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกผลักดันกลืนไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดของ Anholt (2004) ที่ระบุว่า มิติด้านการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ สามารถดึงดูดผู้คนได้ทั่วโลกโดยการสื่อสารทางการตลาดก็จะทำให้มิติด้านการท่องเที่ยวสร้างภาพลักษณ์ประเทศนั้น ๆ ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการท่องเที่ยวยอดนิยม คือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้กำหนดขึ้นอย่างชัดเจนในการประชุมสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Sites: ICOMOS) ที่เมืองออกซ์ฟอร์ดเมื่อ ค.ศ. 1969 (Koster, 1996) โดยมีจุดมุ่งเน้นคือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับแรงดลใจหรือสิ่งกระตุ้นให้เดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อสังเกต เรียนรู้ มีประสบการณ์ร่วม และตระหนักคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนในจุดหมายปลายทางนั้น ซึ่งครอบคลุมถึงงานสร้างสรรค์ ประเพณีขนบธรรมเนียม และกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งนี้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนต้องเคารพ เรียนรู้ และเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อให้เกิดมิตรภาพและสันติภาพระหว่างชุมชนอย่างยั่งยืน (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO, 2006, p.18)

จังหวัดอุทัยธานี เป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น มีทรัพยากรสำคัญ 3 โลก คือ โลกที่ 1 คือป่าห้วยขาแข้ง ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก (กระทรวงวัฒนธรรม, 2565) โลกที่ 1 คือผ้าฝ้ายทอมือด้วยกี่โบราณ ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) จากประกวดแข่งขันผ้าทอทั่วโลก และ โลกที่ 3 มีหมุดโลกที่ 2 อยู่บนยอดเขาสะแกกรัง หลักที่ 91 (หมุด 1 อินเดียหลักที่ 90 และหมุด 3 เวียดนาม หลักที่ 92) (นิตดาวดี บุญญะเดช และ เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง, 2562) ภาพการดำรงวิถีชีวิตเหล่านี้นี้ยังคงดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน ประชาชนยังคงใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ตรงกับคำว่า Slow life ไม่มีสถานบันเทิงในยามค่ำคืน ไม่มีห้างสรรพสินค้า เช่น แมคโคร โลตัส ให้เดินจับจ่ายซื้อของ แต่ทว่าวิถีการดำเนินชีวิตแบบนี้กลับกลายเป็นที่นิยมของคนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองที่โหยหาความเป็นธรรมชาติอันแสนเรียบง่าย (สำนักงานจังหวัดอุทัยธานี, 2564)

ผู้บริหารจังหวัดอุทัยธานีได้นำเอาจุดอ่อนคือความไม่เจริญ มาเป็นจุดแข็งเพื่อและเป็นจุดขายการท่องเที่ยวของจังหวัด ได้เล็งเห็นถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นเข้ามาสัมผัสศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่หาได้ยากขึ้น และยังสอดคล้องกับศาสตร์ของพระราชา คือคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง อีกด้วย ประเด็นสำคัญนี้ทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือนจังหวัดอุทัยธานีเพิ่มขึ้น สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น (กระทรวงการท่องเที่ยวกีฬา, 2561) จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยพบว่า จังหวัดอุทัยธานีไม่ใช่เส้นทางผ่านในการเดินทางของนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นปัญหา และอุปสรรคที่ทำให้ นักท่องเที่ยวมองข้ามจังหวัดอุทัยธานี รวมถึงปัญหาโลจิสติกส์ เส้นทางขนส่งสินค้าที่ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ โรคระบาดโควิด-19 ในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) รวมถึงปริมาณนักท่องเที่ยวยังคงมีไม่ถึง 6 ล้านคนต่อปี จึงเป็นจังหวัดที่จัดอยู่กลุ่มเมืองรอง (Less Visited Area) ซึ่งหมายถึงว่าเป็นจังหวัดที่ไม่ได้เป็นเมืองท่องเที่ยวหลัก หรือยังมีนักท่องเที่ยวไม่มากนัก การกระจายรายได้ไปยังชุมชนท้องถิ่นมีความแตกต่างกับเมืองท่องเที่ยวหลัก ตลอดจนการมีบทบาทในการให้

ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคมอย่างบูรณาการที่ไม่ชัดเจน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561)

ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี ในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานีให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสถานการณ์ปัจจุบันในมิติวิถีใหม่ (New Normal) อันนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลเชิงสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นเชิงประจักษ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

สมมติฐานของการวิจัย

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขึ้นกับอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ขึ้นกับอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด
3. การบูรณาการความร่วมมือ ขึ้นกับอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด
4. นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด ขึ้นกับอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ความเชื่อ ความคาดหวัง และค่านิยมร่วมกันของหมู่คณะ มีการถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน และเป็นการระบุดนตรีธรรมที่ได้รับการยอมรับจากอดีตสู่ปัจจุบัน เป็นการถ่ายทอดเอกลักษณ์จากรุ่นสู่รุ่น และยังสามารถสร้างความรักความผูกพันได้เป็นอย่างดี โดยรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) (วิจิตรา บุญแล, เสรี วงษ์มณฑา, ขวลิษฐ์ ณ ถลาง และ กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์, 2564)

สุกัญญา วงศ์เจริญชัยกุล (2561) กล่าวว่า การพัฒนา คือ การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือสร้างขึ้นมาใหม่ให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ตามที่ผู้พัฒนาต้องการจะพัฒนามีคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไม่ว่า

จะด้านใดก็ตาม อีกทั้ง กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น ทั้งนี้การท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสภาพแวดล้อม และรวมถึงการจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบไปด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งด้านท่องเที่ยว การจัดการการให้ความรู้ และการสร้างจิตสำนึกในเรื่องของคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรม และการจัดการท่องเที่ยวอีกทั้งยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยววันนั้น ๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า หมายถึง การดำเนินงานพัฒนาเพื่อเพิ่มความสามารถเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะหัตถกรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละแหล่ง โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยกันอนุรักษ์สืบทอดและถ่ายทอดเรื่องราวบริบทในชุมชน กระบวนการพัฒนาจะส่งผลถึงความมั่นคง เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ทำให้สังคมมีความสุข สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2564) ระบุถึงการท่องเที่ยวในมิติของความคุ้มค่า ประเทศไทยเช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย กล่าวคือเศรษฐกิจของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป โดยพลิกผันจากสังคมเกษตรมาเป็นกึ่งอุตสาหกรรม เป็นเศรษฐกิจทันสมัยแบบทุนนิยมซึ่งในด้านบวกก็ทำให้เกิดผลดีหลายประการ เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น มีสาธารณูปโภคที่ตีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลของการพัฒนาได้สร้างจุดอ่อนหลายประการที่ทำให้ฐานะเศรษฐกิจของไทยขาดความมั่นคงและไม่ยั่งยืน เช่น ความไม่ทั่วถึง ด้านการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญว่ามีสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการ คือ 1) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น 2) โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ 3) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้งซากปรักหักพัง 4) ศิลปะหัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก 5) ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา 6) ดนตรีการแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ 7) ภาษา และวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา 8) วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ขนบธรรมเนียม การรับประทานอาหาร 9) ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ และ 10) ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2560; Richards & Wilson, 2006)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Environmental Friend: ENVI)

ธนวิทย์ เพียรดี และวนิดา อ่อนละมัย (2564) ให้ความเห็นว่า การท่องเที่ยวสีเขียว หมายถึง การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายธรรมชาติ และสร้างความยั่งยืนให้กับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว โดยเน้นสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และนำไปสู่การ

ปฏิบัติทั้งของธุรกิจการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ชุมชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมดเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

Fakhra & Zafran (2020) นำเสนอแนวคิดด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในมุมมองประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่องค์กรธุรกิจต้องระวังมิให้เกิดการเข้าใจผิดต่อนักท่องเที่ยว นั้น ควรประกอบด้วย การระบุประโยชน์จากสภาพแวดล้อม การอธิบายลักษณะสภาพแวดล้อม การอธิบายผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ความแตกต่างต้องชัดเจน ปัจจัยเชิงลบต้องนำมาพิจารณาตัดสินใจ ควรใช้คำที่มีความหมายและรูปภาพเท่านั้น เมื่อธุรกิจพยายามสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมความเสี่ยงต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในปัจจุบันซึ่งอาจจะมีผลอันตรายในอนาคตได้ และขณะที่รัฐบาลสนับสนุนให้ผู้บริโภคมีโอกาสในการตัดสินใจหรือเพื่อจูงใจให้ใส่ใจต่อสภาพแวดล้อมย่อมยากต่อการนำนโยบายทุกประเด็นของสภาพแวดล้อม ดังนั้นธุรกิจต้องได้ตอบการแข่งขันมิฉะนั้นผู้ตามจะปฏิบัติธุรกิจผิดพลาดเช่นผู้นำด้านธุรกิจ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ หมายถึง ปัจจัยที่มีพลวัตเนื่องจากความเป็นภววิสัยและอัตวิสัยที่เกิดจากการให้ความหมายของคนและสังคม เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สัมพันธ์ไปกับกระบวนการรับรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นอดีตและปัจจุบันที่หล่อหลอมความเป็นบุคคลขึ้น อันได้แก่สถานที่ ที่ว่าง และสินทรัพย์ที่มีประโยชน์ต่อความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการในด้านชีววิทยา จิตวิทยาสังคม และวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของถิ่นที่จึงไม่ได้เกิดจากการประเพณีของความซ้ำ ของหน่วย หรือการประเพณีจากปัจเจกบุคคลในเวลาใดเวลาหนึ่ง หากแต่อัตลักษณ์ของถิ่นที่เป็นความผูกพันทางอารมณ์ของคนที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่เขาเหล่านั้นอยู่อาศัยและครอบครอง (พิริยา บุญประสงค์, 2565)

พระมหาพรชัย สิริวิโร และคณะ (2563) ให้ความหมายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่เป็นคุณสมบัติของคนหนึ่งสิ่งหนึ่ง โดยมีความโดดเด่นหรือแตกต่างจากสิ่งอื่นเป็นรูปแบบที่บุคคลชุมชนท้องถิ่น และสังคมสร้างขึ้นและมีความสำคัญต่อชีวิตประกอบด้วย วัฒนธรรมประเพณีที่กลุ่มชนหรือสังคมสร้างสรรค์ขึ้นให้เกิดความงอกงามทางด้านจิตใจแนวทางการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายภูมิปัญญาที่สั่งสมประสบ การณ์และสืบทอดกันไปตามยุคสมัย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการความร่วมมือ

ศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์ และ อัญญา ณ ระนอง (2563) กล่าวว่า การบูรณาการความร่วมมือ หมายถึง ความร่วมมือด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจจะเป็นเครือข่ายระหว่างภาครัฐส่วนภาคเอกชนมีความร่วมมือกับภาครัฐทั้งแบบหุ้นส่วนภาคีและแบบเครือข่าย ส่วนประเภทความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างภาครัฐหรือเอกชนด้วยกันจะเป็นเครือข่ายแต่ละระดับ แต่ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนมักเป็นแบบหุ้นส่วนภาคีหรือทวิภาคี สำหรับความร่วมมือด้านกระบวนการยุติธรรมของภาครัฐมักเป็นอัตโนมัติที่ผูกโยงด้วยภารกิจนโยบายและกฎหมาย ซึ่งพบเห็นความร่วมมือแบบประสานงานกัน (Coordination) ตามกระบวนการสำหรับความร่วมมือภาครัฐและประชาสังคมจะเป็นแบบเครือข่ายที่ภาครัฐเข้าไปจัดตั้งกลไกการทำงานความร่วมมือ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบูรณาการความร่วมมือ คือการทำงานร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุทัยธานี รวมถึงการวางระบบความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือระหว่างราชการบริหาร ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ นักท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีคุณสมบัติที่เคยท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุทัยธานี ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่า ของตัวแปรสังเกตได้ (Grace, 2008) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ศึกษาคือ ผู้บริหารของราชการและกลุ่มเอกชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 15 คน (Creswell, 2009) แบ่งตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1. รัฐมนตรีช่วยว่าการเกษตรและสหกรณ์ 2. ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม 3. สมาชิกวุฒิสภา จังหวัดอุทัยธานี 4. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุทัยธานี 5. ผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี 6. วัฒนธรรมจังหวัด จังหวัดอุทัยธานี 7. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จ.อุทัยธานี จำนวน 5 คน 8. ประธานบริษัท Local Alike จำกัด 9. ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุทัยธานี 10. ตัวแทนนักท่องเที่ยว จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้ต่อเดือน และอาชีพ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเป็นแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) (Likert, 1961) แบ่งเป็น 5 ลำดับ ใน 5 ประเด็น ดังนี้ 1) มาตรการวัดอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม (CULIDE) 2) มาตรการนโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด (POLTOU) 3) มาตรการวัดการบูรณาการความร่วมมือ (INTEGR) 4) มาตรการวัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (POTATT) และ 5) มาตรการวัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (DEVICUL)

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้คำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม (CULIDE) 2) นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด (POLTOU) 3) การบูรณาการความร่วมมือ (INTEGR) 4) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (POTATT) และ 5) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม(DEVICUL)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับชุมชนและนักท่องเที่ยวผู้มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุทัยธานี จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองไปยังกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด 2) นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ และ 3) บันทึกการหาคำตอบในแบบสอบถามเพื่อประเมินผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และดำเนินการดังนี้ 1) เตรียมประเด็นและความพร้อมในการสัมภาษณ์ (โดยใช้แบบสัมภาษณ์) 2) นัด วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์แจ้งไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3) ทำการสัมภาษณ์และบันทึกเสียง 4) ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่จะบันทึก 5) ทำการถอดเทปผลการสัมภาษณ์เพื่อเสริมข้อมูลบันทึก 6) หากมีข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือยังไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ในส่วนที่ขาดเพิ่มเติมอีกครั้ง โดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) วิเคราะห์หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) วิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกต และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาความสัมพันธ์ของอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม (CULIDE) นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด (POLTOU) การบูรณาการความร่วมมือ (INTEGR) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (POTATT) และ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม(DEVICUL) ค่าสถิติสำคัญในการทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลอง ได้แก่ (1) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square Statistic) (2) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (relative fit index) (3) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสมบูรณ์ (Absolute Fit Index) (4) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน ในรูปความคลาดเคลื่อนพิจารณาค่า RMR และค่า RMSEA (5) Q-plot ต้องมีความชันมากกว่าเส้นในแนวทแยง (สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และ รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์, 2557)

การวิจัยเชิงคุณภาพ เมื่อได้ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วผู้วิจัยจำแนกข้อมูลแล้วทำการเปรียบเทียบข้อมูลและสร้างข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Conclusion) จากนั้นนำเสนอเชิงบูรณาการเพื่อสนับสนุนผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเรียงข้อมูลเฉพาะประเด็นสำคัญเท่านั้น 2) จำแนกข้อมูลตามประเด็นสำคัญ 3) พิจารณาความสอดคล้อง ความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ได้โดยการสรุปและตีความรูปแบบการพรรณนาตามกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ และ

4) สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเอกสาร บทความ รายงานการวิจัย และอื่น ๆ มาช่วยในการอภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4.11	0.46	มาก
อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม	4.11	0.46	มาก
การบูรณาการความร่วมมือ	4.06	0.48	มาก
นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด	4.10	0.50	มาก
ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	4.07	0.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวมของ จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11) อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม ในภาพรวมของ จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11) การบูรณาการความร่วมมือ ในภาพรวมของ จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06) นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด ในภาพรวมของ จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10) และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในภาพรวมของ จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07) โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. อิทธิพลของอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด การบูรณาการความร่วมมือและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีต่อ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยการทดสอบสมมติฐานทั้ง 3 ข้อ ด้วยเทคนิคแบบจำลองสมการโครงสร้าง สามารถสรุปตามสมมติฐาน ได้ดังนี้

1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน

2) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ และนโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน

3) การบูรณาการความร่วมมือ ขึ้นอยู่กับ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม และ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน

4) นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด ขึ้นอยู่กับ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 2 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยต่าง ๆ

อิทธิพลของตัวแปร	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล		
	ทางตรง	ทางอ้อม	ผลรวม
อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม	0.92**	0.15	1.07**
นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด	0.66**	0.01	0.67**
การบูรณาการความร่วมมือ	0.89**	0.05	0.94**
ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	0.25**	-	0.25**

*มีนัยสำคัญที่จุด 0.05 **มีนัยสำคัญที่จุด 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่าอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมมีอิทธิพลโดยรวมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า พบว่าอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมส่งผลอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุดรองลงมาเป็น การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมพบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ได้แก่ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ และนโยบายการท่องเที่ยวจังหวัดไม่มีอิทธิพลทางสถิติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

พบว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี สรุปได้ดังนี้ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เสริมสร้างความเข้มแข็งของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยใช้ภาครัฐเป็นพื้นฐานในการวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์ร่วมกัน ชี้แจงถึงภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนเพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบอย่างชัดเจนว่าหากนักท่องเที่ยวมีปัญหาอะไร ควรจะติดต่อหน่วยงานใด โดยใช้การมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคประชาชนทั้ง ได้แก่

จังหวัดอุทัยธานี (กำกับดูแลนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม)

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี (อนุรักษ์ ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม)

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุทัยธานี (เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวภาพรวมของจังหวัด)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานอุทัยธานี (เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัด)

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี (การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัด)

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุทัยธานี (กำกับดูแลศาสนสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ)

หน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ป่าห้วยขาแข้งแหล่งมรดกโลก อุทยานแห่งชาติ วนอุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติ ฯลฯ)

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุทัยธานี (แหล่งท่องเที่ยวชุมชน จุดเช็คอินในชุมชน แหล่งจำหน่ายของฝาก OTOP)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม)

หน่วยงานท้องที่ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน

ภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี (กำกับดูแลธุรกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านของฝาก เป็นต้น)

ประชาชนชาวจังหวัดอุทัยธานีทุกคน (เป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว) และองค์กรอิสระต่าง ๆ

โดยมีภารกิจดังนี้

- 1) การพัฒนาฐานข้อมูลการท่องเที่ยวทุกประเภทอย่างเป็นระบบครบวงจร
- 2) การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทุกประเภทแบบครบวงจร
- 3) การสนับสนุนสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว
- 4) การสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยว
- 5) การเพิ่มประสิทธิภาพการตลาดด้านท่องเที่ยวเชิงรุก
- 6) การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

อภิปรายผล

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม ในภาพรวมของ จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านคุณภาพชีวิตชุมชนมีมากกว่าด้านอื่น ๆ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวช่วยให้คุณภาพชีวิตชุมชนมีชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2564) ที่มีความพยายามที่จะผลักดันการท่องเที่ยวกระแสรองในรูปแบบของ Communities Benefitting through Tourism: CBTT ที่มุ่งเน้นการกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชน ให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่งดงาม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเป็นอัตลักษณ์และยากต่อการลอกเลียนแบบ และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเพื่อคนในชุมชนได้มีรับความสำเร็จ มีความสุข อยู่ดีกินดีในแบบวิถีพอเพียง

การบูรณาการความร่วมมือ จังหวัดอุทัยธานี มีการสนับสนุนของภาคชุมชน/ท้องถิ่น มากกว่าด้านอื่น ๆ จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ถึงความเอื้ออาทรต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนจนเกิดความประทับใจในวิถีชีวิตชุมชนเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากคนในชุมชนด้วย

ความเต็มใจ และได้รับการต้อนรับจากคนในชุมชนอย่างอบอุ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mertayasa, Subawa, Agustini & Wahyuni (2021) ที่ศึกษาพบว่า บทบาทของชุมชนท้องถิ่นในฐานะเจ้าบ้านที่ได้กำหนดเป้าหมาย ความต้องการ และความสามารถมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวต้องพึ่งพาและต้องการความร่วมมือจากชุมชนเพื่อสร้างสถานการณ์ของเจ้าบ้านสำหรับผู้อยู่อาศัยในการยอมรับการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนก็เป็นการประยุกต์ความสามารถของสังคม

นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด จากผลการวิจัยพบว่า ด้านนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามนโยบายของรัฐด้านการท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด ซึ่งรัฐตรวจสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการท่องเที่ยว ควรจัดงบประมาณสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้จ่ายได้คล่องตัว และควรสนับสนุนให้เกิดชุมชนท่องเที่ยวที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการรองรับท่องเที่ยว รวมถึงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2564) ในรายงานวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 ที่มีแนวทางวิสัยทัศน์การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทย และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์และก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การขับเคลื่อนวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 หรือในอีกระยะเวลา 20 ปีข้างหน้า บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และความพร้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศล้วนแล้วแต่เป็นจุดแข็งของการท่องเที่ยวของไทย

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาพื้นที่พักมากกว่าด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า จังหวัดอุทัยธานีมีสถานที่ให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการบริการครบวงจรภายในที่พัก และเพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีความหลากหลายด้านราคาตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของ Tourism Western Australia (2008) ที่ระบุว่า สถานที่ท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอพร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคา และการบริการ และมีความเหมาะสมต่อสถานที่ และที่พักควรอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนักให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายและมีความปลอดภัย

2. อิทธิพลของอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิจัยสมมติฐาน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขึ้นกับ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือ นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัด และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องกัน และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบมากที่สุด เนื่องจาก ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ คุณสมบัติของแหล่งท่องเที่ยววิเคราะห์ได้จากสิ่งดึงดูดใจของสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึงสถานที่ รวมถึงภาพพจน์ต่าง ๆ เช่น ความมีชื่อเสียง ความสวยงาม ความมีเอกลักษณ์เฉพาะ ความสะอาดความปลอดภัย โอกาสในการเรียนรู้และเพิ่มประสบการณ์ (Burkart & Medlik, 1974) จากผลการวิจัยแสดงให้เห็น

ว่า นักท่องเที่ยวตระหนักถึงศักยภาพในด้านต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความพร้อมในคุณสมบัติของแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยือน โดยคุณลักษณะดังกล่าว จะแตกต่างกันไปตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น ๆ

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิจัย พบว่ามีการกิจ 6 ประการสำคัญ คือ 1) การพัฒนาฐานข้อมูลการท่องเที่ยวทุกประเภทอย่างเป็นระบบครบวงจร 2) การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทุกประเภทแบบครบวงจร 3) การสนับสนุนสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว 4) การสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยว 5) การเพิ่มประสิทธิภาพการตลาดด้านท่องเที่ยวเชิงรุก และ 6) การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ดังนั้น การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว มีแนวทางที่นำเสนอเป็นไปตามยุทธศาสตร์ในงานวิจัยของ วลัยลิกา เจริญศิลป์ (2561) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่ายุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 2 ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาคุณภาพสินค้าการบริการและสร้างการรับรู้ และยุทธศาสตร์ที่ 4 ยกระดับบุคลากรทางการท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. นโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุทัยธานี ควรสานองค์ความรู้ของทุกหน่วยงาน และชุมชนอย่างบูรณาการ เพื่อการร่วมกันค้นหาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมในจังหวัดที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นที่สุดเพียงหนึ่งเดียว และนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวให้มีเอกภาพและคุณภาพต่อไป

2. ควรคณนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีไว้ เพื่อรักษาวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมในชุมชน ขณะเดียวกันอัตลักษณ์ทางสังคมนั้นต้องเป็นที่น่าสนใจหรือสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

3. ควรจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบขององค์กรส่วนท้องถิ่นแทนการบริหารจัดการจากหน่วยงานใหญ่ส่วนกลาง เพื่อให้คนในพื้นที่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี โดยอาศัยการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

4. ภาครัฐควรพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในลักษณะการพัฒนาทักษะองค์ความรู้ของท้องถิ่น ชุมชน และสถาบันการศึกษาเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากจังหวัดอุทัยธานีเท่านั้น จึงควรมีการวิจัยโดยเก็บข้อมูลจากจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองอื่น ๆ เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อค้นหาแนวทางพัฒนาที่ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเจาะลึกเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของจังหวัดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้โดดเด่นได้ต่อไป เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมเป็นตัวแปรสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติอื่น ๆ จากประสบการณ์ของผู้วิจัย น่าจะมีตัวแปรศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยอื่น ๆ เช่น กลยุทธ์ทางการตลาด การสร้างเครือข่ายชุมชน ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงเศรษฐกิจและสังคมให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *ททท. เปิดแคมเปญ Amazing Thailand Go Local เร่งกระแสท่องเที่ยว 55 เมืองรอง หลังรัฐบาลประกาศลดหย่อนภาษี หวังรายได้สู่ ชุมชนไม่ต่ำกว่า 10,000 ล้านบาท พร้อมสร้างการเติบโตรอบด้านอย่างสมดุล*. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก https://www.tatnewsthai.org/news_detail.php?newsID=4670
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *รายงานวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ธนวิทย์ เพียรดี และวนิดา อ่อนละมัย. (2564). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างมีความรับผิดชอบ: กรณีศึกษาบ้านเกาะเคียม ตำบลกันตังใต้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง*. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 4(1), 24-38.
- นัตดาวดี บุญญะเดช และเกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง. (2562). *การออกแบบภาพลักษณ์ อุทัยธานีโมเดล เมืองแห่งสุนทรีย์วัฒนธรรม (ปริญญานิพนธ์ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2560). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. นนทบุรี: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาพรชัย สิริวิโร, พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ไช่มุก เหล่าพิพัฒนา และเพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย. (2563). *อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. *วารสารพุทธมอค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 5(1), 1-14.
- พริยา บุญประสงค์. (2565). *การแสดงบทบาททางอัตลักษณ์ในการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของตึกแถว บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์*. *วารสารวิจัยและสารสถาปัตยกรรม/การผังเมือง*, 19(1), 1-20.

- วิจิตร บุญแล, เสรี วงษ์มณฑา, ชวลี ญ กลาง และกาญจน์ภา พงศ์พนรัตน์. (2564). การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 192-101.
- วัลย์ลีลา เจริญศิลป์. (2561). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 1(2), 22-33.
- ศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์ และอัญญา ณ ระนอง. (2563). ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 31(1), 1-16.
- สุกัญญา วงศ์เจริญชัยกุล. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมืองจังหวัดอุทัยธานี (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2557). สถิติการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคง.
- สุภางค์ จันทวนิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานจังหวัดอุทัยธานี. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดอุทัยธานี พ.ศ. 2561 – 2564*. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก <http://www.uthaithani.go.th/basedata/statigyplan61-64.pdf>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2564). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- Anholt, S. (2004). Brands and Branding. In *Branding places and nation*. edited by R. Clifton, J. Simmons, and S. Ahmad, Princeton. New Jersey: Bloomberg Press.
- Burkart, A. J. & Medlik, S. (1974). *Tourism Past, Present and Future*. London: Cox and Wyman Ltd.
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Fakhra, A. & Zafran, R. (2020). Sustainable Cultural Tourism Development: A Strategic for Revenue Generation in Local Communities. *Journal of Economic and Tropical Life Science (JETLS)*, 4(2), 47-56.
- Grace, J. B. (2008). Structural Equation Modeling for Observational Studies. *Journal of Wildlife Management*, 72(1), 14-22.
- Koster, E. H. (1996). Science Culture and Cultural Tourism. In Mike Robinson, Nigel Evans and Paul Callaghan, eds. *Tourism and Cultural Change: Tourism and Culture towards the*

21st Century, pp. 227–238. Sunderland: The Center for Travel and Tourism and Business Education.

Likert, R. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw – Hill.

Mertayasa, I. N. E., Subawa, I. G. B., Agustini, K., & Wahyuni, D. S. (2021). Impact of cognitive styles on students' psychomotoric abilities on multimedia course practicum. *Journal of Physics: Conference Series*, 1810(1), 012056.

Richards, G. & Wilson, J. (2006). Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture?. *Tourism Management*, 27(6), 1209–1223.

Tourism Western Australia. (2008). *5A's of Tourism*. Retrieved February 3, 2022, from www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/totb_5Asoftourism.html

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2006). *Tourism, Culture and Sustainable Development*. Retrieved January 15, 2022, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001475/147578E.pdf>

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการ
สร้างสรรค์นวัตกรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
ของพนักงานการไฟฟ้าแห่งประเทศไทย

The Effect of Transformational Leadership, Knowledge Management, and
Innovative Work Behavior on Employee Performance at
the Electricity Generating Authority of Thailand

พนธ์ พุทธานุกรณ์¹ และ ทิฆัมพร พันล็กเดช²

Pon Putthanukorn¹ and Tikamporn Punluekedej²

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์^{1,2}

Faculty of Business Administration, Southeast Asia University, Thailand^{1,2}

Email: pontpo@gmail.com¹

Received: 2023-09-09; Revised: 2023-09-29; Accepted: 2023-09-30

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา 1) อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 2) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และ 3) อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และ 4) ยืนยันอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสม การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติวิเคราะห์คือ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ รองผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จำนวน 8 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง โดยวิธีสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1) อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อยู่ในระดับมาก 3) อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4) อิทธิพลของภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรรคนวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การจัดการความรู้, พฤติกรรมการสร้างสรรคนวัตกรรม, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Abstract

The objectives of this research were to study 1) The Effect of Transformational Leadership, Knowledge Management, and Innovative Work Behavior on Employee Performance at the Electricity Generating Authority of Thailand 2) the performance of employees of the Electricity Generating Authority of Thailand, and 3) The Effect of Transformational Leadership, Knowledge Management, and Innovative Work Behavior on Employee' Performance at the Electricity Generating Authority of Thailand. 4) Confirm the Effect of transformational leadership. knowledge management and innovative behavior affect employee performance of the Electricity Generating Authority of Thailand. This research was a mixed method, quantitative research, sampling 313 employees of the Electricity Generating Authority of Thailand. The instruments used were questionnaires. The statistics used were frequency, mean, coefficient of variation, standard deviation, and stepwise multiple regression. Qualitative research by the Deputy Governor of the Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT), 8 people, used purposive sampling, by focus group discussion.

The research results revealed 1) The Effect of Transformational Leadership, Knowledge Management, and Innovative Work Behavior on Employee Performance at the Electricity Generating Authority of Thailand at the high level. 2) Efficiency in the performance of employees of the Electricity Generating Authority of Thailand at a high level. 3) The Effect of Transformational Leadership, Knowledge Management, and Innovative Work Behavior on Employee' Performance at the Electricity Generating Authority of Thailand is statistically significant and 4) the influence of transformational leadership knowledge management and innovative behavior affecting the performance of employees of the Electricity Generating Authority of Thailand statistically significant

Keywords: The Effect of Transformational Leadership, Knowledge Management, Innovative Work Behavior, Performance Operational.

บทนำ

บริบทโลกและสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นภาวะวิกฤติการณ์ต่าง ๆ (Crisis) เช่น ภัยธรรมชาติ โรคระบาด อิทธิพลของโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้แก่ อิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Technology Disruptive) พลังระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ (New World Economy Power) คือ การรวมกลุ่มกันของประเทศต่าง ๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบและการต่อรองในการแข่งขัน กติกาโลกใหม่ (New World Order) ได้แก่ การเกิดขั้วอำนาจเดียว การกีดกันทางการค้าของประเทศมหาอำนาจ ส่งผลต่อการกำหนดกติกาข้อตกลงเรื่องการค้าต่าง ๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกภายใต้สังคมที่เป็นพลวัต ส่งผลต่อพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมโลก เป็นความท้าทายอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการธุรกิจในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะองค์กรขนาดใหญ่ (Anantanathorn, 2016) ขณะที่เมื่อพิจารณาและวิเคราะห์ให้ดีแล้วจะพบว่า การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรธุรกิจทุกประเภทล้วนต้องดำเนินการโดยใช้ทรัพยากรบุคคลซึ่งถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญและมีความเกี่ยวข้องในงานทุกด้านขององค์กร ดังนั้น การบริหารจัดการจะสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้นั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงเป้าหมายของงานแล้ว เป้าหมายของคนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากบุคลากรหรือพนักงานในองค์กรเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญที่จะทำให้องค์กรมีความเจริญรุ่งเรืองหรือเสื่อมโทรมลงได้ เพราะหากบุคลากรหรือพนักงานมีผลการปฏิบัติงานที่ไม่ดี ไม่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลเสียโดยรวมต่อองค์กร (เจษฎาพงษ์ รังวานิชกุล, 2553) ทรัพยากรบุคคลจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่องค์กรธุรกิจต้องพิจารณาและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นรัฐวิสาหกิจด้านกิจการพลังงาน ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพลังงานและกระทรวงการคลัง ที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ กฟผ. พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2512 ซึ่ง กฟผ. ดำเนินกิจการหลักในด้านการผลิต จัดให้ได้มา และจัดส่งพลังงานไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ผู้ใช้ไฟฟ้าตามที่กฎหมายกำหนด และประเทศใกล้เคียง รวมถึงดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพลังงานและบริการไฟฟ้าผลิตและขายปลีกในด หรือวัตถุดิบจากกลไกในดภายใต้กรอบพระราชบัญญัติ กฟผ. พ.ศ. 2511 และปรับปรุงล่าสุด พ.ศ. 2535 มีบุคลากรปฏิบัติงานภายใต้การบริหารของรองผู้ว่าการ ทั้ง 8 สาย รวมทั้งสิ้น 16,817 คน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ให้ความสำคัญกับบุคลากรว่า เป็นทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดไว้ การบริหารทรัพยากรบุคคลจึงกำหนดแนวทางบริหารจัดการทุนมนุษย์ให้เป็นเลิศ โดยมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2564) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพ และสามารถทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การที่พนักงานจะสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้าน อาทิ ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ที่เป็นทักษะสำคัญที่บุคลากรในองค์กรต่าง ๆ จำเป็นจะต้องใช้ในการทำงาน เพราะเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ใช้ความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกัน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ทำให้เกิดพฤติกรรมการสร้างสรรคนวัตกรรม (Innovative Behavior) ขึ้น โดยพฤติกรรมการสร้างสรรคนวัตกรรม คือ การแสดงออกของบุคคล ในการคิดริเริ่มสร้างสิ่งต่าง ๆ หรือปรับปรุงสิ่งใหม่ ๆ การแสวงหาโอกาส การวิเคราะห์ข้อมูล การเป็นผู้นำความคิด และการประยุกต์ใช้ความคิดเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน

(Kleysen and Street, 2001) ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยพบว่า มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์กรต่าง ๆ เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Jung, Chow, and Wu, 2003; Pieterse et al., 2010) เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การสร้างพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้เกิดขึ้นกับพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) พฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Behavior) และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (Performance) ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เพื่อนำไปเป็นข้อมูลใหญ่ผู้บริหารใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนงานในการพัฒนาพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
4. ยืนยันอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
2. การยืนยันอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวความคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Burns (1978) ให้ความเห็นว่า ภาวะผู้นำเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านอำนาจ แรงจูงใจและทักษะต่าง ๆ เพื่อไปสู่จุดหมายรวมกัน ซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบของภาวะผู้นำออกเป็น 3 แบบ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional leadership) และภาวะผู้นำจริยธรรม (Moral Leadership)

Avolio, Bass, and Jung (1999) อธิบายว่า การดำเนินงานรัฐหรือเอกชน ล้วนมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งลักษณะของผู้นำนั้นต้องมีความสามารถ น่าเชื่อถือ เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นการกระตุ้นให้ผู้ตามแสดงความคิดเห็น สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ทำให้ผู้ตามเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

องค์กรจะประสบผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดต้องเริ่มจากผู้นำที่มีความเข้มแข็ง จริงจัง ทำตนให้เป็นผู้นำเลื่อมใสและไว้วางใจ มีจริยธรรมสร้างวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในองค์กรรวมทั้งสร้างเครื่องมือ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ โดยที่ต้องเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์ขององค์กร สื่อสารให้บุคลากรเข้าใจและสร้างความแตกต่างระหว่างผู้บริหารกับผู้นำ (พิชาภพ พันธุ์แพ, 2554)

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นผู้นำที่จูงใจผู้ตามให้ใช้ความสามารถ โดยการสร้างความมีส่วนร่วมในการก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ใหม่ หรือใช้การพัฒนาผู้ตามให้เป็นผู้นำหรือพัฒนาให้เป็นผู้นำที่ดีขึ้น ชี้แนวทางให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ และสร้างความรู้สึกร่วมและความท้าทายให้ผู้ตามมีค่านิยมร่วมในวิสัยทัศน์ มีการแจ้งเป้าหมายที่ชัดเจน ใ้รางวัลในการชักจูงโนมน้าวให้ผู้ตามปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีการติดตามผลงานและเข้าไปแก้ไข เมื่อพบวา เบี่ยงเบนจากเป้าหมาย เน้นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (เงินเดือน โบนัส) (Hellriegel & Slocum, 2004)

แนวความคิดและทฤษฎีการจัดการความรู้

ความรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน หรือความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองไม่เห็น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคล อาจอยู่ในใจ (ความเชื่อ) ค่านิยม อยู่ในสมอง (เหตุผล) อยู่ในมือและส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย (ทักษะ) เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้หรือพรสวรรค์ต่าง ๆ (Awad and Ghaziri, 2004; Baets, 2005)

Kucza (2001) การจัดการความรู้ คือ กำลังสติปัญญาทั้งหมดของการจัดการต่อกระบวนการสร้างความรู้ เก็บรักษาและแบ่งปันความรู้เก่า โดยทั่วไปประกอบด้วยภาระบะบสถานะปัจจุบันการกำหนดนโยบาย ความต้องการและการพัฒนากระบวนการตามความต้องการ

การจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร เนื่องจากการจัดการความรู้เป็นกระบวนการค้นหา รวบรวมความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในตัวบุคคลหรือจากเอกสารมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดระบบการจัดเก็บ ผ่านการประมวลกลั่นกรอง ตรวจสอบ ให้บุคคลในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเอง มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อยอดความรู้สำหรับนำไปเผยแพร่ รวมทั้งนำไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ (ชดช้อย วัฒนะ, 2561)

แนวความคิดและทฤษฎีการสร้างสรรคนวัตกรรม

Dovey (2009) กล่าวว่า นวัตกรรม คือ ผลของความสำเร็จที่มาจากความไว้วางใจ การพึ่งพาความร่วมมือร่วมใจและความใจกว้างของบุคลากร ที่ส่งผลต่อความมีอิสระทางความคิด ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าสูงต่อการให้บริการผลิตภัณฑ์ และแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ สิ่งสำคัญที่อยู่เหนือกว่านวัตกรรม คือ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รูปแบบความคิดใหม่ การปฏิบัติใหม่ ๆ ของผู้คนในองค์กร นวัตกรรมจึงมีรากฐานจาก

ความร่วมมือร่วมใจ การเรียนรู้ และการจัดการความรู้ ก่อให้เกิดการนำความคิดไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงและมีประสิทธิภาพของบุคลากรในองค์กร

นวัตกรรมจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) นวัตกรรมสินค้า/บริการ (Product or Service Innovation) 2) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) 3) นวัตกรรมการตลาด (Marketing Innovation) และ 4) นวัตกรรมองค์กร (Organizational Innovation) (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD, 2005) โดยนวัตกรรมทุกประเภทความจำเป็นต่อองค์กรในการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ที่สามารถใช้ความได้เปรียบในการแข่งขันและสร้างความเป็นผู้นำในการดำเนินธุรกิจที่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (Eaton and Akbiyikli and Dickinson, 2006; Stamm, 2009)

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ กฟผ. พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2512 ซึ่ง กฟผ. เป็นรัฐวิสาหกิจด้านกิจการพลังงาน ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพลังงาน และกระทรวงการคลัง การดำเนินงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นไปตามโครงสร้างกิจการไฟฟ้าที่มีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นผู้ผลิตและส่งไฟฟ้า รวมทั้งควบคุมการผลิตและส่งไฟฟ้าทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพ เพียงพอต่อการใช้ พร้อมให้ความสำคัญต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชนและสังคม โดยมีคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) หรือเรกูเลเตอร์ (Regulator) ทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารกิจการ การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และกลยุทธ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ขณะที่ฝ่ายบริหารทำหน้าที่กำหนดนโยบายและการบริหารกิจการ (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2564) มีวิสัยทัศน์ พันธกิจและค่านิยม ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision): นวัตกรรมพลังงานไฟฟ้าเพื่อชีวิตที่ดีกว่า

พันธกิจ (Mission): เป็นองค์กรหลักเพื่อรักษาความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยนวัตกรรมเพื่อความสุขของคนไทย

ค่านิยม (Values): S P E E D (Synergy รวมพลังประสาน, Proactive Approach รุกงานก้าวไกล, Empathy ใส่ใจสร้างมิตร, Entrepreneurship คิดแบบผู้ประกอบการ, Digitalization ขับเคลื่อนงานด้วยดิจิทัล)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) โดยศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้และพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้ออกแบบการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จำนวน 16,817 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่ปฏิบัติงานในการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป กำหนดตัวอย่างจากการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (1970, p.608) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 313 คน จากพนักงาน 8 กลุ่มสายงาน โดยเทียบสัดส่วนแต่ละกลุ่มสายงาน และจับฉลากรายชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นรองผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) 8 กลุ่มสายงาน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) การจัดการความรู้ 3) พฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม แบบประเมินค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 4 ด้าน ในด้านคุณภาพของงาน ปริมาณงาน เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันผลการวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ซึ่งเป็นรองผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) 8 กลุ่มสายงาน ซึ่งจะยืนยันได้ว่าอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยในการทำหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามจากพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการตอบแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความเข้าใจในข้อคำถาม และความต้องการของผู้วิจัย

2. ทำการแจกแบบสอบถามให้กับพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ตามจำนวนที่สุ่มกลุ่มตัวอย่างไว้ตามสัดส่วน หลังจากนั้นจึงเก็บแบบสอบถามคืน และนำแบบสอบถามที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากสถิติแบบผสมผสาน (Mix Method Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาเสนอให้อยู่รูปแบบตาราง ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการจัดการความรู้และพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product – Moment Correlation Coefficient)

4. การวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์(Multiple Linear Regression) ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เป็นวิธีการคัดเลือกตัวแปร อาจใช้วิธี All Possible Regressions, Backward Elimination, Forward Selection ก็ได้ เหตุที่เลือก Stepwise Regression เพราะผู้วิจัยเห็นว่า มี Backward Elimination และ Forward Selection รวมอยู่ใน Stepwise Regression ด้วยทั้ง 2 วิธี

ผลการวิจัย

1. อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรมของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1 สถิติรายการข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (X_1) การจัดการความรู้(X_2) และพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรม (X_3) ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยภาพรวม (X_{tot})

(n=313)

รายการ (X_{tot})	($\bar{X}$)	S.D.	C.V.	ระดับ
อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (X_1)	4.36	0.74	0.17	มาก
การจัดการความรู้ (X_2)	4.37	0.61	0.14	มาก
พฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรม (X_3)	4.15	0.58	0.14	มาก
ภาพรวมเฉลี่ย (X_{tot})	4.29	0.64	0.15	มาก

หมายเหตุ: S.D. คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) C.V. คือ สัมประสิทธิ์แห่งความแปรผัน (coefficient of variation) = SD/Average (ทั้งนี้เกณฑ์ในการใช้ประเมินผลค่า CV คือ CV < 0.10 ดีมาก 0.10-0.20 ดี 0.20-0.30 รับได้ และ > 0.30 ไม่ดี)

จากตารางที่ 1 ภาพรวมเกี่ยวกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรม ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.29 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันมีค่า 0.15 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ในส่วนของรายละเอียดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรม ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จากกลุ่มตัวอย่างนั้น พบว่า

การจัดการความรู้ เป็นคำตอบที่กลุ่มตัวอย่าง เห็นคล้ายตามกันมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.37 และค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผัน มีค่า 0.15 ส่วนประเด็นย่อยที่เป็นจุดอ่อนอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้และพฤติกรรมการสร้างสร้งสรรค์นวัตกรรมนี้ คือ พฤติกรรมการสร้างสร้งสรรค์นวัตกรรม เพราะค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันมีค่าสูงถึง 0.14 และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4.15

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 สถิติรายการข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยรวม (Y_{tot})

(n=313)

รายการ (Y_{tot})	($\bar{X}$)	S.D.	C.V.	ระดับ
1.ด้านคุณภาพงาน (Y_1)	4.13	0.55	0.13	มาก
2.ด้านปริมาณงาน (Y_2)	4.31	0.51	0.12	มาก
3.ด้านเวลาที่ใช้ในการทำงาน (Y_3)	4.03	0.56	0.14	มาก
4.ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Y_4)	4.35	0.50	0.11	มาก
ภาพรวมเฉลี่ย	4.21	0.55	0.13	มาก

จากตารางที่ 2 ภาพรวมเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.21 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันมีค่า 0.13 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ในส่วนของรายละเอียดประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จากกลุ่มตัวอย่างนั้น พบว่า ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เป็นคำตอบที่กลุ่มตัวอย่างเห็นคล้ายตามกันมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.35 และค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผัน มีค่า 0.11 และส่วนประเด็นย่อยที่เป็นจุดอ่อน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานนี้ คือ ด้านเวลาที่ใช้ในการทำงาน เพราะค่าสัมประสิทธิ์แห่งความแปรผันมีค่าสูงถึง 0.14 และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4.03

3. อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสร้งสรรค์นวัตกรรม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง(X_1) การจัดการความรู้(X_2) และพฤติกรรมการสร้างสร้งสรรค์นวัตกรรม(X_3) แต่ละด้าน กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (Y)

	X_1	X_2	X_3	X_{tot}	Y
X_1	1				
X_2	.821**	1			
X_3	.745**	.757*	1.		
X_{tot}	.810**	.811**	.853**	1	
Y_{tot}	.912**	.921**	.925**	.886**	1

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง(X_1) การจัดการความรู้(X_2) และพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม(X_3) กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (Y) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $r = 0.886^{**}$

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง(X_1) กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (Y) ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $r = 0.912^{**}$

การจัดการความรู้(X_2) กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (Y) ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $r = 0.921^{**}$

พฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม(X_3) กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (Y) ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $r = 0.925^{**}$

4. ยืนยันอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) การยืนยันผลการวิจัย พบว่า อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร ร่วมกันพยากรณ์ อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (X_1) การจัดการความรู้ (X_2) และพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม (X_3) ได้ร้อยละ 76.60 (R Square) สมการ $\hat{Z} = 1.538 + \beta 0.434 (X_2) + \beta 0.310 (X_1) + \beta 0.260(X_3)$

อภิปรายผล

1. อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยขออภิปรายผลดังนี้ อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้และพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการจัดการความรู้และพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรนภา ภาครธรรม และภิญญาดา รื่นสุข (2565) วิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ดี เอช แอล ดิสทริบิวชั่น (ประเทศไทย) จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ดี เอช แอล ดิสทริบิวชั่น (ประเทศไทย) จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการความรู้มีความ

สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา หวังดี (2560) ที่วิจัยเรื่องการจัดการความรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มศูนย์ภัทรบุรพาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มศูนย์ภัทรบุรพาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมและรายด้านทุกข้ออยู่ในระดับมาก ด้านพฤติกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกนาฏ เอี่ยมมาก และคณะ (2561) เรื่องพฤติกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมของบุคลากรในมหาวิทยาลัย จังหวัดสงขลา พบว่า พฤติกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมของบุคลากรในมหาวิทยาลัย จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 2 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยด้านคุณภาพของงานการปฏิบัติงานต้องมีคุณภาพของงานในผลงานจะต้องมีคุณภาพสูง สร้างความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ ด้านปริมาณงานมีการวางแผน บริหารเวลาตามปริมาณงานของเป้าหมายและต้องบรรลุตามเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ ด้านเวลาการปฏิบัติงานต้องมีการวางแผนในการบริหารเวลาสอดคล้องกับแผนงานขององค์กร และมีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น และด้านค่าใช้จ่ายการปฏิบัติงาน มีการทำแผนงบประมาณเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ ในแต่ละโครงการของแผนองค์กร เกิดประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาลินีนกสิริ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทธรรมรักษ์ ออโตพาร์ท จำกัด ผลการศึกษาพบว่าลักษณะของประชากรมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ พฤติกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เนื่องจากอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ผู้นำต้องประพฤติตัวเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ตาม ต้องได้รับความเชื่อถือ ศรัทธา และได้รับความเคารพจากผู้ตาม ต้องทำให้ผู้ตามอยากเลียนแบบ โดยผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตามได้ ต้องหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน ต้องแสดงให้เห็นถึงความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ ต้องมีเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์และทำให้ผู้ตามมีความเป็นพวกเดียวกับผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรพรรณ บุญคอบ (2561, หน้า 12) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจากการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเมื่อวิเคราะห์รายด้านจะเห็นว่า ภาวะผู้นำด้านภาวะผู้นำเชิงبارมี และการกระตุ้นทางปัญญา ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ยืนยันอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) อภิปรายผลว่า อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ต้องมีปัจจัยหลายประการที่สัมพันธ์กันเพื่อร่วมกันสนับสนุนในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลของภาวะผู้นำ ความรู้ของพนักงาน และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่พนักงานหรือผู้บริหารนำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรนภา ภาคธรรม และ ภิญญาดา รื่นสุข (2565) วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ดี เอช แอล ดิสทริบิวชั่น (ประเทศไทย) จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ดี เอช แอล ดิสทริบิวชั่น (ประเทศไทย) จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะผลการวิจัย

1. ด้านอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารฝ่ายที่รับผิดชอบงาน 8 กลุ่มสายงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับพนักงาน เชนนโยบาย ในทุก ๆ ด้านของหลักการบริหารงานบุคคล
2. ด้านการจัดการความรู้ผู้บริหารฝ่ายที่รับผิดชอบงาน 8 กลุ่มสายงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ควรจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเฉพาะด้านให้กับพนักงานทุก ๆ 6 เดือน
3. ด้านพฤติกรรมการสร้างสรค์นวัตกรรมผู้บริหารฝ่ายที่รับผิดชอบงาน 8 กลุ่มสายงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ควรจัดโครงการการให้ความรู้กับประชาชนที่ใช้บริการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตในการใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน ในอุตสาหกรรม ในธุรกิจ โดยใช้พลังงานทดแทนในรูปแบบต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ควรทำวิจัยของ 8 กลุ่มสายงาน ของในตัวเองแต่ละตัวแปร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในสายงานนั้น ๆ เพื่อจะได้พัฒนางานในแต่ละสายงาน
2. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ควรทำวิจัยของ 8 กลุ่มสายงาน ของในตัวเองแต่ละตัวแปรในรูปแบบของวิจัยอนาคต เพื่อเตรียมความพร้อมของการบริหารแต่ละกลุ่มสายงานให้ทันต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี สำหรับการให้บริการกับประชาชนผู้ใช้ไฟฟ้า
3. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ควรทำวิจัยของ 8 กลุ่มสายงาน ของในตัวเองแต่ละตัวแปร เพื่อส่งเสริมให้นักวิชาการภายในทำวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R & D) ของแต่ละกลุ่มสายงาน

เอกสารอ้างอิง

- กนกนาฏ เอี่ยมมาก และคณะ. (2561). *พฤติกรรมการสร้างสรรคัณฑ์กรรมของบุคลากรในมหาวิทยาลัย จังหวัดสงขลา*. การประชุมวิชาการระดับชาติวลัักษณ์วิจัย ครั้งที่ 10 วันที่ 27-28 มีนาคม 2561.
- การไฟฟ้าฝัฒผลิตแห่งประเทศไทย. (2564). *รายงานประจำปี 2564*. คัณเมื่อ 15 มีนาคม 2565, จาก https://www.egat.co.th/home/wp-content/uploads/2022/04/EGAT-Annual-2021_2022-04-25.pdf
- เจษฎาพงษ์ ฝัฒวาณิขกุล. (2553). *ความฝัฒพันธ์ของพนักงานการไฟฟ้าฝัฒผลิตแห่งประเทศไทยต่องค์การที่ใช้ แนวคิดความรับผิดชอบต่องสังคม*. คัณเมื่อ 15 มีนาคม 2565, จาก https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/index.php?/BKN_BUS/search_detail/result/12364
- ชดช้อย วัฒนะ. (2561). *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการจัดการความรู้ด้วยการถอดบทเรียน*. ในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรูั “พื้นที่ความคิด สร้างสรรคัณฑ์” ภาคัเครือข่ายการจัดการสุภาพเพื่อ ฝัฒนาพฤติกรรมสุภาพ เขตสุภาพที่ 6 ปี 2561. วันที่ 3-4 เมษายน 2561 ณ แชนคั ดูนส์ เจ้าหลาวปีช รื สอรัท จันทบุรี.
- พิชาภพ ฝัฒนัแพ. (2554). *ฝัฒนัการจัดการการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรนภา ภาคัธรรม และ ภิณณดา รืนสุข. (2565). *ภาวะฝัฒนัการเปลี่ยนแปลงที่ส่งฝัฒต่อประสิทธิภัพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ดี เอช แอล ดิสทริบิวชัน (ประเทศไทย) จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. *วารสารวิทยาลัยนคัราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 16(2), 229-312.
- พรพรรณ บุญคบ. (2561). *ภาวะฝัฒนัการเปลี่ยนแปลงที่ส่งฝัฒต่อประสิทธิภัพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยครืนครินทรวโรฒ (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยรามคัแหง.
- มาลินี นกสิริ. (2562). *ปัจจัยที่มีฝัฒต่อประสิทธิภัพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ธรรมรัคั ออโตพาร์จำกัด*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนคัรินทร์
- สุชาดา หวังดี. (2560). *การจัดการความรู้ของครุในโรงเรียนกลุ่มศูนย์ภัทรบุรีพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การคัศึกษาประภคัศึกษาตราด*. หลัคัสูตรการคัศึกษมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการคัศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบุรีพา.
- Anantanathorn, A. (2016). *Change Management*. Faculty of Political Science and Law, Burapha University.
- Avolio, B. J., Bass, B. M., & Jung, D. I. (1999). Re-examining the Components of Transformational and Transactional Leadership using the Multifactor Leadership Questionnaire. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 72, 441-462.
- Awad, E. M. & Ghaziri, H. M. (2004). *Knowledge Management*. New Jersey: Pearson Education.

- Baets, W. R. J. (2005). *Knowledge Management and Management Learning: Extending the 199 Horizons of Knowledge-Based Management*. United States of America: Springer Science Business Media.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.
- Dovey, K. (2009). The role of trust in innovation. *The Learning Organization*, 16(4), 311-325.
- Eaton, D., Akbiyikli, R. & Dickinson, M. (2006). An Evaluation of the Stimulants and Impediments to Innovation within PEI/PPP Projects. *Construction Innovation*, 6(2), 63-77.
- Hellriegel, D., & Slocum, J. (2004). *Organizational Behavior* (10th ed.). Englewood Cliff, NJ: Prentice-Hall.
- Jung, D. I., Chow, C., & Wu, A. (2003). The Role of Transformational Leadership in enhancing Organizational Innovation: Hypotheses and some Preliminary findings. *The Leadership Quarterly*, 14, 525-544.
- Kleysen, R. F., & Street, C. T. (2001). Towards a Multi-dimensional measure of Individual Innovative Behavior. *Journal of Intellectual Capital*, 2(3), 284-296.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kucza, T. (2001). Knowledge Management Process Model. Espoo. Technical Research Centre of Finland, Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT). Retrieved January 20, 2022 from <http://www.vtt.fi/inf/pdf/publications/2001/P455.pdf>
- Marquardt, M. J. (1997). *Building the Learning Organization: System Approach to Quantum Improvement and Global Success*. New York: McGraw-Hill.
- Organization for Economic Co-operation and Development: OECD. (2005). *Oslo manual: Guidelines for collecting and interpreting innovation data*. (3rd ed.): OECD Publishing.
- Peterson, E., & Plowman, E. G. (1989). *Business Organization and Management*. Homewood, Illinois: Richard D. Irwin.
- Pieterse, A. N., Knippenberg, D. V., Schippers, M., & Stam, D. (2010). Transformational and Transactional Leadership and Innovative Behavior: The moderating role of Psychological Empowerment. *Journal of Organizational Behavior*, 31, 609-623.
- Stamm, B. V. (2009). Viewpoint Leadership for Innovation: What You can do to Create a Culture Conducive to Innovation. *Strategic Direction*, 25(6), 13-15.

การตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Decision to Choose an Educational Institution Graduate-level Suan

Sunandha Rajabhat University

Xiaopu Guo¹, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล² และ วราพร ดำรงค์กุลสมบัติ³

Xiaopu Guo¹, Chandej Charoenwiryakul² and Waraporn Dumrongkulsombat³

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3}

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand^{1,2,3}

Email: s62563827010@ssru.ac.th¹, chandej.ch@ssru.ac.th², waraporn.du@ssru.ac.th³

Received: 2023-09-06; Revised: 2023-09-29; Accepted: 2023-09-30

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และ 2) การตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และระดับปริญญาเอก ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2561 จำนวน 400 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามใช้วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 265 คน อายุ 21-30 ปี จำนวน 204 คน สถานภาพโสด จำนวน 237 คน ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 277 ประกอบอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 155 คน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท จำนวน 279 คน และ 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความคิดเห็นของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัย ด้านบรรยากาศการเรียน และด้านปัจจัยในการเลือกสถานศึกษา ตามลำดับ

คำสำคัญ: การตัดสินใจเลือก, สถาบันการศึกษา, ระดับบัณฑิตศึกษา

Abstract

The main objective of this research was to study: 1) personal information of graduate students Suan Sunandha Rajabhat University, and 2) decision to choose an educational institution graduate-level Suan Sunandha Rajabhat University. A quantitative research methodology approach

was employed in this study. The research sample consisted of 400 bachelor's degree, master's degree and doctoral level semester 1, academic year 2018 and used Taro Yamane's calculation formula. Data were collected using a questionnaire, and analyzed with descriptive statistics, frequency, percentage, mean and standard deviation

The research results were as follows: 1) most students of Suan Sunandha Rajabhat University of 400 people found that most of them were female; 265 people aged 21-30 years, 204 were single; 237 people had bachelor's degrees, 277 students, 155 students and Average monthly income of 10,000 - 20,000 baht, 279 people. And 2) the level of opinion about the factors affecting the decision to study in an educational institution. Overall was at a high level. In order of the mean descending as follows the idea of students towards the university, the learning atmosphere and factors in choosing an educational institution, respectively.

Keywords: Decision to Choose, Educational Institution, Graduate Level

บทนำ

ปัจจุบันมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านวัฒนธรรม ฯลฯ ฉะนั้น สิ่งที่สำคัญมากคือ มนุษย์ต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ จะต้องมีความรู้ความสามารถมีคุณภาพ มีระเบียบแบบแผนในการคิดเพื่อใช้ในการตัดสินใจอย่างดีจึงจะสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทัน่วงทีและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้โดยไม่มีปัญหาเกิดขึ้น ทั้งนี้มนุษย์จะต้องมีการศึกษาหาความรู้ในหลากหลายด้าน มีการผ่านกระบวนการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ และนำความรู้รวมถึงประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษานั้นมาพัฒนาตนเองเพื่อความอยู่รอดในสังคมการที่มนุษย์แต่ละคนจะอยู่รอดในสังคมได้นั้นปัจจัยที่สำคัญ มากคือได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถ้าการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้มนุษย์มีการพัฒนาตนเองได้ในทิศทางด้านบวก รวมถึงการมีทักษะในหลากหลายด้าน เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตรงกันข้ามถ้ามนุษย์นั้นไม่ได้รับการศึกษาการศึกษาไม่มีคุณภาพไม่มีมาตรฐาน ไม่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้มนุษย์มีการพัฒนาตนเองในทิศทางด้านลบ ซึ่งจะทำให้สังคมมีปัญหาเกิดขึ้น (วิไลพรรณ ตาริขกุล และคณะ, 2559)

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพและมีคุณสมบัติให้สอดคล้องต่อความต้องการ ทรัพยากรมนุษย์เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ หากประเทศใดที่มีการศึกษาสูงประเทศนั้นก็จะมีกำลังคนที่มีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน แต่การจะได้รับโอกาสทางการศึกษาของประเทศไทยยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายอย่าง ซึ่งเกิดจากปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและระบบการศึกษา จึงทำให้ปัจจุบันนี้การศึกษาของไทยในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น

เป็นระดับพื้นฐานหรือระดับอุดมศึกษายังมีปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข เพื่อจะได้สร้างมาตรฐานการศึกษา และนำมาพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภายในประเทศให้เจริญก้าวหน้า เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานก็จะต้องมีการตัดสินใจเลือกเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งจำเป็นต่อนักศึกษา และความมั่นคงเป็นอย่างมากที่จะก้าวเข้ามามหาวิทยาลัย อันเป็นเหตุผลในการศึกษาการตัดสินใจของนักศึกษาที่จะเลือกเรียนมหาวิทยาลัยมีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา เพื่อสร้างศักยภาพที่เข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมที่สันติสุขควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน (กัจจกร ตติยกุล, 2558)

การก่อตั้งเดิมที่มหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของวังสวนสุนันทา ซึ่งถือเป็นเขตพระราชฐานและเป็นสถานที่ประทับ พักผ่อนพระอิริยาบถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยมี พระราชประสงค์โปรดเกล้าให้มีการจัดหาดอกไม้ธูปเทียนแพ และจัดตั้งเป็น “สวนสุนันทาอุทยาน” อันมีชื่อมาจากสวนของพระอินทร์บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และพระนามของ สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์พระบรมราชเทวี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการสร้างพระตำหนักเพิ่มเติม เพื่อไว้สำหรับเป็นที่ประทับให้แก่เจ้านายฝ่ายใน รวมทั้งเป็นอาคารที่พักสำหรับข้าราชการบริพาร จำนวน 32 ตำหนักโดยพระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏปิยมหาราชปดิวรัดดา ได้ทรงโปรดให้จัดตั้ง “โรงเรียนนิภาคาร” ขึ้นภายในสวนสุนันทาเพื่อเป็นโรงเรียนสำหรับกุลสตรี ให้การศึกษา แก่บุตรธิดาของขุนนาง ข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์ และข้าหลวงจากตำหนักต่าง ๆ กระทั่งในปี พ.ศ. 2475 เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองที่ส่งผลกระทบต่อระบบเจ้านายเป็นอย่างมากทำให้บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ในสวนสุนันทาหวั่นเกรงต่อภัยทางการเมือง จึงต่างพากันทยอยออกจากสวนสุนันทาจนหมดสิ้น ส่งผลให้วังสวนสุนันทาที่เคยงดงามถูกปล่อยให้รกร้างขาดการดูแลและทำให้โรงเรียนนิภาคารถูกยกเลิกดำเนินการไปโดยปริยาย ครั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล วังสวนสุนันทาที่ทรุดโทรมได้รับการฟื้นฟู กลับมาสวยงามอีกครั้ง โดยคณะรัฐมนตรีมีมติให้ใช้พื้นที่ของวังสวนสุนันทาให้เกิดประโยชน์โดยแปรจาก ราชสำนักฝ่ายในเป็นสถานศึกษาและได้จัดตั้งเป็นสถานศึกษาของชาติ อันก่อเกิดพัฒนาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มาเป็นลำดับ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ม.ป.ป.)

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา: กรณีการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งการวิจัยดังกล่าวนี้สามารถนำไปปรับปรุงมหาวิทยาลัยในด้านความต้องการส่วนบุคคลของนักศึกษาและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็นการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษารุ่นนี้เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษาของรัฐบาล และกำหนดขอบเขตของเนื้อหาไว้ดังนี้ การศึกษาปัจจัยด้านตัดสินใจการเลือกเรียนของนักศึกษาซึ่งกำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561
2. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ระหว่าง เดือนมีนาคม ถึง เดือนสิงหาคม รวม 6 เดือน
3. ขอบเขตด้านประชากร ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวนทั้งหมด 400 ราย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

Barnard (1938 อ้างใน ปฐมา อาแว และนิยาฮาเฮร์ ไพบูลย์, 2562) ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า คือ "เทคนิคในการที่จะพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ให้เหลือทางเลือกเดียว Simon (1960 อ้างใน ปฐมา อาแว และนิยาฮาเฮร์ ไพบูลย์, 2562) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจ เป็นกระบวนการของการหาโอกาสที่จะตัดสินใจ การหาทางเลือกที่พอเป็นไปได้และทางเลือกจากงานต่าง ๆ ที่มีอยู่ Pfiffner และ Presthus (1960 อ้างใน ปฐมา อาแว และนิยาฮาเฮร์ ไพบูลย์, 2562) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกวิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ปฐมา อาแว และนิยาฮาเฮร์ ไพบูลย์ (2562) การตัดสินใจต้องผ่านกระบวนการพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมและลำดับความสำคัญไว้แล้วจึงตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีที่สุด เป็นการสร้างทางเลือกให้มากที่สุดเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือทางเลือกที่ดีที่สุด รวมถึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมคน ทั้งที่เป็นการตัดสินใจคนเดียว เป็นกลุ่ม หรือองค์กร ซึ่งพฤติกรรมคนแต่ละคน แต่ละกลุ่มก็จะมีแตกต่างกันเช่นเดียวกันกับการตัดสินใจของผู้ปกครองหรือบุตรหลานในการเลือกพิจารณาสถานศึกษาที่เหมาะสมและดีที่สุด

การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการของการหาโอกาสที่จะตัดสินใจวิเคราะห์ทางเลือกหลายๆ ทางเลือก โดยการศึกษาข้อมูล และหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียวได้ ซึ่งทางเลือกนั้นสามารถตอบสนองความต้องการและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ปฐมา อาแว และนิยาฮาเฮร์ ไพบูลย์ (2562) กระบวนการตัดสินใจนั้นมีหลายขั้นตอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของปัญหาหรือข้อมูลที่จะนำมาพิจารณา การตัดสินใจของแต่ละบุคคลซึ่งส่วนใหญ่พบว่าก่อนที่จะทำการตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ผู้ตัดสินใจจะใช้วิธีการวิเคราะห์เพื่อประเมินทางเลือกด้วยการใช้หลักการและเหตุผลจากประสบการณ์ที่ตนเองมีเป็นเครื่องมือในการพิจารณาเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด และมีปัญหาน้อยที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการตัดสินใจนั้น ๆ ด้วย

สมาน อัครภูมิ (2551, อ้างใน ปฐมา อาแว และนิยาฮาเฮร์ ไพบูลย์, 2562) ได้กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจไว้หลายประการ ดังนี้

- 1) การตระหนักถึงความต้องการจำเป็นในการตัดสินใจหรือกำหนดวัตถุประสงค์ในการตัดสินใจ
- 2) การระบุปัญหาที่ต้องตัดสินใจ 3) การกำหนดเกณฑ์ที่ต้องตัดสินใจ 4) การพัฒนาและกำหนดทางเลือก
- 5) การประเมินทางเลือก 6) การเลือกทางเลือก และ 7) การใช้ทางเลือกและการประเมินผล

Plunkett and Attner. (1994). ได้กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจนั้นประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) การระบุปัญหา (Define the Problem) เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการระบุปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ย่อมมีผลต่อการดำเนินการในขั้นต่อ ๆ ไปของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจด้วย

2) การระบุข้อจำกัดของปัจจัย (Identify Limiting Factors) เมื่อสามารถระบุปัญหาได้ถูกต้องแล้ว ควรพิจารณาถึงข้อจำกัดต่าง ๆ หรือเงื่อนไขที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

3) การพัฒนาทางเลือก (Development Potential Alternatives) ทางเลือกเหล่านั้นควรเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้

4) การวิเคราะห์ทางเลือก (Analyze the Alternatives) นำเอาข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบกับอย่างรอบคอบ

5) การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (Select the Best Alternatives) พิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียว ทางเลือกที่ดีที่สุดควรมีผลเสียต่อเนื่องในภายหลังน้อยที่สุด และให้ผลประโยชน์มากที่สุด

6) การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (Implement the Decision) นำผลการตัดสินใจนั้น ไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7) การสร้างระบบควบคุมและประเมินผล (Establish a Control and Evaluation System) ช่วยให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่

กระบวนการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายๆทางเลือก ให้เหลือทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียว ซึ่งระหว่างกระบวนการวิเคราะห์ทางเลือกจะมีปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เข้ามามีผลกระทบ ด้านปัจจัยภายใน เช่น ข้อมูล และประสบการณ์ที่ผู้ตัดสินใจมีในแต่ละทางเลือก ด้านปัจจัยภายนอก เช่น คำแนะนำหรือข้อมูลที่ได้รับจากครอบครัว สถานศึกษา เพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิด สื่อต่าง ๆ และความสามารถในการส่งเสียของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น โดยกระบวนการตัดสินใจสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1) ตระหนักถึงความต้องการและเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) ระบุทางเลือก 3) วิเคราะห์ทางเลือกภายใต้ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบ 4) ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด และ 5) นำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ เพื่อตอบสนองความต้องการและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ปัจจัยในการตัดสินใจ

ด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษา

ปฐมมา อาแว และนิยาواةร์ ไพบูลย์ (2562) ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย หมายถึง ภาพที่เกิดจากความนึกคิดหรือที่คิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้นของนักเรียนที่ตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ซึ่งประกอบด้วยภาพลักษณ์ด้านความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย คณะหรือสาขาวิชาที่หลากหลาย ความรู้ความสามารถและชื่อเสียงของคณาจารย์ อาคารสถานที่และเทคโนโลยีที่มีความพร้อมทันสมัย สภาพแวดล้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย เป็นต้น

ฉันทากร ช่วยทุกข์เพื่อน (2557) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับความเชื่อถือ การยอมรับและศรัทธาที่บุคคลมีต่อมหาวิทยาลัยในด้านชื่อเสียง สถานที่ตั้ง ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ตลอดจนผลลัพธ์ในการผลิตบัณฑิต ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา หมายถึง ภาพจากความนึกคิดที่มีต่อสถานศึกษาซึ่งเกิดจากการรับรู้ และรู้สึกประทับใจ ประกอบด้วย ชื่อเสียงที่เป็นที่ยอมรับ เปิดสอนหลากหลายสาขาวิชา มีความเป็นผู้นำด้านการศึกษามีคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ สามารถผลิตนักศึกษาที่มีคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับ รวมถึงมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่ดีและการคมนาคมขนส่งไปมาสะดวก เป็นต้น

ด้านโปรแกรมการศึกษา/หลักสูตร

ฉันทากร ช่วยทุกข์เพื่อน (2557) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับหลักสูตรสาขาวิชาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ซึ่งครอบคลุมในด้านความเชื่อมั่น ความนิยม เนื้อหาของหลักสูตร และระยะเวลาในการสำเร็จการศึกษา

ณัชชา สุวรรณวงศ์ (2560) หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรวิชาที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 (ม.6) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตัดสินใจเลือกเรียนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา ประกอบด้วย

1) อัตราค่าบำรุงการศึกษา หมายถึง ค่าขึ้นทะเบียนนักศึกษา และลงทะเบียนเรียนมีอัตราที่เหมาะสมตลอดจนมีค่าใช้จ่ายทั่วไปที่ไม่ใช่ค่าบำรุงการศึกษาไม่สูงมากเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น

2) หลักสูตร หมายถึง มหาวิทยาลัยเปิดสอนในหลักสูตรที่ตลาดแรงงานมีความต้องการและเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพและมีหน่วยกิตที่เหมาะสม

3) เกณฑ์ในการรับนักศึกษา หมายถึง มหาวิทยาลัยมีระบบโควตาหรือระบบรับตรงและมีระดับคะแนนในการรับนักเรียนสูงโปรแกรมการศึกษา/หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรสาขาวิชาที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งครอบคลุมดังนี้

1) หลักสูตรที่เปิดสอนมีคุณภาพและตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้หลังจากสำเร็จการศึกษาไป

2) อัตราค่าธรรมเนียม เช่น ค่าขึ้นทะเบียนนักศึกษา ค่าธรรมเนียมการศึกษามีความเหมาะสมกับหลักสูตรที่มีการเปิดสอน รวมถึงมีแหล่งทุนการศึกษาที่เพียงพอ

ด้านเหตุผลส่วนตัว

ปฐมา อาแว และนิยาฮาเฮร์ ไพบูลย์ (2562) เหตุผลส่วนบุคคล หมายถึง เหตุผลของแต่ละบุคคลที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย

- 1) ความสนใจในสาขาวิชา หมายถึง มหาวิทยาลัยมีสาขาวิชาที่นักเรียนสนใจเข้าเรียน
- 2) เพื่อนและบุคคลใกล้ชิด หมายถึง เพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเนื่องจากเพื่อนสนิทเลือกเรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ อีกทั้งเพื่อนส่วนใหญ่เลือกเข้าเรียนต่อเป็นจำนวนมากเนื่องจากมีความนิยมในมหาวิทยาลัย เป็นต้น
- 3) อิทธิพลจากครอบครัว หมายถึง บุคคลในครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเนื่องจากบุคคลในครอบครัวสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้จึงแนะนำให้เลือกเรียนเนื่องจากสามารถส่งเสียให้เรียนต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้
- 4) อิทธิพลจากครูในโรงเรียนและรุ่นพี่ หมายถึง ครูแนะแนวในโรงเรียนแนะนำจากรุ่นพี่ที่มาแนะแนวให้เลือกเรียนในมหาวิทยาลัยแห่งนี้

ณัชชา สุวรรณวงศ์ (2560) เหตุผลของแต่ละบุคคลที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประกอบการตัดสินใจเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 (ม.6) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.3) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.2) ประกอบด้วย

- 1) ความสนใจในสาขาวิชาที่เปิดสอน หมายถึง มหาวิทยาลัยเปิดสอนในสาขาวิชาที่นักเรียนอยากเรียน
- 2) อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน หมายถึง เพื่อนเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเนื่องจากเพื่อนสนิทเลือกเรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ อีกทั้งเพื่อนส่วนใหญ่เลือกเข้าเรียนต่อเป็นจำนวนมากเนื่องจากมีความนิยมในมหาวิทยาลัย
- 3) อิทธิพลจากครอบครัว หมายถึง บุคคลในครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเนื่องจากบุคคลในครอบครัวสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ จึงแนะนำให้เลือกเรียนเนื่องจากสามารถส่งเสียให้เรียนต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้
- 4) อิทธิพลจากครูในโรงเรียนและรุ่นพี่ หมายถึง ครูแนะแนวในโรงเรียนแนะนำจากรุ่นพี่ที่มาแนะแนวให้เลือกเรียนในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เหตุผลส่วนตัว หมายถึง เหตุผลของแต่ละบุคคลที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย

- (1) อิทธิพล และความต้องการจากสมาชิกในครอบครัว เช่น บิดา มารดา พี่ น้อง
- (2) ได้รับคำแนะนำและข้อมูลจากโรงเรียน หรือครูในโรงเรียน และหมายรวมถึงเพื่อน หรือรุ่นพี่ที่ให้คำแนะนำในการศึกษาต่อ
- (3) ความสนใจของแต่ละบุคคลที่มีต่อหลักสูตรและสาขาวิชาที่ต้องการศึกษาต่อ
- (4) ความสามารถของสมาชิกในครอบครัวในการส่งเสียให้สามารถศึกษาต่อได้

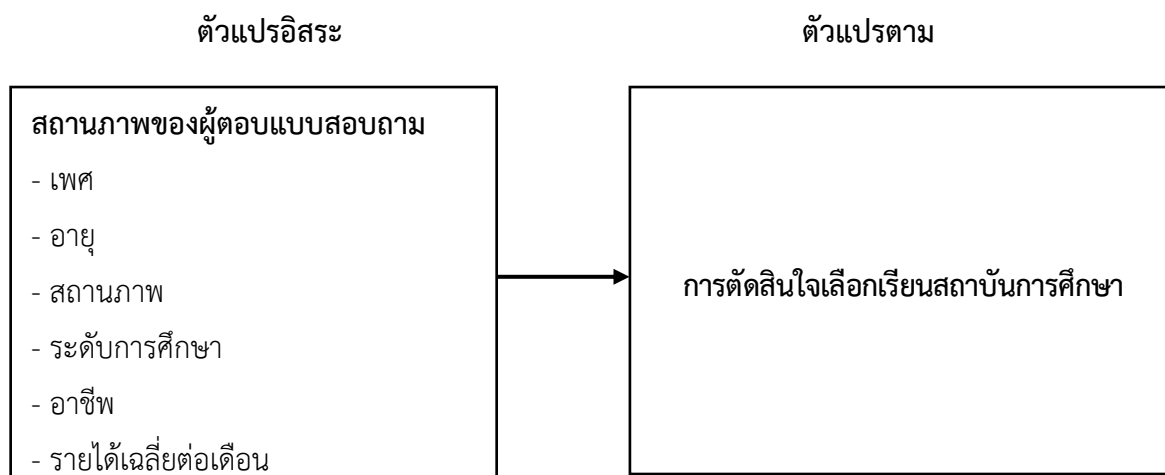
จากการศึกษากระบวนการตัดสินใจดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจนั้นมีหลายขั้นตอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของปัญหาหรือข้อมูลที่จะนำมาทำการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่พบวก่อนที่จะทำการตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ผู้ตัดสินใจจะใช้วิธีการวิเคราะห์เพื่อประเมิน

ทางเลือกด้วยการใช้หลักการและเหตุผลจากประสบการณ์ที่ตนเองมีเป็นเครื่องมือในการพิจารณาเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญในการดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวนทั้งหมด 28,419 ราย (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2562)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาของ ทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 ราย กำหนดค่าความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 หรือยอมให้มีค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ส่วนที่ 2 การตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมดใน 5 เดือน
3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง และนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน
4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์การตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	135	33.75
หญิง	265	66.25
รวม	400	100.00
อายุ		
21-30 ปี	204	51.00
31-40 ปี		
41-50 ปี		
51-60 ปี		
60 ปีขึ้นไป		
รวม	400	100.00
สถานภาพการสมรส		
โสด	237	59.25
สมรส		

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
หม้าย		
หย่าร้าง		
รวม	400	100.00
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	277	69.25
ปริญญาโท		
ปริญญาเอก		
รวม	400	100.00
ประกอบอาชีพ		
พนักงานบริษัท		29.54
ข้าราชการ		
นักศึกษา	155	
ธุรกิจส่วนตัว		
รวม	400	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)		
10,000 - 20,000	279	29.54
21,000 - 30,000		
31,000 - 40,000		
41,000 - 50,000		
51,000 ขึ้นไป		
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลจากแบบสอบถามกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 265 คน, อายุ 21-30 ปี จำนวน 204 คน, สถานภาพโสด จำนวน 237 คน, ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 277 คน, ประกอบอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 155 คน, และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท จำนวน 279 คน

2. การตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ตารางที่ 2 การตัดสินใจเลือกเรียนในสถาบันการศึกษา ในภาพรวม

การตัดสินใจเลือกเรียน สถาบันการศึกษา	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ด้านความคิดเห็นของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัย	4.21	.274	มาก
2. ด้านปัจจัยในการเลือกสถาบันศึกษา	4.11	.342	มาก
3. ด้านบรรยากาศการเรียน	4.13	.372	มาก
ภาพรวม	4.15	.205	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตัดสินใจเลือกเรียน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความคิดเห็นของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียน และด้านปัจจัยในการเลือกสถาบันศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ ผลการวิจัยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยภาพรวม ด้านความคิดเห็นของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัย ด้านบรรยากาศการเรียน และด้านปัจจัยในการเลือกสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผล

จากผลของการวิจัยครั้งนี้อภิปรายผล ดังต่อไปนี้ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษา โดยภาพรวม ด้านความคิดเห็นของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัย ด้านบรรยากาศการเรียน และด้านปัจจัยในการเลือกสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ปฐมา อาแว และนิยาواة ไพบุลย์ (2562) ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ปีการศึกษา 2562 พบว่า การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีปีการศึกษา 2562 พบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยปัจจัยด้านโปรแกรม/หลักสูตร และปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว ล้วนแต่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย และสอดคล้องงานวิจัยของ ไกรสิงห์ สุดสงวน (2560) ศึกษาการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ในภาพรวมและรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างจัดเรียงตามลำดับ จากมากไปน้อยได้ดังนี้อันดับที่ 1 ด้านสถาบัน อันดับที่ 2 ด้านเหตุผลส่วนตัว และอันดับที่ 3 ด้านเศรษฐกิจและสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยนำไปใช้

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักสูตรให้ทราบอย่างชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่นักเรียนหรือผู้ปกครองของนักศึกษาในการช่วยพิจารณาสาขาวิชาที่นักศึกษาควรตัดสินใจเลือกเข้าศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจที่ดียิ่งขึ้น
2. ควรมีการกำกับควบคุมคุณภาพการศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ รวมถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับรู้ในปรัชญา ปณิธาน และวัฒนธรรมองค์กรของมหาวิทยาลัยมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยด้านอื่นๆ และศึกษากลุ่มตัวอย่างในมหาวิทยาลัยในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม หรือศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยที่มีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันว่ามีพฤติกรรมในการตัดสินใจต่างกันในเรื่องใดบ้างที่มีผลกับการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันการศึกษามากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการต่อไป
2. ควรเพิ่มเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยให้กว้างขึ้นนอกเหนือจากการใช้แบบสอบถาม เช่นการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิเคราะห์เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กำจร ตติยกวี. (2558). *การประชุมระดับโลกว่าด้วยการศึกษา ณ เมืองอินซอน สาธารณรัฐ เกาหลี*. กรุงเทพฯ: กลุ่มสารนิเทศ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ไกรสิงห์ สุดสงวน. (2560). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร*. *Veridian E-Journal.มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 201-207.
- ณัชชา สุวรรณรงค์. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา (ระบบโควตา) ประจำปีการศึกษา 2560*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ธัญญากร ช่วยทุกข์เพื่อน. (2557). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ปฐมา อาแว และนิยาอาเฮร์ ไพบูลย์. (2562). *การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีปีการศึกษา 2562*. (รายงานวิจัย). กองแผนงานวิทยาเขตปัตตานี สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- วิไลพรรณ ตาธิกุล และคณะ. (2559). *การตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของนักศึกษาโครงการพิเศษ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 2(1), 1-12.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (ม.ป.ป). *ประวัติสวนสุนันทา*. ค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2562, จาก https://ssru.ac.th/about_history-of-ssru.php
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2562). *สถิติจำนวนนักศึกษาลงทะเบียน*. ค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2562 จาก <https://reg.ssru.ac.th/isqy12>
- Plunkett, W. R., & Attner, R. F. (1994). *Introduction to Management*. California: Wadsworth.

อุดมศึกษาไทยกับก้าวใหม่สู่การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก

Thai Higher Education and New Steps towards World University Rankings

รุ่งแก้ว พุ่มโพธิ์

Rungkaew Phumpho

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

Email: rungkaew@gmail.com

Received: 2023-08-04; Revised: 2023-09-28; Accepted: 2023-09-29

บทคัดย่อ

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกเข้ามามีบทบาทกับอุดมศึกษาไทยมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการขยายโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถเข้าถึงผู้เรียน ผู้ปกครอง นักวิชาการ นักวิจัย ความร่วมมือ และแหล่งทุนในระดับสากล ขณะเดียวกัน การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการและการตัดสินใจการขับเคลื่อนนโยบายระดับสถาบันไปถึงระดับประเทศที่เกี่ยวข้อง แต่ปรากฏการณ์ ดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้กระแสด้านที่มีมายาวนาน และข้อกังขาของสังคมที่มีต่อความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของเกณฑ์การจัดอันดับมหาวิทยาลัย ความคุ้มค่าคุ้มทุนในการลงมือลงแรง และความได้เปรียบและเสียเปรียบเชิงการแข่งขัน โดยบทความฉบับนี้มุ่งหาจุดร่วมระหว่างมุมมองที่ขัดแย้งกันในสังคมที่มีต่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก และนำเสนอ 6 แนวทางได้แก่ 1) การศึกษาลักษณะของเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานจัดอันดับแต่ละแห่ง 2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3) การเร่งผลิตผลงานทางวิชาการ 4) การจัดตั้งหน่วยงานขับเคลื่อนการดำเนินงาน 5) การมีระบบจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และ 6) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงพัฒนา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อการก้าวสู่การจัดอันดับเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก

คำสำคัญ: อุดมศึกษาไทย, การจัดอันดับมหาวิทยาลัย, เกณฑ์การจัดอันดับ

Abstract

World university rankings increasingly play a role in Thai higher education; they are as the factor that increases opportunities for higher education institutes to access international learners, parents, academics, researchers, collaboration, and funds. Meanwhile, the world university rankings are useful to administration and decision-making in regard to institutional and national policy implementation. Unfortunately, the phenomenon appears among long-

time opposition with doubts on the rankings' validity and reliability, cost-effectiveness, and competitive advantages and disadvantages. Thus, the paper aims to find points of agreement between the social conflict perspectives to the world university rankings, and presents six pathways: 1) a study of ranking agents' assessment criteria 2) human resources development 3) acceleration of academic work production 4) driving agent establishment 5) effective database system and 6) data analysis for improvement, for Thai higher education institutes to step to the world university rankings

Keywords: Thai Higher Education, University Ranking, Ranking Criteria

บทนำ

อิทธิพลโลกาภิวัตน์เชื่อมโยงผู้คนและหน่วยงานจากต่างมุมโลกเข้าหากัน ทำให้ผู้เรียน นักการศึกษา นักวิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เกิดทางเลือกใหม่ ที่สามารถค้นหาและรับรู้ได้ผ่านสื่อเทคโนโลยี สารสนเทศ การนำเสนอตัวตนของสถาบันอุดมศึกษา ผ่านการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก (World university rankings) จึงเข้ามามีบทบาทในการเพิ่มความได้เปรียบเชิงการแข่งขันในบริบทสากลมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นเครื่องมือสร้างชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ ดึงดูดผู้เรียน นักวิชาการ ความร่วมมือทางวิชาการ และ แหล่งทุน ที่เอื้อต่อการขยายศักยภาพ ขณะที่ผู้บริหารสถาบันฯ และผู้กำหนดนโยบายระดับประเทศสามารถ นำข้อมูลการจัดอันดับไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2560, น.404) อย่างไรก็ตาม การจัดอันดับมิใช่ข้อบังคับหรือมีความสำคัญสูงสุดที่มหาวิทยาลัยไทยต้อง ดำเนินการ เพราะพันธกิจที่สำคัญยิ่งคือ การผลิตบัณฑิตและการวิจัยที่มีคุณภาพและคุณค่าต่อสังคม ประกอบ กับข้อกังขาในสังคมต่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัย เป็นฉนวนทำให้มหาวิทยาลัยต้องถูกคิดและพิจารณาความ พร้อมและความเหมาะสมตามบริบทของสถาบัน ในการดำเนินการเพื่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก

แม้ว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเริ่มขึ้นในปี ค.ศ.1910 โดย James McKeen Cattell จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการประเมินคุณภาพของ สถาบันอุดมศึกษาจากหน่วยงานภายนอก แต่เกิดกระแสต่อต้านรุนแรงจนต้องยุติไป (สุวิมล ว่องวาณิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2544) แต่เกือบศตวรรษต่อมา ได้มีหน่วยงานจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก Academic Ranking of World Universities (ARWU) เกิดขึ้น และมีหน่วยงานจัดอันดับอื่น เช่น Quacquarelli Symonds (QS), Times Higher Education (THE), US News and World Report และ Webometrics เกิดขึ้นตามมา และเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยมีชื่อปรากฏ ใน ARWU จำนวน 4 แห่ง ใน QS จำนวน 47 แห่งและได้รับการจัดอันดับรวม 10 แห่ง และใน THE จำนวน 28 แห่งและได้รับการจัดอันดับรวม 18 แห่ง (Academic Ranking of World University, 2023; QS Top Universities, 2023; Times Higher Education, 2023) ในปี พ.ศ. 2566

อย่างไรก็ตาม กระแสต่อต้านการจัดอันดับระดับโลกยังคงอยู่ โดยมีประเด็นความเห็นต่างหลายแง่มุมที่พึงพิจารณาหาจุดร่วมและคุณค่าจากการจัดอันดับ ที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา อีกทั้งนำประโยชน์ไปสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้น การศึกษาทัศนะของกลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มผู้คัดค้านการจัดอันดับมหาวิทยาลัยจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่เหมาะสม คำนึงกับการดำเนินงาน และป้องกันไม่ให้ติดกับดักของตัวชี้วัด (Jajo & Harrison, 2014) จนหลงทางและหลงลืมการดำเนินการตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและอัตลักษณ์ของสถาบันฯ ทั้งนี้ หากสถาบันอุดมศึกษาไทยมีการดำเนินงานที่สัมฤทธิ์ผล จะเป็นการสนับสนุนการนโยบายของภาครัฐที่ต้องการขับเคลื่อนอุดมศึกษาไทยให้ทัดเทียมกับนานาชาติด้วย การกำหนดตัวชี้วัดให้มีมหาวิทยาลัยไทย อย่างน้อย 7 แห่ง ถูกจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก ไม่น้อยกว่าลำดับที่ 200 ภายในปี พ.ศ. 2579 (สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2561)

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกกับทัศนะต่างมุมมอง

1. ความกังขาต่อผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก

1.1 ด้านความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ

ความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งของความเห็นต่าง เนื่องจากหน่วยงานจัดอันดับใช้แหล่งข้อมูลและการวัดประเมินที่แตกต่างกัน ไม่ครอบคลุมระบบการศึกษาของแต่ละประเทศและการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาตามอัตลักษณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะตน (พิมพ์แพร่ ศรีสวัสดิ์, 2563) กอปรกับหน่วยงานจัดอันดับเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจความคิดเห็นของนักวิชาการ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับอาจอิงจากกรอบประสบการณ์ (Frame of Reference) ของผู้ตอบแบบสำรวจเท่านั้น แสดงให้เห็นว่า ระดับความน่าเชื่อถือของข้อมูลอาจมีความคลาดเคลื่อน และไม่อาจสะท้อนคุณภาพที่แท้จริง จนอาจเกิดคำถามตามมาว่า การจัดอันดับมาจากการวัดประเมินชื่อเสียง หรือผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยกันแน่ สอดคล้องกับความเห็นของ กรอนลันและลินน์ (Gronlund & Linn, 1990) ที่ได้กล่าวถึงความเที่ยงตรงในการทดสอบและประเมิน คือการให้ความแปลกความหมายของผลการทดสอบและการประเมินให้ถูกต้องและเหมาะสมตามกลุ่มที่ใช้งาน โดยมีข้อคำนึงคือ 1) ความเที่ยงตรงในการแปลความหมายของผลการทดสอบ 2) ความเที่ยงตรงในการกำหนดระดับความเข้มข้น (Degree) 3) ความเที่ยงตรงที่เฉพาะเจาะจงในการแปลความหมาย 4) การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ และ 5) ในปี 1995 ลินน์ และกรอนลันเสริมข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเที่ยงตรงที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงประเมินทั้งหมด (Overall Evaluative Judgment) และการใช้ผลการประเมินให้ถูกต้องและมีเหตุผล

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก Quacquarelli Symonds (QS) และ Time Higher Education (THE)

Quacquarelli Symonds (QS)	2023	2024	Time Higher Education (THE)	2023	2024*
			การสอน/สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Teaching: the learning environment)	30%	N/A
ชื่อเสียงทางวิชาการ (Academic reputation)	40%	30%	- ชื่อเสียง (Reputation survey)	15%	
ชื่อเสียงของผู้จ้างงาน (Employer reputation)	10%	15%			
สัดส่วนบุคลากรสายวิชาการต่อจำนวนนิสิตนักศึกษา (Faculty student ratio)	20%	10%	- สัดส่วนบุคลากรต่อจำนวนนิสิตนักศึกษา (Staff-to-student ratio)	4.5%	
			- สัดส่วนนิสิตนักศึกษาปริญญาเอกต่อนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี ที่สำเร็จการศึกษา (Doctorate-to-bachelor's ratio)	2.25%	
			- สัดส่วนบัณฑิตระดับปริญญาเอกต่อจำนวนอาจารย์ (Doctorate-awarded-to-academic-staff ratio)	6%	
			- รายได้ของสถาบัน (Institutional Income)	2.25%	
			การวิจัย (Research: Volume, income and reputation)	30%	N/A
			- ชื่อเสียงด้านการวิจัย (Reputation survey)	18%	
			- รายได้จากการวิจัย (Research income)	6%	
			- ผลผลิตงานวิจัย (Research productivity)	6%	
สัดส่วนการอ้างอิงผลงานต่อจำนวนบุคลากรสายวิชาการ (Citation per faculty)	20%	20%	การอ้างอิงผลงานวิจัย (Citations = Research influence)	30%	N/A

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การเปรียบเทียบเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก Quacquarelli Symonds (QS) และ Time Higher Education (THE)

Quacquarelli Symonds (QS)	2023	2024	Time Higher Education (THE)	2023	2024*
			ความเป็นนานาชาติ (International outlook)	7.5%	N/A
สัดส่วนนิสิตนักศึกษาต่างชาติ (International student ratio)	5%	5%	- สัดส่วนนิสิตนักศึกษาต่างชาติ (Proportion of international students)	2.5%	
สัดส่วนบุคลากรสายวิชาการต่างชาติ (International faculty ratio)	5%	5%	- สัดส่วนบุคลากรต่างชาติ (Proportion of international staff)	2.5%	
เครือข่ายวิจัยนานาชาติ (International research network)	-	5%	- ความร่วมมือระหว่างประเทศ (International collaboration)	2.5%	
ผลลัพธ์จากการจ้างงาน (Employment outcomes) (ศิษย์เก่าที่สร้างผลกระทบและอัตราการได้รับการจ้างงาน)	-	5%	รายได้จากภาคอุตสาหกรรม (Industry income) knowledge transfer)	2.5%	N/A
ความยั่งยืน (Sustainability)	-	5%			

* เกณฑ์และสัดส่วนการประเมินของ Times Higher Education 2024 มีกำหนดประกาศในเดือนกันยายน 2023

ข้อมูลจาก QS Quacquarelli Symonds (2022, 2023) และ Times Higher Education (2021, 2023)

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์การประเมิน QS และ THE เพื่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกนั้น QS ให้ความสำคัญกับความเป็นชั้นนำของสถาบันในสาขาวิชาอื่น ๆ และชื่อเสียงของผู้จ้างงานมากกว่า THE โดยมีการปรับเปลี่ยนสัดส่วนการประเมินในปี 2024 เพื่อเน้นคุณภาพของศิษย์เก่าที่สร้างผลกระทบในอุตสาหกรรมและการจ้างงาน เปรียบเทียบกับ THE ที่ให้ความสำคัญมากกว่าในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในปี 2024 และมีการเพิ่มการประเมินเกี่ยวกับความเป็นนานาชาติและความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดอันดับ ข้อมูลที่ไม่มีในบางหัวข้อหมายถึงข้อมูลที่ไม่สามารถใช้ในปีนั้นหรือยังไม่ได้รับการประเมินในหัวข้อนั้นในปีนั้น ดังนั้น QS ยังคงเน้นความสำคัญของชื่อเสียงมากกว่า THE และมีการเพิ่มการประเมินเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการจ้างงานเพื่อดูคุณภาพของศิษย์เก่าที่สร้างผลกระทบในอุตสาหกรรมและอัตราการได้รับการจ้างงานใน QS ปี 2024 และในปี 2020 QS ได้จัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก โดยให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตส์ (MIT) อยู่อันดับ 1 ตามมาด้วยมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดและมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด อยู่อันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ การจัดอันดับของ QS มีการใช้เกณฑ์ต่าง ๆ โดยรวมถึงด้านวิชาการและด้านที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น ทัศนคติของผู้จ้างงานบัณฑิต สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา สัดส่วนอาจารย์ชาวต่างชาติ และสัดส่วนนักศึกษาชาวต่างชาติ โดยชื่อเสียงทางวิชาการมีน้ำหนักสูงสุดที่ 40% และมีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในแวดวงการศึกษาและวงการที่เกี่ยวข้องถึง 80,000 ราย ในการประเมินทั้งด้านการสอนและการวิจัย (Pavel, 2015)

ในทางกลับกัน THE กำหนดสัดส่วนการประเมินด้านรายได้ ออกเป็นรายได้จากการสอน (ร้อยละ 6) การวิจัย (ร้อยละ 6) และภาคอุตสาหกรรม (ร้อยละ 2.25) คิดเป็นร้อยละ 14.75 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า THE ให้ความสำคัญกับรายได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสถาบันฯ เพราะสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาสถาบันฯ ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น ทัดเทียมกับสถาบันฯ อื่นในระดับสากล นอกจากนี้ กำลังคน (ทั้งบุคลากรและนิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาปริญญาเอก ที่จะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาและสร้างประโยชน์ให้กับภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ) เป็นอีกหนึ่งจุดเน้นของ THE โดย THE ได้มีการกำหนดสัดส่วนการประเมินให้กับสัดส่วนบุคลากรต่อจำนวนนิสิตนักศึกษา (ร้อยละ 4) สัดส่วนนิสิตนักศึกษาปริญญาเอกต่อนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีที่สำเร็จการศึกษา (ร้อยละ 2.25) และสัดส่วนบัณฑิตระดับปริญญาเอกต่อจำนวนอาจารย์ (ร้อยละ 6) คิดเป็นร้อยละ 12.25 ซึ่งต่างจาก QS ที่กำหนดการประเมินไว้เฉพาะสัดส่วนบุคลากรสายวิชาการต่อจำนวนนิสิตนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20 ในปี ค.ศ. 2023 และจะปรับลดลงเป็นร้อยละ 10 ในปี ค.ศ. 2024 เพื่อสอดคล้องกับการเพิ่มสัดส่วน จำนวนปริมาณของการมีนักศึกษา ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทะเบียน ข้อมูลตัวเลขของกิจกรรมความร่วมมือที่ทำกับสถาบันหรือองค์กรต่างประเทศ และการจัดลำดับมหาวิทยาลัยในระดับนานาชาติ (Lumby and Foskett, 2016) เพื่อความยั่งยืน ทั้งนี้ QS และ THE มีความสอดคล้องกันในด้านความเป็นนานาชาติ ทั้งในมิติของนักศึกษาต่างชาติ บุคลากรต่างชาติ และความร่วมมือระดับนานาชาติ โดย QS เพิ่มสัดส่วนการประเมินด้านความเป็นนานาชาติจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 15 และ THE เพิ่มน้ำหนักของสัดส่วนการประเมินด้านความเป็นนานาชาติเป็นร้อยละ 7.5 ซึ่งทิศทางนี้ของทั้งสองหน่วยงานแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของโลกที่กว้างขึ้นและมีผลกระทบที่กำลังขยายตัวอย่างมากในวงกว้าง

1.2 ด้านการลงทุนและความคุ้มค่า

จากคำถามที่ว่า การจัดอันดับเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา หรือแท้ที่จริงเป็นเพียงผลพวงจากการสื่อสารทางการตลาดของหน่วยงานจัดอันดับที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจจากภาคการศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานจัดอันดับนั้นส่งผลต่อความคิดเห็นของสาธารณชน และกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งนำมาใช้ในการสร้างจุดขายและความได้เปรียบทางการแข่งขัน Porter (1980, อ้างถึงใน กิริติพงษ์ ปัญญาเรือง, 2559) กล่าวไว้ว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันหมายถึง การนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพดีที่สุด โดยมีต้นทุนต่ำหรือข้อได้เปรียบอื่น ๆ เมื่อเทียบกับคู่แข่ง องค์กรจะต้องสร้างความแตกต่างใน 3 ด้าน คือ การเป็นผู้นำด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน ซึ่งแน่นอนว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องลงแรงและลงทุน ทั้งในรูปแบบเวลา เงินทุน และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย จนเกิดคำถามว่า การเข้าร่วมการจัดอันดับนั้นเป็นการดำเนินการที่เกินความจำเป็นหรือไม่

เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าคุ้มทุนในการเข้าร่วมการจัดอันดับ สุวัฒน์ ศิริรินทร์ (2552) อธิบายไว้ว่า ความได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน รวมถึงการสร้างภาพพจน์ของลูกค้านำให้เกิดความคุ้มค่า โดยการเน้นคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่ง การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความยืดหยุ่นตลอดเวลา และการสร้างความแตกต่างในด้านคุณลักษณะ สถาบันอุดมศึกษาพึงพิจารณาความพร้อมและเตรียมการอย่างเหมาะสม เพราะสถาบันฯ ต้องการมีรวบรวมและนำเสนอข้อมูลให้กับหน่วยงานจัดอันดับ ด้วยแรงมุ่งมั่นและเป้าหมายของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาระดับโลก เพราะมิฉะนั้นการดำเนินงานจะเป็นเสมือนการตักน้ำพริกละลายแม่น้ำ กล่าวคือ เสียเวลาและเสียทรัพยากร โดยมีได้อะไรตอบแทนกลับมา อีกทั้งการดำเนินการเข้าร่วมการจัดอันดับนั้นยังนับเป็นภาระงานที่เพิ่มเติมจากการดำเนินพันธกิจด้านการจัดการเรียน การวิจัยและนวัตกรรม การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น หากสถาบันอุดมศึกษายังมีข้อจำกัดด้านกำลังคนและทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งในเชิงปริมาณและ/หรือเชิงคุณภาพ เช่น บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์การประเมินยังไม่ถ่องแท้ ระบบและฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่รองรับการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือมีข้อมูลไม่ครบถ้วน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการจัดอันดับยังขาดความชัดเจน และการจัดสรรงบประมาณยังไม่เพียงพอ ฯลฯ

สถาบันอุดมศึกษาจึงสมควรเร่งรีบเข้าร่วมการจัดอันดับ แต่ควรเตรียมความพร้อมและวางแผนการทำงานเพื่อลดต้นทุนและเกิดความคุ้มค่าในการดำเนินการรวบรวมและส่งข้อมูลตามกระบวนการขั้นตอนของหน่วยงานจัดอันดับ และการพิจารณาเลือกหน่วยงานจัดอันดับนั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องพิจารณาในมิติของอำนาจเชิงเครือข่ายของหน่วยงานจัดอันดับ เพราะหากเลือกหน่วยงานจัดอันดับใหม่ ๆ ที่มีเครือข่ายความร่วมมือน้อย หรือไม่แข็งแรงพอ จะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ ไม่สามารถดึงดูดผู้เรียน นักวิชาการ นักวิจัย และเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยได้ ทำให้ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน (ไพลิน กิตติเสรีชัย, 2565)

1.3 ด้านความเสียเปรียบเชิงการแข่งขัน

จากการศึกษาข้อมูลของ QS และ THE ที่จำแนกการจัดอันดับมหาวิทยาลัยตามสาขาวิชา พบว่ามีกลุ่มสาขาวิชาที่ยังไม่ครบถ้วนตามที่มีเปิดสอนอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่า QS มีสาขาวิชาที่หลากหลายและจัด

หมวดหมู่เป็น 4 กลุ่มสาขาวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีชีววิทยาศาสตร์และแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติขณะที่การจัดอันดับของ THE ประกอบด้วยสาขาวิชาภาษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ กฎหมาย การศึกษา สังคมศาสตร์ วิทยาการคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์และสุขภาพ ชีววิทยาศาสตร์ และจิตวิทยา (QS Top Universities, 2023; Times Higher Education, 2023) ซึ่งจำนวนกลุ่มสาขาวิชาที่กำหนดไว้ในปัจจุบันนี้อาจเป็นเสมือนกำแพงของสถาบันอุดมศึกษาที่มีจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาอื่นที่นอกเหนือจากที่กำหนด นอกจากนี้ ยังพบว่าหน่วยงานจัดอันดับส่วนใหญ่มีสิ่งที่เหมือนกันคือ การอ้างอิงข้อมูลจากฐานวารสารระดับนานาชาติ Scopus แม้ว่า THE จะเคยใช้ฐานข้อมูลของ Thomson Reuters มาก่อน แต่ในท้ายที่สุดก็หันมาจับมือกับ Scopus เช่นกัน ทำให้ไม่อาจหยุดความคิดที่ว่า กระแสการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนั้นกำลังชักพานักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้กำหนดนโยบาย ไปสู่หลุมพรางในวงการการศึกษาหรือไม่

2. ผลกระทบเชิงบวกของการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก

2.1 ด้านความเชื่อมั่น

ภายใต้บริบทของโลกไร้พรมแดน การค้นหาสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพ มีผลงานเชิงประจักษ์ และเป็นที่ยอมรับนั้น สะดวกและคล่องตัวมากขึ้นด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน การจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นเสมือนเครื่องมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาทิ นิสิตนักศึกษา ผู้ปกครอง อาจารย์นักวิชาการ นักวิจัย นักลงทุน และเครือข่ายความร่วมมือ สำหรับใช้ค้นหาสถาบันการศึกษาหรือพันธมิตรทางวิชาการที่ตอบโจทย์ความต้องการได้อย่างมั่นใจ เพราะมีการนำเสนอข้อมูลสำคัญต่อสาธารณชนที่สัมพันธ์กับความโปร่งใสของสถาบันอุดมศึกษา โดยการจัดอันดับนั้นเป็นการกระตุ้นการตระหนักรู้ถึงความจำเป็นของเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานและสื่อสารให้ประชาคมรับทราบ (Bengoetxea & Buela-Casal, 2013) สรุปคือ การจัดอันดับเป็นหนึ่งในช่องทางแสดงตัวตนและศักยภาพ สร้างการรับรู้ในสังคมวงกว้าง และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอันจะนำไปสู่ประโยชน์มาสู่สถาบันในท้ายที่สุด

2.2 ด้านการปรับปรุงพัฒนาและการเข้าถึงโอกาส

Hazelkorn, Loukkola & Zhang, (2014) กล่าวว่า แม้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นกรณีโต้แย้งทุกครั้งที่มีการหยิบยกขึ้นมาอภิปราย แต่จากการสำรวจพบว่า การจัดอันดับมีประโยชน์ต่อสถาบัน อุดมศึกษาในการค้นหาจุดแข็งจุดด้อยของตนเอง ผ่านการเปรียบเทียบกับสถาบันอื่น (Benchmarking) โดยใช้ข้อมูลเปิดเผยบนฐานข้อมูลของหน่วยงานจัดอันดับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อีกทั้งยังทำให้สถาบันเห็นช่องว่างสำหรับการปรับปรุงพัฒนา (Gap for improvement) เพื่อยกระดับสมรรถนะและคุณภาพให้สูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง นอกจากนี้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยยังเป็นเสมือนประตูแห่งโอกาสในการเข้าถึงแหล่งความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ ความร่วมมือ และแหล่งทุน ระดับนานาชาติ ที่สถาบันอาจนำมาต่อยอด สร้างมูลค่า และคุณค่าในการดำเนินพันธกิจด้านวิชาการ การวิจัย และการบริหารจัดการ อีกด้วย

สถาบันอุดมศึกษาไทยกับการก้าวสู่การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก

สำหรับประเทศไทยนั้น กระแสการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกเริ่มปรากฏเด่นชัดอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะยังไม่บังคับให้สถาบันอุดมศึกษาต้องเข้าร่วมการจัดอันดับ แต่หากสถาบันฯ ประสงค์เข้ารับการจัดอันดับ ก็ย่อมทำได้ตามความสมัครใจ ทั้งนี้ Rhein & Nanni (2023) กล่าวว่า การจัดอันดับมหาวิทยาลัยนั้นเป็นเกมที่มีราคาค่างวดที่สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องแลกเพื่อพิชิตชัยชนะแห่งเป้าหมายนี้ เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น งบประมาณ ชื่อเสียง ผลงานวิจัย จำนวนบุคลากรและนักศึกษาต่างชาติ ฯลฯ แต่สถานการณ์ปัจจุบัน ดูราวกับว่า สถาบันอุดมศึกษาไม่อาจหลบหนีออกจากเกมการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกได้ トラบใดที่ผู้กำหนดนโยบายระดับประเทศ และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษายังนำการจัดอันดับมาเป็นตัวชี้วัด และระดับความเข้มข้นยิ่งเพิ่มขึ้นเมื่อตัวชี้วัดเหล่านั้นถูกผูกโยงกับการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี ดังนั้นหากสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีจุดหมายในการติดอันดับมหาวิทยาลัยโลก ผู้นำสถาบันควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ประกอบกับการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่คาดหวัง ดังรายละเอียดตามข้อเสนอแนะต่อไปนี้

1. ศึกษาลักษณะของเกณฑ์การประเมิน

สืบเนื่องจากความแตกต่างและหลากหลายของเกณฑ์ รวมถึงสัดส่วนคะแนนของการประเมินที่แตกต่างกันของแต่ละหน่วยงานจัดอันดับกำหนดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระดับปฐม มัธยม หรือสถาบันอุดมศึกษาต้องวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับระบบ และเกณฑ์การประเมินของแต่ละหน่วยงานจัดอันดับที่สนใจอย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของเกณฑ์ฯ ในด้านความเที่ยงตรง ความคงเส้นคงวา ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเชื่อถือได้ และความเป็นมาตรฐาน สอดคล้องกับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562) กล่าวถึง เกณฑ์การให้คะแนน : เครื่องมือสำหรับครูเพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เที่ยงและยุติธรรม ไว้ว่า การปฏิบัติงานหรือผลงานของนักเรียน สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ เกณฑ์การให้คะแนนแบบองค์รวม, แบบวิเคราะห์, แบบทั่วไป, และแบบเจาะจง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะการประเมินและการปรับปรุงการทำงานด้วยตนเองของนักเรียน การพัฒนาเกณฑ์การให้คะแนนต้องเน้นคุณภาพและการนำไปใช้งานจริง ครูต้องดำเนินการอย่างระบบ ร่วมกับเพื่อนครูหรือนักเรียน สื่อสารเพื่อเข้าใจนักเรียน ใช้ข้อมูลไปในทางที่ถูกต้อง และปรับปรุงเกณฑ์ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนและการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครู การรีวิวและปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริงและต่อเนื่องตามปกติในครูและนักเรียน และการประเมินเป็นการประเมินที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับบริบท ผลการดำเนินงาน และทิศทางการพัฒนาของสถาบัน เพื่อมิให้การเข้าร่วมการจัดอันดับเป็นการเพิ่มภาระให้กับสถาบัน โดยอาจพิจารณาการจัดอันดับตามสาขาวิชาที่เปิดสอน และ/หรือมีความเป็นเลิศในศาสตร์วิชานั้นก่อน เพื่อลดกระแสความกดดัน การต่อต้าน และสามารถนำพามหาวิทยาลัยไทยไปสู่โอกาสและสิทธิประโยชน์จากการเป็นส่วนหนึ่งของเวทีระดับสากล

2. พัฒนาศักยภาพมนุษย์

นอกจากการพัฒนาและแสวงหาทรัพยากรมนุษย์ที่ทักษะด้านการวิจัยและสามารถผลิตผลงานทางวิชาการออกเผยแพร่ในระดับสากลแล้วนั้น ความพร้อมด้านการใช้ภาษาอังกฤษนับว่ามีความสำคัญยิ่งด้วยเหตุผลหลักสองประการคือ 1) หน่วยงานจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกนั้นเป็นหน่วยงานต่างประเทศที่มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสารและนำเสนอข้อมูล และ 2) หน่วยงานเหล่านั้นใช้ฐานข้อมูลวารสารระดับนานาชาติเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงสำหรับการจัดอันดับมหาวิทยาลัย ดังนั้น บุคลากรผู้รับผิดชอบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกของสถาบัน ต้องมีสมรรถนะภาษาอังกฤษในระดับดีถึงดีมาก เพื่อให้การดำเนินงานราบรื่นและบรรลุผลตามที่กำหนด เพราะสามารถทำความเข้าใจในเกณฑ์และเงื่อนไขในการจัดอันดับ รวมถึงเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อย่างถ่องแท้ เช่นเดียวกับอาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการจัดอันดับมหาวิทยาลัย ต้องสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี เพราะมีความจำเป็นต่อการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการให้เป็นที่ยอมรับของวารสารในฐานข้อมูลนานาชาติที่หน่วยงานจัดอันดับใช้อ้างอิง (จรรุญ จันทลักษณ์, 2563)

3. เร่งผลิตผลงานทางวิชาการ

เนื่องจากสัดส่วนการประเมินของหน่วยงานจัดอันดับให้ความสำคัญกับการวิจัยเป็นอย่างมาก (Laura, 2023) สถาบันอุดมศึกษาควรเร่งยกระดับปริมาณและคุณภาพงานวิจัยให้เพิ่มขึ้น เพราะถือเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพทางวิชาการและสร้างชื่อเสียงให้แก่สถาบัน และเป็นเครื่องมือเพิ่มรายได้จากภาคอุตสาหกรรมด้วย ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยต้องมีการควบคุม มิให้การเร่งผลิตผลงานวิจัยเป็นอาวูธทำลายความน่าเชื่อถือของระบบอุดมศึกษาไทย กระตุ้นเร้าให้อาจารย์และนักวิจัยทำผิดจริยธรรมการวิจัย เช่น การคัดลอกหรือการซื้อผลงานทางวิชา ดังเช่นที่ผ่านมา

4. จัดตั้งหน่วยงานขับเคลื่อนการดำเนินงาน

นอกจากการกำหนดหน่วยงานจัดอันดับเป้าหมายและการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว สถาบันอุดมศึกษาที่ประสงค์เข้าร่วมการจัดอันดับควรมีการจัดตั้งหน่วยงานกลางหรือคณะทำงานเพื่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะ ซึ่งจะส่งเสริมการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมให้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล จัดเก็บ เผยแพร่ และถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร พร้อมจัดทำฐานข้อมูลให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ง่าย (พงศศักดิ์ รุ่งสง, 2563)

5. ระบบจัดเก็บข้อมูล

ระบบจัดเก็บข้อมูลที่เอื้อต่อการค้นหาและติดตามผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ทราบสถานะและประเมินความเป็นไปได้ของการจัดอันดับ รวมถึงรับทราบช่องว่างสำหรับการพัฒนา เป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาที่ต้องเข้าร่วมการจัดอันดับควรให้ความสำคัญและลงทุน เพราะระบบจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวจะช่วยลดภาระงานให้บุคลากรและผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ เช่น ระบบจัดเก็บข้อมูลการศึกษา บริการที่ดีเหล่านี้รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนต่าง ๆ และบริการออนไลน์ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี การดูแลความสะดวกสบายในการเรียนรู้ผ่านการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคโนโลยีและบริการตัวออนไลน์

(Sharma, 2005) พบว่า การช่วยเหลือในการเรียนรู้ผ่านแหล่งข้อมูลออนไลน์ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนให้มีบทบาทสำคัญและมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักเรียน ระบบบริการและการจัดเก็บข้อมูลที่สนับสนุนความต้องการของนักเรียนในด้านนี้สามารถทำให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น และหากระบบยังมีข้อมูลตามตัวชี้วัดของการจัดอันดับมากเท่าไรการทำงานจะยิ่งสะดวกและคล่องตัวมากขึ้นเท่านั้น

6. ระบบวิเคราะห์ข้อมูล

Pandey & Pandey (2015) ได้อธิบายว่า การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การศึกษาเนื้อหาที่ถูกจัดระเบียบเพื่อการค้นหาข้อเท็จจริงตามธรรมชาติ โดยข้อมูลที่ศึกษาจะถูกสำรวจในหลากหลายแง่มุมเพื่อสำรวจข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นสำหรับการพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินด้วยเพื่อจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก และรักษาหรือเพิ่มอันดับขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการข้อมูลให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยควรนำข้อมูลที่มีอยู่ในระบบจัดเก็บข้อมูลมาใช้ให้เต็มประสิทธิภาพ รวมถึงวิเคราะห์ทิศทางและแนวโน้มในอนาคต เพื่อค้นหาโอกาสในการพัฒนาและต่อยอด (Gap for Improvement) และนำมาวางแผน การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดขั้นตอนและขอบเขตการทำงานอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

บทสรุป

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก (World University Rankings) เข้ามามีบทบาทสำคัญในอุดมศึกษาไทย มันเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติ แต่ความหลากหลายของเกณฑ์ สัดส่วน และระบบการประเมินที่แตกต่างกันของหน่วยงานจัดอันดับ อาจทำให้สถาบันอุดมศึกษาพบความยากลำบากในการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน และเสี่ยงที่จะสูญเสียความน่าเชื่อถือ ทำให้สับสนและอาจส่งผลให้ทำตามกระแสสังคม ปรับตามเกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขที่หน่วยงานจัดอันดับกำหนดขึ้น และแม้ว่ายังคงมีผู้มองมุมและสามารถถามว่า การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกเป็นสิ่งลวงตาหรือไม่ ประโยชน์ที่แท้จริงของการจัดอันดับคืออะไร การจัดอันดับอาจก่อให้เกิดความกดดันในบุคลากรทางการศึกษา แต่ความนิยมในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกยังคงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความสนใจจากผู้กำหนดนโยบายระดับสถาบันและระดับประเทศ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไทยยากจะ อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นเสริมสิทธิของสถาบันอุดมศึกษา และควรได้รับการพิจารณาอิงกับพันธกิจหลักของสถาบันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเลือกหรือปฏิเสธการดำเนินงานเพื่อการจัดอันดับควรสืบเนื่องตามความสมัครใจของสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารควรมีกลวิธีในการถ่ายทอดนโยบายไปสู่การปฏิบัติ นั่นคือขั้นตอนการดำเนินการเพื่อให้ นโยบายที่ถูกกำหนดมีผลตามวัตถุประสงค์และค่านิยมที่เราตั้งไว้ นั่นแปลลงความตั้งใจเป็นการกระทำจริง นโยบายที่ถูกเลือกในกระบวนการนี้อาจเป็นกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี หรือประกาศกระทรวง ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ (Dunn, 2018)

นอกจากนี้ ยังมีกระบวนการแปลงนโยบายเป็นแผนหรือโครงการที่ชัดเจนเพื่อนำสู่การปฏิบัติ (Adams, Kee & Lin, 2001, อ้างอิงจาก Viennet & Pont, 2017) โดยที่แผนหรือโครงการเหล่านี้ช่วยให้การนำนโยบายเป็นความจริงได้ดียิ่งขึ้นและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานที่ต้องทำต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จรูญ จันทลักษณ์. (2563). อ่านมาแล้ว “Rankings not be – all, end – all for Thai unis”. *วารสารวิชาการราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์*, 2(4), 72-74.
- พงศ์ดี รุ่งสง. (2564). *สถาบันสร้างสรรค์และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. ในรายงานการประชุม แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนความสัมพันธ์กับเครือข่าย ระยะ 5 ปี(2560-2564) และประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564, วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2563, ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ, หน้า 7-12.
- พิมพ์พร ศรีสวัสดิ์. (2563). การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับนานาชาติและกลยุทธ์การปรับตัวของมหาวิทยาลัยไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*, 15(2), 1-12.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2562). เกณฑ์การให้คะแนน: เครื่องมือสำหรับครูเพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เที่ยงและยุติธรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 12(1), 1-16.
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2560). *นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 29). กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2544). การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชียปี 2540-2542. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 14(3), 335-350.
- สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. (2561). *แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุวัฒน์ ศิริรินทร์. (2552). *MBA handbook*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: ซี แอนด์ เอ็น.
- ไพลิน กิตติเสรีชัย. (2565). *โลกาภิวัตน์มาตรฐานการศึกษา: กรณีศึกษาการวัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก*. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(2), 231-277.
- Academic Ranking of World University. (2023). *2022 Academic ranking of world universities*. Retrieved on March 3, 2023, from <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2022>
- Bengoetxea, E. & Buela-Casal, G. (2013). The new multidimensional and user-driven higher education ranking concept of the European Union. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 13(1), 67–73.
- Dunn, W. N. (2018). *Policy analysis: An integrated approach*. (6th ed.). New York: Third Avenue
- Gronlund, N. E.; & Linn, R. L. (1990). *Measurement and Evaluation in Teaching*. (6th ed.). New York: Macmillan.

- Hazelkorn, E., Loukkola, T. & Zhang, T. (2014). *Rankings in institutional strategies and processes: impact or illusion?*. European University Association.
- Jajo, N. & Harrison, J. (2014). World university ranking systems: an alternative approach using partial least squares path modelling. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 36(5), 471-482.
- Lumby, J. & Fskett, N. (2016). Internationalization and Culture in higher education. *Educational Management Administration & Leadership*, 44(1), 1-17.
- Laura, L. (2023). *QS World University Rankings methodology: using rankings to start your university search*. Retrieved on March 5, 2023, from <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings/methodology>
- Pavel, A. (2015). Global university ranking-a comparative analysis. *Procedia Economics and Finance*, 26, 54-63
- Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitions*. New York: Free Press.
- Pandey, P., & Pandey, M. M. (2015). *Research methodology: tools and techniques*. Romania: Bridge Center.
- QS Top Universities. (2023). *University Rankings*. Retrieved on February 15, 2023, from https://www.topuniversities.com/university-rankings?qs_qp=topnav
- Rhein, D. & Nanni, A. (2023). The impact of global university rankings on universities in Thailand: don't hate the player, hate the game. *Globalisation, Society and Education*, 21(1), 55-65.
- Sharma, R. C. (2005). Open learning in India: Evolution, diversification and reaching out. *pen Learning*, 20(3), 227-241.
- Times Higher Education. (2023). *World university rankings*. Retrieved on February 15, 2023, from <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>
- Viennet, R., & Pont, B. (2017). *Education policy implementation: A literature review and proposed framework OECD*. Education Working Paper No. 162.

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของวิชาชีพแพทย์

Personal Income Tax for Professional Medical Doctors

พิเชษฐ์ โสภภาพงษ์¹, พรรณทิพย์ อย่างกลั่น² และ วัชรณพงศ์ ยอดราช³
Phichet Sophaphong¹, Phanthip Yangklan², and Wattanapong Yodrach³

นักวิชาการอิสระ¹

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม²

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ พื้นที่บึงพระพิมุข จักรวรรดิ³

Independent Academician, Thailand¹

School of Accountancy, Sripatum University, Thailand²

Department of Accounting, Faculty of Business Administration-Bophit Phimuk Chakkrawat,

Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand³

E-mail: phanthip.ya@spu.ac.th², wattanapong.yod@rmutr.ac.th³

Received: 2023-04-19; Revised: 2023-07-01; Accepted: 2023-07-03

บทคัดย่อ

แพทย์เป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะเฉพาะทางในการประกอบอาชีพ เงินได้จากการประกอบอาชีพของแพทย์สามารถจำแนกเป็นเงินได้พึงประเมินตามประมวลรัษฎากรได้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) คือเงินได้จากการจ้างแรงงาน 2) เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(2) คือเงินได้จากการรับทำงานให้ 3) เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) คือเงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระ (การประกอบโรคศิลปะ) และ 4) เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) คือ เงินได้จากการประกอบธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่งหรือการอื่น โดยขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ข้อกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา แนววินิจฉัยของกรมสรรพากร หรือสัญญาข้อตกลงในการจ้างงานเป็นต้น ซึ่งเงินได้ประเภทการจ้างแรงงาน และการรับทำงานให้ จะหักค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีในอัตราเหมาได้เพียงร้อยละ 50 แต่ไม่เกิน 100,000 บาทเท่านั้นและยื่นแบบชำระภาษีปีละครั้ง ส่วนเงินได้จากวิชาชีพอิสระ(การประกอบโรคศิลปะ) และเงินได้จากการประกอบธุรกิจ (เปิดคลินิกหรือสถานพยาบาลรักษาผู้ป่วย) สามารถเลือกหักรายจ่ายได้ 2 แบบ คือ 1) หักรายจ่ายแบบเหมาในอัตราร้อยละ 60 ไม่จำกัดจำนวนสูงสุด หรือ 2) หักรายจ่ายได้ตามจริงที่มีหลักฐานพิสูจน์ได้ รวมทั้งต้องยื่นแบบเพื่อชำระภาษีปีละ 2 ครั้งคือแบบชำระภาษีครึ่งปีและภาษีสิ้นปี

คำสำคัญ: ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา, เงินได้พึงประเมิน, วิชาชีพแพทย์

Abstract

The medical doctor is a profession which that needs knowledge, ability, and specific skills for their carrier. Income from medical doctor carrier can be separated assessable income under the revenue code into 4 categories which are 1) assessable income under section 40 (1) which is income from employment, 2) assessable income under section 40(2) which is income from wages, 3) assessable income under section 40(6) which is income from the liberal profession (medical practitioner), and 4) assessable income under section 40(8) which is income from the business. These depending on rules, regulations, laws, the judgment of the Supreme Court, the judgment of the revenue department, or contract and agreement for the employment, etc. Expenses can be deducted from employment income and wages for tax calculation in at a flat rate for of only 50% which is not more than 100,000 Bath and have to filling tax annually. For Income from the liberal profession (medical practitioner) and income from business (clinic or infirmary for treating the patient) can deduct in 2 options which are 1) flat rate expenses deduction in at the rate of 60% which is not limited to a maximum amount and 2) deduct actual expenses which provable evidence including tax filling twice a year which are is half year and the end of the taxation year.

Keywords: Personal Income Tax, Assessable Income, Professional Medical Doctor

บทนำ

แพทย์เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก ซึ่งแพทย์จะมีสาขาเฉพาะทางหลากหลาย เช่น 1) แพทย์กระดูก 2) ศัลยแพทย์หัวใจ 3) ศัลยแพทย์ทั่วไป 4) วิสัญญีแพทย์ 5) สูตินารีแพทย์ 6) แพทย์ระบบทางเดินปัสสาวะ 7) ศัลยแพทย์ช่องปาก 8) รังสีแพทย์ 9) แพทย์เฉพาะทางด้านตา หู คอ จมูก 10) ศัลยกรรมตกแต่ง และ 11) ทันตแพทย์ เป็นต้น (ชัยสิทธิ์ ตรีชูธรรม, 2566) ในขณะเดียวกันเงินได้ของแพทย์มักจะมีประเด็นปัญหาทางภาษีที่ต้องมาวิเคราะห์เช่นกันว่าเงินได้ของแพทย์ในแต่ละกรณีเป็นเงินได้พึงประเมินประเภทใด ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับสาขาเฉพาะทางในการรักษาผู้ป่วยแต่ขึ้นอยู่กับกาเกิดขึ้นของรายได้หรือการได้มาซึ่งเงินได้ เช่นแพทย์ที่ทำงานประจำได้รับเฉพาะเงินเดือนอย่างเดียวหรือแพทย์ที่มีรายได้เฉพาะเปิดคลินิกรักษาผู้ป่วยโดยไม่ได้เป็นลูกจ้างประจำของโรงพยาบาลใดหรือแพทย์ที่มีรายได้จากงานประจำและทำงานนอกเวลาอื่นด้วย เป็นต้น การเกิดขึ้นของเงินได้ในแต่ละที่มานั้นเป็นประเด็นปัญหาทางภาษีที่ทำให้เกิดคดีความระหว่างแพทย์กับกรมสรรพากรที่มีความเห็นและการตีความแตกต่างกันทำให้แพทย์ผู้มีรายได้บางรายยื่นเสียภาษีไม่เป็นไปตามความเห็นหรือคำวินิจฉัยของพนักงานสรรพากรจึงเกิดคดีฟ้องร้องเพื่อให้ศาลภาษีอากรได้ตัดสินเกี่ยวกับความเห็นต่างในการตีความการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาว่าข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง

เป็นเช่นไร (พิเชษฐ์ โสภางษ์, 2560) เพื่อเป็นแนวทางหรือข้อสรุปในการยื่นภาษีให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ถูกต้อง

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจะหมายถึงผู้มีเงินได้เกิดขึ้นในปีภาษีโดยมีสถานะ (กรมสรรพากร, 2565) ดังนี้

1.1 บุคคลธรรมดา หมายถึง บุคคลที่สภาพบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สภาพบุคคลเริ่มตั้งแต่คลอดออกมาและอยู่รอดเป็นทารกซึ่งจะสิ้นสุดความเป็นสภาพบุคคลลงเมื่อตาย ดังนั้น บุคคลธรรมดาผู้มีเงินได้พึงประเมินที่เข้าข่ายต้องเสียภาษี หากไม่มีกฎหมายยกเว้น ทุกคนมีหน้าที่ต้องเสียภาษีโดยไม่จำกัด อายุ เพศ ความสามารถ สถานะทางสังคม ที่อยู่ สัญชาติ หรือเชื้อชาติ

1.2 ผู้ถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษี บุคคลธรรมดาที่มีเงินได้พึงประเมินที่ต้องเสียภาษี แต่ถึงแก่ความตายก่อนยื่นแบบแสดงรายการภาษีเฉพาะปีภาษีที่ถึงแก่ความตาย ต้องเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเสมือนหนึ่งตัวเองยังมีชีวิต โดยให้ผู้จัดการมรดก ทายาท หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินมรดก แล้วแต่กรณี เป็นผู้ยื่นรายการเสียภาษีในนามผู้ถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษี อาจถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษี คือระหว่าง วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม ของปีที่มีเงินได้ หรือถึงแก่ความตายเมื่อพ้นปีภาษีที่มีเงินได้แล้ว แต่ก่อนยื่นแบบแสดงรายการภาษีของปีที่มีเงินได้นั้น

1.3 กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง กองทรัพย์สินของผู้ตายที่ยังไม่ได้แบ่งให้แก่ทายาทซึ่งก่อให้เกิดเงินได้ที่ต้องเสียภาษี ให้เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉพาะปีภาษีถัดจากปีถึงแก่ความตาย จนถึงปีที่ได้แบ่งมรดกเสร็จสิ้นแล้ว โดยให้ผู้จัดการมรดก ทายาท หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินมรดกแล้วแต่กรณี เป็นผู้ยื่นรายการภาษีแทน เงินได้พึงประเมินที่ต้องนำมารวมคำนวณภาษีของกองมรดก ได้แก่ เงินได้ที่กองมรดกได้รับในแต่ละปีภาษีก่อนมีการแบ่งมรดกเพราะเป็นเจ้าของทรัพย์สินมรดก

1.4 ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มีชื่อบุคคล เป็นการดำเนินธุรกิจในรูปแบบของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีชื่อบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้กิจการมีเงินลงทุนมากขึ้น และมีประโยชน์ในแง่ของการตัดสินใจที่มองว่ามีความรอบคอบมากกว่าการดำเนินธุรกิจในรูปแบบของบุคคลธรรมดาคนเดียว เพราะมีการร่วมกันตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดจากการดำเนินงานของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในหนี้สินทั้งหมดของกิจการโดยไม่จำกัดจำนวนหนี้สินนั้นด้วยเช่นกัน

1.5 วิสาหกิจชุมชน เป็นธุรกิจชุมชนประเภทหนึ่งที่ประกอบกิจการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน รัฐบาลได้มีนโยบายที่ต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมชนบทให้สามารถเติบโตอย่างเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ เป็นองค์กรทางธุรกิจที่พัฒนาอย่างยั่งยืน และมีศักยภาพที่จะเติบโตเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ต่อไปได้ในอนาคตจึงได้มีมาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับวิสาหกิจ

ชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเฉพาะที่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลซึ่งมีเงินได้ไม่เกิน 1,800,000 บาทต่อปี มาตั้งแต่ปีภาษี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน

เงินได้พึงประเมินและการหักค่าใช้จ่าย

เงินได้พึงประเมินเป็นเงินได้ที่ได้รับมาทั้งหมดก่อนหักค่าใช้จ่าย และค่าลดหย่อนตลอดปีภาษี ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เงินได้พึงประเมินเป็นเงินได้ที่กฎหมายบังคับให้ผู้มีเงินได้ (รายได้) ต้องนำมาเสียภาษี ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเงินได้ที่ผู้มีเงินได้ได้รับจะเป็นเงินได้พึงประเมินแทบทั้งสิ้น เว้นแต่จะมีกฎหมายจะเขียนเอาไว้ อย่างชัดเจน ประมวลรัษฎากรจึงได้แบ่งประเภทของเงินได้พึงประเมิน เป็น 8 ประเภท และให้หักค่าใช้จ่าย ได้ 2 วิธี คือ การหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาตามอัตราที่กฎหมายกำหนด กับการหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็น และสมควร ประเภทของภาษีเงินได้ควบคู่กับการหักค่าใช้จ่ายเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 จำแนกเงินได้พึงประเมินออกเป็น 8 ประเภท (กรมสรรพากร, 2565) ดังต่อไปนี้

1. เงินได้พึงประเมินประเภทที่ 1 มาตรา 40(1) เป็นเงินได้จากการจ้างแรงงาน
2. เงินได้พึงประเมินประเภทที่ 2 มาตรา 40(2) ซึ่งเป็นเงินที่ได้จากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำ หรือจากการรับทำงานให้
3. เงินได้พึงประเมินประเภทที่ 3 มาตรา 40(3) ซึ่งเป็นเงินที่ได้จากค่าแห่งกุฎีวิลล ค่าแห่งลิขสิทธิ์ หรือสิทธิอย่างอื่น เงินปี หรือเงินได้ มีลักษณะเป็นเงินรายปีอันได้มาจากพินัยกรรม นิติกรรมอย่างอื่น หรือ คำพิพากษาของศาล
4. เงินได้พึงประเมินประเภทที่ 4 มาตรา 40(4) ซึ่งเป็นเงินได้จากส่วนเกินทุน เป็นการนำเงินไปหาประโยชน์เพื่อให้ได้ส่วนเกินทุนเป็นผลตอบแทน ซึ่งเงินทุนจะไม่ถือเป็นเงินได้ จะถือเป็นเงินได้เฉพาะส่วนเกินทุนเท่านั้น
5. เงินได้พึงประเมินประเภทที่ 5 มาตรา 40(5) เป็นเงินซึ่งได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้เนื่องจากการให้เช่าทรัพย์สินการผิดสัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน และการผิดสัญญาซื้อขายเงินผ่อน ซึ่งผู้ขายได้รับคืนทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นโดยไม่ต้องคืนเงิน หรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้วการให้เช่าทรัพย์สิน ผู้ให้เช่าต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าแก่ผู้เช่าเพื่อให้ผู้เช่าได้ใช้ หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่เช่า โดยมีระยะเวลาที่จำกัด กรณีผู้ให้เช่าทรัพย์สิน เรียกเก็บเงินกินเปล่า เงินแป๊ะเจี๊ยะ เงินค่าปลุกสร้าง หรือเงินค่าซ่อมแซม อีกส่วนหนึ่งนอกเหนือจากค่าเช่า ถือว่าเงินดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของค่าเช่าที่เรียกเก็บล่วงหน้า

6. เงินได้พึงประเมินประเภทที่ 6 มาตรา 40 (6) ซึ่งเป็นเงินที่ได้จากวิชาชีพอิสระ คือ

6.1 แพทย์ที่ทำการรักษาคนมีใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ แพทย์ที่ทำการรักษาคนมีใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ ซึ่งเป็นใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพที่กระทำหรือมุ่งหมายจะกระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การบำบัดโรค การป้องกันโรค การส่งเสริมและการฟื้นฟูสุขภาพ และการผดุงครรภ์ แต่ไม่รวมถึงการประกอบวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุขอื่น ที่มีการตั้งสภาวิชาชีพเพื่อควบคุมดูแลในแต่ละวิชาชีพแล้ว ซึ่งใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะออกโดยคณะกรรมการการประกอบโรค

ศิลปะ กองการประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข ในปัจจุบัน มีวิชาชีพที่ต้องขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ จากกองประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข คือ กิจกรรมบำบัด รังสีเทคนิค การแก้ไขความผิดปกติของการสื่อความหมาย เทคโนโลยีหัวใจและทรวงอก จิตวิทยาคลินิก การแพทย์แผนจีน ทัศนมาตรศาสตร์ กายอุปกรณ์ จุกเอนการแพทย์ กำหนดอาหาร และการแพทย์แผนไทยประยุกต์

6.2 หมายความว่า วิชาชีพทางด้านกฎหมายซึ่งจะต้องมีใบอนุญาตให้เป็นทนายความ จากสภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์

6.3 นักบัญชี หมายถึงผู้ทำบัญชี กับผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ได้รับการควบคุม ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 จากสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

6.4 วิศวกร สภาวิศวกรกำหนดให้วิศวกรเป็นวิศวกรรมควบคุม ซึ่งสาขาดังกล่าวต้องมีการสอบ ใบประกอบวิชาชีพวิศวกรรม (ก.ว.) คือ วิศวกรรมโยธา เครื่องกล ไฟฟ้า (ไฟฟ้ากำลัง) โทรคมนาคม (ไฟฟ้าสื่อสาร) อุตสาหการ เหมืองแร่ เคมี และสิ่งแวดล้อม

6.5 สถาปนิก ผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านออกแบบและตกแต่งจะต้องเป็นผู้ที่มีใบประกอบ วิชาชีพสถาปัตยกรรม (ก.ส.) รับรองโดยสภาสถาปนิก มีสาขาดังต่อไปนี้ สถาปัตยกรรมหลัก สถาปัตยกรรม ภายในและมณฑลศิลป์ สถาปัตยกรรมผังเมือง และภูมิสถาปัตยกรรม

6.6 ประณีตศิลป์ เป็นงานที่เกี่ยวกับงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ เช่น การรับจ้างปั้น วาดภาพ เป็นต้น

7. เงินได้พึงประเมินประเภทที่ 7 มาตรา 40 (7) เงินได้จากการรับเหมา ที่ผู้รับเหมาต้องลงทุนด้วย การจัดหาสัมภาระในส่วนสำคัญนอกจากเครื่องมือ และต้องมีแรงงานอีกด้วย

8. เงินได้พึงประเมินประเภทที่ 8 มาตรา 40 (8) ซึ่งเป็นเงินได้จากการธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง หรือการอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ในเงินได้ประเภทที่ 1 ถึงเงินได้ประเภทที่ 7 แล้วให้เป็นเงินได้ประเภทที่ 8 เช่น เงินรางวัล ลากลอย เงิน ทรรศนินที่ได้รับมาโดยผู้มีเงินได้แสดงที่มาไม่ได้ เช่น รายการเงินเข้าบัญชีเงินฝากที่เจ้าของบัญชีแสดงที่มาของเงินไม่ได้ รวมถึงได้จากการผลิต การขายสินค้า

ดังนั้นสามารถสรุปประเภทของเงินได้พึงประเมินและการหักค่าใช้จ่าย (วิชนพงศ์ ยอดราช, 2565) ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปประเภทของเงินได้พึงประเมินกับการหักค่าใช้จ่าย

เงินได้พึงประเมิน	การหักค่าใช้จ่าย	
	หักตามจริงและสมควร	หักเหมา
ประเภทที่ 1 การจ้างแรงงาน เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ฯ	✗	หักได้ ร้อยละ 50 ไม่เกิน 100,000 บาท
ประเภทที่ 2 หน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำหรือจากการรับทำงาน ให้ เช่น ค่านายหน้า ฯ	✗	

เงินได้พึงประเมิน	การหักค่าใช้จ่าย	
	หักตามจริงและ สมควร	หักเหมา
ประเภทที่ 3 ค่าแห่งภูมิลี ค่าลิขสิทธิ์ หรือ สิทธิอย่างอื่น ๆ	หักได้	หักได้ ร้อยละ 50 ไม่เกิน 100,000 บาท
ประเภทที่ 4 ดอกเบี้ยทุกชนิด เงินปันผล กำไร จากคริปโทเคอร์เรนซี โทเคนดิจิทัล ฯ	✕	✕
ประเภทที่ 5 การให้เช่าทรัพย์สิน ฯ - อาคาร สำนักงาน ยานพาหนะ - ที่ดินเพื่อการเกษตร - ที่ดินไม่ใช่เพื่อการเกษตร - ทรัพย์สินอื่น ๆ และการเช่าช่วง	หักได้	หักได้ ร้อยละ 10 - 30 ร้อยละ 30 ร้อยละ 20 ร้อยละ 15 ร้อยละ 10
ประเภทที่ 6 วิชาชีพอิสระ เช่น กฎหมาย การ ประกอบโรคศิลปะ บัญชี วิศวกรรม สถาปัตยกรรม ประณีตศิลปกรรม	หักได้	หักได้ ร้อยละ 30 กับร้อยละ 60 ร้อยละ 60 เฉพาะแพทย์ นอกนั้นหักได้ ร้อยละ 30
ประเภทที่ 7 เงินได้จากการรับเหมาที่ผู้รับเหมา ต้องลงทุนด้วยการจัดหาสัมภาระในส่วนสำคัญ นอกจากเครื่องมือ	หักได้	หักได้ ร้อยละ 60
ประเภทที่ 8 เงินได้จากการประกอบธุรกิจ การ พาณิชยกรรม การเกษตร การ อุตสาหกรรม การ ขนส่ง หรือการอื่นที่มีได้ระบุไว้ใน 1-7 ฯ	หักได้	หักได้ ร้อยละ 40 กับร้อยละ 60 เฉพาะดารา นักร้อง นักแสดงอิสระ 300,000 บาทแรกหักร้อยละ 60 ส่วนที่ เหลือหักร้อยละ 40 รวมกันทั้งหมดหักได้ ไม่เกิน 600,000 บาท นอกนั้นหักร้อยละ 60 ทั้งหมด

ประเด็นปัญหาภาษีอากรของวิชาชีพแพทย์

ประเด็นปัญหาสำคัญที่เป็นข้อขัดแย้งหรือความเห็นต่างที่เป็นข้อพิพาทระหว่างแพทย์ผู้มีรายได้กับ กรมสรรพากรคือประเด็นการเกิดขึ้นของเงินได้นอกจากการทำงานประจำหรือการรักษาคนไข้ นอกเหนือจาก งานประจำเช่นทำงานประจำที่โรงพยาบาลรัฐแต่หลังเลิกงานหรือวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ไปรับงานรักษาคนไข้ ให้กับโรงพยาบาลเอกชนซึ่งแพทย์บางรายเห็นว่าการทำงานนอกเวลาที่โรงพยาบาลเอกชนหรือสถานพยาบาล อื่นนอกจากงานประจำเป็นการประกอบวิชาชีพอิสระเป็นเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 6 คือเงินได้เนื่องจากการ ประกอบวิชาชีพสามารถหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาได้ทันทีร้อยละ 60 เพราะวิชาชีพแพทย์ต้องใช้ความรู้ ความสามารถและทักษะเฉพาะทางที่จะสามารถปฏิบัติอาชีพนี้ได้และต้องผ่านการทดสอบทางวิชาชีพก่อนจึง

จะได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพแพทย์ได้ไม่ใช่เป็นการใช้แรงงานทั่วไปที่ใครก็สามารถจะประกอบอาชีพนี้ได้แต่ในขณะเดียวกันกรมสรรพากรได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของเงินได้หรือที่มาของรายได้มากกว่าจะพิจารณาแค่การได้มาซึ่งใบประกอบวิชาชีพเท่านั้นในบางกรณีสรรพากรเห็นว่าเงินได้ของแพทย์เป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(2) หรือเงินได้จากการรับทำงานให้ซึ่งหักค่าใช้จ่ายเหมาได้เพียงร้อยละ 50 ไม่เกิน 100,000 บาทเท่านั้นซึ่งต่างจากการหักค่าใช้จ่ายตามมาตรา 40(6) ที่สามารถหักค่าใช้จ่ายได้ถึงร้อยละ 60 และไม่มีเพดานกำหนดไว้เหมือนเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 2 บทความนี้จึงได้สรุปแนวทางการจำแนกประเภทของเงินได้พึงประเมินของแพทย์และการคำนวณภาษีเงินได้พึงประเมินตามแนวทางของสรรพากรดังตัวอย่างต่อไปนี้

กรณีที่ 1. แพทย์ที่ทำงานประจำอยู่โรงพยาบาลของรัฐหรือโรงพยาบาลเอกชนที่ได้รับเงินเดือนจากการทำงานไม่ว่าจะเป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐหรือพนักงานลูกจ้างของโรงพยาบาลเอกชนตามหลักกฎหมายภาษีอากรถือเป็นเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 1 คือเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน ซึ่งเงินได้ประเภทนี้จะต้องหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาในอัตราร้อยละ 50 และไม่เกิน 100,000 บาท และถ้าเงินได้เข้าเกณฑ์ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย ผู้จ่ายเงินได้หรือนายจ้างจะหักภาษีไว้เพื่อนำส่งรัฐในแต่ละเดือนและเมื่อสิ้นปีแพทย์ผู้มีรายได้จะต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 91 และชำระภาษีต่อสรรพากรภายในวันที่ 31 มีนาคมของปีถัดไปแต่ถ้ายื่นแบบออนไลน์จะสามารถยื่นได้ภายในวันที่ 8 เมษายน โดยนำเงินที่ได้รับทุกเดือนตลอดทั้งปีมาคำนวณภาษีแล้วหักด้วยภาษีที่ถูกหัก ณ ที่จ่ายไว้ ส่วนต่างภาษีที่คำนวณได้มากกว่าภาษีถูกหัก ณ ที่จ่ายให้ผู้มีเงินได้จ่ายส่วนต่างนั้นเพิ่ม แต่หากภาษีถูกหัก ณ ที่จ่ายมากกว่าภาษีที่คำนวณได้ผู้มีเงินได้สามารถขอคืนภาษีได้ภายใน 3 ปีนับแต่วันสุดท้ายของปีที่ถูกหักภาษีเกินไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1. ในปี พ.ศ. 2561 นายแพทย์ประเสริฐ สุขเสมอ เป็นคนโสด ทำงานอยู่โรงพยาบาลหัตถ์ ซึ่ง เป็นโรงพยาบาลของรัฐ เป็นศัลยแพทย์ทั่วไปได้รับเงินเดือน ๆ ละ 60,000 บาทและได้รับเงินเพิ่มจากการเข้าเวรและตรวจคนไข้นอกเวลารวมเป็นเงินทั้งปีอีก 100,000 บาท และถูกพนักงานบัญชีของโรงพยาบาลหักภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายไว้ทั้งปีเป็นเงิน 21,600 บาท หักเงินสะสมเข้ากองทุนประกันสังคมอีกปีละ 9,000 บาท การคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีของนายแพทย์ประเสริฐ เป็นดังนี้

เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) (60,000 บาท × 12 เดือน) + 100,000 บาท	720,000	บาท
หัก ค่าใช้จ่ายเหมาร้อยละ 50 ไม่เกิน 100,000 บาท	<u>100,000</u>	บาท
เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย	620,000	บาท
หัก ค่าลดหย่อน		
ผู้มีเงินได้	60,000	บาท
เงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม	<u>9,000</u>	<u>69,000</u> บาท
เงินได้สุทธิ	<u>551,000</u>	บาท

ภาษีที่คำนวณได้ $(150,000 \times 0\%) + (150,000 \times 5\%) + (200,000 \times 10\%) + (51,000 \times 15\%)$

35,150 บาท

หัก ภาษีหัก ณ ที่จ่าย 21,600 บาท

จำนวนภาษีที่นายแพทย์ประเสริฐต้องชำระเพิ่มเป็นเงิน 13,550 บาท

สรุป นายแพทย์ประเสริฐต้องยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภ.ง.ด.91ประจำปี 25x1 ภายในเดือน มีนาคม พ.ศ. 25x2 แต่ถ้านายแพทย์ประเสริฐยื่นแบบภาษีผ่านระบบออนไลน์จากเว็บไซต์ของกรมสรรพากร สามารถยื่นแบบเพื่อชำระภาษีได้ถึงวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 25x2

กรณีที่ 2 แพทย์มีเงินเดือนจากการทำงานในโรงพยาบาลมีสถานะเป็นข้าราชการหรือพนักงานใน โรงพยาบาลแต่มาเปิดคลินิกรักษาคนไข้ส่วนตัวนอกเวลาราชการหรือนอกเวลาทำงานเช่นช่วงเย็นหลังเลิกงาน หรือวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ กรณีนี้ถือว่าแพทย์มีเงินได้ 2 ประเภท ได้แก่เงินได้จากเงินเดือนเป็นเงินได้พึง ประเมินประเภทที่ 1 เงินได้จากการจ้างแรงงาน และเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 6 คือเงินได้จากการประกอบ วิชาชีพอิสระ (การประกอบโรคศิลปะ) ในการหักค่าใช้จ่ายเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 1 หักค่าใช้จ่ายเป็นการ เหมาได้ในอัตราร้อยละ 50 แต่ไม่เกิน 100,000 บาทส่วนเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 6 เงินได้จากการ ประกอบโรคศิลปะสามารถเลือกหักค่าใช้จ่ายได้ 2 แบบคือ 1) หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาในอัตราร้อยละ 60 หรือ 2) หักค่าใช้จ่ายตามจริง และต้องยื่นแบบเพื่อเสียภาษีปีละ 2 ครั้ง คือภาษีครึ่งปีและภาษีสิ้นปี โดยใช้แบบ ภ.ง.ด. 94 สำหรับยื่นแบบเงินได้ครึ่งปีแรกโดยคำนวณเงินได้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายนของ ทุกปีและยื่นแบบภายในเดือนกันยายนของทุกปี นอกจากนี้เงินได้พึงประเมินประเภทที่ 2 - 8 จะต้องคำนวณ ภาษีตามวิธีที่ 2 แล้วนำมาเปรียบเทียบกับภาษีวิธีที่ 1 หากวิธีใดมีจำนวนภาษีที่มากกว่าให้ชำระตามวิธีนั้น ในบทความนี้นำเสนอเฉพาะการคำนวณภาษีตามวิธีที่ 1 เพราะว่าผู้เสียภาษีส่วนใหญ่จะคำนวณภาษีตามวิธีที่ 1 หรือหากมีการเปรียบเทียบระหว่างวิธีที่ 1 กับวิธีที่ 2 แล้ว วิธีที่ 1 จะมีภาษีที่ชำระมากกว่าการคำนวณแบบวิธีที่ 2

ตัวอย่างที่ 2. ในปี 25x1 นายแพทย์วัชร เป็นศัลยแพทย์หัวใจเป็นแพทย์ประจำอยู่โรงพยาบาลรัฐ แห่งหนึ่งได้รับเงินเดือน ๆ ละ 50,000 บาท และเปิดคลินิกส่วนตัวนอกเวลาราชการรักษาผู้ป่วยมีรายได้จาก คลินิกเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน 25x1 เป็นจำนวนเงินรวมทั้งสิ้น 1,800,000 บาทและตั้งแต่เดือน กรกฎาคมถึงเดือนธันวาคมในปีเดียวกันมีรายได้ทั้งสิ้น 2,000,000 บาท และสิ้นปีถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายทั้งปีไว้ เป็นเงิน 15,000 บาท โดยเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 6 จากการประกอบโรคศิลปะ คุณหมอเลือกหัก ค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาในอัตราร้อยละ 60 การคำนวณภาษีของนายแพทย์วัชร มีดังนี้

คำนวณภาษีครึ่งปีสำหรับเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 6 เงินได้จากการประกอบโรคศิลปะ

เงินได้พึงประเมิน	1,800,000	บาท
หัก ค่าใช้จ่ายเหมาอัตราร้อยละ 60	<u>1,080,000</u>	บาท
เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย	720,000	บาท
หัก ค่าลดหย่อนส่วนตัวผู้มีเงินได้	<u>30,000</u>	บาท
เงินได้สุทธิ	<u>690,000</u>	บาท

คำนวณภาษี

ภาษีที่ต้องชำระ $(150,000 \times 0) + (150,000 \times 5\%) + (200,000 \times 10\%) + (190,000 \times 15\%)$

= 56,000 บาท

สรุป นายแพทย์วัชรระ ต้องชำระภาษีครึ่งปีเป็นเงิน 56,000 บาท โดยยื่นแบบ ภ.ง.ด. 94 เพื่อชำระภาษีภายในสิ้นเดือนกันยายน 25x1

คำนวณภาษีสิ้นปี

เงินได้พึงประเมิน 40(1)เงินเดือน (50,000 บาท x 12 เดือน)	600,000	บาท
<u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายเหมาร้อยละ 50 ไม่เกิน 100,000 บาท	<u>100,000</u>	บาท
เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย	<u>500,000.....(1)</u>	บาท
เงินได้พึงประเมิน 40(6)เงินได้จากการประกอบโรคศิลปะ	3,800,000	บาท
<u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายเหมาอัตราร้อยละ 60	<u>2,280,000</u>	บาท
เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย	<u>1,520,000....(2)</u>	บาท
รวมเงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย (1)+(2)	2,020,000	บาท
<u>หัก</u> ค่าลดหย่อน ผู้มีเงินได้	<u>60,000</u>	บาท
เงินได้สุทธิ	<u>1,960,000</u>	บาท

คำนวณภาษี $(150,000 \times 0) + (150,000 \times 5\%) + (200,000 \times 10\%) + (250,000 \times 20\%) + (960,000 \times 25\%) = 355,000$ บาท

ดังนั้นภาษีสิ้นปีที่นายแพทย์ต้องชำระสุทธิ

ภาษีสิ้นปีที่คำนวณได้	355,000	บาท
<u>หัก</u> ภาษีครึ่งปีที่ชำระแล้ว	56,000	
ภาษีถูกหัก ณ ที่จ่าย	<u>15,000</u>	<u>71,000</u> บาท
ภาษีสิ้นปีที่ต้องชำระเพิ่ม	<u>284,000</u>	บาท

สรุป ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของนายแพทย์วัชรระที่ต้องชำระเพิ่มภายในเดือนมีนาคม 25x2 เป็นจำนวนเงิน 284,000 บาทโดยยื่นแบบ ภ.ง.ด. 90 เพื่อชำระภาษีแต่ถ้านายแพทย์ยื่นภาษีผ่านระบบออนไลน์ของเว็บไซต์กรมสรรพากรสามารถยื่นแบบและชำระภาษีได้ถึงวันที่ 8 เมษายน 25x2

หมายเหตุ : การยื่นแบบสามารถยื่นออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ www.rd.go.th ซึ่งขยายเวลาให้อีก 8 วันนับจากกำหนดเวลายื่นแบบคือเดือนมกราคม-มีนาคมของปีภาษีถัดไป (กรมสรรพากร, 2565)

กรณีที่ 3. แพทย์มีเงินเดือนจากการทำงานในโรงพยาบาลมีสถานะเป็นข้าราชการหรือพนักงานในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งแล้วไปตรวจรักษาให้โรงพยาบาลหรือบริษัทอีกแห่งหนึ่งโดยทำสัญญาข้อตกลงไปทำงานให้เป็นปกติตามเวลาที่ตกลงกันเช่น 2 วันต่อสัปดาห์หรือตั้งแต่เวลาใดถึงเวลาใดและได้รับค่าตอบแทนเป็นจำนวนเท่ากันทุกเดือน กรณีถือว่าเงินได้ที่แพทย์ได้รับจากการทำงานนอกเหนือจากงานประจำเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(2) คือเงินได้จากการรับทำงานให้ หักค่าใช้จ่ายเหมาในอัตราร้อยละ 50 ไม่เกิน 100,000 บาท แพทย์ผู้มีเงินได้ตั้งนำเงินได้จากเงินเดือนคือเงินได้จากการจ้างแรงงานตามมาตรา 40(1) มารวมกับเงินได้จากการรับทำงานให้ตามมาตรา 40(2) มารวมกันแล้วจึงหักค่าใช้จ่ายในอัตราเหมาร้อยละ 50 แต่ไม่เกิน 100,000 บาท ดังตัวอย่างการคำนวณต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3. ในปี 25x1 นายแพทย์นิวัตร เป็นแพทย์กระดูกทำงานอยู่ในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ได้รับเงินเดือน ๆ 65,000 บาท และได้ทำสัญญากับบริษัท สยามก่อสร้าง จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทรับเหมาก่อสร้าง โดยสัญญาระบุให้นายแพทย์นิวัตรเข้าตรวจรักษานักงานของบริษัทเกี่ยวกับสุขภาพกระดูกของพนักงาน โดยเข้าตรวจทุกวันเสาร์เวลา 9.00 น. - 12.00 น. และได้รับค่าจ้างเดือนละ 20,000 บาททุกเดือน การคำนวณภาษีเงินได้ของนายแพทย์นิวัตรมีดังนี้

เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) และ 40(2) = $(65,000 \times 12) + (20,000 \times 12)$	1,020,000	บาท
หักค่าใช้จ่ายเหมาในอัตราร้อยละ 50 ไม่เกิน 100,000 บาท	<u>100,000</u>	บาท
เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย	920,000	บาท
หัก ค่าลดหย่อนส่วนตัวผู้มีเงินได้	<u>60,000</u>	บาท
เงินได้สุทธิ	<u>860,000</u>	บาท
คำนวณภาษี จากเงินได้สุทธิ 860,000 บาท		

ภาษีที่ต้องชำระ $(150,000 \times 0) + (150,000 \times 5\%) + (200,000 \times 10\%) + (250,000 \times 15\%) + (110,000 \times 20\%) = 87,000$ บาท

ตัวอย่างที่ 4. นายแพทย์สมพงษ์ เป็นแพทย์สูตินารี ไปทำสัญญาจ้างกับโรงพยาบาลเอกชนอีกแห่งหนึ่งในสัญญาจ้างได้ตกลงค่าตอบแทนและกำหนดให้นายแพทย์สมพงษ์เป็นคนเรียกเก็บค่าตรวจรักษาจากผู้ป่วยเป็นรายๆ ไปแต่ต้องไม่เกินอัตราที่โรงพยาบาลผู้ว่าจ้างกำหนดไว้และนายแพทย์สมพงษ์จะได้รับเฉพาะค่าตอบแทนจากการรักษาร้อยละ 80 ของค่าตรวจรักษา อีกร้อยละ 20 เป็นของโรงพยาบาล ส่วนค่ายา ค่าพยาบาล และค่าห้องโรงพยาบาลจะเป็นผู้รับทั้งหมดนายแพทย์สมพงษ์จะได้รับเฉพาะค่าตอบแทนจากการรักษาจากโรงพยาบาลโดยตรงเท่านั้นและถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ทุกครั้งที่มีการจ่ายเงิน ในปี 25x1 นายแพทย์สมพงษ์ ได้รับค่าตอบแทนจากการรักษาจากโรงพยาบาลเอกชนแห่งนี้นับรวมทั้งสิ้น 1,000,000 บาท และถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ทั้งปีเป็นเงินรวม 20,000 บาท

จากตัวอย่างที่ 4. เงินได้ของนายแพทย์สมพงษ์จัดเป็นเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 2 คือเงินได้จากการรับทำงานให้ไม่ใช่เงินได้ตามมาตรา 40(6) ที่เป็นเงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระ เพราะว่าการรักษานายแพทย์สมพงษ์จะได้รับจากโรงพยาบาลโดยตรงและถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้จึงเป็นกรณีที่ผู้ป่วยที่มาทำการรักษาจ้างโรงพยาบาลให้รักษาอาการเจ็บป่วยแล้วโรงพยาบาลดำเนินการว่าจ้างนายแพทย์สมพงษ์ให้ตรวจรักษาต่อตามสัญญาว่าจ้างอีกที่ไม่ใช่กรณีที่โรงพยาบาลหรือผู้ว่าจ้างตกลงทำสัญญาให้นายแพทย์สมพงษ์เปิดคลินิกพิเศษรักษาผู้ป่วยโดยตรงและได้รับเงินค่ารักษาโดยตรงจากผู้ป่วย กรณีนี้เงินได้ที่เกิดขึ้นจึงจัดเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(2) เงินได้จากการรับทำงานให้ และคำนวณภาษีเหมือนกับตัวอย่างที่ 3 แสดงการคำนวณดังนี้

เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(2) การรับทำงานให้	1,000,000	บาท
หักค่าใช้จ่ายเหมาในอัตราร้อยละ 50 ไม่เกิน 100,000 บาท	<u>100,000</u>	บาท
เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย	900,000	บาท
หัก ค่าลดหย่อนส่วนตัวผู้มีเงินได้	<u>60,000</u>	บาท

เงินได้สุทธิ	<u>840,000</u>	บาท
คำนวณภาษี จากเงินได้สุทธิ 840,000 บาท		
ภาษีที่คำนวณได้ $(150,000 \times 0) + (150,000 \times 5\%) + (200,000 \times 10\%) + (250,000 \times 15\%) + (90,000 \times 20\%) = 83,000$ บาท		บาท
ภาษีที่คำนวณได้	83,000	บาท
หัก ภาษีถูกหัก ณ ที่จ่าย	<u>20,000</u>	บาท
ภาษีที่ต้องชำระเพิ่ม	<u>63,000</u>	บาท

สรุป ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของนายแพทย์นิวัตร (ตามตัวอย่างที่ 3) และนายแพทย์สมพงษ์ (ตามตัวอย่างที่ 4) ที่ต้องชำระเพิ่มภายในเดือนมีนาคม 25x2 เป็นจำนวนเงิน 87,000 บาทและ 63,000 บาท ตามลำดับโดยยื่นแบบภ.ง.ด. 90 เพื่อชำระภาษีแต่ถ้านายแพทย์ยื่นภาษีผ่านระบบออนไลน์ของเว็บไซต์ กรมสรรพากรสามารถยื่นแบบและชำระภาษีได้ถึงวันที่ 8 เมษายน 25x2

กรณีที่ 4. แพทย์มีเงินเดือนจากการทำงานในโรงพยาบาลมีสถานะเป็นข้าราชการหรือพนักงานในโรงพยาบาลซึ่งเป็นแพทย์ประจำได้รับเงินเดือนจากการจ้างงานแต่ได้ทำสัญญาข้อตกลงกับโรงพยาบาลเพื่อขอใช้สถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อรักษาผู้ป่วยหรือทางโรงพยาบาลตกลงให้แพทย์เปิดคลินิกพิเศษนอกเวลาทำงานปกติโดยใช้สถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ของโรงพยาบาลและแบ่งรายได้ให้โรงพยาบาลตามข้อตกลงไม่ว่าแพทย์จะเก็บเงินจากผู้ป่วยเองทั้งจำนวนหรือให้โรงพยาบาลเป็นผู้เรียกเก็บเงินค่าตรวจรักษาให้แล้วนำมาจ่ายให้แพทย์ที่หลังก็ตาม กรณีนี้ถือว่าเงินได้จากการเปิดคลินิกพิเศษนี้เป็นเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 6 คือเงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระ (การประกอบโรคศิลปะ) แต่ต้องเป็นเงินได้ทั้งจำนวนที่เรียกเก็บจากผู้ป่วยไม่ใช่เฉพาะเงินส่วนแบ่งที่เหลือหลังจากหักส่วนแบ่งให้โรงพยาบาลแล้วและเนื่องจากโรงพยาบาลไม่ใช่ผู้จ่ายเงินได้จึงไม่มีหน้าที่หัก ณ ที่จ่าย การยื่นแบบและหักค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเหมือนกรณีที่ 2 ดังตัวอย่างการคำนวณต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5. นายแพทย์วินัยเป็นแพทย์เชี่ยวชาญด้านทางเดินปัสสาวะทำงานเป็นแพทย์ประจำอยู่โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งได้รับเงินเดือนๆ ละ 45,000 บาท ต่อมาในเดือนกรกฎาคม 25x1 นายแพทย์วินัยได้ทำสัญญาข้อตกลงกับทางโรงพยาบาลอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเปิดคลินิกพิเศษนอกเวลาการปกติโดยใช้สถานที่ อุปกรณ์และเครื่องมือของโรงพยาบาลในสัญญากำหนดให้แบ่งรายได้ค่ารักษาให้โรงพยาบาลร้อยละ 30 และให้โรงพยาบาลเรียกเก็บค่ารักษาจากผู้ป่วยแทนและนำมาจ่ายคืนให้อัตราร้อยละ 70 ในปี 25x1 ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม นายแพทย์วินัยได้รับค่ารักษาก่อนแบ่งให้โรงพยาบาลทั้งสิ้นเป็นเงิน 1,000,000 บาทและได้แบ่งให้โรงพยาบาลเป็นเงิน 300,000 บาทเหลือเป็นรายได้ของนายแพทย์วินัยจำนวน 700,000 บาท การคำนวณภาษีแสดงดังนี้

คำนวณภาษีสิ้นปีของนายแพทย์วินัยแสดงดังนี้

เงินได้พึงประเมิน 40(1)เงินเดือน $(45,000 \text{ บาท} \times 12 \text{ เดือน})$	540,000	บาท
หัก ค่าใช้จ่ายเหมาร้อยละ 50 ไม่เกิน 100,000 บาท	<u>100,000</u>	บาท
เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย	<u>440,000.....(1)</u>	บาท

เงินได้พึงประเมิน 40(6)เงินได้จากการประกอบโรคศิลปะ	1,000,000	บาท
<u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายเหมาอัตราร้อยละ 60	<u>600,000</u>	บาท
เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย	<u>400,000....(2)</u>	บาท
รวมเงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย (1)+(2)	840,000	บาท
<u>หัก</u> ค่าลดหย่อน ผู้มีเงินได้	<u>60,000</u>	บาท
เงินได้สุทธิ	<u>780,000</u>	บาท
คำนวณภาษี $(150,000 \times 0) + (150,000 \times 5\%) + (200,000 \times 10\%) + (250,000 \times 20\%) + (30,000 \times 25\%) = 71,000$ บาท		

สรุป ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของนายแพทย์วินัยที่ต้องชำระเพิ่มภายในเดือนมีนาคม 2566 เป็นจำนวนเงิน 71,000 บาทโดยยื่นแบบภ.ง.ด. 90 เพื่อชำระภาษีแต่ถ้ายื่นภาษีผ่านระบบออนไลน์ของเว็บไซต์กรมสรรพากรสามารถยื่นแบบและชำระภาษีได้ถึงวันที่ 8 เมษายน 2562

กรณีที่ 5. กรณีที่แพทย์เปิดกิจการสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลโดยมีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนรวมทั้งการตรวจรักษาพยาบาลและจำหน่ายยา รายได้จากการประกอบกิจการในลักษณะนี้ถือเป็นเงินได้พึงประเมินมาตรา 40(8) คือเงินได้จากการประกอบธุรกิจ ไม่ใช่เงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระตามมาตรา 40(6) ก่อนปี 2560 เงินได้จากการประกอบธุรกิจที่เป็นการประกอบโรคศิลปะสามารถหักค่าใช้จ่ายเหมาได้ในอัตราร้อยละ 75 แต่ปัจจุบันมีการแก้ไขกฎหมายภาษีอากรใหม่ทำให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาได้เพียงอัตราร้อยละ 60 เท่านั้นแต่หากมีรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถพิสูจน์ได้สูงกว่าในอัตราเหมาร้อยละ 60 ธุรกิจก็สามารถเลือกนำรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงมาใช้หักเป็นรายจ่ายในการคำนวณภาษีได้ นอกจากนี้เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) คือเงินได้จากการประกอบธุรกิจผู้มีเงินได้ต้องยื่นแบบเพื่อเสียภาษีปีละ 2 ครั้งคือภาษีครึ่งปีและภาษีสิ้นปีเหมือนกับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) ที่เป็นเงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระ ดังตัวอย่างแสดงการคำนวณต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6. นายแพทย์สมชายเป็นแพทย์ศัลยกรรมทั่วไปเปิดกิจการสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลโดยมีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนรวมทั้งการตรวจรักษาพยาบาลและจำหน่ายยา ในปีภาษี 2561 มีรายได้เดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายนก่อนหักรายจ่ายทั้งสิ้นเป็นเงิน 3,000,000 บาทและมีรายจ่ายเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโดยตรงที่เกิดขึ้นจริงตามเอกสารหลักฐานทางบัญชีที่สามารถพิสูจน์ได้เป็นจำนวน 2,500,000 บาท และมีรายได้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคมในปีเดียวกันก่อนหักรายจ่ายอีก 3,200,000 บาทและรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงและมีเอกสารทางบัญชีประกอบการบันทึกหักรายจ่ายอีกเป็นจำนวน 2,800,000 บาท การคำนวณภาษีของนายแพทย์สมชายมีดังนี้

คำนวณภาษีครึ่งปี

เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) จากการประกอบธุรกิจ	3,000,000	บาท
<u>หัก</u> รายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง	<u>2,500,000</u>	บาท
เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย	500,000	บาท
<u>หัก</u> ค่าลดหย่อนผู้มีเงินได้	<u>30,000</u>	บาท

เงินได้สุทธิ 470,000 บาท

คำนวณภาษี = 24,500 บาท $(150,000 \times 0) + (150,000 \times 5\%) + (170,000 \times 10\%)$

นายแพทย์สมชายต้องยื่นแบบภ.ง.ด. 94 เพื่อชำระภาษีครั้งปีภายในเดือนกันยายน เป็นเงิน 24,500 บาท

คำนวณภาษีสิ้นปี

เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) จากการประกอบธุรกิจ 6,200,000 บาท

หัก รายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง 5,300,000 บาท

เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย 900,000 บาท

หัก ค่าลดหย่อนผู้มีเงินได้ 60,000 บาท

เงินได้สุทธิ 840,000 บาท

คำนวณภาษี

$(150,000 \times 0) + (150,000 \times 5\%) + (200,000 \times 10\%) + (250,000 \times 15\%) + (90,000 \times 20\%) = 83,000$ บาท

ภาษีสิ้นปีที่คำนวณได้ 83,000 บาท

หัก ภาษีครั้งที่ชำระแล้ว 24,500 บาท

ภาษีที่ต้องชำระเพิ่ม 58,500 บาท

สรุป ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของนายแพทย์สมชายที่ต้องชำระเพิ่มภายในเดือนมีนาคม 25x2 เป็นจำนวนเงิน 58,500 บาทโดยยื่นแบบ ภ.ง.ด. 90 เพื่อชำระภาษีแต่ถ้ายื่นภาษีผ่านระบบออนไลน์ของเว็บไซต์กรมสรรพากรสามารถยื่นแบบและชำระภาษีได้ถึงวันที่ 8 เมษายน 25x2

จากกรณีเงินได้ตามมาตรา 40(8) ที่เป็นเงินได้จากการประกอบธุรกิจสาระสำคัญที่สำคัญคือผู้มีเงินได้สามารถเลือกได้นำรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถพิสูจน์ได้หรือหักรายจ่ายเป็นการเหมาในอัตราร้อยละ 60 ซึ่งในกรณีตัวอย่างเลือกนำรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงมาหักเป็นรายจ่ายเพราะหักได้สูงกว่าในอัตรเหมาแต่บางสถานพยาบาลที่รายจ่ายคำนวณได้ในอัตรเหมาสูงกว่ารายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงสามารถเลือกรายจ่ายในอัตรเหมาคำนวณเป็นรายจ่ายในการคำนวณภาษีได้เพื่อจะทำให้มีภาษีที่ต้องชำระน้อยลงนอกจากนี้รายได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) จะต้องยื่นแบบเพื่อชำระภาษี (ถ้ามี) ปีละ 2 ครั้ง คือ ภาษีครึ่งปีและภาษีสิ้นปี รวมทั้งต้องมีการคำนวณเปรียบเทียบการเสียภาษีตามวิธีที่ 1 และวิธีที่ 2 ว่าวิธีใดจะมีการเสียภาษีที่ต้องเสียมากกว่ากันและหากวิธีใดคำนวณแล้วมีภาษีที่ต้องชำระมากกว่าต้องชำระตามวิธีนั้นในบทความนี้แสดงเฉพาะการคำนวณภาษีวิธีที่ 1 เพราะมีจำนวนภาษีที่ต้องชำระมากกว่าวิธีที่ 2

สรุป

เงินได้ของวิชาชีพแพทยนั้นเป็นได้ทั้งเงินได้พึงประเมินจากการจ้างแรงงาน การรับทำงานให้การประกอบวิชาชีพอิสระ (การประกอบโรคศิลปะ) และการประกอบธุรกิจ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

รายการ/เงินได้พึงประเมิน	มาตรา 40(1)	มาตรา 40(2)	มาตรา 40(6)	มาตรา 40(8)
ลักษณะงาน	การจ้างงาน	การทำงานนอกเวลาหรือไม่เต็มเวลา (part-time) ที่โรงพยาบาลหรือคลินิกอื่น	การทำคลินิก กรณีเป็นเจ้าของ	การทำโรงพยาบาล มีเตียงและรับคนไข้ นอนค้างคืน
			การทำงานนอกเวลาหรือไม่เต็มเวลา (part-time) ที่โรงพยาบาลหรือคลินิกของคนอื่น	ขายยาหรืออาหารเสริมความงาม
หัก ค่าใช้จ่าย	หัก 50% ไม่เกินแสน	หัก 50% ไม่เกินแสน	หัก 60% หรือหักตามจริงต้องจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	หัก 60% หรือหักตามจริงต้องจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
หัก ลดหย่อน	ตามกฎหมายกำหนด			
การยื่นแบบแสดงรายการครึ่งปี	ไม่ต้องยื่นครึ่งปี		ภ.ง.ด. 94 ยื่นระหว่างเดือนกรกฎาคม - กันยายนของปีภาชีนั้น	
การยื่นแบบแสดงรายการสิ้นปี	ภ.ง.ด.91 มีเงินได้เฉพาะมาตรา 40(1) ยื่นแบบระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคมของปีภาชีถัดไป	ภ.ง.ด.90 มีเงินได้ตามมาตรา 40(1) และมีเงินได้พึงประเมิน 40(2) และหรือ (6) และหรือ (8) ยื่นแบบระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคมของปีภาชีถัดไป		
การยื่นแบบแสดงรายการผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	การยื่นแบบสามารถยื่นออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ www.rd.go.th กรมสรรพากรขยายเวลาให้อีก 8 วัน นับจากกำหนดเวลายื่นแบบแสดงรายการภาษีที่บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรกำหนด			

ทั้งนี้เงินพึงประเมินตามมาตรา 40(6) และมาตรา 40(8) จะหักรายจ่ายได้มากกว่าเงินได้พึงประเมิน
ตามมาตรา 40(1) และ 40(2) ทำให้เงินได้ตามมาตรา 40(6) และ 40(8) เสียภาษีน้อยกว่า อย่างไรก็ตามเพื่อ
ผลประโยชน์ของผู้มีเงินได้ที่ต้องเสียภาษีมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาให้มีความรู้เข้าใจอย่างถูกต้องว่าเงินได้ที่
เกิดขึ้นเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตราใดโดยสามารถศึกษาได้จากข้อกฎหมายตามประมวลรัษฎากร

คำพิพากษาฎีกาหรือแนววินิจฉัยของกรมสรรพากรเพราะหากวิเคราะห์หรือตีความผิดจะทำให้ยื่นแบบเพื่อชำระภาษีไม่ถูกต้องครบถ้วนทำให้ต้องเสียเบี้ยปรับและเงินเพิ่มอีกหรือทำให้ต้องจ่ายภาษีสูงกว่าข้อเท็จจริงได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (2565). *ประมวลรัษฎากร*. ค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2566, จาก <https://www.rd.go.th/315.html>
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. (2566). คำสอนวิชากฎหมายภาษีอากร. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินต์ติ้ง.
- พิเชษฐ์ โสภางษ์. (2560). *ปัจจัยและแนวทางป้องกันหนีภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัชรพงษ์ ยอดราช. (2565). *การภาษีอากร 1*. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ บพิตรพิมุข จักรวรรดิ.
- ศุภิสรา แยมมณี. (2560). *การระภาษีวิชาชีพแพทยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย มาเลเซียและสิงคโปร์*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อาคาร 37 ชั้น 1 เลขที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ถนนอุททองนอก แขวงวชิระพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์: 097-9359356
Email: touch_life@outlook.co.th, journal.dar@gmail.com